

T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİ (H.1286-1287/M.1869-1871)

TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Ahmet OÇAK

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Osman KARLANGIÇ

26 AĞUSTOS-2022

BATMAN

T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

TEZ KABUL VE ONAYI

Dr. Öğr.Üyesi Osman KARLANGIÇ danışmanlığında Ahmet OÇAK tarafından hazırlanan “88 Numaralı (1286-1287/1869-1871) Adana Şer’iyye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirme” adlı tez çalışması 26/08/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim/Yakınçağ Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Osman KARLANGIÇ

.....

Üye

Doç. Dr. Hanife ALACA

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Abdülbaki BOZKURT

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Profesör Dr. Osman Pakma

Enstitü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Graduate School of Education Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza

Ahmet OÇAK:

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİ (H.1286-1287/M.1869 -1871)

TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME

Ahmet OÇAK

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Osman KARLANGIÇ

2022, 136 Sayfa

Yapılan çalışmada; H.1286-1287 M.1869-1871 yıllarını içine alan 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesi yapılmıştır. Defter 95 sayfa olup toplam 169 belge bulunmaktadır. Araştırmaya konu olan sicile göre 1869-1871 yılları arasındaki Adana şehrinin idari, sosyal ve ekonomik yapısına değinilmiştir. Sicilin transkripsiyonu yapılarak belirtilen tarihlerde Osmanlı Devleti'nin ve Adana şehrinin içinde bulunduğu idari, sosyal ve ekonomik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Söz konusu sicilde bulunan belge kayıtları: unvan-lakap ve meslek grupları, Müslüman kadın-erkek isimleri ve gayrimüslim kadın-erkek isimleri, mahalle-köy, aşiret isimlerini belirtmektedir. Ancak, alacak-verecek, borç, icra-iflas, rehin, icare, ortaklık, tarımsal ürün, hayvan ve hayvansal ürün satışları, mülk satışları, nakliyecilik gibi kayıtlar önemli oranda yer tutmaktadır. Bu durum ticari hayatın canlılığını ortaya koymaktadır. Adı geçen sicilden dönemin tarımsal ve hayvansal ürünleri, bahsi geçen ürünlerin fiyatları ile alakalı bilgiler tespit edilebilmektedir. Adana'nın farklı şehirlerle ticari ilişkilerine dair veriler de tespit edilebilmektedir. Adana'da gerçekleşen ticari ilişkilerde kara yolu ve deniz taşımacılığı öne çıkmaktadır. Deniz taşımacılığında Karataş İskeleyinin kullanıldığı görülmektedir. Ticari amaçlarla Adana'ya çok farklı bölgelerden insanlar gelmekte ve Adana'da ikamet edenlere de rastlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adana, Alacak-verecek, Borç, Ortaklık.

ABSTRACT
MASTER THESIS
TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF THE ADANA SINGLE REGISTRY
NUMBER 88 (H.1286-1287 / M.1869 -1871)

Ahmet OÇAK

BATMAN UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
HISTORY MAIN SCIENCE

Advisor: Dr. Lecturer Osman KARLANGIÇ

2022, 136 Pages

In the study; The transcription and evaluation of Adana Sharia Registry No. 88, which covers the years H.1286-1287 M.1869-1871, has been made. The notebook is 95 pages and contains a total of 169 documents. According to the registry, which is the subject of the research, the administrative, social and economic structure of the city of Adana between the years 1869-1871 was mentioned. By transcribed the registry, the administrative, social and economic situation of the Ottoman State and the city of Adana on the specified dates was tried to be revealed. Document records in the registry in question include titles, nicknames and occupational groups, Muslim male-female names and non-Muslim male-female names, neighborhood-village, and tribe names. However, records such as receivables and payables, debts, foreclosure-bankruptcy, pledges, leasing, partnerships, agricultural product, animal and animal product sales, property sales, transportation have a significant place. This situation reveals the vitality of commercial life. From the aforementioned registry, information about the agricultural and animal products of the period and the prices of the mentioned products can be determined. Data on the commercial relations of Adana with different cities can also be determined. Land and maritime transport come to the fore in commercial relations in Adana. It is seen that Karataş Pier is used in sea transportation. People from many different regions come to Adana for commercial purposes and there are also people residing in Adana.

Key words: Adana, will give, debt, partnership.

ÖNSÖZ

Osmanlı şehir tarihi açısından birinci el kaynak olan şer'iyye sicilleri, içinde bulundukları yer ve dönem hakkında idari, iktisadi, askeri, sosyal ve hukuki alanlarda oldukça ayrıntılı ve güvenli bilgi vermektedir. Şer'iyye sicillerinin doğru değerlendirilmesi Osmanlı şehirlerinin durumunun çok farklı açılardan ortaya konulmasına ve genel olarak da Osmanlı Devleti tarihinin aydınlatılmasına katkı sunacaktır.

Şer'iyye sicillerinin içeriğine bakıldığında kadıların yazışmalarını, kararlarını, merkezi yönetimin kadılık makamı ile idari, siyasi ve hukuki ilişkilerini, halkın yaşayışını, birbirleriyle ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkilerini, şehrin fiziki yapısını içeren verileri görmek mümkündür. Osmanlı Devleti hemen hemen her alanda bilgi içeren şer'iyye sicillerini büyük bir özenle kaydetmiştir. Bu özelliğindendir ki Osmanlı tarihi üzerinde çalışan araştırmacıların zengin Osmanlı arşivini göz ardı etmeleri beklenemez.

Şer'iyye sicillerinin korunmasına gerekli özenin gösterilmemiş olması bu sicilleri çalışan araştırmacıların birçok sorunla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bahsi geçen güçlükler arasında su baskınları ve nemden kaynaklı olarak bazı sayfaların veya sicilin tamamının okunamaz hale gelmesi, korunmasında gerekli hassasiyetin gösterilmemesinden kaynaklı olarak kaybolması veya özel şahısların eline geçmesi sayılabilir. Şer'iyye sicillerin çoğu ciltlenirken kronolojisine dikkat edilmeden ya giriş kısmına ya da belge sayısına göre dağınıklığını koruyacak şekilde düzenlenmiştir. Bu durum birçok Şer'iyye sicili üzerinde çalışma güçlüğü yaratmaktadır. Yaşanan güçlüklerle rağmen Şer'iyye sicilleri tarih araştırmacılarının her geçen gün yoğunlaşarak ilgisini çekmektedir.

Bu çalışmanın konusu H.1286-1287 M.1869-1871 yıllarını içine alan 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesidir. Çalışmanın giriş bölümünde Osmanlı hukukunun genel yapısı, şehir tarihçiliğinde şer'iyye sicillerinin önemi; Birinci bölümde Adana şehrinin tarihçesi, Adana şer'iyye sicillerinin durumu, listesi ve çalışılmış Adana şer'iyye sicilleri; ikinci bölümde 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nin değerlendirmesi ve Adana'nın idari, sosyal, ekonomik, hukuki yapısı işlenmiştir. Üçüncü bölümde ise Adana şer'iyye sicilinin transkripsiyonu, belge özetleri, defterin tanıtımı, içeriği ve transkripsiyon metodu hakkında bilgi verilmiştir.

Adana şeri mahkeme sicilleri, Ankara’da bulunan Milli Kütüphane’de olup mikrofilmleri araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu mikrofilmler Milli Kütüphane’de İbn-i Sina okuma salonunda yer almaktadır. Milli Kütüphane’de Adana şer’iyye mahkemesine ait 150 tane kayıtlı defter vardır. Defter numaraları, Adana müzesindeki numaralarıyla aynıdır. Araştırmaya konu olan defter ise 1286-1874/1869-1870 yılları arasında tutulan sicil defteridir. Defter 95 sayfa olup toplam 169 belge 54 pozdan oluşmaktadır. Belgeler Latin harflerine çevrilmiştir. Üzerinde çalışılan sicilde bulunan genel belge kayıtları, mülk satışları, alacak-verecek, borç, icra ve iflas gibi kayıtlardan oluşmaktadır. Bu belgelerin büyük bir kısmı alacak-verecek ve borç kayıtlarından oluşmaktadır. Adı geçen sicil tarandığı zaman ticaretle alakalı belgelerin çok fazla yer tuttuğu görülmektedir. Yapılan çalışmanın 19. yüzyılın ikinci yarısında Adana’nın idari, sosyal, kültürel ve iktisadî yönünü değerlendirmek isteyen araştırmacılara yeni veriler sunacağı ve kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen ve tezin her aşamasında bana destek veren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Osman KARLANGIÇ’a, ayrıca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Sayın Prof. Dr. M. Nuri TÜRKMEN’e, çalışmamım hazırlanmasında manevi yardımını gördüğüm Sayın Doç. Dr. Orhan TURAN ve Dr. Öğr. Üyesi Tekin İDEM’e teşekkür ederim.

Ahmet OÇAK

Batman/2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI-VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII-IX
KISALTMALAR.....	X

GİRİŞ.....	xi
------------	----

OSMANLI HUKUKUNUN GENEL YAPISI VE ŞEHİR TARİHÇİLİĞİNDE ŞER'İYYE SİCİLLERİNİN ÖNEMİ..... 1

1.1. Şer'i Hukuk.....	2
1.2. Örfi Hukuk.....	2
1.3. Osmanlılarda Kadılık Müessesesi ve Şer'i Mahkeme	3
1.3.1 Kadı ve Diğer Görevliler.....	7
1.4. Şer'iyye Sicilleri	8

I. BÖLÜM 16

ADANA TARİHİ VE ADANA ŞER'İYYE SİCİLLERİ..... 16

1.1.Adana Tarihi	16
1.2. Adana Şer'iyye Sicilleri.....	19
1.3. Çalışılmış Adana Şer'iyye Sicilleri	30

II. BÖLÜM..... 34

88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİNE ADANA'NIN İDARİ SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI 34

2.1. İdari Yapı.....	36
2.1.1. Adana Valilerinin ismi ve Görev süresi	36
2.1.2. Adana'nın Mahalle ve Köyleri.....	37
2.2. Sosyal Yapı.....	39
2.2.1. Müslüman Erkek ve Kadın İsimleri	39
2.2.2. Gayrimüslim Erkek ve Kadın İsimleri	40
2.2.3. Unvanlar ve Lakaplar.....	42

2.2.4. Aşiret İsimleri	44
2.2.5. Meslek Grupları	44
2.3. Ekonomik Hayat ve Ticaret	45
2.4. Davalar.....	51
2.4.1. Gayrimüslimlerin Kendi Arasındaki Davalar	54
2.4.2. Gayrimüslimler ve Müslümanlar Arasındaki Davalar	60
2.4.3. Müslümanların Kendi Arasındaki Davalar	67
2.4.1. Müslimler-Gayrimüslimler Arasındaki Alacak-Verecek Dava Örnekleri	68
2.4.1.1. Rehin Davası	69
2.4.1.2. İcâre Davası.....	70
2.4.1.3. İflâs Davası.....	70
2.4.1.4. Faiz Davası.....	71
2.4.1.5. Ortaklık Davası	72
2.4.1.6. Kefillik Davası	72
2.4.1.7. İnkâr Davası	73
2.4.2 Müslimler-Gayrimüslimler Arasındaki Alım-Satım Dava Örnekleri	73
2.4.2.1.Mülk Satışı Davası	73
2.4.2.2. Hayvan Satışı Davası	74
2.4.2.3. Tarım Ürünleri Satışı Davası.....	75
2.4.2.4. Kereste Satışı Davası.....	76
2.4.2.5. Nakliyecilik Davası	77
2.4.2.6. Kiremit Davası	78
2.4.2.7. Kireç Davası.....	78
2.4.2.8. Dokuma Satışı Davası	79
III. BÖLÜM	80
88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİNİN (H.1286-1287/M.1869-1870) TRANSKRİPSİYONU, DEFTERİN TANITIMI, İÇERİĞİ VE TRANSKRİPSİYON METODU.....	80
3.1. Belgenin Transkripsiyonu.....	80
3.2. Defterin Tanıtımı, İçeriği, ve Transkripsiyon Metodu	135
SONUÇ	136
KAYNAKÇA	139
TABLO LİSTESİ	144

ÖZGEÇMİŞ	145
EK-1 SÖZLÜK	146
EK-2 88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİNDEN BELGE ÖRNEKLERİ.....	161

KISALTMALAR

A.Ş.S: Adana Şer'iyye Sicilleri

BA: Başkanlık Arşivi

bs.: Baskı

bkz. : Bakınız

c. : Cilt

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

DİA: Diyanet İslam Ansiklopedisi

Haz.: Hazırlayan

H.: Hicri

İA: İslam Ansiklopedisi

M.: Miladi

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

Nu.: Numara

R: Rebiülahir

S: Safer

S. : Sayı

s. : Sayfa

Ş: Şaban

TTK : Türk Tarih Kurumu

vb. : Ve benzeri

Yay. : Yayınları

yy. : Yüzyıl

Z: Zilhice

ZA: Zilkade

GİRİŞ

Osmanlı hukuk sistemi üzerine yapılan çalışmalarda öncelikle Osmanlı hukukunun genel yapısı, örfi ve şer’i hukuk kaynakları üzerinde durulmuştur. Osmanlı Devleti'nin büyük oranda hukuki ve kültürel mirasını devraldığı, Anadolu Selçuklu, Büyük Selçuklu ve Abbasi Devleti esas itibari ile İslam hukukuna dayanır. Türk-Moğollardan aldıkları ile de örfi hukuka dayanır. Osmanlı'nın hukukta yaptığı aslında bir taraftan hukuki düzenini etkin bir şekilde hayata geçirmekti. Osmanlı'nın hukuk mozağini uzun süre bir arada tutan asıl etkenin bu faktör olduğu söylenebilir.

Osmanlı Devleti’nde kadı hâkim demektir. Mahkemelerde hüküm veren ve hükümleri yerine getiren kişiler kadılardır. Mahkemedeki kararlarını şer’iyye sicili denilen defterlere kaydederlerdi. Bu defterlere kadı sicilleri de denilmiştir. Kadılar sultan tarafından atanır, bağımsız hareket eder ve kimseden emir almazlardı. Osmanlı Devleti’nde adaletin tesisi temelinde kadılar iyi bir eğitim alırlardı. Bulundukları bölgenin idari, mali, sosyal, hukuki, askeri ve beledi işleriyle ilgilenmişlerdir. Terfi ederek daha üst kadılıklara kadar ulaşmışlardır (Taht kadılığı-Anadolu ve Rumeli kadılığı gibi). Bunlar maaş almazlar ve baktığı davalardan gelen harçlarla geçimini sağlarlardı. İşlerini gördükleri belli bir hizmet binası yoktu. Bazen bir cami bazen de kadıların evleri mahkeme işlevi görürdü. Kadı kararına itirazlar Divan-ı Hümayun’a yapılırdı. Kayıtlarda görülmektedir ki kadı olmak için belli başlı şartlar vardır. Kadı mahkemede görevini ifa ederken naib, katib, kassam, muhızır, mübaşir gibi önemli yardımcıları bulunurdu. Osmanlı Devleti’nin hukuk düzenleyicileri olarak bilinirlerdi. Bulundukları bölgenin hem hâkimi, hem belediye başkanı hem emniyet amiri, bazen de hem mülki amiri hem de halkın her konuyu danışacağı sosyal bir makamı.

1. OSMANLI HUKUKUNUN GENEL YAPISI VE ŞEHİR TARİHÇİLİĞİNDE ŞER’İYYE SİCİLLERİNİN ÖNEMİ

Osmanlı hukuk sistemi üzerine yapılan çalışmalarda öncelikle Osmanlı hukukunun genel yapısı, örfi ve şer’i hukuk kaynakları üzerinde durulmuştur. (Aydın, 2005, s.69). Osmanlı Devleti'nde hukuk sistemi üç ana unsurdan oluşuyordu. Bunlar: İslam hukuku (şeriat), Örfi hukuk (gelenek - görenekler) ve fethedilen bölgelerde daha önceden var olan, kanun ve nizamlardır (Ünal, 2010, s.102). Osmanlı Devleti'nin büyük oranda hukuki ve kültürel mirasını devraldığı İslam hukukuna, Türk-Moğollardan aldıkları ile de örfi hukuka dayanırdı. Osmanlı'nın hukukta yaptığı aslında bir taraftan hukuki düzeni etkin bir şekilde

hayata geçirmekti. Osmanlı'nın hukuk mozağini uzun süre bir arada tutan asıl etkenin bu faktör olduğu söylenebilir (Aydın, 2002, s.15).

Osmanlı hukuku iki ana yapıdan oluşmaktadır. Bunlar: Örfi hukuk ve Şer'i hukuktur.

1.1. Şer'i Hukuk

Osmanlı Hukukunu oluşturan iki unsurdan İslam Hukukuna dayanan şeri huku; "ahkâm-ı şeriye" (Barkan, 1943, s.342), "dinsel hukuk", (Çalışkan, 2017, s.260.), "şeri şerif" denirdi (Ünal, 2010, s.102).

Osmanlı Devleti'ni kuranlar Müslüman, devletleri de İslam devletiydi. Bundan dolayı İslam Hukuku'nun etkisinde kalmıştır (Karal, 2011, s.185). Bu durum İslam dininin sadece bir inanç ve ibadet esaslarından oluşmayıp, hukuku da içine alan hayatın bütün yönlerini düzenleyen bir sistem olmasından kaynaklanırdı. Fakat Osmanlılar "İslam hukukunu" uygularken, zamanın gereklerine uygun davranmışlardı (Aydın, 1999, s.375-384). Anadolu ve Rumeli'de şer'i hukuku, Hanefi mezhebinin içtihatlarını uygularken, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ise mezhep tercihlerine saygı göstererek diğer Sünni mezheplerinin içtihatlarını uygulamıştır. Fakat daha sonra "Ebu's-Suud Efendi'nin Maruzat" eserinde Sünni mezhebi içerisinde yer alan diğer mezheplere karşı katı bir tutum takınılmış ve tek mezhep olarak Hanefi mezhebinin kabul edildiği görülmüştür (mhtml: file ://E://osmanlı hukukunun genel yapısı ve işleyişi, 21.03.2019). Yukarıda belirttiğimiz istisnalar dışında şer'i hukuk bütün Osmanlı coğrafyasında tek bir şekilde uygulanmıştır (Akgündüz, 1990, s.321). Ayrıca gayrimüslimler de Osmanlı şeri mahkemelerine başvuru yapabilmıştır. Bu uygulamanın İslam ve Osmanlı Hukukunun bir iç düzenlemesi olduğunu belirtmek gerekir (Yıldırım ve Karpaz, 2012, s.173-174).

Şer'i hukukun kaynakları; Kur'an, sünnet, (Nurcan Abacı, 2001, s.38). icma, (Üçok ve Mumcu, 1976, s.51) içtihad, kıyastır (Karlangıç, 2007, s.4).

1.2. Örfi Hukuk

Hükümdarın iradesine dayanarak şeriatın kapsamına girmeyen alanlarda kanun koyma gücüne örfi hukuk denir (İnalçık, 2016, s.58). Kaynaklarda "örf", "Örf-ü Padişahi", "Örf-ü Münif-i Sultani" şeklinde Osmanlı Kanunnamelerinde geçer (Hasan, 2012, s.169).

Tarihi belgelerde "örfi hukuk" kelimesine ilk kez Fatih dönemi tarihçisi "Tursun Bey'in" eserinde rastlanır (Tursun Bey, 1997, s.12). Örfi hukukun bir anda oluştuğunu

söylemek yanlış olur. Çünkü her padişahın ferman ve iradelerinden oluşurdu. Bu da bir süreç gerektirirdi. (https://www.altaylı.net/amp/osmanlı_hukukunun_genel_yapısı_ve_işleyişi_html, 21.03.2019). Bu oluşum (kanun-i kadim) (Güler, Akgül ve Şimşek, 2007, s.263) padişah'tan nişancıya, Kadiasker'den Kadılara, Vezir-iazam'dan Şeyhülislam'a uzanan bir yöntemdir (Aşıkpaşazade, 1332, s.19-20). Padişahların emir ve fermanlarından oluşan örfi hukuk sadece Osmanlıya özgü bir hukuk olmayıp diğer İslam devletlerinde de uygulanırdı (Aydın, 2005, s.67-68). Örfi hukuk: emir, ferman, berat, tevki, adaletname, yasaknamelerden oluşur. Örfi hukuktan sorumlu olan kişiye "nişancı" denir (Akgündüz, 2002 s.34,321).

Osmanlı hukukunun genel yapısı XVII. ve XVIII. yy'a kadar sürdü. Bu sistemde önemli bir değişiklik olmadı. XIX. yy'da Osmanlı hukuk kaynakları arasına Batı hukuku girdi. Bu süreçteki önemli gelişmeler ise Ahmet Cevdet Paşa'nın Mecelle'yi hazırlaması, Nizamiye Mahkemeleri, Ticaret Mahkemeleri, Divan-ı Ahkam-ı Adliye'nin kurulmasıdır (Ünal, 2010, s.103-104)

1.3. Osmanlılarda Kadılık Müessesesi ve Şer'i Mahkeme

Kaza, kültürel ve ticari üstünlüğü ile çevresinin merkezi olmuş bir kasaba veya şehir ile bunun merkezini çevrelemiş köylerin teşkil ettiği idari bir birliktir. Kaza kadılarının görev yaptığı yere verilen isimdir (Ünal, 2010, s.224; Kazıcı, 2010, s.261). Eğitim, din ve yargı işi ile uğraşan ilmiye sınıfı içinde bulunan kadı ise (Kazıcı, 2010, s.65)."Kazi" kökünden gelen bir kelime olup kaza bunun mastar halidir. Kadı hâkim demektir. İcra, ifa ve eda anlamlarını taşır (Şemsettin Sami, 2010, s.1029). Ayrıca kadıya Hakimü's-şeri ve Ale'l-İtlak Hakim denmiştir (Uzunçarşılı, 1998, s.83). Kelime olarak kadı, hükmeden yerine getiren anlamına gelip, Osmanlı Devletinde şeri ve hukuki hükümleri tatbik eden, devletin emirlerini yerine getiren bir sorumluluğa sahiptir. İlk kadı Karacahisar'a 1300 yılında atandı (Üçok ve Mumcu, 1976, s.190-191). Osmanlılarda ilk kadı tayini ile ilgili olarak Ziya Kazıcı, Ali Emiri'nin "İlmiye Salnamesi" adlı eserinden bu tayin işini şöyle ifade eder: "Osmanlılarda kadı ilk defa Osman Gazi tarafından, kayınpederi Şeyh Edebalı'nın damadı ve talebesi olan Dursun Fakih'i atadı" (Kazıcı, 1991, s.124).

Kadılarının özlük haklarını "kadıaskerler" yürütürdü. XIV. yy'da Veziriazam Çandarlı Kara Halil Paşa, ordudaki işlerin görülmesi için bir ordu kadılığı kurmuştu. Buna kadıasker denilmiştir. Fatih döneminde sayıları arttığı için birincisine Rumeli Kazaskeri ikincisine Anadolu Kazaskeri ismi verilmiştir. Ayrıca Rumeli Kazaskeri Osmanlı'nın baş kazaskeridir.

Kazaskerler divan üyesidir. Divanda görüşülen hukuki konularda söz sahibidir ve onların oyları da kesindi. (Ünal, 2010, s.107; Uzunçarşılı, 1998, s.87-93).

Osmanlı Devleti'nde kadıların görev yaptığı yere kaza denir. Kaza idaresinin başı olan kadılar genellikle kaza merkezinde oturur. Her kazada bir mahkeme bulunur. Bu mahkemelerde verilen kararlar "mahkeme defterleri" veya "şer'iyye sicili" adı verilen ve kadıdan kadıya geçen defterlere kadılar tarafından yazılırdı (Kazıcı, 1991, s.65; Ünal, 2010, s.224). Hem din kurallarını hem de devlet kurallarını tatbik etmek üzere sultan tarafından "beratla" atanırdı (Özkan, 2007, s.73). Şeriat alanı içindeki medeni hukuk davalarında kadı kararlarına sultan dahi saygı göstermek zorundaydı (İnalçık, 2011, s.81). Çünkü kadı verdiği kararlarda tamamen bağımsız olduğu gibi, vereceği kararlarda da kimseden emir almazdı. Kadıların eğitiminden bahsetmek gerekirse hem dini makamlara hem de kadılık makamlarına kabul edilebilmek için ağır bir eğitimden geçmek gerekirdi (Kazıcı, 2010, s.66; Zinkeisen, 2011, s.246). Kadı olmak için medrese tahsilini tamamlayıp "icazet" alan kimsenin adı, icazet sırasına göre defterlere kaydedilir ve buna "mülazemet" denirdi. Mülazımlar için üç yol vardı. Bunlar: Eğitim, kaza ve idare yoludur. Kaza yolunu seçen, en küçük idari birimden başlamak üzere kadı olurdu. Eğitim yolunu seçen, en küçük medresede müderris olurdu. İdare yolunu seçene ise 20.000 akçelik zeamet verilirdi. Kaza yolunu seçmiş kadılar, görev yerlerine ancak iki sene mühletle atanabiliyorlardı. İki yılın sonunda ise İstanbul'a dönerek mülazemette (bekleme süresi) beklemesi gerekirdi. Bu durumda otuz yıl kadılık yapan birisinin (iki yılda bir yer değişikliği ve bekleme süresi göz önüne alınırsa) on yılı mülazemette geçiyor demekti (Sertoğlu, 1986, s.166; Uzunçarşılı, 1998, s.87; Ünal, 2010, s.225).

Kadıların görev ve yetkileri oldukça geniştir. Dava görmeyen yanında, bulundukları yerin idari, mali, askeri ve beledi işleri ile ilgili görev yaparlar (Ünal, 2010, s.225; Uzunçarşılı, 1998, s.109-142). Hukuki açıdan kadı mahkeme reisi idi. Her türlü anlaşmazlıklar ve cezai yaptırım gerektiren suçlar "Meclis-i Şer'" denilen ve kadının başkanlığındaki bu mahkemede çözüldü. Kadılar kararlarını verirken Hanefi mezhebi üzerine hüküm verir, Hükmü olmadan hiç kimse cezalandırılmazdı (Ünal, 2010, s.225; Uzunçarşılı, 1998, s.109). Ayrıca nikah, miras paylaşımı, yetim ve garip malının korunması, vasi tayin ve azli, vakıfların denetimi, borç, cürüm, arazi anlaşmazlığı ve reaya arasındaki sorunlar vb. bu davalar kadıların hukuki yetkileri arasındadır (Uzunçarşılı, 1998, s.109; Ünal, 2010, s.225). Kadıların beledi görevleri bulundukları şehir ve kasabanın güvenliği, zahire ve amele tedariki, hayvan sevki, menzil emirleri, iktisadi işler, eşyaya narh koymadır (Uzunçarşılı, 1998, s.109; Ünal, 2010, s.226; Uzunçarşılı, 1998, s.109; Akdağ, 1975, s.96;

Ünal, 2010, s.226). Kadının askeri görevi asker toplanması, avarız vergisi verecek hane sahibinin tespiti ve avarız bedellerinin toplanması, kürekçi bedelinin toplanması, nüzul ve sürsat zahiresi adında ordu ihtiyacının giderilmesidir (Pakalın, 1971, s.121). Ayrıca merkezden gelen ferman, berat, hatt-ı hümayun ve yasaknameler de doğrudan kadiya bildirilirdi. Kadı da merkezden gelen bu işleri hem yerine getirir hem de sicile kaydederdi (Karlancı, 2007, s.4). Kadı ve diğer yargı görevlileri maaş almazdı. Mahkemelerdeki her türlü hukuki işlem için bir miktar "harç" alınır ve geçimleri bu şekilde sağlanırdı. Harçlar kanunnamelerde belirtildiği miktarda alınırdı (Uzunçarşılı, 1998, s.87-93). Kadıların hukuki işlerini gördüğü bir binaları olmayıp evlerinde veya camilerde dava dinlenirdi. Hatta bazen kadılar yolda giderken bile ona müracaat edip davasını arz edenler olurdu. Kadının hemen ayaküstü dava görüp hüküm verdiği de bilinirdi. Osmanlı'da iki veya üç celse dava nadir görülmüştür. Benzeri davalar bir saat içinde sonuçlandırılırdı (Öztuna, 2004, s.159; Fendoğlu, 2002, s.730; Ortaylı, 1977, s.257).

Osmanlı'da mahkeme, mutlak bir şekilde halka açık ve aleni yapıldı. Kadının kapalı celse kararı alması çok nadir görülürdü. Yeteri sayıda gözlemci (şuhudü'l-hal) bulunurdu. Bu gözlemcilerin duruşmada bulunulması, hem kadının işini kolaylaştırır hem de davalı ve davacıda güven oluştururdu. Padişah adına adalet sağlamaya çalışırdı. Sadrazam dahi kararına müdahalede bulunamazdı. Karara itiraz ise başkentte olan Divan-ı Hümayun'a yapılırdı. Divan-ı Hümayun'da incelenen konu ya tekrar incelenmek için kadiya gönderilir ya da divan karar verirdi(Öztuna, 2004, s.158; Akdağ, 1975, s.81).

Kadıların tayin edilebilmesi için bulunması gereken bazı şartlar vardı. Bunlar; derin hukuk bilgisine sahip olma, (Atar, 2010, s.67) tam ehliyetli olma, (Cin ve Akgündüz, 2002, s.79; Bayındır, 1986, s.83) Müslüman olma, (Ortaylı, 1977, s.9-10; Cin ve Akgündüz, 2002, s.279) nesebi sahih ve erkek olma, bi-taraf ve adil olma, göz, kulak, dil gibi organları sağlam olmasıdır (Atar, 1991, s.99).

Kadıların azli ve istifasında şu nedenler rol alırdı: Kadı'nın adalet vasfını kaybedecek, ceza gerektirecek suç işleme, sağlık açısından görevini yerine getiremez duruma gelme, (Atar, 1991, s.68). Hediye kabul etme, ticaret yapma, borç alıp verme, (Kazıcı, 2010, s.125) imanını, aklını ve temyiz gücünü kaybetme, görevinde kanunu ihlal edip irtikaba düşme, kör, sağır, dilsiz olma, bilgisizliğinin ve yolsuzluğunun anlaşılmasıdır (Ortaylı, 1977, s.9-10).

Tanzimat sonrası kadılık kurumunun yetkileri XVII. ve XVIII. yy'da iyice daraltıldı (Çadircı, 1997, s.80-86). II. Mahmud tarafından kadılık ve naiplik kurumunda düzenlemeler

yapıldı. 1938 yılında "Tarik-i İlmiye'ye dair ceza kanunnamesi" hazırlandı. Ayrıca "Meclis-i Ahkam-ı Adliye" ile de mahkeme yeri belirlendi. Kadıların mahalli ve idari yetkileri de kaldırıldı. XIX. yy'da Tanzimat'la batıya yönelme sürecindeyse hukuki kaynak ve kurumlarda değişiklik yapıldı. Şeri mahkemelerin yetkisi daraltıldı. Batı tarzı yeni mahkemeler kuruldu. Sonuçta beş çeşit mahkeme oluştu:

1) Cemaat Mahkemesi

2) Konsolosluk mahkemesi

3) Şer'iyye Mahkemesi

4) Ticaret Mahkemesi

5) Nizamiye Mahkemesi (Karaman, 1974, s.190; Gür, 1993, s.32; Ünal, 2010, s.228).

Mahkemelerin durumu 1855 Tarihli Nizamname ile yeniden belirlendi ve uzun süredir uygulanan mülazemet usulü kolaylaştırıldı. 1913 mülazemet usulü kaldırıldı, konuya ehil oldukları sürece kadıların görevde kalmaları usulü getirildi (Cin ve Akgündüz, 2002, s.283).

Osmanlı Devleti kuruluş yıllarından itibaren "İslami kaza" usulünü benimsemiştir. Osman Bey devleti teşkilatlandırırken yaptığı ilk işlerden biri de kadıyı tayin etmektir. Fakat ilk dönemlerde Osmanlı'da kadı yetiştirecek bir kurum olmadığı için genelde kadılar Anadolu, Suriye, Mısır, Irak, İran gibi İslam ülkelerinden tayin edilmiştir (Akgündüz, 2002, s.76-77). Tek kadının görev aldığı bu usule "Şer'iyye Mahkemesi" adı verilir. Şer'iyye mahkemelerinin belirli bir makam binası yoktu. Kadının yargı yetkisini ifa ettiği yerler ise kadının evinin bir köşesi, cami, mescid, medreselerin belirli odasıdır (Akgündüz, 2002, s.77; Cin ve Akgündüz, 2002, s.20-25). Bu mahkeme şer'i hukuk alanına giren işlerle uğraşmıştır. Yargılama dili olarak da Arapça kullanılmıştır. İlerleyen zamanlarda ise Türkçe kullanımı yaygınlaşmıştır (Erdem, 2010, s.492). XIX. yy'da Osmanlı hukukunda değişiklikler yapıldı. Şer'iyye mahkemelerinin yetkileri daraltıldı ve bu mahkeme sadece nikah, tereke taksimi, alacak borç davaları ile sınırlandırıldı. Batı tarzında yeni mahkemeler kuruldu. Bunlar: Nizamiye Mahkemesi ve Ticaret Mahkemesi idi. "Meclis-i Ahkam-ı Adliye" ve "Dar-ı Şuray-ı Bab-ı Ali" 1837'de kuruldu. Ayrıca Mecelle 1869-1926 yılları arasında yürürlükte kaldı. 1916 şer'iyye mahkemesi adliye nezaretine bağlandı. "8 Nisan 1924 Şer'iyye Mahkemeleri"

kaldırıldı. Bununla birlikte kadılık ve naiplik de kaldırıldı (Ünal, 2010, s.228; Ortaylı, 1977, s.72; Ünal, 2010, s.228).

1.3.1 Kadı ve Diğer Görevliler

Naib, Sözlük manası "vekil" demek olan naib kadıların kendi yerlerine davalara bakmak üzere görevlendirdiği kişilerdir (Cin ve Akgündüz, 2002, s.2-25).

Kaza Müftüsü, Kadı tereddütlü durumlarda "fetva" için müftüye başvururdu. Bu durum kadının karar almasını kolaylaştırırdı. Fakat müftünün verdiği bu fetva kadıyı bağlamazdı. Kadı sadece mesele hakkında dinin görüşünü alırdı. Bu görüş kadı için meşruiyet kaynağı oluştururdu (Ünal, 2010, s.229).

Katib, yazışmaların yazılması ve davaların sicillere kaydedilmesi işini yapan kişiye denir (Abacı, 2001, s.62).

Kassam, Sözcükte "taksim eden" anlamına gelir. Vefat eden kimselerin terekelerini (miras) taksim eden şeri memurlara denir (Cin ve Akgündüz, 2002, s.20-25).

Muhzırlar, Sözlük anlamı "huzura getiren" demektir. Muhzırlar davacı ve davalıları mahkemeye getiren kişilerdir (Cin ve Akgündüz, 2002, s.20-25).

Çavuşlar, Mahkeme ilanlarının bildirilmesi, borçlunun malını satarak borcunun ödenmesini sağlaması, mahkeme kararı ile borçlunun hapsedilmesi gibi görevleri olan kişiye denir (Cin ve Akgündüz, 2002, s.20-25).

Mübaşir, Sözlükte " bir işe başlayan" demektir. Celp ve tebliğ işlerini yürüten memurdur (Cin ve Akgündüz, 2002, s.20-25).

Subaşı, "Sü" ordu ve asker anlamına gelir. Subaşı, şehir ve kasabada belediye, asayiş ve zabıta işleri ile ilgilenen kişiye denir (Ünal, 2010, s.230).

Çuhadar, Giydikleri elbiseleri çuha olduğu için bu ismi almışlardır. Ayrıca üst düzey görevlilerin kapılarındaki perdelerin açılıp ve kapanmasından sorumluydular. Çuhadarlar daha çok mahkeme dışındaki işlerle ilgilenmişlerdir (Karlancı, 2007, s.6).

Muhtesip, İhtisap kurumunun başında bulunan muhtesibin görevi satılan malların fiyatlarını belirlemek, üretim ve hizmet sektörünü kurallara uygun hale getirmektir (Abacı, 2001, s.66).

Şuhudü'l-Hal, Kazanın ileri gelenlerinden ve tanınmış kişilerinden oluşan bir nevi jüri üyesi idiler. Bunlar bazen bir kaç kişi bazen de 30-40 kişi olabilirdi. Kadılar mahalli örf ve adetlere yabancı olduklarından tereddütlü durumlarda Şuhudü'l-Hal'e başvururlardı. Mahkemede yargılamaya müşahit olurlardı. Mahkeme işleyişine ve kadı kararına karışmazlardı (Ünal, 2010, s.277; Abacı, 2001, s.66).

Mukayyid, Mahkemede şeri davaları kayıt eden, tezkire yazan, hüccet, ilam, mürasele, defter tutan görevliye denirdi (Akdağ, 1975, s.81; Yetkin, 2013, s.390-391).

Hademeler, Evrakların takip edilmesi, duruşma sırasında güvenliğin sağlanması işleri ile ilgilenen kişiye denir (Hanılçe, 2013, s.11).

Müşavir, İslam Hukukunu iyi bilen ve ihtiyaç duyulduğunda danışılan kişilere denir (Hanılçe, 2013, s.11).

Tezkiye Memurları, Şahitler için gerek duyulduğu zaman güvenlik soruşturması yapan kişilerdir (Akgündüz, 2002, s.72).

1.4. Şer'iyye Sicilleri

"Şeri ve Şer'iyye" sözlük anlamı şeriata ait, şeriatla ilgili, şeriata uygun anlamlara gelir (Cevizci, 2007, s.3). "Sicil" sözlük anlamı okumak, kaydetmek, karar vermek; kavram anlamı ise toplumla ilgili hukuki olayları, kadı kararını, yargının yazılı kayıtlarını, hüccetlerini konu edinen defter demektir (Ongan, 1958, s.1; Akgündüz, 1988, s.11). Şer'iyye sicillerine "kadı sicili", "kadı divanı", "mahkeme kayıtları", "sicilat-ı şer'iyye", "kadı defterleri", "defatir-i şer'iyye", "zabıt defterleri", "zabt-ı vakay-ı sicilat", "sicil-i mahfuz", "sicil" denilmektedir. Osmanlı mahkemelerine gelen davaları ve kayıtları sicillere yazma görevi "mukayyit" denilen kişilere aitti. Mukayyitlerin resmi yazı işleri disiplin içinde yapılırdı. Bu kayıtların bir kısmı bizzat mahkemede oluşanlar, bir kısmı da İstanbul'dan gelenlerdi (Uğur, 2010, s.8; Tatar, 2010, s.289).

Şer'iyye sicillerinin fiziki tanımı, sicil defterleri çoğunlukla ince ve uzun defterler olup (15x45 cm gibi) sayfa sayıları ise 10-20'den veya 200-300 sayfadan oluşabiliyordu. Bu defterler yaklaşık olarak 100 sayfadır ve 400-500 kayıttan oluşmaktadır. Kadı'nın cebine sığacak kadar küçük olanları da vardı. Hepsinin böyle olduğunu söylemek yanlış olur. Çünkü defterlerin ebatları mahkeme ve dönemlere göre değişiklik gösterir. Boyutları 25x50, ağırlığı 3-4 kiloya ulaşanlar olmuştur. Dolayısıyla standart bir ölçü vermek yanlış olur. Bu belgelerin hacmi şehir ve kazaya göre değişirdi. Küçük kazalardaki belgeler aynı defterde tutulurdu. İstanbul, Edirne, Bursa ve Şam gibi büyük şehirlerin belgeleri ayrı defterlerde tutulurdu (Uğur, 2010, s.9; Berki, 1978, s.413).

Şer'iyye sicillerinin hukuki tanımı, şer'iyye mahkemelerinde tutulan ve verilen hükümlerden oluşan deftere denir. Kadıdan kadıya teslim edilen defterdir. Sicil defterlerinin

başında "dibace" denilen giriş kısmı bulunur. Burada şeri hükümler, Allah ve Peygamber'e saygı arz edilir. Sicili tutan kadının adı ve unvanı bu kısımda bulunurdu. Defterin birinci bölümü olan "sicil-i mahfuz" bölümünde, evlenme, boşanma, alacak-verecek, cürüm-cinayet, vakıf-hibe gibi bizzat kadının kararını içeren bölümdür. "Sicil-i Mahfuz Defterlü" denilen ikinci kısım ise merkezden gönderilen ferman, berat, buyrultu ve terekelerden oluşurdu (Öztürk ve Akgündüz, 2000, s.365; Hanılçe, 2013, s.2).

Kadı, belgeleri kronolojik sıraya göre kayıt ederdi. Kayıtları şer'iyye sicillerine yazan mukayyitler bulunurdu. Sicillerin belli bir kural dahilinde yazılmasına "sakk-ı şer" denirdi. Mahkemelerde iddia ve delillere şahitlik eden yazılı beyanlara "mahdar" denirdi (Hanılçe, 2013, s.2; Tatar, 2010, s.289; s.10; Yıldırım, 1996, s.58). Yazı olarak ta'lik, divani ve rik'a kullanılmıştır. Kadı göreve başlar başlamaz eski kadıdan defteri alırdı. İlk iş olarak adını, unvanını, vazifesini yazardı. Zamanla isim ve adresler yazıldığı için sayfa sayısı artmıştı. Sicilin üst kısmında "dibace" denilen kısım bulunurdu. Sicil-i mahfuz denilen birinci kısmında i'lam, hüccet, maruz, mürasele; sicil-i mahfuz defterlü denilen ikinci kısmında ise ferman, berat, emir, buyruldu bulunurdu (Yıldırım, 1996, s.17; Bayındır, 1986, s.2; Uğur, 2010, s.9).

Şer'iyye sicillerinin tarihi gelişimine baktığımızda, Emeviler'den itibaren siciller düzenli tutulmaya başlanmıştır. Abbasiler, Selçuklular ve İlhanlılarla ilgili sicil kayıtları bulunur (Çalı ve Kuşçu, 2018, s.411). Hz. Muhammed döneminde de hukuki kararların yazıya geçirildiği kayıtlar vardı. Ortaçağ İslam dünyasında büyük şehir kadılıkları belirli ailelerin elinde olduğu için düzenli bir sicile sahip olunmasına rağmen bazen görevinden ayrılan kadılar sicilleri de beraberinde alıp götürürlerdi. Bu nedenle söz konusu sicillerin günümüze kadar gelmediği anlaşılmaktadır (Ergül, 2006, s.3).

Merkezi bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'nin mahkeme kayıtları günümüze kadar gelmiştir. Osmanlı'da şer'iyye sicillerinin en erken tarihli örneklerine Bursa'da rastlanmıştır. 1455 tarihli bu defterlerin, 19. yy'ın ikinci yarısında içeriği daraldı ve 20. yy'da ise daha düzenli tutulmaya başlandı. Osmanlı'da (Ergül, 2006, s.3; Uğur, 2010, s.9; Akgündüz, 1988, s.18) görevden ayrılan kadıların sicilleri yanına alma alışkanlığı Kanuni dönemine kadar devam etmiştir. Kanuni'nin emriyle bu alışkanlık yasaklanmıştır. Böylece defterlerin bölgede kalmasını sağlamıştır. Bu uygulamayla görevi sona eren kadının, sicil defterini ya kendisinin ya da yardımcısının aracılığıyla yeni kadıya teslim etmesi kuralı getirilmiştir (Ergül, 2006, s.3; Uğur, 2010, s.9; Akgündüz, 1988, s.18).

Osmanlı'ya ait şer'iyye sicilleri genellikle XV. yy'ın ortalarından başlayıp XX. yy'a kadar süren dönemde yazılmıştır. İlk zamanlarda hazırlanan kayıtlar sayfanın yarısını geçmeyecek şekilde yazılmış ve tek sayfaya 6-7 kaydı sığdırmaya çalışmışlardır. Özellikle Tanzimat Dönemi sonrası defterlerin büyük ve hacimli olduğu görülür. Bu artışın nedeni ise sicil defterlerine şahitlerin adlarının yanı sıra adreslerinin de yazılması zorunluluğunun getirilmesiydi (Hanılçe, 2013, s.2).

Tanzimat'ın ilanından sonra her alanda meydana gelen değişiklikler şer'iyye sicillerinde de olmuştur. 13 Safer 1276/1859 tarihli "Bil-Umum Mehakim-i Şer'iyye hakkındaki Nizamname"de sicillerden söz edilmiş ve alınacak harçlar belirlenmiştir. Sicillerle alakalı asıl düzenleme 15 Zilhicce 1290/1874 tarihli "Sicilat-ı Şer'iyye ve Zabt-ı Deavi Cerideleri" hakkındaki talimatla yapıldı (Yıldırım, 1996, s.9). Buna göre İstanbul'da ve taşrada bulunan sicillere sayfa numarası verilecek (md.1), mahkemede mutlaka sicilin aslı kaydedilecek ve bu kaydı kaydedenin (mukayyit efendinin) özel mührü olacak (m.d 2). Yazılar okunaklı olacak, silinti ve kazıntı olmayacak, satır aralığına ekleme yapılmayacak, ekleme yapılırsa kadı mühürleyecek (m.d 3-4). Sicil kayıtları arasında fazla aralık olmayacak, şahıslara verilen ve asılları arasında uyumsuzluk olmayacak, uyumsuzluk olursa sorumlular cezalandırılacak. Yıpranmış siciller onarılacak, siciller için şahsi sandık bulundurulacak, bu sandığa siciller bırakıldıktan sonra mukayyit mühürleyecektir. Kadının görev süresi bitince kadının şahsi mührü ile onaylanıp durum tespit edilecektir (Akgündüz, 1988, s.62). 4 Cemaziyel 1296/1789 tarihli " Bila-beyyine Mazmunuyla Amel ve Hüküm Caiz Olabilecek Surette Senedat-ı Şer'iyyenin Tanzimine Dair Talimat"ta ise hüccet ve i'lam konusunu düzenleyen kanundur (Yıldırım, 1996, s.19). Şer'iyye sicillerinin kapsamına uygun olarak cinayet, hırsızlık, evlenme akdi, boşanma, miras taksimi, vasi tayini, vakıf işleri, narh uygulamaları, vergi kayıtları, lonca davaları, tayinler girmektedir (Ortaylı, 1994, s.64-65).

Cumhuriyet döneminde ise milli sınırlar içindeki şer'iyye sicilleri MEB'e (Maarif Vekaleti) devredilmiş, bazıları etnografya müzesinde bazıları Topkapı Sarayı Müzesi'nde toplanmış, bazıları da mahallinde muhafaza edilmiştir. Şer'iyye sicilin toplu kataloğunu hazırlama işini sırasıyla Osman Ersoy, Mücteba İlgürel, Yusuf Hallaçoğlu ve Yusuf Oğuzoğlu yapmıştır (Aktan, 1995, s.175).

Genellikle şer'iyye sicilin belge çeşitliliği ve konuları şöyledir: Merkezden gelen ferman, berat, mektup vb. yazılar, ümeranın bazı konulardaki buyrultuları ve bunun icrasının kayıtları, kadıların veya naiplerin bazı konularda merkeze gönderdiği i'lam ve anlaşmazlığı

çözmek için verdiği hüccetler, şehirlerin mahalle listesi, dini sosyal yapı ve bakım onarım belgeleri, şehir nüfusu, salgın hastalık, doğal afet olaylarının kayıtları, evlenme, boşanma, kız kaçırma, alım-satım, kefaret sözleşme kayıtları, öldürme, yaralama, hırsızlık ve kalpazanlık suçları ile ilgili kayıtlar, şehirlerde satılan malların narhlarına ilişkin belgeler, şehir ve sancaktan alınan vergi miktarı ve avarız hanelerle ilgili belgeler, para ve altınla ilgili kayıtlar (Tatar, 2010, s.290), tereke kayıtları, bir olay tespitiine dair kayıtlar, göçebeler arasındaki anlaşmazlık, yaylak-kışlak davaları, eşkıya takipleri kayıtları, savaşa katılan halk ve göçebelerin vazifeleri, posta, maden, tuzla işletmeleri ile ilgili belgeler, fetva makamından gelen suret belgeleri, dini günlerin ilanına dair ferman ve tezkere belgeleri, bazı kadı ve naipilerin yazdığı şiirler, mahkeme katiplerinin yazdığı hat örnekleri, savaş zamanında orduya aynı yardımda bulunan halkın isimleri, yardımın miktarı ve cinsi kayıtları, vakıf belgeleri, bir bölgedeki Müslüman-gayrimüslim ilişkilerine dair belgeler, bir bölgenin ekonomik durumunu ortaya koyacak belgeler, sancak ve kaza içindeki köylerin sayısı ve adlarına dair belgeler bölge halkının isim, lakap ve unvanına dair belgeler, günlük kullanılan eşyalar ve refah seviyesinin tespitine dair belgeler, asker temini, zahire temini ile ilgili kayıtlar (Erdem, 2010, s.294).

Tarih araştırmaları, sadece siyasi tarih araştırmalarıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda yerel ve sosyo-ekonomik araştırmalar da yapılmaktadır. Şehirlere dair çalışmaların yapılabilmesi için şer'iyeye sicillerinin incelenmesi gerekir. Çünkü şer'iyeye sicilleri, sosyal tarihçilik alanı için tarihçilere önemli veriler sunan mühim kaynaklardır (Ekinci, 2020 s.1).

Osmanlı sosyal tarihinin önemli belgelerinden biri olan şer'iyeye sicilleri, konu bakımından oldukça zengin ve çeşitlidir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde kurulmuş olan birçok devletin tarihini ilgilendiren kaynaklar bulunmaktadır. Bu durum Osmanlı tarih araştırmacıları için önemlidir. Her türlü sosyal olayların kaydedildiği şer'iyeye sicili, mühimme ve tahrir defterlerine göre daha zengin bir içeriğe sahip olması sebebiyle sosyal tarih araştırmalarında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu defter incelenmeden Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari ve sosyal tarihini bütün boyutlarıyla araştırmak mümkün değildir (Çalı ve Kuşçu, 2018, s.412). Her konunun araştırmacısı için bir şeyler barındıran şer'iyeye sicilleri, araştırma yapanlar için birinci elden kaynaktır. Çünkü şer'iyeye sicilleri ait oldukları yerde yaşayan halkın günlük yaşamını, yiyecek ve giyecek fiyatlarını, evlerini ve çarşılarını, camilerini, köylerini, mahallelerini, çeşitli müesseselerini, örf ve adetlerini, o zamanki hukuk ve uygulamalarını, ödedikleri vergileri, devletle olan münasebetlerini, aile yapılarını, çocuk sayılarını, evlilik geleneklerini, nasıl yaşadıklarını, ne tür evlerde

oturduklarını ve evlerini nasıl döşediklerini, nasıl giyindiklerini, ne tür yiyecek ve zahire ile beslendiklerini, ne gibi meslekler icra ettiklerini vb. içerir. (Gedikli, 2015, s.189-190; Yaman, 2010, s.32-34).

Şer'iyye sicillerinin hukuki açıdan önemi; özel hukuk, devletler hukuku, aile hukuku, miras hukuku ya da eşya, borç, ticaret hukuku ile ilgili hukuk tarihi açısından geniş bilgi verir. Ayrıca kamu hukuku açısından tarihi bilgiler vererek ceza hukukunun nasıl işlediğini, şahıslara karşı işlenen suçlara verilen cezaların ne şekilde icra edildiğini ortaya koymaktadır (Küçük, 1996, s.19,21; Akgündüz,1988, s.14). Şer'iyye sicillerinin kayıtları günümüzde benzer olaylar ve davalar için büyük bir tecrübe oluşturması nedeniyle günümüz hukuku açısından önem taşımaktadır (Yıldırım, 1996, s.10; Küçük, 1996, s.20).

Şer'iyye sicillerinin kamu hukuku ve genel tarih açısından önemi ise şer'iyye sicillerinde ceza hukuku alanında Osmanlı Devleti'nin İslam Hukuku'nun hükümlerini uyguladığı görülür. Kur'an ve hadislerde iftira, hırsızlık, zina, yol kesme, içki içme gibi suç ve cezalara aynı yaptırımlar yapıldığı şer'iyye sicillerinden öğrenilir. Sicil kayıtları usul hukuku, devletin bu konuda uyguladığı hükümler, hüccetlerden oluşur. Osmanlı Hukuku'nda ceza ve hukuk usulü ayrımı yapılmadığını şer'iyye sicillerinden öğrenilmektedir. Yine şer'iyye sicillerinden icra ve iflas hukukunun bilindiğini, çavuşlar ve subaşlarının icra memurluğu görevinin de olduğu anlaşılır. Sicillerinin büyük kısmı mali hukuka dair mahkeme kararları ve hüccetleri; idare hukukunda ise ferman, berat, buyrultu, mektub, tezkire vb. belgelerden oluşur. Genel tarih açısından önemine baktığımızda ise birinci elden kaynak olan şer'iyye sicillerini incelemeyen Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari ve sosyal tarihini bütün ayrıntılarıyla ortaya koymak mümkün değildir. Özellikle şehir tarihleri ve mahalli hayata ilişkin önemli bilgilerin bulunduğu birinci elden belgedirler. Geçmiş bütün canlılığıyla ortaya koyan şer'iyye sicillerini incelemeyen önce yapılan araştırmalar eksiktir. Çünkü tarihi şahsiyetlerin, önemli olayların, mahalli yer adlarının ve tarihi müesseselerin doğru ve ayrıntılı öğrenilmesinde birçok orijinal bilgiler mevcuttur (Yıldırım, 1996, s.12-14).

Şer'iyye sicillerinin sosyal yaşam ve idari teşkilat tarihi açısından önemi bakılırsa şer'iyye sicilleri eski idari ve sosyal yapıyı en iyi anlatacak birinci elden belgelerdir. Türk toplumunun aile yapısı, ticaret ahlakını, ahlaki yaşantısını, eğitim hayatını ve kültürel durumunu, halkın ekonomik seviyelerini, sosyal yapılarını ilgilendiren konularla ilgili meseleleri şer'iyye sicillerinden öğrenmek mümkündür. Ayrıca siciller idari teşkilat birimlerinin aydınlatılmasında da önemlidir. Eyalet, sancak, kaza, beylerbeyliği,

sancakbeyliği, kethüda ve voyvoda gibi idari birimler; kadılık, naiplik, muhızrlık, mübaşirlik, çavuşluk, subaşılık gibi hem idari yapıyı hem de yerine getirilen görevleri şer'iyye sicillerinden öğrenmek mümkündür (Küçük, 1996, s.21-22).

Şer'iyye sicillerinin iktisadi, askeri ve sanatsal açıdan önemi her şer'iyye sicili bulunduğu bölgenin iktisadi yaşamına dair birinci elden kaynak konumundadır. Bu şer'iyye sicillerinden bölgede yaşayan toplumun ekonomik hayatı ve geçim şartları, ithal ve ihraç edilen mal ve eşyalar, bunlara ait gümrük vergileri, toplumun ürettiği tarım ürünleri, halktan toplanan vergiler ve miktarı, para ve enflasyon konuları doğru bir şekilde öğrenmek mümkündür. Ayrıca halk tabakasının yaşamı, geçim kaynağı, çalışma şartları, o dönem insanının refah düzeyi ve sıkıntıları şer'iyye sicillerine yansıdığı için öğrenilmektedir. Şer'iyye sicillerinde Osmanlı'nın 470 yıllık savaş tarihini ayrıntılarıyla aydınlatarak kadar yazılı belge bulmak mümkündür. Bu belgelerde Osmanlı ordusu sefere çıktığında Anadolu ve Rumeli'de bulunan konak yerlerini, asker ve erzak ihtiyacını, savaş hazırlığından önce beylerbeyi ve sancak beyine yazılı emirler gönderildiği, gemi, kürekçi, topçu, top arabacısı; at, deve, cephe, mühimmat ihtiyaçlarının karşılanması için kadılara yazılı emir ve ferman yazıldığı, savaşın kime ne amaçla açıldığı ve bu savaşlar için bazen fetva alındığı vb. konularını yine şer'iyye sicillerinden ayrıntıları ile öğrenmek mümkündür. Gerçekten de askeri hareketleri ve ordunun teşkilat durumu ayrıntıları ile birçok kaynakta rastlanmayacak şekilde şer'iyye sicillerinde bulunmaktadır (Akgünüz, 1988, s.16-17). Şer'iyye sicili kayıtlarından vakıf ve vakıf kayıtları, cami, medrese, imarethane; kale, türbe, zaviye, kervansaray, menzilhane, kilise adları, bunların inşa ve tamirini öğrenmek mümkündür. Ayrıca ferman, berat ve diğer resmi kayıtlarda bulunan erkek-kadın isim ve lakapları; devlet adamı, müderris, âlim, şair, sanatkâr ve mimar isimleri bazen de kadı ve naiplerin sicillere kaydettiği şiirleri de sanatsal faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. (Küçük, 1996, s.22).

Şer'iyye sicillerinin günümüzdeki önemi ve korunmasına değinilirse, günümüze kadar gelen ve Türkiye sınırları içinde bulunan şer'iyye sicillerinin sayısı konusunda araştırmacılar farklı sayılar vermektedirler. Naci Aslan on bine yakın defterin "Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü"nde bulunduğunu belirtirken bir kısmının da "İstanbul Şer'iyye Sicili Arşivi"nde bulunduğunu söyler. Orhan Avcı ise "Devlet Arşivleri"nde 8.928 sicilin varlığından söz eder. Uzun yıllar boyunca "İstanbul Şer'iyye Sicili Arşivi'nin" idareciliğini yapan Abdülaziz Bayındır ise, İstanbul ve çevresine ait 9.872 sicilin varlığından söz eder. Bütün bu rakamlara rağmen günümüze ulaşamayan ve resmi arşivlerde yer almayan çok sayıda sicil olduğunu unutmamak gerekir. Sicillerin bir kısmı savaşlarda, yangınlarda, su baskını gibi doğal

afetlerde; bir kısmı ise insan eli ile tahrip olmuştur. Bu tahriplerden kurtulanlar ise ya çöplüklerden toplanmış ya da özel şahısların eline geçmiştir. Sonuç itibarı ile şunu söylemek gerekirse bu sicillerin bir kısmı elimize ulaşamamıştır (Hanılçe, 2013, s.3; Gedikli, 2015, s.188-195). Osmanlı şer'iyye sicilleri bugün çoğunlukla Türkiye'de ve Orta Doğu ülkelerinde, az bir kısmı ise eskiden Osmanlı toprağı olan diğer ülkelerde bulunur. Türkiye'deki defterlerin kataloğı, hem kapsam hem içerik bakımından bazı eksiklikleri olmakla beraber Ahmet Akgündüz'ün "Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğı ve Seçme Hükümler" eserinde yayınlanmıştır. Bu kataloğı göre ise 9883'ü İstanbul'a ve 6960'ı diğer şehirlere (milli kütüphanedeki rakam 8931'dir) ait olmak üzere yaklaşık 17.000 defter kaydı bulunur. II. Abdulhamit döneminde kurulan "Sicilat-ı Şer'iyye Dairesi'nde" (İstanbul Müftülüğü Arşivi) İstanbul'un yedi mahkemesine ait defter bulunur. İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi'nde 35, Hanya, 97 Kandiye, 72 Resmo ve Girit adıyla kayıtlı 215 sicili içeren 11 defter bulunur. Bu siciller 1941 yılından beri ait oldukları şehirlerin müze ve kütüphanelerinden alınarak 1991'de "Ankara Milli Kütüphanesi'ne" taşındılar. 2005'te ise 8.934 sicilin orijinalleri "Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne" devredilmiştir. Ayrıca Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'nde (İstanbul) 10.369 sicilin ve 8.693 defterin mikro film kopyaları bulunur. Bu merkezde Türkiye dışında (Kırım, Girit, Halep, Humus, Köstendil, Manastır, Şam, Saraybosna, Temeşvar, Tırhala, Trablus gibi yerler) 1350 defterin kopyası mevcuttur. Balkanlarda ve Orta Doğı'da 8.000 civarında olan Osmanlı şer'iyye sicilleri ile ilgili henüz derli toplu bir katalog olmamakla birlikte bu ülkelerdeki defterler üzerinde çalışma yapılmıştır. Makedonya'daki "Üsküp Devlet Arşivi'nde" 1607-1912 yıllarına ait 195 sicil bulunur. Bulgaristan Sofya'daki Milli Kütüphane Kataloğı'nda 170 sicil bulunur. Macaristan'da XVII. yy'a ait tek sicil, Bosna'da 158 sicil, Arnavutluk'ta XVI-XIX. yy'a ait 63 sicil, Yunanistan'da 1694 yılına ait 337 sicil, Romanya'da 267 sicil, Kırım'a 1601-1810 yıllarına ait 121 sicil vardır. Suriye'de 2368 (Şam 1601, Halep 664, Hama 666, Humus 21, Sayda 18) sicil, Lübnan'da 1666-1883 yıllarına ait 70 sicil, Kudüs'teki 624 sicilden 730 kadarı Osmanlı'ya aittir. Mısır'da 1530-1876 yıllarına ait 1851 sicil, Medine'de 1560-1883 yıllarına ait 117 sicil defteri bulunur. Irak, Cezayir, Libya, Tunus sicillerinin durumu ile ilgili henüz yeterli çalışma yapılmamıştır(Uğur, 2010, s.9-10).

Türkiye'de şer'iyye sicilleri hakkında ilk çalışma 1930'lu yıllarda başlar. Bu çalışmalar Ankara Halk Evi'ne ait olan Ülkü Dergisi'nde "Şeri Mahkeme Sicilleri" adıyla 1935'te İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve 1938'de Talat Mümtaz Yaman tarafından yayınlandı. Bu makalelerden sonra şer'iyye sicillerine verilen önem artmıştır. Sicillerin sosyal ve ekonomik tarih alanında

kaynak olarak ilk kullanım örneği, Halil İnalcık'ın 1960'ta yayımladığı "Bursa 15. Asırda Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar" adlı makalesidir. Yerel tarih çalışmalarında sicillerden ilk faydalanan Mustafa Çağatay Uluçay ve İbrahim Gökçen'dir. 1970'lerde şer'iyye sicilleriyle ilgili yapılan çalışmalarda sicillerin Osmanlı tarihinin hangi alanlarında kullanılabileceği üzerinde durulmuştur. 1980'lerden sonra ise siciller Osmanlı ve Orta Doğu çalışmalarında birinci elden kaynak olarak yoğun kullanıldı. 1990'lardan sonra ise sicillerin tarihi kayıtlarda yeri, bu kayıtlardaki kavramlar, tek kaynak yerine kayıtları anlamada kullanılacak yaklaşımlar gibi tarih yazım problemleri üzerinde durulmuştur. Şer'iyye sicillerinin korunmasına ve arşivlerde toplanmasına yönelik ilk çalışmayı Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit yapmıştır. Abdülhamit'in emri ile 1894'te İstanbul'da ilk şer'iyye sicili arşivi oluşturulmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde ise 3 Kasım 1941'de Maarif Vekaleti'nin aldığı kararla sicillerin müzelere ve kütüphanelere nakledilmesi sağlandı. İstanbul'dakiler hariç Anadolu'daki bütün siciller 1991'de Kültür Bakanlığı'nın aldığı karar ile Ankara Milli Kütüphanesi'nde toplandı (Uğur, 2010, s.10-11; Hanilçe, 2013, s.3-4).

I. BÖLÜM

ADANA TARİHİ VE ADANA ŞER'İYYE SİCİLLERİ

1.1.Adana Tarihi

Adana, Akdeniz bölgesinin doğusunda Çukurova bölgesinde bulunur. Kuzeyinde Toros Dağları, güneyinde Seyhan ve Ceyhan Nehirlerinin suladığı verimli delta ovasındadır. Adana, Akdeniz bölgesinin birinci, Türkiye'nin dördüncü büyük şehridir. Seyhan Nehri'nin Toroslardan Çukurova'ya indiği yerde deniz seviyesinde 23 m yükseklikte kurulmuştur (Karsandık, 2012, s.11).

Adana şer'iyye sicilllerine değinirken Adana tarihi hakkında özet bir bilgi vermek gerekir. Çukurova, tarihin ilk devirlerinden beri insanların yerleştiği bir bölge olarak bilinmektedir. Adana'yı kimlerin nasıl kurduğuna dair kesin bilgi yoktur. Adana'nın tarihi kaynaklarda geçen ismi Kilikya olup Herodot yazdığı eserinde bu ismin Fenike Kralı Agenor'un oğlu Kiliks'ten geldiğini söyler. Adana'ya ait ilk bilgiler Hititler dönemine aittir. Bu dönemde Uru-Adaniye diye anılmaktadır. Hitit yazılı belgelerinden Kültepe ve Boğazköy tabletlerinde M.Ö 1900'lerden sonra Çukurova'nın doğusunda Luviler, batısında Arzava Krallığı ismi geçer. Arzava Krallığı sınırlarının Ceyhun Irmağı'ndan Toroslara ve Silifke'ye kadar uzanmaktaydı. M.Ö 1500'lerde bölgede Kizvatna Krallığı hüküm sürmekteydi. Hititler M.Ö 1333'te Kizvatna Krallığı'nı yendi ve bölgeyi kendisine bağladı. Ticaret yolları üzerinde önemli bir yer olan Adana böylece Hitit Krallığı'na bağlanmıştı. Hititler bölgede M.Ö 1190 yılına kadar hüküm sürmüşlerdir. Bu tarihten sonra bölge Asurlulara bağlı Kueler'in egemenliğine girmiştir. Asurlular Çukurova bölgesinin zenginliklerine ilgi duyunca kendilerine bağlı Kueler'i tamamen hakimiyetleri altına aldılar. Böylece M.Ö 612'ye kadar bölge Asurluların elinde kalmıştır. Asurlular yıkıldıktan sonra ise Çukurova bölgesi giderek bağımsız krallığa dönüşmüştür. M.Ö 663 yılında Kilikya Krallığı bölgede yaşayan insanlar tarafından kuruldu. Daha sonra bu Kilikya Krallığı Pers Satraplığına (eyaletine) dönüştü. M.Ö 333 yılına kadar Çukurova bölgesi Pers hakimiyetinde kaldı. Pers Satraplığı'nın merkezi Tarsus'tu. Perslerin Atina seferinde başarısız olması sonucunda Kilikya bölgesi Makedonya Krallığı'nın hakimiyetine girmiştir. Büyük İskender'in ölümünden sonra ise bölge komutanları arasında bölüşülmüştür."Kilikya bölgesini M.Ö 312'de Selevkoslar (Selokidler) hakimiyetleri altına aldılar. Daha sonra Selevkosları hâkimiyetine alan Romalılar, Kilikya korsanlarını etkisiz hale getirip, M.Ö 12 yıllarında hakimiyetlerini kesinleştirerek bölgeyi kendileri için

besin deposu haline getirdiler. Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans İmparatorluğu'na bağlandı. Bizans döneminde ise Kilikya bölgesi hızlı bir gelişme göstermiştir" (Karsandık, 2012, s.11; Çatal, 2020, s.1-2; Karlangıç, 2007, s.1-2; Küçük, 1996, s.5).

İslami kaynaklarda Erdene, Edene, Ezene, Azana, Batana şeklinde geçen Adana'ya İslam orduları ilk defa VIII. asırda, Halife Ömer zamanında geldiler. Fakat burası Emevi Halifesi Abdülmelik zamanında fethedildi. Adana ve çevresinin İslam-Türk grupları tarafından iskânı, Abbasiler zamanında Harun Reşit döneminde Horasanlı kumandan Ebu Süleym et-Türki tarafından gerçekleştirilmiştir. Büyük gruplar halinde Horasan ve Türkeli'nden getirilen Türkler Çukurova'ya yerleştirildiler. 1071'den itibaren Çukurova'ya Oğuz boylarından Kayıhan, Bayat, Döğer, Yazır, Doldurga, Avşar, Beğdili, Bayındır, Salur, Peçenek, Çepni, Yapar, İğdir, Kınık ve Yüreğir kollarına mensup topluluk ve aşiretlerin yerleştirildiği kaynaklarda geçmektedir (Yıldırım, 1996, 33-35).

Adana, 10. Yüzyılda Rumların, 11. Yüzyılın sonlarında ise Büyük Selçukluların ve bir dönem sonra ise Haçlıların eline geçmiştir. 12. Yüzyılda bir Türkiye Selçuklularının eline geçmişse de bu hakimiyet uzun sürmemiştir. Bu bölge Bizans İmparatorluğu ve Kilikya Ermenileri arasında el değiştirmiştir. Daha sonra ise 1336 yılında Memlûklülerin hakimiyeti altına girdi(Küçük, 1996, 6-7; Karlangıç, 2007, s.2).

Memlûklüler, 1353'te Dulkadiroğlu Karaca Bey'in yerine Ramazan Bey'i atamıştır. Bu atamayla 1517 yılına kadar sürecek Ramazanoğluları dönemi başlamıştır. Ramazanoğluları Yüreğir boyuna mensuptu. Ramazanoğluların bölgeye gelişi ile 13. Yüzyılın ikinci yarısında Moğol İstilasası'ndan kaçarak Anadolu'ya gelen Horasan Türklerinden bir grup Suriye tarafına inmişlerdir. Mısır Sultanı Baybars, sayıları 40.000 hanedandan fazla olan bu Türkmenleri Antakya ile Gazze arasındaki topraklara yerleştirmiş ve bu beylere de çeşitli dirlikler verilmiştir. Tarihte Halep Türkmenleri olarak bilinen bu Türkler, Çukurova'nın fethinde önemli roller üstlenmişlerdir. Bu Türkmenlerden Üçok koluna mensup Türkmenler Adana ve Tarsus bölgesine yerleşmişler ve Ramazanoğluları, Gündüzoğluları, Özeroğluları gibi siyasi oluşumlar meydana getirmişlerdir. Bunlardan Ramazanoğluları çoğu zaman liderliği elinde bulundurmuştur ve 1516 yılına kadar Mısır Memlûklülerine bağlı olarak bölgeyi idare etmiştir. Ramazanoğlularına bağlı olan Varsak, Kusun, Gündüz, Kuştemur, Özer ve Karaisa aşiretlerinin yaşadığı yerler günümüzde de bu isimlerle anılmaktadır. Adana, Yavuz'un Mısır seferi sırasında 1516'da Osmanlı hakimiyetine girmiştir(Abouamsha, 2020, s.52).

Osmanlı hakimiyetindeki Adana, zaman zaman Halep eyaletine bağlı bir sancak, bazen de müstakil bir eyalet Osmanlı idaresinde yer almıştır. Adana'nın Osmanlı Devleti tarafından fethinden hemen sonra 1519'da yapılan tahrirde Adana'nın Halep'e bağlı bir sancak olduğu anlaşılıyor. 1536-1537 yıllarında ise Adana sancağı; Yüreğir, Sarıçam, Dünderlu- Bulgarlu, Hacılı, Ayas, Karaisalı ve Kınık nahiyelerinden oluşmaktaydı (Yıldırım, 1996, s.34). Bu yıllarda Adana'da Akça veya Ağca Mescid, Câmî-i Cedid-i Halil Bey, Debbeğan (Depebağ), Karasofu (Ahilu), Kasarcılı, Çukur Mescid, Câmî-i atik Keçeci Mescid (İsahacioğlu), Yukarı Mahalle (Hacı Hamid) Mescidi, Kantaroğlu Mescidi, Hacı Fakihoğlu, Kadı Mescidi, Baytemür Mescidi, Burnu Kara Mescidi, Su Gediği (Selim Bey) Mescidi Saçlı Ahmet, Bab-ı Tarsus, Yarköy, Sâdât Mescidi, Zaviye-i Yârân Dede, Tabakhane, Emirlü, Ramazan Ağa Mescidi ve Kayabulağ Mescidi olmak üzere yirmi dört mahalle bulunuyordu. Şehirde 763 hane 855 mücerred (bekar) Müslüman, 92 hane 141 mücerred Gayrı Müslim vardı. Aynı tarihte Adana Nahiyesi'nde 51 mezraa ile bir köyde 925 hane ile 320 mücerred Müslüman nüfus ziraat yapıyordu.1536-1537'de bütün Adana sancağında vergi hanesi olarak toplam 13,755 hane bulunuyordu ve bu da yaklaşık 80-90 bin arasında bir nüfusa karşılık gelmekteydi (Küçük, 1996, s.7). 1547'de 640 hane 113 Müslüman 112 hane 47 mücerred Gayrı Müslim, Adana Nahiyesi'de ise 47 mezraada ziraat yapan 845 hane, 206 mücerred Müslüman nüfus kaydedilmiştir. Ayrıca Adana sancağının Yüreğir, Dünderlu- Bulgarlu, Hacılı ve Karaisalı nahiyesinde 411 mezraada oturan 12.714 hane, 57 mücerredle birlikte sancakta (Ayas, Berendi, ve Kınık kazaları hariç), yaklaşık olarak 70-80 bin civarında nüfus bulunuyordu. Bunun ise 607'si Gayrı Müslimlerden oluşurdu (Küçük, 1996, s.8).

1608-1833 yılında mütesellimlik şeklinde idare edilmiştir. 19. yüzyılın ilk yarısında devlete isyan eden Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa ele geçirilerek bölge Mısır ordusunun genel karargahı olmuş ve 1833 Kütahya Antlaşması'yla Suriye ve Adana eyaletini Mısır'a bağlamış ise de 1840 Londra Antlaşması'yla Adana'yı tekrar Osmanlı Devleti'ne vermiştir. 1866 yıllarında ise Ahmet Cevdet paşa ve Derviş Paşa başkanlığındaki ‘‘ Fırka-i Islahiye Örgütü’’ derebeyi gibi hareket eden beyleri ve onlara bağlı aşiretleri itaat altına olarak Osmanlı Devleti'nin otoritesini bölgede yeniden kurmuştur. 19. yüzyılın sonlarında Adana'nın nüfusu 30.000 kadar olduğu tahmin ediliyordu. Bu nüfus içerisinde çoğunluğu oluşturan Türklerden başka bir miktar Ermeni, Arap, Rum, Yahudi, Süryani bulunuyordu. Ayrıca yaz aylarında şehir nüfusu pamuk hasadı için Suriye'den ve diğer komşu bölgelerden gelen 15-20 bin işçi ile artıyordu (Yıldırım, 1996, s. 34).

1.2. Adana Şer'iyye Sicilleri

Şer'iyye Mahkemeleri'nin 1924'te kaldırılması ile kadı sicilleri adliyelerin depolarında çürümeye bırakıldı. 3 Kasım 1941 tarihli bir kanun kararı ile adliye vekaletinde olan sicillerin Maarif Vekaleti'ne devredilmesi, müzelerde toplanmasına karar verildi. Adana şer'iyye sicilleri ise 1924'te kurulan Cafer Paşa Medresesi Müzesi'nde bulunmaktaydı. Bu müze sonradan "Adana Bölge Müzesi" oldu. 1992 yılına kadar Adana sicilleri ve çevresindeki illerin sicilleri "Adana Müzesi'nde" bulunurken, Ankara'da "Milli Kütüphanenin" kurulması ile bu kütüphaneye taşındı. İstanbul'daki siciller hariç Anadolu'daki bütün sicillerin burada toplanmasına karar verildi. Bu karara uygun olarak Adana Şer'iyye Sicilleri günümüzde Milli Kütüphane'de şer'iyye sicillerinin muhafaza edildiği bölümdedir (Yetişgin ve Özdamar, 2016, s.84-85; Tatar, 2010, s.291).

Adana'ya ait toplam 150 şer'iyye sicili vardı. Bu sicillerin en eski tarihli olanı 2 Numaralı sicil olup (H.1043-1044/M.1633-1635) yılına aittir. Bu sicil 154 sayfadan oluşur. Günümüze en yakın tarihli sicil ise 142 Numaralı 1326 (1910) tarihli sicil olup 392 sayfadan oluşur. Adana Şer'iyye Sicilleri 1633-1910 (277 yıl) yılları arasında geniş bir zaman dilimine yayılmıştır. Bu siciller Osmanlı'nın duraklama, gerileme ve dağılma dönemlerine şahit olmuştur. Bu şer'iyye sicillerinin toplam sayfa sayısı 33.602'dir (Yetişgin ve Özdamar, 2016, s.84-85).

Adana Müzesi'nde veya Milli Kütüphane'de bulunan Adana Şer'iyye Sicilleri'nin sınıflandırılması yapılırken defterlerin numaraları kronolojik bir sıraya göre verilmemiştir. Bunlar ya sicilin kapağına, defter numarasına, defterin kapsadığı tarih aralığına ya da sayfa ve belge sayılarıyla birlikte defterin ebadında kaydedilmiştir. Fakat bazı defterlerin başlangıcı ve bitişi olarak verilen tarihler doğru değildir. Kronolojik sıralamayı göz önünde bulundurmadan yapılan bu sıralama ise büyük ihtimalle, ilk ve son sayfalarındaki belgeler esas alınarak tarihlendirilmeye çalışılmış, iç kısımlarında yer alan tarihlerin ise incelenmediği için yanlış verilmiş olması muhtemeldir. Bu defterler yanlışlıkla (sehven) veya katip değişikliğinden sayfa ve belge numaraları baştan başlatıldığı için kapakta verilen sayfa ve belge numaraları eksik veya fazla olabilir. Bu siciller konusunda dikkat çeken bir durum daha söz konusudur. Bu sicillerin arşivlenmesi sırasında özen gösterilmeden yapıldığı için parça parça olan belgeler aynı defterde toplanmıştır. Adana'ya ait Şer'iyye Sicillerinin tamamı Milli Kütüphane'de bulunmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere yoğunluk 77 adet sicil ve % 51'lik gibi bir oranla XVIII. yüzyıla ait bulunmaktadır. Bunu, 60 adet sicil ve % 40'lık bir

orana sahip olan XIX. yy. takip etmektedir. XX. yüzyılda 12 sicilin varlığına karşın XVII. yüzyılda sadece bir sicil göze çarpmaktadır. Adana Müzesi'nde toplam 150 adet Adana şeriye sicili bulunmaktadır. Bu defterlerin 1 numaralı olanı H.1174 tarihli, 150 numaralı defter ise H.1319-1320 tarihtir(Yetişgin ve Özdamar, 2016, s.85).

Tablo 1: Dönemlerine Göre Adana Şer'iyye Sicilleri

	XVII. yy.	XVIII. yy.	XIX. yy.	XX. yy.	Toplam
Adedi	1	77	60	12	150
%	0,6	51,3	40,0	8,0	100

(Ergül, 2006, s.15)

Tablo 2: Adana Şer'iyye Sicillerinin Listesi

<u>Adı</u>	<u>No/Demirbaş</u>	<u>Tarihi</u>	<u>Sayfa Sayısı</u>	<u>Poz Sayısı</u>
Adana Sicilleri	1	1173-1174	172	79
Adana Sicilleri	2	1043-1044	154	80
Adana Sicilleri	3	1114-1115	116	62
Adana Sicilleri	4	1157-1159	265	135
Adana Sicilleri	5	1183-1185	240	127
Adana Sicilleri	6	1203-1204	138	138
Adana Sicilleri	7	1236-1243	200	100
Adana Sicilleri	8	1245-1249	162	81
Adana Sicilleri	9	1198-1200	186	70

Adana Sicilleri	10	1254-1260	179	80
Adana Sicilleri	11	1290-1293	348	204
Adana Sicilleri	12	1141-1143	164	82
Adana Sicilleri	13	1134-1135	172	40
Adana Sicilleri	14	1143-1144	150	75
Adana Sicilleri	15	1151	105	48
Adana Sicilleri	16	1164-1165	92	50
Adana Sicilleri	17	1156-1157	220	112
Adana Sicilleri	18	1131	273	140
Adana Sicilleri	19	1123-1124	248	130
Adana Sicilleri	20	1138	42	23
Adana Sicilleri	21	1128-1129	150	78
Adana Sicilleri	22	1124-1133	124	66
Adana Sicilleri	23	1154-1155	128	68
Adana Sicilleri	24	1119-1121, 1123, 1155- 1156	96	52
Adana Sicilleri	25	1159-1160	66	35

Adana Sicilleri	26	1159-1160	56	30
Adana Sicilleri	27	1160	50	27
Adana Sicilleri	28	1161-1167	217	113
Adana Sicilleri	29	1163	61	32
Adana Sicilleri	30	1113,1115, 1117,1119,1136, 11381139,1169- 1170	235	123
Adana Sicilleri	31	1123,1168-1171	158	80
Adana Sicilleri	32	1171-1174	75	42
Adana Sicilleri	33	1171-1173	236	122
Adana Sicilleri	34	1175	83	47
Adana Sicilleri	35	1161-1176	153	80
Adana Sicilleri	36	1177-1178	116	60
Adana Sicilleri	38	1123,1126,1142 -1147, 1182	257	140
Adana Sicilleri	39	11231127,1136, 11521154,1157, 1180	207	118
Adana Sicilleri	40	1179	174	89
Adana Sicilleri	41	1122-1127	116	62

Adana Sicilleri	42	1115-1126	146	80
Adana Sicilleri	43	1194-1195	78	42
Adana Sicilleri	44	1196-1197	192	102
Adana Sicilleri	45	1178-1198	70	34
Adana Sicilleri	46	1190-1192	182	97
Adana Sicilleri	47	1185-1187	189	104
Adana Sicilleri	48	1127,11631164, 11871189,1193- 1194,1198, 1202- 1203, 1215 1217	150	78
Adana Sicilleri	49	1183	72	36
Adana Sicilleri	50	1180-1181	230	120
Adana Sicilleri	51	1224-1225	63	35
Adana Sicilleri	53	1223-1237	71	38
Adana Sicilleri	54	1225-1227	82	43
Adana Sicilleri	55	1211-1213	158	83
Adana Sicilleri	56	1210-1211	74	42

Adana Sicilleri	57	1177-1179, 1187-1189, 1215-1217	215	115
Adana Sicilleri	58	1217-1223	290	162
Adana Sicilleri	59	1284-1287	137	71
Adana Sicilleri	60	1200-1216	151	73
Adana Sicilleri	61	1204-1206	142	72
Adana Sicilleri	62	1208-1209	45	24
Adana Sicilleri	63	1207-1208	130	74
Adana Sicilleri	64	1165,1166,1172, 1182,1183,1189 -1190, 1200- 1203,1206, 12010	184	97
Adana Sicilleri	65	1202-1203	63	35
Adana Sicilleri	66	1209-12010	84	45
Adana Sicilleri	67	1272-1276	184	189
Adana Sicilleri	68	1288-1289	125	117
Adana Sicilleri	69	1228-1230	56	25
Adana Sicilleri	70	1230-1234	76	40
Adana	71	1238-1239	72	39

Sicilleri				
Adana Sicilleri	72	1243-1244	88	46
Adana Sicilleri	73	1263-1264	74	45
Adana Sicilleri	74	1265-1267	334	198
Adana Sicilleri	75	1292-1295	377	198
Adana Sicilleri	76	1278-1279	378	195
Adana Sicilleri	77	1284-1285	336	164
Adana Sicilleri	78	1283-1287	284	160
Adana Sicilleri	79	1285-1287	347	170
Adana Sicilleri	80	1287-1288	141	74
Adana Sicilleri	81	1287-1297	397	205
Adana Sicilleri	82	1288-1297	238	244
Adana Sicilleri	83	1288-1289	551	286
Adana Sicilleri	84	1289-1290	233	187
Adana Sicilleri	85	1189	130	137
Adana Sicilleri	86	1293-1297	379	200
Adana Sicilleri	87	1261,1283,1291	283	150

<u>Adana</u> <u>Sicilleri</u>	88	1286-1287	95	54
Adana Sicilleri	89	1283-1287	278	145
Adana Sicilleri	90	1287-1293	498	256
Adana Sicilleri	91	1286-1289	106	112
Adana Sicilleri	92	1298-1315	390	400
Adana Sicilleri	93	1296-1297	420	233
Adana Sicilleri	94	1295-1297	378	87
Adana Sicilleri	95	1292	203	89
Adana Sicilleri	96	1293-1305, 1309-1331	880	382
Adana Sicilleri	97	1299-1300	196	104
Adana Sicilleri	98	1290-1291	305	114
Adana Sicilleri	99	1295-1298	374	170
Adana Sicilleri	100	1295-1298	374	170
Adana Sicilleri	101	1111-1113	290	146
Adana Sicilleri	102	1146-1162	37	37
Adana Sicilleri	103	1134	62	64
Adana	104	1119	121	62

Sicilleri				
Adana Sicilleri	105	1115	137	64
Adana Sicilleri	106	1127-1128	76	80
Adana Sicilleri	107	1297-1312	782	404
Adana Sicilleri	108	1314-1326	393	202
Adana Sicilleri	109	1315-1319	187	102
Adana Sicilleri	110	1311-1316	494	274
Adana Sicilleri	111	1314	308	170
Adana Sicilleri	112	1314-1326	527	274
Adana Sicilleri	113	1287	90	90
Adana Sicilleri	114	1276-1278	186	190
Adana Sicilleri	115	1300	200	104
Adana Sicilleri	116	1299-1300	280	126
Adana Sicilleri	117	1303-1304	116	69
Adana Sicilleri	118	1303-1304	267	139
Adana Sicilleri	119	1303-1305	188	113
Adana Sicilleri	120	1304-1315	378	203

Adana Sicilleri	121	1308-1312	329	165
Adana Sicilleri	122	1307-1311	315	178
Adana Sicilleri	123	1312-1314	328	176
Adana Sicilleri	124	1311-1314	313	176
Adana Sicilleri	125	1136-1153	118	62
Adana Sicilleri	126	1140-1141	162	85
Adana Sicilleri	127	1144-1145	78	44
Adana Sicilleri	128	1144-1148	174	90
Adana Sicilleri	129	1143-1145	178	95
Adana Sicilleri	130	1148	129	65
Adana Sicilleri	131	1149-1151	164	84
Adana Sicilleri	132	1167-1171	168	86
Adana Sicilleri	133	1168	210	108
Adana Sicilleri	134	1151	174	90
Adana Sicilleri	135	1266-1267	113	58
Adana Sicilleri	136	1132/1337, 1149,1154- 1155,1163,	144	80

		1167-1168, 1178, 1215		
Adana Sicilleri	137	1323-	511	176
Adana Sicilleri	138	1323-1326	202	108
Adana Sicilleri	139	1322-1323	395	208
Adana Sicilleri	140	1323-1326	594	304
Adana Sicilleri	141	1322-1324	396	202
Adana Sicilleri	142	1316-1317	393	186
Adana Sicilleri	143	1319-1325	294	154
Adana Sicilleri	144	1317-1319	657	341
Adana Sicilleri	145	1317-1318	315	168
Adana Sicilleri	146	1313-1316	364	186
Adana Sicilleri	147	1319-1324	143	146
Adana Sicilleri	148	1315-1321	711	367
Adana Sicilleri	149	1321-1322	365	190
Adana Sicilleri	150	1319-1320	266	140

(Yetişgin ve Özdamar, 2016, s.94-98).

1.3. Çalışılmış Adana Şer'iyye Sicilleri

Çukurova bölgesi ile ilgili ilk bilimsel çalışma sayabileceğimiz makale 1963 yılında Faruk Sümer tarafından gerçekleştirilmiştir. Adana eski belediye başkanlarından Kasım Ener'in çalışmaları arşiv kaynaklarından çok seyahatnamelere ve mahalli kaynaklara dayalı çalışmalardır. Adana mimari yapıları hakkında Naci Kum önemli makaleler yayınlamış; Nusret Çam da doktora tezi hazırlamıştır. 1985 yıllarından sonra, Yılmaz Kurt'un Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinde Adana üzerine çalıştığını görmekteyiz. Adana vakıfları konusunda ise, Mustafa Alkan 2004 yılında bir doktora tezi hazırlamıştır. Ayrıca son yıllarda Yapı Kredi Yayınlarından oldukça güzel bir çalışma yayınlanmıştır.

Adana Şer'iyye Sicilleri ile ilgili bazı çalışmalar şunlardır:

5 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (1770-1771), Mehmet Ali EKİNCİ tarafından İbrahim SOLAK danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde Ağustos 2020'de çalışılmıştır.

6 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, H.1203-1204/M.1789-1790 yılları arasında tutulmuştur. 138 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Zülfiye KILIÇ tarafından Fırat ÖZDEMİR danışmanlığında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans tezi olarak çalışılmıştır. 6 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, ikinci kez çalışılmıştır. Feyzi KAPLAN tarafından Zahit AKSU danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve İnönü Üniversitesinde 1996 yılında çalışılmıştır.

10 Numaralı Adana Şer'iyye sicili (1241/1825-1260/1844), Ahmet KÜÇÜK tarafından Zahit AKSU danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve İnönü Üniversitesinde 1996 yılında çalışılmıştır.

"14 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Defterindeki Ceza Hukuku ile İlgili Hükümlerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi" bir makale olup Fatih ORHAN ve Ömer KORKMAZ tarafından Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde 2016'da yayınlanmıştır.

17 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, H.1156-1157/M.1743-1744 yıllarını içeren 220 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Metin CEYLAN tarafından Zahit AKSU danışmanlığında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak 1996 yılında çalışılmıştır.

22 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinin (H.1124-1125/M.1712-1721) Tanıtımı ve Fihristi adlı çalışma bir makale olup Özcan TATAR tarafından hazırlanmış olup ve bu çalışma Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisinde 2013 yılında yayınlanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara örnek olarak bunlar verilebilir

27 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili H.1160/M.1747, Mustafa ÖZTÜRK danışmanlığında Sevim YAŞA tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve Fırat Üniversitesinde 2004 yılında çalışılmıştır.

30 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili (1115/1703-1171/1757), Zahit AKSU danışmanlığında Mehmet Zahit YILDIRIM tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve İnönü Üniversitesinde 1996 yılında çalışılmıştır.

Adana Kadı Sicileri 49 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Dr. Ömer KORKMAZ tarafından 2021'de Akademisyen Kitabevi'nden 161 sayfalık kitap olarak basılmıştır.

53 Numaralı Şer'iyye Siciline göre Adana'nın Sosyo-Ekonomik Tarihi, Hatice Ergül tarafından Eftal Şükrü BATMAZ danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış ve Ankara Üniversitesinde 2006 yılında çalışılmıştır. 53 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili H.1223-1237/M.1808-1821, Ela ÖZKAN tarafından Ahmet AKSIN danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve Fırat Üniversitesinde 2011 yılında çalışılmıştır. Yapılan bu ikinci çalışmada bu sicil günümüz harflerine transkribe edilmiştir.

62 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili (H.1205-1208) Transkripsiyon ve Değerlendirme, Ahmet CEVİZCİ tarafından Sabahattin SAMUR danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış ve Erciyes Üniversitesinde 2007 yılında çalışılmıştır.

65 Numaralı 1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli Adana Şer'iyye Sicili Tanıtımı ve Fihristi, bu çalışma bir makale olup Sevim ERDEM tarafından hazırlanmış ve Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisinde 2018 yılında yayınlanmıştır.

66 Numaralı Adana Kadı Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (H.1209-1210/M.1794-1795), Sezer AĞCA tarafından Zeynel ÖZLÜ danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve Gaziantep Üniversitesinde 2012 yılında çalışılmıştır.

71 Numaralı M.(1821-1822/1823-1824) H.(1237-1239) Tarihli Adana Şer'iyye Sicili, Özgül BAY tarafından İbrahim YILMAZÇELİK danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak Fırat Üniversitesinde 2020'de hazırlanmıştır.

72 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili H.1243-1244/M.1828-1829, Ümrân FINDIK tarafından İbrahim YILMAZÇELİK danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış Fırat Üniversitesinde 2019 yılında çalışılmıştır.

73 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili (H.1263-1264/M.1847-1848) Transkripsiyon ve Değerlendirme, Osman KARLANGIÇ tarafından İbrahim İSLAM danışmanlığında hazırlanmış ve Harran Üniversitesinde 2007 yılında çalışılmıştır.

129 Nolu (H.1143-1145/M.1730-1732) Adana Şer'iyye Sicili, Talip ATMACA tarafından Zahit AKSU danışmanlığında Temel İslam Bilimleri İslam Hukuku Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve Fırat Üniversitesinde 1996 yılında hazırlanmıştır.

133 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, H.1167-1169/M.1754-1756 yıllarını kapsayan 210 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Murat FİDAN tarafından Zahit AKSU danışmanlığında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak 1996 yılında çalışılmıştır.

135 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, H.1266-1267/M.1849-1851 yılları arasında tutulmuştur. 112 sayfadır. Bu şer'iyye sicili, Mahmut KARATEPE tarafından Nasi ASLAN danışmanlığında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak 2000 yılında çalışılmıştır.

138 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili H.1323-1326/M.1905-1908 yıllarını içermektedir ve 202 sayfadır. Bu şer'iyye sicili, Osman ÖZKAN tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak çalışılmıştır. Bu, hususi izinname defteridir. Evlilik için kadıdan alınan izinnameleri içermektedir.

“Adana Şehir Tarihi Çalışmasında Kadı Sicillerinin Önemi” adlı çalışma bir makale olup Mehmet Yetişgin ve Toroshan Özdamar tarafından hazırlanmış ve bu çalışma Çukurova Araştırmaları Dergisinde 2016 yılında yayınlanmıştır.

Bu konuda Yapılan başka bir çalışma da Ö. Faruk TEBER tarafından Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, *Adana Şer'iyye Sicillerine Göre H.1150-1160/M.1737-1747 Yılları Arasında Adana'nın Sosyo- Ekonomik Yapısı* adlı çalışması İslâm Tarihi ve Sanatları Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi olup Nesimi YAZICI danışmanlığında hazırlanmıştır. Bu çalışmada şer'iyye sicil defterleri baştan sona transkribe

edilmemiş yalnızca ekonomik ve sosyal meselelere ait bölümler incelenmiştir. Ankara Üniversitesinde 1996 yılında çalışılmıştır.

“Adana Şer’iyye Sicileri ve Dini-Kültürel Hayata Dair Kayıtlar” bu çalışma bir makale olup İbrahim İSLAM tarafından Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinin 19. Sayı’nda (Ocak-Haziran) 2008’de yayınlanmıştır.

“18.yüzyılın Son Çeyreginde Adana Şehri” bu çalışma bir makale olup Kenan Ziya TAŞ tarafından Ankara dergisinde yayınlanmıştır.

18. yüzyılın ilk yarısında Adana şehri adlı çalışma bir kitap olup Saim YÖRÜK tarafından Türk tarih Kurumu yayınlarından 2015 basılan kitaplar arasında yerini almıştır.

“Osmanlı’da İhtida Hareketleri ve Adana’da İhtida Edenler” Emel HİMMETOĞLU tarafından yapılan bu çalışma bir makale olup Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 13 Sayı: 74 Yıl: 2020’de yayınlanmıştır.

“Adana Bir Numaralı Şer’iyye Sicil Defteri üzerine Araştırma” bu yazı 21-23 Kasım 1990 tarihinde Adana’da birinci Uluslararası Karacoğlan ve Çukurova Sempozyumuna tebliğ olarak Araştırmacı İlahyatçı Kamil Şahin tarafından hazırlanmıştır.

18.yy ilk yarısında Adana kazası 1700-1750, Saim YÖRÜK tarafından Mehmet İNBAŞI danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Atatürk Üniversitesinde hazırlanmış 2011 yılında çalışılmıştır (www.yok.tez.com 27.05.2019-25.08.2022).

II. BÖLÜM

88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE ADANA'NIN İDARİ SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Tablo 3: 88 Numaralı Şer'iyye Sicilinde Bulunan Belgelerin Konularına Göre Teferruatlı Dökümü

Üzerinde çalışılan sicildeki belgeler toplam 175 davadan oluşan alacak-verecek, icra, iflas ve borç belgeleridir.

BELGENİN KONUSU	BELGE SAYISI	SAYFA NO/BELGE NO
Alacak-Verecek Davası	119	1/1, 1/2, 2/3, 2/4, 2/5, 3/6, 4/7, 4/8, 5/10, 5/11, 6/13, 7/15, 11/19, 12/20, 12/21, 21/34, 21/35, 21/36, 22/37, 22/38, 23/39, 23/40, 24/41, 25/42, 32/52, 33/52, 34/54, 34/55, 35/56, 36/57, 36/58, 36/59, 37/60, 37/61, 38/62, 39/63, 39/64, 40/65, 41/66, 41/67, 42/68, 44/70, 44/71, 45/73, 45/74, 45/76, 46/76, 47/77, 48/78, 48/79, 48/80, 48/81, 49/82, 49/84, 50/86, 51/87, 51/88, 52/89, 53/90, 54/91, 55/92, 55/93, 56/96, 56/97, 56/98, 59/101, 59/102, 60/103, 60/104, 61/104, 61/105, 62/106, 63/109, 63/110, 64/111, 65/113, 66/114, 67/117, 67/118, 67/119, 68/120, 69/122, 70/124, 71/125, 71/126, 72/127, 72/128, 73/129, 74/130, 74/131, 75/132, 75/133, 78/138, 78/139/ 78/139, 78/140, 78/141, 79/142, 80/143, 80/144, 81/145, 82/148, 83/149, 83/149, 84/151, 84/152, 85/153, 85/154, 86/155, 86/156, 87/157, 88/158, 89/159, 89/160, 90/161, 90/162, 90/163, 91/164, 92/165, 93/166, 93/167, 95/169.
İnkâr ve Şahitlik Davası	1	4/6.

Borç Tahsili Davası	27	6/12, 10/18, 16/26, 17/28, 18/29, 18/30, 20/33, 27/44, 27/45, 28/46, 28/47, 29/48, 29/49, 43/69, 44/72, 55/94, 55/95, 57/99, 62/107, 63/108, 65/112, 76/134, 76/135, 77/137, 81/146, 94/168.
Alacak ve İnkâr	4	7/14, 9/17, 20/32, 82/147.
Ev Satışı Davası	1	70/123.
Nakliyecilik Davası	3	8/16, 19/31 26/43.
İhtilafa Düşen Tüccar Davası	2	13/22, 13/23.
Kahvehane Kirası Davası	3	14/24, 15/25, 17/27.
Ortaklık Davası	2	30/50, 31/51.
İflas Davası	2	49/83, 50/85.
İcare (Bağ Kiralama) Davası	1	58/100.
Dükkan Kirası Davası	2	66/115, 66/116.
Rehin Davası	2	34/55, 50/85.
Tarım Ürünü Satışı Davası	4	56/97, 41/67, 25/42, 22/38.
Hayvan Satışı Davası	2	46/75, 89/159.

2.1. İdari Yapı

Coğrafi anlamda bir şehrin, bölgenin ya da arazinin bir bölümü olarak ifade edilmiştir. Bu idari bölümler küçükten büyüğe doğru köy, nahiye, kaza, sancak ve eyalet olarak ayrılmıştır. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı hâkimiyetine giren Adana'da 1608 yılına kadar ki süreç "Ramazanoğlu Valilik Dönemi" olarak adlandırılmıştır. 17. yy. kadar Adana, Halep'e bağlı bir eyalet olarak yönetilmiştir. Şehir 1833-1840 yıllarında Mısır idaresine girmiştir (Onar, 2002, s.75).

Mithat Paşa'nın Tuna Vilayeti örnek alınarak Adana, 1866'da Halep'le birleştirilmiş ve Halep Vilayeti'ne bağlı bir sancak haline getirilmiştir (Onar, 2002, s.75; AŞS, 88, 75/132). Araştırılan sicilde nahiye ismi olarak sadece Karataş Nahiyesi'nin adı geçmektedir. Vilayetin kazalarından belgelerde ismi geçen Haçin Kazası'dır. Adana bucaklarından belgelerde ismi geçen Tanrıverdi ve Havutlu Bucağı'dır (AŞS, 88, 22/37; 26/43; 88/158). 88 numaralı sicilde geçen vali isimleri; Ali Rıza Paşa, Veysi Paşa ve Halil Paşa'dır (AŞS, 88, 70/123; 75/132).

Tanzimat Dönemi'nden Meşrutiyet Dönemi'ne kadar Adana Valileri:

2.1.1. Adana Valilerinin ismi ve Görev süresi

Gün Ay Yıl

Arif Paşa (1845) 9 ay 4 gün 1261

Hasan Hakkı Paşa(1846) 1 yıl 7 ay 3 gün 1261

Osman Nuri Paşa (1847) 11 ay 1 gün 1263

İşkodralı Mustafa Paşa (1848-1850) 3 yıl 4 ay 12 gün 1264

Ziya Paşa (1851-1854) 3 yıl 5 ay 29 gün 1267

Hacı Kamil Paşa (1854-1855 2 yıl 8 ay 5 gün 1271

Ziya Paşa (1856-1857) 1 yıl 9 ay 28 gün 1273

Ahmet Paşa (1857-1859) 2yıl 5 ay 14 gün 1275

Mürşid Ağa (1862) - 8 ay 15 gün 1278

Ali Rıza Paşa (1865) 3 yıl -- 14 gün 1278

Veysi Paşa(1867-1868) 2 yıl 2 ay – 1281

Halil Paşa (1868-1870) -- 1 ay 24 gün 1284

Takiyüddin Paşa (1870) 2 yıl -- 12 gün 1287

Naşid Paşa (1871)

Yaver Paşa (1872) -- 1 ay 7 gün 1289

Mahmud Nedim Paşa (1873-1874) 1 yıl 4 ay 6 gün 1289

Safvet Paşa (1874) - 4ay 4 gün 1291

Kayserili Ahmed Paşa (1874) 4 gün 1291

Süleymaniyeli Ahmed Paşa (1874) 3 ay 2 gün 1291

Nusret Paşa (1876) 6 ay 28 gün 1292

Vezir Tevfik Paşa (1876-1878) 1 yıl 11 ay 22 gün 1294 (1320 Tarihli Adana Salnamesi).

Osmanlı idari yapısı taşra ve merkez olarak ikiye ayrılır. Taşra yönetiminden köy ve nahiyelerin birleşiminden kazalar, kazaların birleşiminden sancaklar, sancakların birleşiminden eyaletler oluşmuştur. Böylelikle Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları bölünerek yönetimi kolaylaştırılmıştır (Akdağ, 1975, s.59). 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Adana Vilayeti'nin idari yapısı hakkında bilgiler içermektedir.

2.1.2. Adana'nın Mahalle ve Köyleri

Osmanlının idari yapısında mahalle; mektep, medrese, mescid, meydan, pazardan oluşan bir bütündü. Şehir ve kasabalar kendine has özellikler taşıyan mahallelerden oluşmaktaydı. Farklı din ve mezheplere inanan insanların yaşadığı mahallelerde bulunmaktaydı (Eryılmaz, 1997, s.22). Osmanlı Devleti'nde 1839'dan önce imamlar mahallelerin yönetiminden sorumluydu. Evlenme-boşanma, doğum-ölüm ve yer değiştirme gibi nüfus olaylarıyla ilgilenmişlerdir. Yani nüfus ve evlendirme memurluğu görevini de yerine getiriyorlardı (Karlangıç, 2007, s.22-23). Osmanlı Devleti'nde 1829 yılında “Muhtarlık Teşkilatı” ilk kez İstanbul'da ortaya çıktı. Sebebi mahalle yönetiminde imamların görevlerinde yetersiz kalmalarıydı. Anadolu'da ise “Muhtarlık Teşkilatı” ilk kez 1833 yılında Kastamonu Sancağı'nda kurulmuştur. Bu yıldan itibaren bütün Osmanlı vilayet, mahalle, kaza ve köylerinde uygulanmıştır (Eryılmaz, 1997, s.202). Üzerinde çalışılan sicilde mahalle

isimleriyle beraber muhtarlık ve imamlık gibi mesleklerin varlığına rastlanılır. Fakat belgelerde sadece imam ve muhtar unvan olarak geçer, isimlerine rastlanmaz.

Tablo 4: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde geçen Adana’ya bağlı mahalle ve sokak isimleri

Hurmalı	Şeyh Mustafa	Han Kurbi
Saclu	Bağdat	Cami’in-nur
Kuru Köprü	Paşa Nebi	Akboz Sokağı

(AŞS, 88, 1/2, 7/14, 20/32, 23/39, 22/37, 26/43, 71/125, 72/127, 73/129, 88/158).

Osmanlı idari yapısı içerisinde en küçük birim köylerdir. Köyler, büyük ölçüde geleneklerin şekillendirdiği bir yönetim birimidir. Kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Köyler 1864 yılındaki Vilayet Nizamnamesi ile belirgin bir hâl almıştır. Bu yapılar, belirli bir nüfusa sahip idari bir birimdir. Osmanlı Devleti kayıtlarında “karye” olarak geçmektedir. Karye, iskân edilen yer anlamına gelir (Baykara, 1998 s.41).

Tablo 5: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde geçen Adana’ya bağlı köy isimleri

Gökçeli	Çayan	Kürden
Şahin Ağa	Kilis	Kermir
Hızırlı	Kabul	Şermanlı

(AŞS, 88, 22/37, 26/43, 72/27, 73/129, 88/158).

Belgelerde kaza, nahiye ve bucak isimleri de geçmektedir.

Tablo 6: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde geçen Adana’ya bağlı kaza, nahiye ve bucak isimleri

Hacin Nahiyesi	Havutlu Bucağı	Karataş Nahiyesi
Saçlı Nahiyesi	Tanrıverdi Bucağı	Tarsus Nahiyesi
Yalu Nahiyesi		

(AŞS, 88, 13/22, 20/32, 20/33, 26/43, 42/68, 69/121, 74/130, 88/158).

2.2. Sosyal Yapı

Sosyal yapının en önemli ögesi nüfustur. Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde yaşayan nüfus, çok karışık bir yapıya sahip olup çeşitli ırk, din ve mezhebe mensup insanlardan meydana geliyordu. Bunlar Müslüman ve gayrimüslim diye ikiye ayrılırdı. Bu nüfus yapısı içinde Müslümanlar devletin sahibi ve asıl unsuruydu. Devletin kurucusu ve yöneticisi olarak, devletin bütün yükünü, sorumluluğunu taşırlardı. İkinci gruba dâhil olan ve diğer dinlerden olanlar ise kendi kültür, din ve mezheplerine göre serbestçe yaşarlardı. Ancak Müslüman olmadıkları için devlet yönetiminde görev almazlar ayrıca askerlik yapmazlardı. Fakat bunun dışında devletin her türlü olanaklarından yararlanırlardı. Osmanlı Devleti'nin nüfus çoğunluğu ise Türk ve Müslümanlardan meydana geliyordu (Köroğlu, 2018, s.8-9). Belgelerde toplam nüfus ile ilgili bir kayıt yoktur. Büyük çoğunluğu Türklerden oluşan Adana'da 88 Numaralı Sicilde Ermeni, Yahudi, Rum az da olsa Frenk, Acem, Kıpti ve Dürzi isimleri geçmektedir. Bu veriler etnik ve dini yapı hakkında ipuçları vermektedir. Kısaca Adana'nın sosyal hayatı içerisinde Müslümanların yanında gayrimüslimlerin de varlığı anlaşılır. Gayrimüslim nüfus içerisinde ağırlıklı olarak Ermenilerin ağırlığı fazladır (AŞS, 88, 1/2, 5/10, 86/155, Ateş, 2011, s.140).

2.2.1. Müslüman Erkek ve Kadın İsimleri

Türk-İslam toplumlarında, doğan çocuklara isim verilirken dini ve milli motifler dikkate alınmaktadır. Aile büyüklerinin isimlerinin çocuklara verildiği yaygın olarak bilinmektedir. Abdullah, Lütfullah, Abdülkadir, Hızır, Abdurrahim, Abdulfettah, Abdülkerim gibi isimlerin Müslümanlar arasında yaygın kullanıldığı görülür (Karlangıç, 2007, s.24).

Söz konusu sicile bakıldığında Müslüman isimlerinin önünde ve sonunda el-hac, es-seyyid, hacı, hoca, derviş, şeyh, dede, molla, fakih, müfti, imamzade, efendi, ağa gibi dini nitelikli unvanların kullanılması; ayrıca Abdullah, Lütfullah, Abdülkadir, Hızır, Abdurrahim, Abdulfettah, Abdülkerim gibi isimlerin yaygınlığı dini duyguların toplumdaki yoğunluğunu göstermektedir. Sicilde peygamberimizin ve halifelerin isimleri diğerlerinden daha fazla geçmektedir. Bektaşî ve Dede unvanlarının kullanılması Adana'da yaşayanlar arasında Alevîlerin olduğunu kanıtlamaktadır

Tablo 7: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Müslüman erkek isimleri

Ahmet	Abdülkadir	Abdullah	Ali	Ayvaz
Akif	Abdurrahim	Abdülkerim	Abdulfettah	Abbas

Aslan	Bekir	Derviş	Davut	Emin
Fetullah	Halil	Hasan	Habib	Hakkı
Hüseyin	Hızır	İbrahim	İshak	İsmet
İsa	İsmail	İskender	Kemal	Kerim
Lütfullah	Memiş	Mehmet	Mahmud	Melik
Mükremin	Melfun	Muhsin	Mustafa	Murat
Nasuh	Naim	Numan	Osman	Rıfat
Recep	Rıza	Zarif	Süleyman	Sinan
Said	Kasım	Yusuf	Yakup	Yeğen

(AŞS, 88, 1-169).

Belgelerde Müslüman kadın isimleri de geçmektedir. Bu isimler doğrudan mahkemeye başvuru yapan kişiler olmamakla birlikte ya eşlerinin ya da kardeşlerinin alacak-verecek davası sürerken vefatları üzerine belgelere yansımıştır. Mahkeme bu gibi durumlarda alacağın eşe veya kardeşe verilmesi ya da borcun onlardan tahsili nedeniyle yansımıştır. Bazılarının ismine ise mahkemede vekil tayini dolayısıyla rastlanmaktadır (AŞS, 88, 68/120, 85/153). 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Müslüman kadın isimleri Elmas, Gevher, Hatun ve Hamide'dir (AŞS, 88, 68/120, 85/153).

2.2.2. Gayrimüslim Erkek ve Kadın İsimleri

Osmanlı Devleti'nde İslâmiyet'i benimsemeyen farklı dinlere mensup gruplara gayrimüslim denir. 88 Numaralı Adana Şeriye Sicili'ne bakıldığında Adana'da gayrimüslim isimlerine sıklıkla rastlanılmaktadır. Sicilde geçen gayrimüslim isimleri Artin, Agop, Karabet, Ortalyan, Abraham, Ebram gibi isim Ermenilerin; Ponos, Yannis, Yuvanni, Dimitri, Kostantin gibi isimler ise Rumların kullandığı isimleridir. Belgelerde azda olsa Frenk, Acem, Kıpti ve Dürzi isimleri de geçmektedir. Yine Haçator, Hacı, Moçe, Etmekçi, Mimaroglu gibi unvanlar kullanılmıştır (AŞS, 88, 1/2, 5/10, 86/155).

Tablo 8: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen gayrimüslim erkek isimleri

Artin	Agop	Aleksan	Avadaş	Avinen
Anuk	Abkar	Arames	Avir	Abram

Anastas	Abtoli	Abvak	Abraham	Abantara
Bedos	Bedosaki	Bedros	Betar	Berböz
Benas	Bali	Bantol	Bağdesar	Benzo
Bendeli	Cibran	Çorçi	Dimitri	Dentiri
Dimlakin	Damil	Dimiston	Evhan	Evhannis
Evib	Evsaf	Efram	Enesti	Ersak
Hökes	Hanatařd	Hristo	Harilemos	Haridon
Hanaçin	Ilkar	İlya	İlba	İspan
İlbatol	Stefan	Karabet	Kirkor	Kozman
Kibril	Konstanti	Kigork	Kosti	Kelbe
Keykorak	Kamaz	Keşben	Kasbar	Kiraz
Kazar	Mığırđıç	Mihail	Menas	Menof
Marviros	Marsob	Mersek	Metos	Menol
Nekdas	Nesa	Nikola	Nevak	Norik
Ninsan	Ortalyan	Ohannes	Orak	Petros
Panos	Pavyolu	Pavli	Rembitos	Resyö
Simon	Serkes	Sevakin	Sevain	Senri
Sekyas	Sivatoros	Serkis	Şemin	Toris
Tomas	Tatyos	Tavaros	Tomas	Tordu
Tomat	Torad	Tanil	Todoraki	Varaşto
Tiros	Torki	Vannes	Vartanes	
Yuvan	Yuvanni	Yorgi	Yavek	

(AŞS, 88, 1-169).

88 Numaralı defterdeki belgeler genellikle ticari hayatla ilgilidir. Gayrimüslimlerin isimlerinin bu defterde fazla sayıda geçmesi ticari hayatta oldukça etkin olmalarıyla açıklanabilir.

Üzerinde çalışılan sicilde gayrimüslim kadın isimleri de vardır. Yine bu isimlere alacak-verecek ve borç meseleleri dolayısıyla rastlanmaktadır. Mahkeme devam ederken ölen eşlerinin alacağına varis oldukları için isimleri belgelerde geçmektedir. 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde geçen gayrimüslim kadın isimleri şunlardır: Hevas, Merkeryir, Merkeride (AŞS, 88, 2/3, 4/8, 77/136).

2.2.3. Unvanlar ve Lakaplar

Türkler, Araplar ve İranlılarda unvan kullanılması gelenektir. Türk-İslâm Devletlerinde de unvan ve lakap takma geleneği devam etmiştir. Bu unvan ve lakaplar genelde baba isminin veya isimlerinin başına getirilerek unvan ve lakap olmuşlardır. Ayrıca kişinin dini ya da mesleki özellikleri unvan olarak kullanılmıştır. Sicilde dini unvanlardan en çok kullanılanı “Hacı”dır. Bazı belgelerde ise isimlerinin önünde memleketlerinin isimleri de yazmaktadır. Mesela Beyrutlu İbrahim, Kayserili Kozman, Diyarbakırlı İspan, Sivaslı Neşan, Niğdeli Hacı Yordan, Tarsuslu Mehmet isimleri örnek verilebilir. Belgelerde idari, askeri unvanlara da rastlanır. Belgelerde geçen mülazım, mutasarrıf, kaymakam, paşa ve çavuş gibi unvanlar bu duruma örnektir (Tepeli, 2010, s.57-58; Dede, 2008, s.15,42; AŞS, 88, 10/18).

Tablo 9: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde tespit edilen unvanlar

Ağa	Alemdarzade	Arzuhalcizade	Bey	Bayraktar
Çavuş	Derviş	Efendi	el-Hac	es-Seyyid
Faki	Hacı	Hoca(Havace)	İmamzade	Kaymakam
Paşa	Reis	Seyyid	Şeyh	Mutasarrıf
Kahya	Kadıbeg	Molla	Müfti	Mülazım
Vali	Zabıta			

Lakaplar, genellikle kişilerin sosyal statüleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu konuda Kaşgarlı Mahmut, Türklerde lakap takmak anlamında “at atamak” tabirinin kullanıldığını kaydeder(Tepeli, 2010, s.58). 88 numaralı sicilde geçen lakaplar mesleklerden, fiziki özelliklerden, soy büyüklerinden, yer adlarından, dini özelliklerden, etnik kökenlerden ve doğum yerlerinden kaynaklıdır

Tablo 10: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde tespit edilen lakaplar

Arabacı	Arapoğlu	Arpacıoğlu	Acemoğlu	Akıncı
Abbasoğlu	Antepli	Bakırcıoğlu	Berberoğlu	Bağdatlı
Berber	Bakkal	Çilingirci	Çolakoğlu	Çorbacı
Çerçi	Çerçioğlu	Çiftçibaş	Debbağcıoğlu	Demiroğlu
Demircizade	Demircioğlu	Debbağlızade	Deli	Ekmekçi
Hamal	Helvacıoğlu	Hatunoğlu	Halepli	Hızıroğlu
Irgadoğlu	İstanbul	İğnecioğlu	Ustaoglu	Uzunoglu
Kel	Kantarcıoğlu	Kantarcı	Kumcuoğlu	Karaca
Kurdoğlanoğlu	Kağncıoğlu	Kasap	Kara	Kayserili
Keçelioğlu	Kibritçioğlu	Kıbrıslı	Kulahlı	Kuyumcu
Kremitçioğlu	Kavas	Mihmandar	Madencioğlu	Mumcuoğlu
Mimarzade	Maraşlı	Musullu	Mimaroğlu	Nasuh
Niğdeli	Tütüncü	Terzioğlu	Tulumbacıoğlu	Tosun
Talasoğlu	Tarsuslu	Sakallı	Saatçi	Şamlı
Seyranoğlu	Veledoglu			

(AŞS, 88, 1-169).

Tablodaki lakaplardan mesleklerle ilgili bilgilere de ulaşılabilir. Mesela Bakırcıoğlu, Berberoğlu, Bakkal, Çilingir, Çerçi, Çulha, Debbağcıoğlu, Hamal, Helvacıoğlu, Kantarcı, Kasap, Katrancı, Kuyumcu, Kremitçioğlu, Mimaroğlu, Madencioğlu, Terzioğlu, Saatçi gibi kavramlar şahısların mesleklerini çağrıştırmaktadır.

Gayrimüslimler de azda olsa unvan ve lakap kullanmıştır.

Tablo 11: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde tespit edilen, gayrimüslimlerin kullandığı unvan ve lakaplar

Arzumanoglu	Abastologlu	Bakran	Bakkal	Çulha
Demirkaş	Deli	Etmekçi	Feryan	Dabbanoğlu
Ebsülukoğlu	Frenkoğlu	Frenkzade	Fermudeci	Faşlızade
Faşlıoğlu	Hırbo	Katrancıoğlu	Kulaksız	Kalleşoğlu
Kevranizade	Kamışlıoğlu	Kenidoğlu	Kesiroğlu	Mürd
Moçe	Senbüyoğlu	Semürkaşzade	Serkes	Senri
Sarı	Tomburoğlu			

2.2.4. Aşiret İsimleri

88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nde aşiretlerin idari anlamda etkili olduğunu gösteren bir belgeye rastlanmamıştır. Ayrıca sicilde geçen aşiret isimleri oldukça azdır. Araştırmaya konu olan sicilde tespit edilen aşiret isimleri şunlardır: Araplıoğlu, Bezdikoğlu, Bozdoğanoglu, Buldakoğlu, Keçelioğlu, Kurtoğlu, Melemencioğlu, Talaslıoğlu ve Yılanlıoğlu’dur. Bununla birlikte gasp, cinayet zina vb. toplumda huzur bozucu olaylar ve vakıflarla ilgili kayıt bulunmamaktadır (AŞS, 88, 3/6, 46/75, 56/96, 56/97).

Belgelerde, giyim-kuşam, yaşam şartları, mimari yapı ve ev eşyaları hakkında bilgi yoktur. Fakat 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nde rehin ve kefil davasında (Melikoğlu Agop ve Kirok arasındaki kefillik davası) ellerinde rehin tuttukları bir cebe altın ve arpacık gerdanlığın belgelere konu olmasından kadınların ziynet eşyası olarak altın kullandığı anlaşılmaktadır (AŞS, 88, 34/55).

2.2.5. Meslek Grupları

Sicilde Adana’da bulunan meslek grupları ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır.

Tablo 12: 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilinde tespit edilen meslek isimleri

Arabacılık	Arzuhalcilik	Bakırcılık	Berberlik	Bakkallık
Boyacılık	Bezirgan	Çerçilik	Çulhacılık	Çorbacılık
Deve Taşımacılığı	Debbağcılık	Hamallık	Kantarcılık	Kağncılık

Kiremitçilik	Kuyumculuk	Kasaplık	Saatçilik	Terzilik
Manifaturacılık	Madencilik	Mimarlık		

2.3. Ekonomik Hayat ve Ticaret

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren siyasi yapılanma yanında mali teşkilatlanmayı da ihmal etmemiştir. Çünkü sağlam ve güçlü mali bir teşkilatlanma olmadan başarıya ulaşmak imkânsızdı (Cevizci, 2007, s.123). Osmanlı topraklarında tüccarlar gerek memleket içinde üretilen, gerekse memleket dışından gelen mahsûl ve mamûlleri üretildikleri yerler veya ulaştıkları limanlardan diğer yerleşim yerlerine dağıtılmasını yaparlardı (Terzi, 2010, s.167).

Bir Osmanlı şehri olan Adana’da ticari hayatın canlılığı 19. yüzyılın ikinci yarısında, Fırka-i Islahiye’nin iskan faaliyetleri sonrasında (1865), canlanma eğilimlerine sahipti. Ticari yaşamda Müslümanların özellikle de gayrimüslimlerin etkin olduğu görülmektedir. Adana’nın İstanbul, Tarsus, Mersin, Beyrut, Kayseri, Musul, Halep, Şam, Diyarbakır, Erzurum, Kıbrıs, Sivas, İran, Niğde, Maraş gibi şehirlerle ticari ilişkileri olabileceğine dair emarelere belgelerde rastlanmaktadır (AŞS, 88, 9/17, 10/18, 13/22, 14/24).

Adana’nın konumu bahsi geçen ticari canlılıkta önemli bir rol oynar. Şehrin ticari konumundan dolayı birçok kervan buraya uğramakta ve buradan geçmek zorundaydı. İstanbul-Bursa-Ankara-Kayseri güzergâhından gelip Halep-Şam ve Hicaz yönünde devam eden ticaret yolunun Adana’dan geçmesi ve bu yol üzerinde Adana’nın önemli bir konaklama merkezi oluşu, bu güzergâh üzerinde ticari sebeplerle seyahat eden kişilerin Adana’ya uğraması şehirde ticari hareketliliği sağlamaktaydı. Özellikle mal ve eşya taşıyan kervanın burada konaklaması şehrin ticari hayatına bir canlılık getirdiği anlaşılmaktaydı. Ayrıca bu canlılıkta Hac Yolu’nun ve Anadolu’yu Kuzeybatı ve Güneydoğu yönünde kesen yolların kavşak noktasında bulunmasının hiç şüphesiz rolü büyüktür. Ticaret yapmak için yakın ve uzak bölgelerden gelen tüccarlar dikkate alındığında 19. yy’da ticari açıdan şehrin durumunun parlak olduğu söylenebilir (Yörük, 2011, s.203-204). Ayrıca ticarete deniz yolunun kullanıldığı Karataş İskelesi’nin adının belgelerde sık sık geçmesi ile anlaşılır (AŞS, 88, 21/34). Tarsus ve Mersin limanlarının da ticaret için kullanıldığı bilinmektedir. Adana’nın tarihi ipek yolu üzerinde olması ticareti daha da canlandırmıştı. Kara yolu ile yapılan ticarete at (esb) ve deve kullanılmıştır. Develerin daha sık kullanıldığı nakliye sırasında yaşanan sorunlarla ilgili kayıtlardan anlaşılmaktadır. Deveci Ahmet Hoca, Mersin’e taşımak için susam almış ve develerle Mersin’e nakletmiştir (AŞS, 88, 19/31).

Araştırmaya konu olan sicilde tahıl ihracatına dair bilgilere de rastlanır. Moçe Hanatar, 'Alemdarzâde Osman Ağa ile konkordato yapmıştır ve Karataş İskelesi'ne teslim olacak dört yüz arpanın tahsilini istemiştir. Konkordato mahkemeye onaylatılmıştır. Ayrıca arpanın ortalama bedeli bilinmediği gibi Karataş İskelesi'nden sonra arpanın nereye nakl edileceği bilinmemektedir. Kesin bilinen nokta Karataş İskelesi'nin ticarete aktif olarak kullanıldığıdır (AŞS, 88, 20/32).

Müslümanlardan ve gayrimüslimlerden bazıları ticaretini yaptıkları mal ve eşyanın adını lakap olarak kullanmışlardır. "Madenci Simon", "Madenci İlba" (AŞS, 88, 78/138; 78/139), "Bakırcıoğlu", "Kuyumcuoğlu" (AŞS, 88, 5/10; 30/50) gibi örneklere belgelerde sıkça rastlanmaktadır. Bununla birlikte ticaretin hanlarda da yapıldığı anlaşılmaktadır. Fakat bu "han" kelimesi hangi han olduğu belirtilmeden geçmektedir. Sicilde adı geçen herhangi bir ticaret hanı yoktur. Ticarete ağırlık ölçüsü olarak kullanılan ve belgelerimizde sık sık adı geçen batman (7,692), kantar (56,450), kıyye (1,282), çeki (225,978) olduğu anlaşılmaktadır (AŞS, 88, 38/62).

Adana'ya çok farklı bölgelerden insanların geldiği ve burada ikamet ettiği belgelerde geçen "Kâin ve Mukîm" kelimelerinden anlaşılır. Bu duruma "Adana'da mukim Beyrutlu İbrahim", "Adana'da mukim Diyarbakırlı İspan", gibi örnekler verilebilir. Ayrıca İstanbul ismi belgelerde sıkça geçer (AŞS, 88, 10/18, 11/19, 54/91, 81/145). 1870'lerin başında Adana'da ticari hayatın ne kadar canlı olduğu belgelere yansıyan alacak-verecek ve borç davalarında yani ticarete ilişkin davalarda görülmektedir. Ticarete gayrimüslimlerin daha etkin olduğu belgelerde isimlerinin daha fazla geçmesiyle anlaşılmaktadır. Adana'ya farklı yerlerden gelenlerin olduğu "İstanbullu", "Musullu", "Diyarbakırlı", "Kayserili", "Niğdeli", "Kıbrıslı", "Halepli", "Beyrutlu", "Erzurumlu", "Maraşlı" gibi ifadelerle ortaya çıkmaktadır (AŞS, 88, 9/17, 10/18, 11/19, 13/22, 14/24, 28/46, 30/50, 54/91, 67/118). Bu kişilerin Adana'ya mal ve eşya getirerek satışa sunduklarına ve Adana'dan bazı malları aldıklarına dair adı geçen sicilde kayıtlar mevcuttur. Bu kayıtlardan anlaşıldığına göre Kayseri-Niğde-Halep gibi yerlerden mal satın alınıp Adana'ya getirildiği ve Adana'dan da farklı yerlere ihraç edildiği, ayrıca Adana'ya farklı şehirlerden gelip yerleşenlerin olduğu ve bazı tacirlerin şehirdeki kişilere borçlandığı görülmektedir. Beyrutlu İbrahim'in Karataş Nahiyesi'den Ağçalı Oğlu Mehmed Efendi'ye yedi yüz elli kuruş borçlanmıştır (AŞS, 88, 9/17, 26/46, 75/132).

Belgelerden ticareti yapılan ürünler de tespit edilmiştir. İnşaat malzemesi olarak kireç, boya, kremit, kum, kereste; hayvan ve hayvansal ürünler olarak at (esb), deve, eşek (merkep), koyun (ganem), öküz, yün; tarımsal ürünler olarak pamuk (penbe), arpa (şâ'ır), buğday (hınta), mısır (darı), susam (künci), tütün (duhan), pirinç, biber (fülfüle), mercimek, soğan, nohut, üzüm gibi ürünlerin alım-satımının yapıldığı anlaşılır. Ayrıca Adana'da pamuk, arpa, buğday, mısır, susam, tütün, pirinç, biber, mercimek, soğan, nohut, üzüm gibi ürünlerin yetiştiği ve ürün çeşitliliğinin fazlalığı dikkat çeker (AŞS, 88, 3/6, 4/9, 6/12, 8/16, 18/30, 23/39, 24/41, 38/62, 56/67, 83/150, 93/166, 89/159).

Adı geçen sicilde birçok meslek grubu tespit edilebilmiştir. Bunlar; “debbağ, ekmekçilik, madencilik, bakırcılık, helvacılık, kantarcılık, terzilik, berberlik, hamallık, kuyumculuk, kasaplık, bakkallık, boyacılık, çerçilik, arabacılık, devecilik, saatçilik” gibi mesleklerdir. Bu meslekleri icra edenler farklı dinlere mensupturlar. Bazen farklı din mensupları aynı meslek grubu içinde mesleklerini icra etmişlerdi. Mesela “Kantarcı Yuvan” veya “Kantarcı Bekir” kantarcılık mesleklerini icra etmişlerdir. (AŞS, 88, 1/2, 2/3, 5/10, 7/14, 12/20, 48/79, 63/109, 27/44, 29/48). Sicildeki bilgilere göre 1869-1871 yılları arasında mesleklerin kuruluş ve işleyişi hakkında bilgileri tam olarak ortaya koymak mümkün olmasa da belgelerde geçen lakaplardan hareket ederek ismen de olsa sosyal hayatın bir parçası olan meslek kuruluşları tespit edilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak bu kişilerin adıyla anıldıkları meslekleri icrâ ettiklerini söylenebilir.

Üzerinde çalışılan sicilin birçok yerinde geçen “Kaltakçı” sözcüğünden (üzeri meşin, halı gibi vb. şeylerle kaplanmamış olan eyerin tahta bölümü demektir. Bu tahta bölümü yapan kişiye kaltakçı denir.) bu mesleğin oldukça yaygın olduğu, ayrıca komite sözcüğünden ticarete kendi aralarında sorunları çözmeye çalıştıkları, sorunu çözemediklerinde mahkemeye başvurulduğu anlaşılır. Komite azaları tarafından Ticaret Mahkemesi'ne yazılan dilekçede “Kaltakcıoğlu Mehmed ve Durmuş'un hesabından olan ve Molla Nasuh elinde bulunan beş bin yüz kuruşun tahsili” istenmiştir. (AŞS, 88, 51/88).

Söz konusu sicilin birçok yerinde geçen Oraklıoğlu, Orakçıyan, Orakçı gibi sözcüklerden Adana'da tarıma bağlı mesleklerin yaygın olduğu sonucuna ulaşılabilir. “Orakciyan Moçe Ağob'un Ticaret Mahkemesi'ne sunulan dilekçesinde Adana'da oturan Uzun Oğlu Kigork ve Evib'ten dokuz yüz seksen buçuk kuruş borcunun tahsilini” istemek için mahkemeye başvurmuştur (AŞS, 88, 48/81).

Araştırmaya konu olan sicile göre çerçilik yaygın bir meslektir. Ayrıca şahısları birbirinden ayırmak için de yaptıkları meslekle anılan kişiler vardır. Hacı İsa'nın Ticaret Mahkemesi'ne buyrulan dilekçesinde Kayseriyeli Efram Oğlu İlya'nın borcunu istemek için mahkemeye başvurduğu, bu borcun Çerçi Hüseyin ve Sakallı Hüseyin'den istenildiği görülmektedir (AŞS, 88, 63/109).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nin birçok yerinde geçen Çulha, Çuha, Çuhacı gibi sözcüklerden Adana'da dokumacılığın yapıldığı anlaşılmaktadır. Sinan Oğlu Karabet'in Ticaret Mahkemesi'e buyrulan dilekçesinde Çulha Mehmed'den bin kuruş alacağını istemek için mahkemeye başvurmuştur (AŞS, 88, 62/107).

Sicilde gayrimüslimler arasında fırıncılık yapan kimselerin olduğuna dair kayıtlara rastlanmaktadır. “Ekmekçi Kırkor'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Ekmekçi Menas zimmetinde bâ-sened iki bin üç yüz guruş matlûbunun tahsîli husûsunu da'va” (AŞS, 88, 57/99).

Adana'da bahsi geçen dönemde odun, tahta ve kereste ticareti mevcuttur. “Taydos oğlu Bağdesar, Abdülkerim Efendi'ye altı yüz kereste ve dört yüz tahta satmıştır”. Yine bu durum Müslümanlarla gayrimüslimler arasında ticaretin varlığının delilidir (AŞS, 88, 1/2, 2/3, 5/10, 7/14, 12/20, 48/79, 63/109, 27/44, 29/48).

Ticarette borç-faiz terimlerinin yaygın olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Örneğin Adana'da oturan Beyrutlu İbrahim'in Karataş'ta oturan Ağcalıoğlu Mehmet Efendi'ye yedi yüz elli kuruş borcunun olduğu ve borcun faiziyle mahkeme yoluyla tahsil edildiğine dair ifade bunu gösterir (AŞS, 88, 1/2, 2/3, 5/10, 7/14, 12/20, 63/109, 27/44, 29/48). Adana'da ticari sözleşmelere uyulmadığına dair kayıtlara da vardır. “Adana'da mukim (silik) Yusuf'un mahkeme-i ticarete havale buyrulan isti'dasında bundan iki mah akdem Kayseriyelü Hoca İshak'dan iki bin yüz kuruşluk manifatura ahziyle usûl-i ticaretçe beher hafta yüzde on ifa etmek kavliyle her nasılsa ifa idemediğim cihetle bin dört yüz kuruşluk emvâl-i meşrûhayı merkum kabz idüb kûsür yedi yüz kuruşu dahi nakden te'diye itmek emelinde isem de bi-ğayri hakkın hükümete bi'l-iştika habse ilka itdirmiş olduğundan icab-ı icrası” (AŞS, 88, 16/26).

Adana ve çevresinde tarım üretiminin ve tarıma bağlı ticaretin yapıldığı görülür. Bu ürünler şunlardır: “Pamuk (penbe), arpa (şâ'îr), buğday (hınta), mısır (darı), tütün (duhan), susam (künci), üzüm, soğan, mercimek, nohut, pirinç ve biber (fülfüle)'dir” (AŞS, 88, 2/4,

6/12, 8/16, 18/30, 23/39, 24/41, 38/62, 88/158). Belgelerde ticareti en çok yapılan tarım ürünleri ise arpa, buğday ve susamdır. Tarıma bağlı ticarete ürün satışı gerçekleşir. “Konya’nın Ereğli Kazasından, Çayan Köyü halkından deveci tayfasından olan Adanalı Ayvazoğlu Bedros’a Mersin İskelesi’ne teslim etmesi için otuz bir kilo künci teslim edilmiştir”. Görüldüğü üzere Konya ile Adana arasında ticari ilişkiler mevcut olup Adana’ya develerle susam nakli yapılmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak Adana’nın transit ticaret için de kullanıldığı söylenebilir (AŞS, 88, 26/43).

Adana’da birçok malın üretimi yapılmasına hatta birçok dalda üretimle uğraşan esnaf grubunun bulunmasına rağmen şehir halkı ihtiyaçlarının bir kısmını vilâyete bağlı yerlerden sağlamaktadır. Özellikle bazı gıda maddeleri ihtiyacı karşılayamadığından çevre sancak veya kazalardan idhal edilmekteydi. Adana’da oturan Dimitri Ticaret Mahkemesi’ne dilekçe vermiş, Tarsus arabacılarından Mahmut ve arkadaşlarının Mersin’den elli iki kilo pirinç ve dört buçuk kilo boya eksik” getirdiği iddiasında bulunmuştur. Yine iç ticarete gayrimüslim ve Müslüman ilişkileri vardı. “Vekil Cibran ise adı geçen arabacılar Mersin’den getirdikleri pirinç ve boya ağustosun on sekizinde yani bayram günü ulaştı. Bayram olduğu için kantarcılar kapalıydı. Elli iki kıyye pirincin beher kıyyesi yüz on paradan bi’l-hisab yüz kırk üç kuruş ve dört buçuk kıyye cevirin beher kıyyesi ikişer kuruştan bi’l-hisab dokuz yüz kuruş toplam sekiz yüz elli kuruş adı geçen arabacı Mahmut ve arkadaşlarından alınıp Dimitri’ye teslimine karar verildi” (AŞS, 88, 8/16).

Yukarıdaki davaya baktığımızda pirinç ve boyanın Adana’ya dışarıdan getirildiği ayrıca 18 Ağustos 1869’da bayram günü olduğu ve bayram gününde kantarcı esnafının kapalı olduğu anlaşılmaktadır. Pirincin kilosunun ortalama kaç kuruştan satıldığı (Elli iki kıyye pirincin beher kıyyesi yüz on paradan) boyanın ortalama kilosu ise iki kuruştan (dört buçuk kilo boya dokuz yüz kuruş $4,5 \times 2 = 900$) olduğu görülmektedir (AŞS, 88, 8/16).

Adana’da dokumacılık mesleği de icra edilmekteydi. “Adana’da mukim tebe’a-i devlet-i ‘aliyyeden Beyrutlu İbrahim’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Karataş Nahiyesi ahâlilerinden Ağçalı Oğlu Mehmed Efendi zimmetinde manifatura bahası olarak bir kıt’a kaime mücibi yedi yüz elli guruş matlûbunun tahsîli husûsu da’vâ”. Ayrıca bu belgeden Adana’da dokuma üretiminin ve ticaretinin yapıldığı anlaşılır (AŞS, 88, 10/18).

88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nde hayvan alım-satım kaydına da rastlanmaktadır. “Kurtoglu Mehmet, Kasap Deli Mehmet’e her bir tanesi yetmiş üç kuruştan yedi yüz koyun (ganem) pazarlığı yapmıştır” (AŞS, 88, 46/75). Ayrıca belgelerde Adana ticari hayatında

geçen diğer hayvanlar At, koyun, eşek, öküz ve devedir (AŞS, 88, 46/76, 56/67, 89/160, 93/166).

Araştırmaya konu olan sicilde maden ocağı ile ilgili bir kayıt yoktur. Fakat madenciliğin varlığını ortaya koyan ifadeler bulunmaktadır. “Madenci İlba” ve “Madenci Simon” isimleri buna kanıt olarak gösterilebilir (AŞS, 88, 78/138, 78/139). Ayrıca Demir, Bakırcıoğlu, Kuyumcuoğlu ve kireç gibi ifadeler madenciliğin varlığını ortaya ortaya koyabilir (AŞS, 88, 5/10). Sanayide dericilik işletmesinin varlığı ise belgelerde geçen Debbağlızade ve Debbağcıoğlu ifadelerinden anlaşılabılır. Ya kendileri ya da aile tarihinde bu işi yapanlar olduğu görülmektedir (AŞS, 88, 1/2, 44/70).

Söz konusu sicil 19. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir. Sicilde 1865’te Fırka-i Islahiye’nin devlet düzenini tesis etmesi sonrası ekonomik düzenin hızla genelde gayrimüslimlerin özelde ise Ermenilerin eline geçtiği görüşünü destekleyecek bilgiler mevcuttur. Avrupa ve Amerikanın Osmanlı Devleti’nden elde ettikleri çeşitli ekonomik ve siyasi ayrıcalık sayesinde ülkenin birçok yerinde olduğu gibi (Köroğlu, 2018, s.46) Adana’da yabancı tüccarlar grubu oluştu. Ülkenin farklı bölgelerinden gelen birçok Ermeni tüccar için Adana önemli bir iş merkeziydi. Ayrıca 19. yy Ermeni azınlık gittikçe güçlenmekteydi. Çünkü Ermeniler askere gitmiyor, üstelik yeni birçok kanunla onlara yeni imtiyazlar veriliyordu. Ermeni gençleri her geçen gün ticarete daha fazla hâkim olmuştu ve bu şekilde Ermeniler uluslararası ticarete dâhil olmuşlardır. Belgelerdeki alacak-verecek ve borç davalarından Ermeni isimlerine çok sık rastlanmaktadır.¹ Eşya fiyatları bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bunun için sabit fiyatlar elde etmek güçtür. Adana’ya gelen tüccarların yanlarında taşıdıkları malları sadece Adana halkı için getirmiş olduklarını düşünmek yanlış olacaktır. Diğer şehirlerden aldıkları malları başka şehirlere götürüyor da olabilirler. Çünkü şehrin konumu bu tür transit geçişlere son derece uygundur (AŞS, 88, 9/17, 26/46, 75/132). Adana halkının kullandığı mal ve eşyanın geldiği yerlere Kayseri, Niğde, Halep, Mersin örnek verilebilir (AŞS, 88, 8/16, 9/17, 28/46).

(AŞS, 88, 1/1, 1/2, 2/3, 2/4, 2/5, 3/6, 4/7, 4/8, 5/10, 5/11, 6/13, 7/15, 11/19, 12/20, 12/21, 21/34, 21/35, 21/36, 22/37, 22/38, 23/39, 23/40, 24/41, 25/42, 32/52, 33/52, 34/54, 34/55, 35/56, 36/57, 36/58, 36/59, 37/60, 37/61, 38/62, 39/63, 39/64, 40/65, 41/66, 41/67, 42/68, 44/70, 44/71, 45/73, 45/74, 45/76, 46/76, 47/77, 48/78, 48/79, 48/80, 48/81, 49/82, 49/84, 50/86, 51/87, 51/88, 52/89, 53/90, 54/91, 55/92, 55/93, 56/96, 56/97, 56/98, 59/101, 59/102, 60/103, 60/104, 61/104, 61/105, 62/106, 63/109, 63/110, 64/111, 65/113, 66/114, 67/117, 67/118, 67/119, 68/120, 69/122, 70/124, 71/125, 71/126, 72/127, 72/128, 73/129, 74/130, 74/131, 75/132, 75/133, 78/138, 78/139, 78/140, 78/141, 79/142, 80/143, 80/144, 81/145, 82/148, 83/149, 83/149, 84/151, 84/152, 85/153, 85/154, 86/155, 86/156, 87/157, 88/158, 89/159, 89/160, 90/161, 90/162, 90/163, 91/164, 92/165, 93/166, 93/167, 95/169, 6/12, 10/18, 16/26, 17/28, 18/29, 18/30, 20/33, 27/44, 27/45, 28/46, 28/47, 29/48, 29/49, 43/69, 44/72, 55/94, 55/95, 57/99, 62/107, 63/108, 65/112, 76/134, 76/135, 77/137, 81/146, 94/168).

Adana şehrinin ekonomik hayatını anlayabilmek için şehrin ihtiyaçları için çevre illerden gelen tüccarların varlığına bakılabilir. Ticari hayatın canlanma eğiliminde olduğunun gösteren verilere ulaşılabilir. Adana'ya uzak ve yakın yerlerden gelen tüccarlar şehirde hareketliliği sağlar, ticari faaliyetlerin kapasitesini artırır. Bunlar dikkate alındığında 1869-1871'de Adana şehrinin ticari açıdan gelişmekte olduğu anlaşılır.

2.4. Davalar

Çalışmaya konu olan sicildeki davalar konusuna değinmeden önce olay mahkemeye nasıl intikal ederdi, dava nasıl açılırdı sorularını cevaplamak gerekir. Mahkeme yargılamanın yapıldığı yere verilen isimdir. Osmanlı toplumunda mutlaka her bireyin bir adı vardı. Soyadı ise o dönem toplumda bilinmeyen bir kavramdı. Ya babanın adı ya da doğduğu yer soyadı gibi kullanılır, insanlar o dönemde bu şekilde ayırt edilirdi (Abacı, 2001, s.96,98). Mahkemeye başvurular şahsen yapıldığı gibi vekiller aracılığı ile de yapılır, ayrıca şahitler de bulunurdu. Mahkemeye başvuran kişinin yaşadığı şehri, mahallesi, köyü veya nahiyesi yazılırdı. Daha sonra davanın konusuna girilir, en son ise vekillerin veya şahitlerin adı belirtilir ve davanın tarihi yazılırdı. Kısaca söylemek gerekirse davalardan kimlik tespiti yapılırdı. Çünkü davada adı geçen kişinin adı, aslen nereli olduğu, nereden geldiği, hangi etnik veya mezhebi kökenden olduğuyla ilgili bilgiler isimlerinin önlerine konan unvanlardan anlaşılabilir. “Niğdeli Hacı Yordan’ın ticaret mahkemesine havale buyrulan dilekçesinde İstanbullu Hanna’dan beş bin kuruş alacağı” ifadesi buna örnek verilebilir (AŞS, 88, 63/113). Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak belgelerdeki davalardan mahkemeye başvuran kişilerin adlarını, doğum yeri ve adreslerini, davanın konusunu, davaya başvurunun şahsen mi yoksa vekil aracılığıyla mı yapıldığını, davanın tarihini ve belgede kimlerin mührü olduğu öğrenilebilir. Davalar bazen tek celsede bittiği gibi (bunda şahitlerin rolü büyüktür) birkaç celse şeklinde sürenlerde olmuştur (AŞS, 88, 71/125).

Davalar, mahkemenin işleyişi hakkında az da olsa bilgi vermektedir. Belgelerdeki davaların karara bağlanması, mahkemenin karar verme süresinin çabuk gerçekleştiğini olayların kısa sürede karara bağlandığını göstermektedir. Davacı, davayı açtıktan sonra davalının ifadesine de başvurulduğu görülmektedir. Her iki tarafın itina ile dinlendiği görülür. Davaların ispatı konusunda şahitler devreye girer (Ateş, 2011, s.138). “Sinan Oğlu Karabet ve Sarı Yuvaran Oğlu Bedos nâm kimesnelerin ma’denci Simon’dan iddi’a eyledikleri dört bin altı yüz altı gurusun tahsilinden kararı merkûm Simon meblağ-ı mezkûr borcu olduğunu mukir ve mu’tarif olarak mehl ve müsa’ade taleb itmiş ise de müdde’iyan Karabet ve Bedos imhal ve

müsa'adeye ruhsat vermediklerinden ber-müciib-i ikrar dört bin altı yüz altı guruşu merkûm Simon'dan tahsilen müdde'ıyan Karabet ve Bedosa teslimi. Karar-ı Meclis fi 6 Muharrem sene 87 ve 25 Mart sene 86 şahid 'Abdulkadir Bağdadi" (AŞS, 88, 3/5).

Davalarda suçlamanın kabul edilmesi veya red edilmesine dair kayıtlar belgelere yansımıştır. Bu suçlamaların kabul veya reddi daha çok ticaretle ilgili davalarda olmuştur. Bu belgelerden birini örnek vermek gerekirse "Bağdat Mahallesi'nde oturan Deli Hüseyin'in cevabında Agop'a on dört bin kuruş borcum var" (AŞS, 88, 23/39) cümleleri ile borcunu kabul etmiştir. Başka bir belgede; "Adana'da Karabet ve Menol cevaplarında Adana'nın Hankurbi Mahallesi'nde oturan Helvacıoğlu Mehmet'ten bin iki yüz kuruş alacağımız var" demiş, Mehmet cevabında borcum yok" (AŞS, 88, 7/14) sözleriyle borcunu red etmiştir.

Davaların belgelendirilmesi kısmına gelince, 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde konu ile ilgili birkaç belge bulunmaktadır. Şahıslar durumlarını belgelendirme kısmında ya senedleri ya da defterlerindeki kefilleri, şahit olarak kullanmışlardır. "Adana'da ikamet eden Kağnıcı Artin, Elmasoğlu Karabet ve Osman'a bin dört yüz sened borcum vardır. Kefilim Karabet'tir" (AŞS, 88, 27/44) sözlerinden anlaşılır.

Davaların vekâlet ve cezalandırma kısmına gelince bu konu ile ilgili belgeler mevcuttur. Çeşitli nedenlerden mahkemeye gelmeyen ya da gelemeyenler başvurularını vekilleri aracılığıyla yapmaktadır. "İstanbul'da ikamet eden Fetullah'ın vekili Moçe Tonba'nın mahkemeye sunulan dilekçesinde" ifadesi mahkemeye başvurunun nasıl yapıldığını göstermektedir (AŞS, 88, 54/91). Cezalandırma kısmında ise belgelerde idam, hapis ve kürek cezasına rastlanmamıştır. Belgeler daha çok ticaret davası ile ilgili olduğu için bu davalar daha çok ödeme ile ilişkilendirilmiştir. Buna örnek vermek gerekirse, "iddia olunan pamuğun her bir kilosu yirmi beş kuruştan kıymeti olan iki bin sekiz yüz elli kuruş paranın adı geçen Nasuh'tan tahsil edilmesine dair karar kılındı" (AŞS, 88, 2/4).

Mahkemeye kanıt olmadan iddia üzerine yapılan başvurularda mahkemenin konuyu araştırmasıyla haklıya hakkını verdiği görülür. "Ekmekçi Kirkor'un Menas'ın Pederinde dokuz bin kuruş alacağının olduğu iddiasında bulunmuş ise de alacağının olduğuna dair elinde bir sened olmadığı için mahkemeye müracaat etmesi üzerine açılan davada 11 Temmuz 1872 tarihli Menas Veledi Aleksan mührü ile imzalanmış iki bin üç yüz kuruşluk senedin Kirkor'un babası Evhan'a ait senedin Menas'ın elinde olduğu görülmüş ve iddiasının doğru olmadığı iki bin üç yüz kuruşun Menas'tan tahsiline, Evhan'ın Oğlu Kirkor ve zevcesi Mekriye ye teslimine karar verilmiştir" (AŞS, 88, 57/99).

Davalarda ergenlik çağına (hadd-i buluğ) giren veya girmeyen kişiler için kararlar alındığı, davalının yapılan araştırma sonucu ergenliğe ulaştığı tespit edildikten sonra yaptırım uygulandığı anlaşılr. “Avadaş’ın vâlidesi tarafından bi’l-ve kale Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Hökes Oğlu Vannes zimmetinde bin iki yüz kuruş matlûbunun tahsîlini da’vâ eder... Merkûm haddi bülûğa vâsıl olduğu anlaşılmış olmakla matlûbu vâki’anın kendisine bi’l-hisab bin iki yüz guruş nizâmen güzeşte hakkı olduğu.” (AŞS, 88, 18/29, 18/30).

Mahkemenin baktığı davalardan harç aldığı görülür. “Kahya Oğlu Kayseriyelü Karabet’in Mahkeme-i Ticaret’e havale buyrulan istad’asında Bakkal ‘Ali ve Biraderi Halil zimmetlerinde ba-sened ez-ğayri teslim iki bin altı yüz atmış buçuk kuruş matlubunun masarifatıyla beraber tahsilini da’va eder. Mahkeme-i Ticaret harcı yüz kuruştur” (AŞS, 88, 29/48, 29/49).

Davalar devam ettiğinde ölüm gerçekleşse bile davanın ve borç durumunun devam ettiği ayrıca davalarda alacaklıya, ölen kişinin terekesinden borcun ödenmesine karar veren davaların olduğu belgelere yansımıştır. ”Hacı ‘İsa’nın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Kayseriyeli Efram Oğlu İlya zimmetinde bâ-sened ez-ğayri makbûz bin kuruş matlûbunun tahsîlini da’vâ. Senedine müraca’at olundukda asıl medyûn müteveffâ Çerçi Hüseyin olduğundan evvel-be-evvel müteveffâ-yı merkûmun tereke mevcüdesinden araması lâzım geldiği.” (AŞS, 88, 63/109, 63/110).

Davalarda itibarlı şahıslar ve şahitler mahkemenin karar vermesinde etkili olduğu 55/95 numaralı belgesinde geçen “muteberan-ı tüccârân”, “şehadetnâme”, “meclis-i şer’ice” sözcüklerinden anlaşılabilir. “Evhanis meblağ-ı mezkûru müdde’i merkûmun borcu olduğunu mu’teberan-ı tüccârân huzurlarında ikrar eylediği müdde’i merkûmun yedinde bulunan şehâdetnâme me’âlinden anlaşıldığı ve zimmet-i mezkûru merkûmun hakikaten borcu olduğu Meclisi şer’ice yakın hasıl olduğundan ekserine era ile zikir olunan üç bin dört yüz seksen altı guruşun medyûn-i merkûm Evhanis’den tahsili” (AŞS, 88, 55/95).

Dava kararlarının numaralandığı görülür. Mahkemeye dava açmak için dilekçe verilir. Bu dilekçeye davanın birçok yerinde giriş cümlelerinde rastlanır. Ayrıca dilekçe numaralandırmanın yanında nakil numarası da verilir. Fakat bu numaralandırmanın tarihi sıraya göre yapıldığını söylemek yanlış olur. Bu numaralandırma gelişigüzel bir şekilde yapılmıştır. Bu numaralandırmalar sadece belge içindekiler için geçerlidir. “Adana’da mukim Teba’a-i Devlet-i Ali’yeden ve tüccârândan İlbatol Oğlu Moçe Nikola’nın Mahkeme-i

Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Tarsus'da mukim Kayseriyeli Keşben Oğlu ve Dentiri Oğlu Haraşdo otuz yedi bin beş yüz yirmi kuruş matlûb-i 'âcizânem olub ve bu gün üç senedir sürüncemede bırakmış olduğundan icabının icrâsı ba'de'l-icrâ tebeyyün idecek halata göre matlûbumun tahsîli. Karar dokuzuncu numaraya nakil oldu. 9" (AŞS, 88, 73/129).

Davalarda ba-hüccet-i şer'iyye denilen hukuki delil belgelerinin mahkemelere sunulduğu ve mahkemelerin iki tarafın bu delillerini ortak onayladığı görülür. "Eshab-ı Zerrâ'dan Mihmandar 'Abdülkadir Ağa'nın iddi'ası. Demürkaş Oğlu Moçe Menof ile vuku'bulan ahz ve i'tamızın i'adeten muhâsebesi muradımdır. Vekil-i nazret cevabında: muhâsebemiz yokdur ve edide bâ-huccet-i şer'îye iştirak eyledik" (AŞS, 88, 75/132).

Belgelerdeki davalarda evlenme, boşanma, miras, nafaka, başlık parası, nikah akdi, ahlâki dava (fuhuş ve şarap içme), cinayet, hırsızlık, darp, el koyma, tehdit, saldırı ve yaralama gibi olaylara rastlanmamıştır. 8 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili 19 yy. ikinci yarısına denk gelmektedir. Adana'nın 19 yy.da toplam nüfus veya nüfusuna dizin olacak herhangi bir belge bulunmamaktadır. Sadece belgelerde gayrimüslim isimlerinin fazlaca geçmesi nüfuslarının fazla olduğunu söylemek yanlış olur. Fakat belgelerden gayrimüslimlerin ticarete etkin oldukları sonucu çıkarılabilir.

Bu konu başlığında incelenecek davaları; Müslim-gayrimüslim arasındaki davalar, gayrimüslimlerin kendi arasındaki davalar ve Müslümanların kendi arasındaki davalar olmak üzere üçe ayrılır.

2.4.1. Gayrimüslimlerin Kendi Arasındaki Davalar

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde gayrimüslimlerle ilgili birçok dava bulunmaktadır. Gayrimüslimlerin kendi aralarındaki dava sayısı Müslümanlarla olan dava sayılarından daha azdır.

Gayrimüslimler arasında alacak-verecek davalarına rastlanır: "Yuvanni, Bendeli ve Karabet nâmân kimselerin mahkeme-i ticarete havale buyrulan istid'asında tüccârândan merkum Karabet ve oğlu Çorçi nâmân bazarganlara manifatura bahası olarak dokuz bin dokuz yüz elli yedi kuruş matlublarının tahsilini isterim". Bir başka davadan örnek vermek gerekirse: "Betaroğlu Artin ile Mıgırdıç'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Şahin Ağa Kilis Karyesi'nde sâkin Hırbo Bekir zimmetinde bâ-sened geçmiş güzeştesiyle bin beş yüz guruş matlûbumuzun tahsili" (AŞS, 88, 35/56, 43/69). Yukarıda bahsi geçen her iki davanın da gayrimüslimler arasında yaşanmış bir alacak-verecek davası olduğu anlaşılır.

Belgelerdeki bazı davalarda gayrimüslimlerden alacaklı kişi, borçlunun borcunu ödeyemeyeceğini anladığı durumlarda mahkemeden dükkânın kapatılması isteğinde bulunabilmektedir. “13 numaralı (dilekçe numarası) Kantarcı oğlu’nun istid’asında Kayseriyeli Balis zimmetinde iki yüz otuz küsür lire-yi ‘Osmani matlûbu olub ketm-i nükud vesâire ile iflasına kıyam ideceği anlaşılmış olduğundan seri’an dükkanının kapadılması ve icabının icrâsıyla matlûbunun tahsili husûsu iddi’a” (AŞS, 88, 50/86). Zaman zaman gayrimüslimler arasında faiz davalarının olduğu görülür. Ayrıca bu faiz davasından kiralık dükkânların olduğu ve bu dükkân kiralılarının ortalama altı bin veya yedi bin kuruş olduğu söylenebilir. “9 numaralı istid’ânın mahlası meâlinden Artin’in Eniştesi Boğos zimmetinde bâ-sened ğayri ez-makbûz geçmiş fâiziyle beraber bin iki yüz kuruş matlûbunun tahsili... Boğos cevabında: Bundan ‘akdem bunlardan iki dükkân (çizik) altı bin kuruş bir kasab dükkânı bin yedi yüz kuruş diğer bir dükkan isticar itmiş idim. Mahharan altı bin kuruşluk dükkanın müstecir-i evvelini çıkartmadılar. Öyle kaldı. Bin yedi yüz kuruşluk dükkânın bedeli icarı olunan meblağ-ı mezkûru verdim, ödeşdim...” (AŞS, 88, 60/104).

Gayrimüslimlerde bazı alacak-verecek davaları yakın akrabalar arasında geçmiştir. Belgede geçen bu davada alacağa karşılık borçlu olan Berber Karabet’in borca karşılık mülkünü rehin bıraktığı ve satılması için de alacaklılarını vekil gösterdiği görülür. Karabet’in borç ödemelerini doğrudan borçluya değil de aracılara ödediği anlaşılır. Ayrıca Karabet’in Berber mesleğini icra ettiği söylenebilir. “Tanil Oğlu Moçe Bedros’un Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında pederi Karabet ve kayını Serkeş zimmetlerinde bâ-sened üç bin altı yüz kuruş matlûbunun tahsîlini da’va... Berber Karabet cevab: Mülkümü sattırdılar. Borcumu verdim. Sinan Oğlu Karabet cevabı: (çizik) mülkünü terhin iderek satılmasına dâir bizi vekil itmiş idi ve illa hamiiyetleri bizim yanımızda mevcuttur” (AŞS, 88, 63/108).

Gayrimüslimler arasında gerçekleşen bazı davaların farklı bölgede görüldüğü (Tarsus Mahkemesi) ve Adana’ya farklı yerlerden gelen tüccarların olduğu anlaşılır. Yordan’ın diğer mahkemelerinde olduğu gibi yine önce Tarsus Mahkemesi’nde alacağını istemiştir. Hanna’nın dükkânı yanmış ve iflasına karar verilmiştir. Yordan, kalan alacağını tahsil için o sıralarda Adana’da bulunduğu Adana Mahkemesi’ne (1 Mayıs 1870) başvurur. “Niğdeli Hacı Yordan’ın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında İstanbul’lu Hanna zimmetinde beş bin guruş tahsîlini da’va. İstanbul’lu Hanna cevabı: Dükkanım yandı. Tarsus Mahkeme-i Ticâreti’nde iflasına hükm olunan mal ve eşyâ ve zimemâtimin Mahkeme-i Ticâret’den ta’yin olunan sened beğlere teslim olundu. Hakkımda müflis mü’amelesi icrâ olunduğu için varsun

Mahkeme-i Ticâret'den arasun. Otuz üç bin kuruş kaffe-i borcum çıktı... Kaffe-i emlakimi bi'l-furuht müflis eylediler.” (AŞS, 88, 66/114).

Bazı davalarda borç ödememek için sık sık adres değişikliğine gidildiği de olmuştur. Adana'nın Hasır Pazarı'nda ikamet eden Enesti'nin Kayseri'ye yerleşip, oradan da Kermir'e yerleşip, buradan da ayrılan Hızır Oğlu Enesti'den alacağının tahsil edilmesi için mahkemeye başvurduğu görülür. Ayrıca Adana'da Hasır Pazarı'nın olduğu ve hasır satışının yapıldığı anlaşılmaktadır. “Moçe Kasbardıgar Oğlu Serkeş Selli Oğlu Yuvanni Kozma nâmân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da Hasır Pazarı'nda aram iderken şunlarda (silik) 'aliyyesi olan Kayseriye tabi' Kermir'den(?) ayrılmış olan Bazargan Hızır Oğlu Enesti nâm kimesnede ma'lûmül-mikdar kuruş alacağımız olduğundan keyfiyetin icab-i icrâsı” (AŞS, 88, 80/143).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'deki bazı davalarda mahkemenin ödemeleri ertelediği görülür. Gayrimüslimler arasında gerçekleşen bu davada Moçe Kirkor, Adana'da ikamet eden Musa'da alacağının olduğunu ve Musa bunu ödemediği için mahkemeye başvurduğu halde mahkeme ödemeyi sonraya bıraktığı için Moçe Kirkor, padişaha borcunun tahsili için emir-nâme gönderilmesini istemiştir. Borcun ödenmesini sonraya bırakmasını kabul etmeyen şahsın hakkını almak için üst mercilere başvurduğu anlaşılır. “Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yye Kamışlı Oğlu Moçe Kirkor'un Ticâret Mahkemesi'ne Havâle Buyrulan İstid'asında. Adana'da kâin Avraham Oğlu Moçe Musa'da bâ-temessük matlûbum olan beş bin kuruşun güzeştesi hatmiyle ez-ğayri- makbûzat sekiz yüz kuruş alacağım olduğundan i'tasına muhâlefetde bulunmuş idüğünden keyfiyetin Mahkeme-i Ticariye'ye havâlesiyle icabı ba'de'l-icrâ tebeyyün idecek halata göre meblağ-ı matlûbenin tahsiline müsa'ade bildirilmesi beyânı babında emr-ü ferman Hazret-i men-lehül emrindir” (AŞS, 88, 81/145).

Gayrimüslimlerin kefalet anlaşmalarına rastlanır. Bu davada Agop'un, Bakkal Kiraz ile aralarında kefalet anlaşması yaptığı, kefil olarak Bakkal Kiraz'ın kardeşini kendisine kefil gösterdiği görülür. Bu davada kardeşlerin birbirine kefil olduğu anlaşılır. Ayrıca bu davadan kefalet anlaşmalarında senedin günü gelmeden ödeme yapılmayacağı açıkça görülmektedir. “Adana'da mukim Bulduk Oğlu Moçe Ağob'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da mukim Bakkal Kiraz zimmetinde bâ-sened beş bin beş yüz kuruş matlûbunun geçmiş güzeştesiyle tahsili... Ağob cevabında bâ-sened hakkımı isterim. Kiraz cevabında: Biraderim Menof ile beraber Ağob Ağa'dan birbirimize kefil bi'l-mal ve'n-nefs olub yedi bin kuruş aldık... Fi 29 Mayıs sene 86... Ancak bin altı yüz on beş kuruşluk mal

aldım kardaşı vefat itdiğinde senedim günü bitmemiş idi. Günü hıtam bulmadan senede teslimât olmayacağı aşikârdır” (AŞS, 88, 83/149).

Gayrimüslimler arasında yaşanmış davalarda iflas belgelerine az rastlanır. Bu davada iflas eden Hızıroğlu Ensi'nin malları Sivatoros'un dükkânında bulunduğu, iflas eden şahsın mallarını Sivatoros'a satıp firar ettiği görülür. Birçok davada olduğu gibi bu davada da iflas eden şahsın mallarını satıp firar ettiği anlaşılır. “Müflis Hızır'ın Oğlu Ensi'nin vekilleri tarafından Kasbar Ağa eshab-ı matlûbdan Sivataros nâm kimesne dükkânında müflis-i merkûm eşyâsından biraz mal bulmuşlar ve eshab-ı matlûb tarafından tarafımıza zarar vermişler biz dahî tahkiki için dükkana vardık. Ba'zı eşyâları gördük. Bu eşyâları ahar kimesneden almış olduklarını beyân itdiler. Müflis-i merkûmdan asla ve kat'a bir şey almadık deyü takrirlerinde muzır oldukları ve müahharan müflis-i merkûmdan yedi yüz elli iki kuruşluk eşyâ firarından altı gün evvel aldık deyü ba'zı mahalle i'tiraf itmiş olduklarından eşyâ-yı mezkûrun tevcihiyle alınmış olduğu sebeb tahtında olarak eşyâ-yı mezkûr masası açıktır deyü Mahkeme-i Ticâret'e celb olunduk ve nizâmen iddi'a ideriz. Sivatoros cevabında: Evvela müflisden mezkûr malı müflis-i merkûmun firarından altı gün 'akdem masandan aldım ve parasını da virdim” (AŞS, 88, 87/157).

Davalarda vekâleten mahkemeye başvurular da vardır. Adana'da oturan Yeğen Ağa'ya senedle on dokuz kilo buğday, on dokuz kilo arpa, yirmi dokuz kilo susam sattığı anlaşılır. Bu satışın nakit olarak altı bin beş yüz kuruş verildiği diğer kısmı ise senedle verildiği görülür. Aynı davanın devamında belgedeki mührün Yeğen Ağa'nın olduğu görülür. Ayrıca belgenin birçok yerinde arpa, buğday ve susam tabirlerinden bu ürünlerin ekiminin ve satışının yapıldığı söylenebilir. Adı geçen alacağın buğday, arpa ve susam olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat bu alacağın teslimine dair belge yoktur. Ayrıca Yeğen Ağa ölmüştür. Bu dava 27 Ocak 1871'de başlamış ve ölen şahsın terekesine bakıldığı (terekenin ayrıntısı belge içinde yoktur isim olarak geçmektedir) ve borcun buradan ödenmesi gerektiği öne sürülür. “Tataros Oğlu Moçe Bağdesar'ın kendi tarafından asâleten ve biraderleri tarafından vekâleten Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin ref'atlü Yeğen Ağa zimmetinde bermüci-i sened nakid altı bin beş yüz kuruş ve bâ-sened on dokuz kil-i 'atik hinta ve bâ-sened on dokuz kil-i 'atik şâ'ir bermüci-i defter kil-i 'atik on beş kile tari def'a bâ-defter yirmi dokuz külük bir tas sisle matlûblarının tahsîli husûsu iddi'a ider. Keyfiyet lede't-tezekkür sened-i mezkûr zirinde bulunan mühür müdde'i Yeğen Ağa'nın olub teftiş ve tahkik olunarak müma-ileyhden dahî ol vakit süal olunduk da tahvil zirinde bulunan mühür kendisinin olduğu ba'de'l-ikrâr iddi'a olunan akçe ve hinta ve şâ'iri te'diye ve îfâ eylediğini iddi'ada bulunmuş

ise de teslimatına dair yedinde ‘ilmühaber ve pusûla olmadığından asıl ve vekil müma-ileyhimanın kelam-ı meşruhları i’tibara ğayri şayan olmağla müdde’i merkumun müteveffâ pederden taleb olunan meblağ-ı mezkûr ile marrü’z-zikir on dokuz kile hinta ve on dokuz kile şâ’iri kâmilan alub ödeşmediğine müdde’a ‘aleyhimanın yemin itdirmeye hakkı olub tahlifleri icra olunma sıralarında müdde’a ‘aleyh Yeğen Ağa’nın vuku’u vefatına mebni muhâkeme-i mezkûr bunun üzere kalmış ve ikmâl-i muhâkemeleriyle tebeyyün idecek matlûblarının müteveffâ müma-ileyhin emvâl-i mevcüdesine def’a ellerinden tahsîli zımnında müdde’i merkumlar bi’l-iktiza cenab-i mutasarrıflarına bi’t-takdim bâlâsına fî 5 zi’l-kade 87 târihiyle bâ-buyruldu” (AŞS, 88, 89/159, 89/160).

Müslüman olmayanların arasındaki bu davadan hukuk kurallarının işleyişi ve aşamaları ile ilgili bilgiler edinilebilir. Davada adı geçen hükmün yerine getirilmesi tüzüğün yetmiş birinci maddesi gereğince bildirilen tarihten itibaren on beş gün sonra yerine getirilmesi sakınca bulunmayan ve adı geçen sürenin ihlalinin sonra tüzüğün yetmiş altıncı maddesince def’i dava dilekçelerinde uygun olan kabul olacağı on beş gün içinde ikinci karara itiraz dilekçesi gelmediği halde borcu vefat eden Yeğen Ağa terekesinden tahsil edileceği mahkemenin kararı olduğu görülebilir. “9-dokuz kile şâ’ir müteveffâyı müma-ileyhin zimmeti kalmış ve bu suretle müdde’i merkumlardan pederleri müteveffâ Moçe Tataros meblağ-ı mezkûr ile zehayir-i mezbûru müteveffâ Yeğen Ağa’dan alub istîfâ-yi hak eylediğine nizâmen müdde’i merkumların yemin eylemeleri lazım gelmiş olmağla müteveffâ Yeğen Ağa’nın terekesine vazı’i’l-yed bulunan vereseleri müdde’i merkumlara ber-vech-i meşruh yemin itdirmeleri ve yemin etdirmekden imtina’ eyledikleri takdirde dahî meblağ-ı mezkûr bin gurus ile on dokuz kil ‘atik hinta ve on dokuz kil-i ‘atik şâ’ir müteveffâ-yı müma-ileyhin terekesine vaz’ü’l-yed bulunan taraftan faslına yine mezkûr ahkâmınca suret-i muvakkatada ğıyaben hükm olunmuş olmasından hükm-ü mezkûrun icrâsı nizâmname-i mezkûrun yetmiş birinci maddesi iktizasınca tebliği târihinden bi’l-i’tibar on beş gün sonra icrası caiz olacağı ve müddet-i mezkûru tecavüzden sonra nizâmname-i mezkûrun yetmiş altıncı maddesince def’i da’va istid’alarında şayan-ı kabul olacağı îfâdesiyle zikir olunan on beş gün zarfında i’tiraz ‘ale’l-hükm istid’ası vürüd itmediği halde mahkumun bih olan bin kuruş ile on dokuz kil-i ‘atik hinta ve on dokuz kil-i ‘atik şâ’ir ile yüz elli yedi buçuk kuruş nısıf ceza-yı n’akdiyesi ve tamamı muhâkeme harcının müteveffâ-yı merkumun terekesine vazı’ü’l-yed bulunan tarafından tahsîliyle müdde’i merkumlar Bağdesar dahi debbağına teslimi” (AŞS, 88, 90/163).

Gayrimüslimlerin ortaklık kurduğu ve ortaklıktan kaynaklı anlaşmazlıkların yaşandığı belgelerdeki davalarda rastlanır. Gayrimüslimler arasındaki bu alacak-verecek davasında

Kuyumcuoğlu Benzo'nun, Adana'da ikamet eden Çilingiroğlu Serkeş'ten yedi bin kuruşluk ortaklıktan kaynaklı alacağını istemektedir. "Tüccârândan Kuyumcu Oğlu Moçe Benzo'nun Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'â'sında Adana'da mukim Çilingir Oğlu Serkeş ile bundan çend sene 'akdem şerikimiz olub şirket-i mezkûrdan mütebâki yedi bin kuruşluk hesabımızı meyânemizde rü'yetden imtina' eylediğinden hesab-ı mezkûrun rü'yetiyle tebeyyün idecek hakkımın tahsîli Serkis cevabında" (AŞS, 88, 91/164).

Gayrimüslimlerin bazı davalarından ticarete kullanılan paralarla ilgili bilgilere rastlanır. Keşişoğlu Artin, Kayserili Menol'den bin üç yüz yirmi beş alacağının olduğu görülür. Menol kendisine sekiz Fransız lirası bir eşek, iki at borcuna karşılık verdiğini beyan eder. Mahkeme senede bakılmasına karar verir. Senede bakılınca Antepli Keşişoğlu Artin'in Kayserili Menol'dan alacağının olduğu anlaşılır. Bu davada borcuna karşılık şahsın bir eşek ve iki at verdiği ayrıca Osmanlı parasının yanında Fransız lirası ile ticaret alış-verişi yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu davanın devamında Kayseri-Antep-Adana arasındaki ticari davanın Adana Mahkemesi'ne yansıdığı görülmektedir. "Keşişoğlu Artin'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Kayseriyeli Menol nâm kimesnede bâ-sened bin üç yüz yirmi beş kuruş matlûbunun tahsîli... Artin cevabında: Vâki'i halde alacağım kırk beş lira olub bâ-'ilmühaber iki Fransız bir def'a 'aded sekiz Fransız lirasını bir def'a sekiz yüz kırk kuruş 'Abantara Ağanın yanında bıraktığı merkeb bahası bâ-'ilmühaber def'a bâ-'ilmühaber bin iki yüz elli kuruş iki 'aded bargir def'a bâ-'ilmühaber dört yüz kuruş para aldım bâki bin üç yüz yirmi beş kuruş daha isterim..." (AŞS, 88, 93/166, 93/167).

Gayrimüslimlerin mahkemeye başvurmadan kendi aralarında anlaştıkları bu anlaşmayı mahkemeye onaylattıkları belgelere yansımıştır. Terzi Kazar'ın dilekçesinde Adanalı müvekkili Frankzade Ohannes'in doktoru Dimiston'a bin altı yüz yirmi sekiz kuruş alacağı olduğu görülür. Dimiston mahkemeye verdiği dilekçesinde iflas ettiğini ve bu iflasın bütün arkadaşlarının kabul etmediği anlaşılır. Beş seneliğine konkordato (borçlunun ticari durumunun sarsılmış olmasıyla alacaklıların, alacaklarını belli bir plana göre almaları konusunda kendi aralarında vardıkları ve mahkemece onaylanan anlaşma) yapıldığı görülür. Bu davadan şahısların kendi aralarında anlaşma yaptıkları ve bu anlaşmayı mahkemeye onaylattıkları anlaşılabilir. Ayrıca Adana'da doktorluk ve terzilik mesleğinin icrâ edildiği söylenebilir. "Terzi Kazar Oğlu Karabet'in İstid'ası. Adana'da mukim müvekkilim Frenkzâde Ohannes Ağa'nın Tabib ve Dimiston'e üç bin altı yüz yirmi sekiz kuruş matlûbu olub meblağ-ı mezkûrun tahsîlini isterim. Moçe Dimiston cevabında: Frenk Oğlu'nun üç bin şu kadar kuruş deynimden dolayı takdim etmiş olduğum 'arzuahallerde dahîl olduğu aşîkar bulunmuş ve

kaffe-i eshabı matlûb iflaslığını kabul etmeyüb beş seneye rabıta virdikleri konkortoda da şahsen ve (silik) ekseriyet bulmuş ve eğer nizâm kabul ider ise kâffesinin hakları gaib olmasına yalnız Frenkzâdenin geçmiş efkarından dolayı iflaslığa kıyam idecek olur ise nizâma muvafık olduğu halde icabına bakılması halbuki Frenkzâdenin benden tekrar da‘va itmiş mülamiyeti yokdur. Yalnız konkordato a‘zalarından ve ticâretin tasdiki eğer sahih ise Frenkzâde ne salahiyetiyle da‘va idiyor” (AŞS, 88, 94/168).

Gayrimüslimlerin alacak-verecek ve borç davaları oldukça fazladır. Davacı Hristo elindeki defterde iflas halinde iken alacaklarının tümü yüz on altı bin kuruştur. Bahsi geçen tutar içinde Abbastoloğlu Nikola’nın hissesi olduğu anlaşılır. Abbastoloğlu Nikola alacak hissesinin ayrılmış bir şekilde tahsil olunmasını diğer alacaklılar gibi ister. Mahkeme davacıların isteği yönünde karar verdiği görülmektedir. “Müdde‘a ‘aleyh Hristo yedinde bulunan defterde sâir eshab-ı matlûbe yüz on altı bin kuruş zimmet verildiği nümâyân ve meblağ-ı mezkûr derûnünde müdde‘i ‘Absatol Oğlu Nikola dahî hissesi olduğu tahakkuk eylemiş olduğundan Absatol Oğlu (çizik) alacağına isâbet iden hissesi meblağ-ı mezbûrdan tefrik olunub mersûmden tahsîl olunması ve mütebâki alacağının dahî sâir eshab-ı matlûb gibi müteveffâ-yı merkûmun zimemâtından beğendiği zimmiyeyi bâ-tefrik kabul eylesesini ma‘rifetinde karar verilmiştir” (AŞS, 88, 95/169).

2.4.2. Gayrimüslimler ve Müslümanlar Arasındaki Davalar

Gayrimüslimlerin Müslümanlar aleyhinde açtığı davalar sicilde önemli bir yekûn tutar. Bu davalar ticaret alış-verişinden kaynaklanan ticari ilişkileri anlatmakta bir örnek teşkil edebilirler. “Hacin Mahallesi ahalisinden Talasoğlu Ohannes üç bin dokuz yüz otuz sekiz kuruş alacağını dava eder. Halil Ağa borç babamın borcudur. Mühlet versin tediye ederim”. Bu dava gayrimüslimler ve Müslümanlar arasında yaşanmış bir alacak-verecek davasıdır (AŞS, 88, 74/130).

Gayrimüslim ve Müslümanlar arasındaki bazı davalarda alacak-verecek defterleri tutulmuş ve bu defterler mahkemeye kanıt olarak sunulmuştur. 1869-1870 yılları arasında tutulmuş bir alacak-verecek defterinde isimler, tarihler (gün, ay yıl) borç miktarı ve meslekleri vardır. Ayrıca bu defterin mahkemeye kanıt olarak sunulduğu, mahkemelerin kanıtları önemseyip incelediği ve defterlerin mahkemenin kararını etkilediği görülür. Bu davanın devamında ise mahkemenin defteri incelediği alacağın Cibran Sersek’ten tahsil edilip Emin Ağa’ya teslimine dair karar verdiği anlaşılır. “Kayseriyeli Mükremin Ağa’nın 8 numaralı istid‘asında Moçe Cibran Mersek zimmetinde yirmi iki bin kusur guruş matlûbunuzla beraber

protosto micibi zarar ve ziyânımı isterim. . Moçe Cibran Mersek cevabı: Benüm kendüsüne bir akçe borcum yokdur” (AŞS, 88, 52/89, 53/90).

Gayrimüslim ve Müslümanlar arasında yaşanan bazı alacak-verecek davalarında mahkemeye başvurular sadece yazılı olarak değil şifâhen de yapılmaktaydı. Bu davada gayrimüslimlerin birbirlerine mahkemede vekillik yaptığı görülür. Yine borca karşılık mal (pamuk) verildiği görülür. Altmış kilo pamuğun altmış kuruştan (60x60=3.600) üç bin altı yüz kuruşa satıldığı anlaşılır. Ayrıca 1869-1870’de Adana’da pamuk fiyatı ortalama altmış kuruştur. “Tanil Oğlu Bedros’un şifâhen Vekili Sinan Oğlu Karabet’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Külahlı Bekir zimmetinde bâ-Sened dokuz bin dört yüz kuruş matlûbunu tahsîlini da’va... Bin iki yüz kuruş sened-i mezkûrden tenzil olundukda sekiz bin iki yüz kuruş borcum kalur ve buna mukabil atmış çeki koza teslim eyledim. Beher çekisi atmışar kuruşdan üç bin altı yüz kuruş mahsûbu icrâ olundukda mütebâkî ne kalursa borcumdur... Bekir cevabı: Kozayı hükümet ma’rifetiyle teslim eyledim ve bin iki yüz kuruş dahî zimmetinde kaldı (mühür Bekir)” (AŞS, 88, 59/101).

Müslümanlarla gayrimüslimler arasında meydana gelen bazı davalar Adana mahkemesinden önce başka mahkemelerinde görülmüştür. Niğdeli Hacı Yordan ‘ın iflas etmiş ve bu iflasa Tarsus Mahkemesi’nde karar verilmişti. Yordan tekrar Adana Mahkemesi’ne başvurmuş ve kalan alacağının tahsilini mahkemede istemiştir. “Niğdeli Hacı Yordan’ın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında ‘Abdürrezzak zimmetinde altı bin guruş matlûbunun tahsîlini da’va. ‘Abdürrezzak cevabı: Bundan evvel Tarsus Mahkeme-i Ticâreti’nde iflasımıza hüküm olundu. Masam açıldı. Emvâl ve eşyâmı senedlikler aldılar. Yordan cevabı: Matlûbunun aslı sekiz bin dört yüz kırk buçuk beş kuruş idi. Senedliklere alacağımı tanıtdım. Üç bin beş yüz yirmi dört guruşluk masasından mal aldım. Bâkî kalan matlûbun masasının hulasasıyla isterim. ‘Abdürrezzak cevabı: Defterinde müflis oldum. İlla müflisim masamdan arasun ‘Abdürrezzak” (AŞS, 88, 65/113).

Bazı davaların mahkemece nasıl hükme bağlandığını gösteren resmi belge “i’lam” verildiği, merkezden incelenip uyarı belgesinin (bi’l-celp) gönderildiği bilgisi belgelerde mevcuttur. Bu uyarı belgesi 16 Mayıs 1869’da gönderilmiş ve Ahmet Efendi’ye teslim edilmişti. Bu belgenin de alacak-verecek i’lamı olduğu anlaşılır. “Kara ‘Ali Efendizâde ‘Abdulkerim Efendi ve Yusuf Efendi zimmetlerinde bâ-i’lam-i şer’i üç bin yedi yüz kırk üç guruş matlûbuna mahsûben mümâ-ileyhimanın tüccâr Yuvanni zimmetinde olunan dükkân bahası ekinde iki yüz kuruş alacağını bâ-ma’rifet-i Mahkeme-i Ticâret sebküsünde itmiş ve

nizâmı dâiresinde kabûl-ü keyfiyyetleri icrâ olunmuş olduğun-dan sebküsü ve tahtında olan meblağın tarafına i'ta ve teslimine lâzim gelen masârifâtı i'lam târihinden güzeştesinin tahsisi husûsunu iddi'a eder. Keyfiyet lede't-tezekkür i'lam-ı mezkûrun müayyenesi lâzim gelmekle merkezden bi'l-celb mütale'a olundukda geçen seksen altı senesi saferi'l-hayrın dördüncü günü Mahkeme-i şer'iyeden tanzim ve müdde'i Ahmed Efendi yedine i'ta ve teslim olunan i'lam-ı şer'ide medyûn-i merkûm 'Abdülkerim Efendi'nin iki bin altı yüz yirmi ve Yusuf Efendi'nin yüz yirmi üç kuruş borçlarının tahsîline hüküm layik olmuş olduğundan târih-i mezkûrden berü Kerim Efendi'nin borcu olan iki bin altı yüz yirmi kuruşun bir senelik fâizi olan üç yüz on dört guruş ile cem'an iki bin dokuz yüz otuz dört ve Yusuf Efendi borcu olan bin yüz yirmi üç kuruş ile cem'an bin iki yüz elli yedi kuruş borçları olub sebkünde olan akçeden kerim efendi hissesi olan altı yüz kuruşun zimmet-i mezkûreye mahsûbiyle kusur kalan iki bin üç yüz otuz dört guruş Efendi mûmâ-ileyhden tahsîli ve Yusuf Efendi'nin sebkünden mezkûre hissesi olan bin beş yüz kuruşdan zimmeti görünen bin iki yüz elli yedi kuruşun mahsûbu bi'l-icrâ -9" (AŞS, 88, 66/115, 66/116).

Gayrimüslimlerle ve Müslümanlar arasında gerçekleşen Bazı davalarda gayrimüslimlere, Müslümanların mahkemede vekillik yaptığını ve din ayrımının yapılmadığını gösteren mahkeme kayıtları mevcuttur. Debbağlızâde Halil Ağa, Yavek Ninsan'a vekillik yapmıştır. Ayrıca zimem defteri, zimmet kelimesinin çoğulu olup borçluların borçlarının yazılı olduğu defterdir. Osmanlı zenginleri borcunu ödeyemeyen kişilere yardımcı olurlardı. Fakat bu davada ödemenin yapılıp yapılmadığı belli olmamakla birlikte zimem defterinin adı geçmektedir. "Moçe Senri Kamaz'ın istid'ası. Yavek Ninsan Vekili Debbağlızâde Halil Ağa'nın Hızırlı Karyesi'nde ve Nasır Oğlu Mahmûd nâm kimesneye ahz ve i'tası için on iki bin yirmi iki kuruş on para nakden ve müahharan 'ita eyledim idi. Ba'dehü def'a'atla mütelebe eyledim ise bir takım mühavele ve imrar-ı vakit eylemesini ve dünki gün meblağ-ı mezbûrun zabıta Bektaşî'si Ref'atlü Efendi huzurunda taleb eyledim ise bütün inkâr sadedlerinde bulunduğu ve merkûmun kabz eylediği meblağ defterinde münderiç olmakla Bektaşî mûmâ-ileyhin ma'rifetiyle celb ve nezdinde verilmiş memhûr olarak hıfzetdirilmiş olduğundan icabının icrâsıyla hakkımın tahsîli. Mahmûd cevabında: Bende ahz ve i'tası için para almadım. Bana zimem defteri..." (AŞS, 88, 72/127).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'ndeki bazı belgelerde dönemin vali isimleri mevcuttur. Abdülkadir ve Menof arasında gerçekleşen bu davada iki tarafında mahkemeye kanıtlar sunduğu ve onayladığı görülmektedir. Mahkemede kanıtların önemine birkez daha vurgu yapılabilir. Ayrıca Rıza Paşa dediği için bu hesabın 1865-1867 yılları arasında valilik

yapan Rıza Paşa dönemine denk geldiği, Veysi Paşa döneminde 1867-1868 ise hesaba tekrar bakıldığı anlaşılr. Bu dava sayesinde Adana'nın iki valisinin ismini öğrenilebilir. “Eshab-ı Zerrâ'dan Mihmandar 'Abdülkadir Ağa'nın İddi'ası. Demürkaş Oğlu Moçe Menof ile vuku'bulan ahz ve i'tamızın i'adeten muhâsebesi muradımdır. Vekil-i nazret cevabında: muhâsebemiz yokdur ve edide bâ-huccet-i şer'ie iştirak eyledik. Ali Rıza Paşa zamanında vuku' bulan muhâsebemiz Veysi Paşa zamanında Meclis-i kebir ma'rifetiyle rü'yet olunarak kendünün matlûbunun mahsûben elli yedi bin beş yüz kuruş hane ve on bir bin kusur kuruş Çolağın Oğlu Karabatin'e havâle eyledi. Elden üç muhâsebe kat' olundu bir ilişğimiz yokdur” (AŞS, 88, 75/132).

Müslüman ve gayrimüslimler arasındaki bazı davalardan Müslüman ve gayrimüslimlerin aynı mahallede bir arada yaşadığı bilgisine ulaşılabilir. Bu davadan Tanrıverdi ve Havutlu Bucağı'nda Müslüman nüfusunun yanında Ermeni nüfusunun da varlığı anlaşılr. Nüfuslarının ne kadar olduğu, az veya çok olduğu hakkında belgere yansıyan kayıt olmadığı için bilenemiyor. Fakat kesin söylenilebilecek tek şey Müslümanlarla Ermenilerin bölgede birlikte yaşadığı ve Müslümanlarla ticaret yaptıklarıdır. Ayrıca birçok belgede kadınların isimleri davalara yansımıştır: “Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Adana'da Mukim Tüccârândan Kuyumcu Oğlu Moçe Tiros'un Mahkeme-i Ticâret'e Havâle Buyrulan İstid'ası. Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden ve Ermeni Milleti'nden Tanrıverdi ve Havutlu Bucağı sâkinlerinden Murad ve Oğlu 'Abvak ve zevcesi Hevas zimmetlerinde birbirlerine kefil-i bi'mal ve'n-nefs olarak bir kıt'a sened borcu otuz bir bin kuruş matlûbumdan on dört bin altı yüz seksen beş gurus teslîmâtlarından ma'ada on altı bin beş yüz on beş kuruş matlubumun mürur iden güzêştesiyle iki bin üç yüz kırk gurus güzêştesiyle on sekiz bin sekiz yüz elli beş gurusun tahsîli muradımdır” (AŞS, 88, 77/136).

Müslüman ve gayrimüslimler arasındaki davalardan ticarete tahvil anlaşmalarının yapıldığı ve bu davaların mahkemelerde tekrardan görüldüğü bilgisi de belgelerde mevcuttur. Bir davada Halil İbrahim'in, Kayserili pazarcı olup Adana'da ikamet eden Balis'te tahvil değerinde alacağının (üç binkuruş) olduğu görülür. Bu davadan anlaşılıyor ki ticarete tahvil (borç yerine geçen kıymetli kağıt) anlaşmalarının yapıldığı ve bu davaların tekrardan Temyiz Mahkemesi'nde görüldüğü anlaşılr. Mahkemelerin hukuk düzeni içinde işlediği, hatalar yapılabileceği görülmüş ve kararın doğruluğu bir diğer (üst mahkeme) mahkeme aracılığı ile kontrol edilmiştir. “Adana'da Kayseriyeli Bazerkan esnafından 'akdemce izhar-ı iflas iden Balis'de bâ- tahvil üç bin kuruş matlûbum olub merkûmun vakt-i iflasında Balis'de bulunmuş olduğum cihetle matlûbunun ğuramaya dahîl olmamış olduğundan icabının icrâsı. Balis

müvacehesinde benim buna borcum yokdur. Kendüsünde iki yüz guruş matlûbum olub onu da istid'a eyledim. Temyiz-i hukuka buyruldu" (AŞS, 88, 82/147).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde geçen alacak-verecek davalarında ticarete poliçe, tahvil, gibi sened türlerinin kullanıldığı bilgisi belgelerde mevcuttur. Bu davada ise sened çeşitlerinden poliçeden örnek vermek gerekirse, Adana'da ikamet eden Fetullah'ın, Adana'da bulunan Askeri Şahane Mülazımı Ali Rıza Efendi'den (askeri teğmen) poliçe bedeli olarak üç bin kuruş borç vermiştir. Bu davadan ticarete alacaklı ve borçlu arasında poliçe denilen sened kullanıldığı görülür. Ayrıca ticarete poliçe, tahvil gibi sened türlerinin geçerliliğini geçmiş dönemde de koruduğu gösterir. "Adana'da mukim tüccârândan Moçe Fethullah Tonba'nın Adana'da kâin süvari 'askeri şahane mülâzimlerinden Ali Rıza Efendi'de bir kıt'a poliçe bedeli üç bin kuruş matlûbunun ma'a masârîfât tahsîli husûsunu iddi'a ider. Rıza efendi cevabında: Poliçe benimdir. Fakat poliçeyi verdim. Bedeli olan meblağ aldım" (AŞS, 88, 84/151). "Husûs-i mezkûr lede't-tezekür müdde'aye olan poliçenin ibrâzına lüzum görünmüş ve bi'l-ibrâz mütale'a olundukda seksen beş eylül yirmi târihiyle mürakkam Der'Ali'yyede büyük baş handa sarraf-ı mu'teberandan Ohanes bâlâdâ muharrer yalnız üç bin kuruş beşlik akçe olarak duhulünden üç gün sonra Der'Ali'yyede Sarrafandan Daban Oğlu emrine te'diye eylemeleri için bedeli Halep'de ref'atlü Sekbaş Efendi tarafından mükayed zam olmuşdur deyü muharrer olarak mülâzim Ali Rıza Efendi imzasıyla mümza bulunmuş ve merkûm Ohanes Efendi te'diye etmediğinden protostosu dahî icrâ kılınmış ve merkûm Rıza efendi dahî imza kendüsünün olduğunu mukir ve mu'terif olmuş ise de poliçe bedeli olan meblağ olmadığı ifâde ve tezkar eylemiş ve almadığı dahî defterlerinde mükayyed olduğunu beyân ile defterlerinin ibrâzını talep itmiş ise de defter talebinde hakkı olmadığından bermücibi ikrar-ı mezkûr poliçenin bedeli olan üç bin kuruşun protosto târihinde mürur iden on buçuk aylık güzeştesi olan üç yüz yirmi iki kuruş cem'an üç bin üç yüz yirmi iki kuruşun Mahkeme-i Ticâret harcı olan yüz on altı buçuk kuruş ile cem'an üç bin dört yüz otuz sekiz buçuk kuruş mûmâ-ileyh Ali Rıza Efendi'den tahsîlen müdde'i Moçe Sekyas'ın Vekili Hoca Fethullah'a teslimi". Yukarıdaki davanın devamında poliçenin ödenmesine karar verilmiştir. Poliçe 20 Eylül 1868'de yazılmıştır. İstanbul'da Büyükbaş Han'da kuyumcu esnafından Ohannes, üç bin kuruş beşlik akçe poliçenin üç gün sonra İstanbul'da diğer bir kuyumcu Dabanoğlu'na ödemeleri için Halep'te Sekbaş Efendi tarafından şartla zam yapılır. Poliçenin kuyumcular(sarraf) tarafından alım-satımının yapıldığı ayrıca bu kuyumcu esnafının Der'Aliyye denilen İstanbul'un Büyükbaş Han'da bulundukları anlaşılmaktadır (AŞS, 88, 84/152).

Araştırmaya konu olan sicildeki davalarda kadın isimlerine de rastlanır. Bu belgedeki alacak-verecek davasında Gevher isimli kadının mahkemeye ağabeyi Debbaglızade Halil'i vekili tayin ederek başvurduğu görülür. Adana'da oturan pazarcılardan alacağını ister. Ayrıca başka davalarda kadınların doğrudan başvurduğu mahkemeler bulunur. Dava için şunu söylemek gerekirse alacak-verecek davalarında kadınların isminin geçmesi o dönemdeki kadınların bir kısmının ekonomik refah düzeyini yansıttığı söylenebilir. “Debbagzâde Halil Ağa'nın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında müvekkilem Gevher Hatun'un Adana'da kâin Bazargan Tombur Oğlu Kirkor'un zimmetinde bâ-sened on üç bin iki yüz elli kuruş matlûbu olub fi 26 Şa'ban sene 81 târihiyle sened-i mezbûr sureti bulunmuş olduğundan geçmiş güzeştesine ve masârifâtıyla beraber tahsili husûsunu iddi'a ider. Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan sened ibrâzına lüzum görünmüş ve bi'l-ibrâz mütale'a olundukda. Fi 26 Şa'ban sene 281 târihlü ve yedi yüz yirmi bir gün vedeli on üç bin iki yüz elli kuruşu havi zir Ermeniyyi'l-huruf Tamburoğlu Kirkor'un imzasıyla mûmza bir kıt'a senedin imzasını merkûm kirkor'un kendi imzası olup olmadığını ve meblağ-ı mezbûr borcu olduğunu inkarda bulunmuş ise de sâir mahalde bulunan imzasına tatbik olundukda sened-i mezkûrde olan imzanın tıbkı olduğu meydana çıkmış ve merkûm dahî sonradan mukir ve mu'terif olarak meblağ-ı mezkûre mahsûben on üç bin yüz doksan yedi buçuk kuruş teslimât iddi'asında bulunmuş ve müdde'i cevherden isticvab olundukda meblağ-ı mezbûre mahsûben yedi yüz yetmiş beş kuruşdan ma'ada ahz ve kabz eylemediğini beyân eylemesiyle müdde'a'aleyh Kirkor'un nizâmen meblağı teslimâtı tebeyyün eylemesi lâzım gelmiş ve teklif olundukda tebeyyünden 'acziyi bi'l-izhar merkûm cevhere yemin tevcih eylemiş olmağla reis-i ruhanisi tarafından bi'l-ilzam meblağ-ı müdde'aya mahsûben yedi yüz yetmiş beş kuruşdan mâ'ada bir akçe almadığına yemin virdirilmiş olmağla zikir olunan on üç bin kirkor'un zimmeti olmadığı tahakkuk ve tebeyyün itmiş ve müdde'i merkûm cevher meblağ-ı mezkûrun mürur iden ribanın fâizini iddi'ada bulunmuş ise de mezkûr senedde ona dâir bir mukâvele görülememiş olduğundan geçmiş fâiz iddi'asında merkûm cevherin salahiyeti olmadığını bi'l-beyân zikir olunan on iki bin beş yüz yirmi beş kuruşun Mahkeme-i Ticâret harcı olan üç yüz doksan beş buçuk kuruş bi'z-zam cem'an on iki bin dokuz yirmi buçuk kuruş medyûn-i merkûm Kirkor 'akdan tahsilen merkûm cevhere izafetle Vekili Halil Ağa'ya teslimi” Kirkor inkar etmişse de sened ortaya çıkarılmış, senedin 24 Ocak 1865 tarihli olduğu, yedi yüz yirmi birgün vadeli on üç bin iki yüz elli kuruş olduğu ve Ermeni Alfabeli Kirkor isminde imzalandığı görülür. Mahkeme Halil Ağa'ya borcun tahsiline karar verir. Bu davadan anlaşılıyor ki mahkeme hakkı olana hakkını verdiği ve taraf tutmadığı anlaşılır. Çünkü mahkeme senedleri inceledikten sonra karar vermiştir. (AŞS, 88, 85/153, 85/154).

Müslüman ve gayrimüslimler arasındaki davalarda ticaretten kaynaklı alış-veriş ödemelerinin bazen parayla yapılmadığı bunun yerine borca karşılık mülk devri ile ödemeler yapıldığı bilgisine de rastlanır. Tüccar Mükremin Ağa ve Adana’da oturan Cıbran Ersak arasında dava görülür. Bu şahısların Beyrut’ta şirketlerinin olup iflas etmiş, alacaklılar borçlarını almıştır. Cıbran Ersak ise Adana’nın Şermanlı Köyü’nde Tomat ile ortak olan üzüm bağını borcuna karşılık vermiştir. Fakat bu feragat işi dört sene sürmüş ve mahsulünü toplayamamış ve şahıs mahkemeye dört defa başvurmuş ve mahkeme her defasında ödeme yapılması kararını vermiştir. “Tüccârândan Mükremin Ağa’nın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında. Adana’da kâin tüccârândan Moçe Cıbran Ersak nâm kimesne ile mukaddem ve müahhar Adana’da Ticâret Mahkemesi’nde cereyan iden mürafa’alarımız üzerine ihraç olunan i’lam mücibince Beyrut’da olan kumpanyamızın borcunu bi’l’ita dayinler tarafından deyn senedlerini halas iderek yedime tesliminde Adana’da Şermanlı Kur’asında olub Tomat ile müştereken bâ-senedât mutasarrıf olduğum iki kıt’a üzüm bağlarından yetmiş dönüm üzüm bağımı ferağat ideceğim. Halatda merkûm cebre henüz deyn-i vâki’ayı tesviye etmediğinden başka bugün dört senedir zikir olunan bağımın mahsulünü alub mahalde bulunmuş ve masarifleri da beher sene taraf-ı çâkeranemden verilmiş olduğu halde ber-minval-i müharrer ferağını icrâ itmediğim bağımı fuzulen zabt etmekde ve marrü’l-‘arz deynin îfâsıyla ba’dehü bağın mahsul ve mülküne mutasarrıf olunmasını el-yevm beyân etmiş isem de müğayiri revşamûs (?) sözlerde bulunmuş ve hücre-i mezkûrleriyle ise üzerine dört def’a ticâretçe i’lam olunmuş iken birimize hasıl olamamış olduğundan icabının icrâsı muradımdır” (AŞS, 88, 87/157). Yukarıdaki davaya benzer başka örnekler verilebilir. Bu ödemeler bazen tarım ürünleri ile yapıldı. Müslüman ve gayrimüslimler arasında yaşanan birkaç alacak-verecek davalarından birisidir. Bu davada alacağa karşılık ödemenin para ve buğday ile (buğday ortalama fiyatı yirmi beş kuruş $25 \times 32 = 800$ kuruş ödenmiş) yapıldığı anlaşıldı. Bu davanın devamında mahkeme incelemesiyle yüz yirmi beş kuruş alacağın olduğu ve bu alacağın Osman’dan alınıp Nikola’ya teslimine 18 Haziran 1870 tarihinde karar verildiği anlaşılır. “Ebsülük (?) Oğlu Moçe Nikola’nın istid’asında ‘Abbas’ın Oğlu ‘Osman nâm kimesne zimmetinde bâ-sened bin iki yüz elli kuruş matlûbundan mütebâki altı yüz on kuruş matlûbunun tahsîli. ‘Osman cevabında: Evvela kuruş altı mah va‘de ile bin kuruş aldım bin iki yüz elli kuruş sened vermiş idim va‘desi dühulünde üç yüz on kuruş verdim. Baki kalan parasınıda altı mah va‘desiyle bin iki yüz elli kuruşa iblağ iderek bir kıt’a sened verdim ve buna mahsûben yirmi beşer kuruşdan otuz iki külük hinta teslim eyledim. Hesabımız rü’yet olsun baki borcum kalır ise te’diye iderim” (AŞS, 88, 90/161, 90/162).

2.4.3. Müslümanların Kendi Arasındaki Davalar

Araştırmaya konu olan sicildeki belgelerde Müslümanların Müslümanlara açtığı dava sayısı oldukça azdır. Bu davalar yine ticaretle ilgili olmuştur. Müslümanlar arasındaki davalarda Müslüman kadın isimleri belgelerde mevcuttur. Bu alacak-verecek davasından kadınların ticaret yaptığı, borç verdiği ve bu borcu almak için mahkemeye başvurduğu görülmüştür. Dolayısıyla Osmanlı sınırları içerisinde kadınların ekonomik hayatta yer aldıklarını ortaya koymuşlardır. Çünkü 1 Mayıs 1870'te Adana Mahkemesi'ne (kadınların borç para verdikleri Karun Süleyman'dan alacaklarını istemişler) başvuru yaptıkları kayıtlara yansımıştır. “Mehmed ve Zarif ve Hamide'nin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Karun Süleyman zimmetinde altı yüz guruş matlûblarının tahsilini da'va” (AŞS, 88, 68/120).

Adı geçen sicildeki bazı davalarda belli bir sorunu çözmek için kurul oluşturulduğu ve bu kurulun mahkemeye başvurduğu anlaşılmaktadır. Kurulun belirlediği alacağa bakılırsa altı yün, öküz fiyatına eşit olarak $500 \times 3000 = 1.500$, yedi kantar ve sekiz çeki pamuk (kilo fiyatı 50 kuruş), on beş kilo arpa yirmi kuruştan $15 \times 20 = 300$ kuruş (İstanbul'daki satış değeri esas alınmıştır) alacağın olduğu, ticarete saygın ve güvenilir kişilerce bu alacağın onaylandığı görülmüştür.

Söz konusu sicildeki belgelerden hayvansal ve tarımsal ürün ticaretinin yapıldığı bilgisine rastlanmaktadır. Adana'da pamuk ekildiği ve toplandığı, bu toplama işi için hükümetten talepte bulunulduğu ayrıca toplama işleminden sonra da hükümetin emrinde zaptiye memurları aracılığıyla şahıslara teslim edildiği görülmektedir. “Komite a'zaları tarafından Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'alarında Kaltakçı Oğlu Mehmed ve Durmuş'un masası mevcudundan Molla Nasuh zimmetinde olan beş bin yüz kuruşun tahsîlini iddi'ası... Bi'l-vekale Debbağlızâde Halil Ağa cevabı: Kaltakçı Oğlu Mehmed ve Durmuş zimmetinde beş bin yüz seksen guruş bir kıt'a sened mücibince hasılatları rehin olarak musaddak sened mücibi merkûm Nasuh'un alacağı var buna mukabil altı ra's öküz fiyatı 500×3000 ve yedi kantar sekiz çeki koza ve on beş kile şâ'ir bu yirmi kuruşdan İstanbul kilesi ve koza elli kuruşdan esmanî hasılasından senedini kapadıktan sonra fazla olarak meblağ-ı mezkûr beş bin yüz seksen kuruş zimmeti görünüyor ve bundan mukaddem bir raporto yabrak fiyatına i'tiraz eylediğinden tekrar tüccâr-ı mu'teberandan fiyat sual eyleyüb kat'-i fiyat eyledik meblağ-ı mezkûr borcu göründü iş bu akçeyi alub sâir eshab-ı matlûba vereceğiz. Nasuh cevabı: İddi'a olunan öküzü iflasiyetlerinden evvelce iki bin kuruşa satun aldım. Bedeli

akçesini ol vakit merkûmlara virdiğini Mahkeme-i şer'iyede tebeyyün itdirdim ve kaydıda vardır. (çizik) koza için toblamak üzere hükümetden talebim üzerine refekatıma terfik eyleyen zabt ile kozayı tobladım on yükünü birlikde evine getürdüm. Hükümetden Kasti'ye teslimine emir eylediler. Mezkûr koza Kasti'nin mağazasına döküldü ve sonra bir dahî kozanın üzerine itmedim ne kadar olduğunu ve kimlerin olduğunu bilmem ve iddi'a eyledikleri arpayı da kusur kalan koza ile zabtiye kendi götürdü. Kasti'ye teslim eyledi. Debbağlızâde Halil (mühür)" (AŞS, 88, 51/88).

Araştırmaya konu olan sicildeki davalarda tereke kayıtlarına rastlanır. Sicildeki davada tereke kaydında neler olduğu bilgisi mevcut değildir. Mahkemenin terekeleri incelediği söylenebilir. Terekelerin içerikleri ile ilgili bilgi yoktur. Tarsuslu Mustafa, Tosun Mehmed'in ölen kardeşi Hasan'ın terekesini Adana Mahkemesi'nden istediği ve şahısların aralarında kefaletle (beş yüz kuruşunu peşin ve iki bin beş yüz kuruşunu üç yüz atmış bir gün) anlaştıkları görülmüştür. Ayrıca mahkeme terekeyi incelemiş, inceleme yaptıktan sonra karar vermiştir. Şahıslar aralarında anlaşmışlar, anlaştıktan sonra bunu mahkemeye bildirmişlerdir. "Tarsus ahalilerinden ve tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Hacı Mustafa nâm kimesne iddi'asında tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Tosun Mehmed Kevranizâde (çizik) müteveffâ biraderi Hasan'ın terekesini bâ-'arzuhal Adana hükümetinden iddi'a itmiş ve şurut-i muharrere tevfikân kefâlet rabtı ile merkûm Mehmed Kevrani bu tarafa celb olunmuş olduğundan muhâkemelerinin icrâsı zımında Mahkeme-i Ticâret'e lede'l-havâle merkûm Mehmed bi'l-celb Mehmed cevabında tereke-i mezbûrun beş yüz kuruşunu peşin ve iki bin beş yüz kuruşunu üç yüz atmış bir günden îfâya sulh olarak tamam da'vadan zimmetimizi ibra eyledik... Fi 23 Nisan sene 86. (mühür) (mühür el-Hac Mustafa) Husûsi mezkûrun beş yüz kuruşunu peşinen ve iki bin beş yüz kuruşunu üç yüz atmış bir günden îfâ itmeye üç bin kuruşu tarafeyn bi't-tav'i ve'r-rıza sulh olarak tamamlanan da'vadan birbirlerinin zimmetlerini ibra-yı sahih ile ibrâ eylediklerini gelüb Meclis-i Ticâret'e haber vermeleriyle meblağ-ı mezkûr üç bin guruşun beş yüz kuruşunu peşinen ve iki bin beş yüz kuruşunu târihden bi'l-i'tibar üç yüz atmış bir günden tahsîlen Hacı Mustafa'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 4 safer sene 87 ve fi 23 Nisan sene 86 Eş-şahid 'Abdülkadir Bağdad" (AŞS, 88, 69/121, 69/122).

2.4.1. Müslimler-Gayrimüslimler Arasındaki Alacak-Verecek Dava Örnekleri

Osmanlı mahkemelerinde alacak-verecek ve borç ile ilgili ilgili davalar İslâm Hukuku'na göre düzenlenmiştir. İslâm borçlar hukukunda, anlaşma ve sözleşmelerin geçerli

olabilmesi için tarafların, yani alacaklı ve borçlunun rızalarının olması yeterlidir. Bununla beraber delil ve ispat zorluğunu kolaylaştırmak için Kur'an sened yapılmasını tavsiye eder (Berki-Hamidi, 1962, s.445-446). Osmanlı mahkemelerinde borcun havale yoluyla nakledildiği durumlar da mevcuttur. Havale, borcun bir borçlunun zimmetinden diğerinin zimmetine geçirilmesi diye tanımlanabilir. Bu uygulamada en önemli unsur karşılıklı rızanın olmasıdır (Berki-Hamidi, s.445-447).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, 1869-1870 yıllarına ait olup (19 yy.) belgelerde alacak-verecek ve borç ile ilgili 146 (119 alacak-verecek, 27 borç tahsili) dava bulunur. Bu davaların çeşitleri şöyledir:

2.4.1.1. Rehin Davası

Rehin, sözlükte sabit, daim, pâyidar anlamına gelmektedir. Fıkıhta ise “bir malı ondan tamamen veya kısmen istifası mümkün olan bir malı hak karşılığında almak sahibinin veya başkasının elinde rızası ile mahpus ve mevkuf kılmaktır. Rehin verilen malın satılmaya uygun olması şarttır. Rehin zamanında henüz mevcut olmayan veya meçhul olan, hür insan gibi alınıp satılması câiz bulunmayan bir şeyi rehin olarak göstermek sahih değildir. Rehinden kurtulma, borcun ödenmesi veya alacaklının borcundan vazgeçmesi ya da borcunu hibe etmesiyle rehin ortadan kalkardı (Bilgili, 2017, s.284-285).

88 Numaralı Şer'iyye Sicili'ndeki davalarda zaman zaman borç karşılığında rehin uygulamasına başvurulduğu belgelerde yer alır. Bu konu ile ilgili belgelerdeki dava sayısı ikidir. Bu davalardan birinde Kirkor'un ahırının ve hayvanlarının rehin alındığı anlaşılır. “Varaştoglularının hesabı için ticaret azaları tarafından mahkemeye buyrulan dilekçede Faşlıoğlu Kirkor ve Hacı Bekir'den dokuz bin yedi yüz yirmi beş kuruş ayrıca Kirkor'dan on iki dokuz yüz elli yedi kuruş toplam otuz iki bin altı yüz seksen iki kuruş vekiloğlu Halil Ağa tarafından iddia edildi. Kirkor Varaştolarda mahkeme tarafından doğrulanan elli üç bin kuruş isterim. Ayrıca rehin olarak ahırını ve hayvanlarını yedimdem rehin aldı” (AŞS, 88, 50/85). Başka bir rehin örneğine bakıldığında rehin olarak altın verildiği görüldü. Kadınların gündelik hayatta altın kullandığı ve bu altınları rehin olarak verdiği anlaşılırdı. “Melik Oğlu Ağob ile birbirlerine kefil bi'l-mal ve'n-nefs bulunduklarından meblağ-ı mezkûra mukabil müdde'i yedinde rehin bulunan bir altın cebe ile bir arpacık gerdanlık gerüye reddiyle zikir olunan iki bin iki yüz doksan gurus merkûm Kirkor'den tahsîlan müdde'i 'Akif Efendi'ye teslimi”. Rehin davalarında, taşınır ve taşınmaz malların rehin bırakıldığı anlaşılmaktadır (AŞS, 88, 34/55).

2.4.1.2. İcâre Davası

İcâre: Tek kira bedeli veya bir defaya mahsus yapılan kira akdi anlamına gelen tabirdir (Akgündüz, 1998, s.399-400). 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde bu konu ile ilgili dava sayısı bir tanedir. Bu davadan 1869-1870 yıllarında Adana'da Hacı Derviş Kahvesi'nin 11 aylığına beş liraya kiralandığı anlaşılmaktadır. “Adana'da ikamet eden Tulumbacılar Reisi Mehmet Ağa'nın ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Tebea-i Devlet-i Aliyye'den Fermudeci Kürt Sinan, Hacı Derviş Kahvesi'nin bir kısmını on bir ay müddetle adı geçen Sinan'a icâreye vermiş isem de kahve-i mezkûr derûnünde olan nargile vesâir edavâtı çekerleriyle diğer iki nefer müştereklerimiz hissesi olduğu geçenlerde şürekâmız ile ticâret mahkemesinde cereyân iden muhakememizde ba-‘ilâm tebeyyün etmiş olmağla herkes hissesine vâzi ‘ü'l-yed etmiş” (AŞS, 88, 14/24).

2.4.1.3. İflâs Davası

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'ndeki belgelerde geçen iflâs davası genelde borç ve alacak-verecek davası içinde rastlanır. Bu konu ile ilgili dava sayısı ikidir. Ayrıca bu dava Müslüman ve gayrimüslimler arasında gerçekleşen iflas davası olduğu ve iflasa mahkemenin karar verdiği anlaşılmaktadır. “Niğdeli Hacı Yordan'ın ticaret mahkemesine sunulan dilekçesinde Abdürrezak'tan altı bin kuruş alacağını dava eder. Abdürrezak cevabında: Bundan önce Tarsus Ticaret Mahkemesi'nde iflâsına karar verildi. Masam açıldı. Emvâl ve eşyamı senedlikler aldılar” (AŞS, 88, 65/113). Başka bir davadan anladığımıza göre ticarete borcunu ödemede zorluk çeken tüccarın yine mahkeme tarafından iflasına karar verilmiştir. “Kantaracı Oğlu Yuvaninin 13 numaralı Kayseriyeli Balis tarafından iddi'a eylediği istid'asının kararıdır. Merkûmun ahz ve i'tası hakkında ticârete muvafık olduğundan zimmetini te'diye idemediğinden iflası. Karar-ı Meclis fi 29 Zilhicce sene 86 (AŞS, 88, 48/79).

Bazı davalarda mahkeme iflasa karar verirken şahsın kaçmasını göz önünde bulundurarak karar verdiği ve iflas eden kişinin yerine geçici vekil tayin etmiştir. “Merkûmun firar itmiş olduğundan iflasına hükm olunmuştur. Tarafından Artin Ağa emr-i boyaya me'mûr müflis tarafından Senbüy Oğlu Bedosaki eshab-ı matlûbun tarafından Deli Feryan Kasbar Ağa vekil-i muvakkat nasb ve ta'yin olunmuştur” (AŞS, 88, 80/144).

2.4.1.4. Faiz Davası

Şer'iyye Sicili'nde faiz davalarına da rastlanmaktadır. Bu davalar daha çok gayrimüslimler arasındadır. Uzunoglu Evib'in vekili Debbağlızade Halil beş yıl önce koyun alış-verişinden birikmiş olan borcunu mahkemenin davayı incelemesiyle ortaya çıkmıştır. Bu faiz borcunun Evib ve oğlu Kirkor'dan tahsil edilip Evhannis'e teslim edilmesine karar verilmiştir. "Tüccarândan Bezdikoğlu Hoca İbrahim ile Moçe Evhannis'in ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Adana'da tüccarândan Evib ve oğlu Kirkor'dan üç yüz otuz altı kuruş ve geçmiş faiziyle on bin üç yüz otuz altı beraber tahsilini isterim" (AŞS, 88, 44/70).

Bazı davalarda mahkeme malların satımına aracı olup borçların ödenmesini sağlamıştır. Daha önce bu dava Mersin Mahkemesi'nde görülmüş ve şahıslara borcundan dolayı hapis cezası verilmiştir. İflas Tarsus'ta gerçekleşmiş ve Tarsus Mahkemesi'nde dava görülmüştü. Tarsus Ticaret Mahkemesi'nden herkes hesabını almış, iflas eden borçlunun malları satılmış ve dört ay hapis cezası almıştır. Tarsus Ticaret Mahkemesi'nden Adana Mahkemesi'ne davanın taşındığı belgelere yansır. "Niğdeli Hacı Yordan'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Çerçi Oğlu Ali zimmetinde dokuz bin beş yüz gurusunun tahsîlini da'va. Ali cevabı: Tarsus'da müflis oldum. Ticâretten vekiller ta'yin olundu. Herkes masadan hissesini aldı ve daha ben i'lam almadım. Hacı Yordan cevabı: Fi'l-hakika müflis oldu. Ticâretten sened kefilî ta'yin olundu. Dükkanda bulunan mal satıldı. Asıl matlubum on bir bin sekiz yüz elli sekiz gurusu otuz para idi. Masasından iki bin yedi yüz gurusluk mal aldım... Senedlikler hilelû müflis gördüklerinden ticâret i'lam virmedi ve bütün olarak ve defterleri Tarsus Ticâret Mahkemesi'nde mahfuzdur muhâsebesi görülmedi... Ticâret ma'rifetiyle eşyâm satıldı ve defterlerim ticâret tarafından alındı ve dört mah kadar dahî mahbus oldum. Masam nerede ise oradan arasın ve Yusuf dahî da'va Meclisine istid'a itmiş idi. Orada dahî muhâkeme olarak müflis olduğumdan benden bir şey lâzım gelmedi. Yordan cevabı: Vâki'a da'vâ Meclisinde muhâkeme olarak ticârete 'aid olan işlere biz bakmayız. Adana Ticâret Mahkemesi'ne git iddi'a it didiler burada iddi'a idiyorum ve bunun üzerine da'vadan bir hüküm vermediler. Fi 27 Muharrem sene 87(mühür-Ali)" (AŞS, 88, 65/111). Niğdeli Hacı Yordan'ın birçok kişiden alacağı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu dava da Tarsus Ticaret Mahkemesi'nde görüldüğü ve iflasına karar verildiği anlaşılır. Mahkeme borcu otuz beş bin olarak tespit etmiştir. Mahkeme tarafından tayin edilen kişiler tarafından borçlunun malları satılmış ve senedler ödendiği görülür. Ayrıca bu belgenin i'lâm belgesi olduğu açıktır. Çünkü i'lam unutulmamalıdır ki Kadı'nın kararını (hâkimin kararı)

içerir. Ayrıca borçluların ödeme yapmak için süre istedikleri belgelerdeki davalardan çıkarılabilir. “Niğdeli Hacı Yordan’ın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında İstanbul’lu Hanna zimmetinde beş bin gurus tahsilini da’va. İstanbul’lu Hanna cevabı: Dükkanım yandı. Tarsus Mahkeme-i Ticâreti’nde iflasına hükm olunan mal ve eşyâ ve zimemâtimin Mahkeme-i Ticâret’den ta’yin olunan sened beğlere teslim olundu. Hakkımda müflis mü’amelesi icrâ olunduğu için varsun Mahkeme-i Ticâret’den arasun. Otuz üç bin kuruş kaffe-i borcum çıktı... Hanna cevabı: Va’de istedim ise de vermediler. Kaffe-i emlakimi bi’l-furuht müflis eylediler” (AŞS, 88, 66/114).

2.4.1.5. Ortaklık Davası

Belgelerde ortaklık davalarına da rastlanılmaktadır. Bu davalarda dikkati çeken en önemli hususlardan biri de zaman zaman Müslüman ve gayrimüslimlerin ortak iş yaptıklarına dair kayıtlardır. Bu mahkeme kayıtlarına bakıldığında Müslümanlarla gayrimüslimlerin ortaklık kurdukları ve ortaklıktan kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

Adana’da ortak kiralanın kahvenin içi Abdülkerim ve Kürt Sinan tarafından yenilenince bunun kâr ve zararını Menof ister. Fakat sözlerine itibar edilmeyince Menof konuyu mahkemeye taşır. Mahkeme dile getirilen konu üzerine Kürt Sinan’ın kahvehanenin ortaklığından geri kalan kârdan altı yüz kuruşun Menof’a ödenmesine karar verir. Bu dava Adana’da ortak iş yapıldığı ve bu ortaklıkta anlaşmazlıkların çıktığını gösterir. “Adana’da ikamet eden Menof ticaret mahkemesine havale buyrulan dilekçesinde Adana’da oturan Hacı Derviş Ağa’nın Kahvesinde ortaklarım Kahveci Abdülkerim ve Kürt Sinan’a kahvenin kâr ve zararını taksim edelim kimse itibar etmiyor” (AŞS, 88, 15/25).

2.4.1.6. Kefillik Davası

88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nde kefil cümlelerine sık sık rastlanılmaktadır. Belgedeki davalarda ticaret alış-verişinde bulunan şahısların birbirine kefillikleri söz konusudur. Bazı davalarda borcu karşı taraf ödemediği için kefil olan tarafın borcu ödemediği de görülür. Menof’un kefaletinden dolayı beş bin üç yüz kırk sekiz kuruşu ödemesine karara verdiği anlaşılmaktadır. Kısaca şahıslar kefillikten dolayı karşı tarafın borcunu ödemek zorunda kaldıkları da görülmektedir. “Arzuhalcizade Hacı Efendi’nin ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Demürkanoğlu Moçe Menof’tan kefaletinden dolayı yirmi dokuz bin altı yüz elli sekiz kuruş alacağımın tahsilini isterim. Moçe Menof cevabında bu miktara Berbozoğlu Moçe Menof kefilimdir masasında arasın. Hacı Efendi, kendi adına kefil olduğu nedeniyle kendisinden talep ederim” (AŞS, 88, 45/73).

2.4.1.7. İnkâr Davası

Ticari işlerde ve borç alış-veriş işlerinde inkâr olayları yaşanmıştır. Bir davada seneddeki ismin inkâr edildiği ve bu seneddeki borcun da kabul edilmediği görülür. “Alioğlu Hızır ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Mehmet Ali bin Abdullah’tan altı yüz kuruş alacağımın tahsilini dava ederim. Benim adım Şeyh Mehmet’tir. Mehmet Ali isminde bir senedi tanımam” (AŞS, 88, 47/77).

2.4.2 Müslimler-Gayrimüslimler Arasındaki Alım-Satım Dava Örnekleri

2.4.2.1.Mülk Satışı Davası

Adı geçen sicilde ev, bağ, bahçe, tarla, avlu (hefkere) gibi mülk satışlarının kayıtlarına rastlanmıştır. Bu belgelerdeki satışlar genellikle satanın ve satın alanın karşılıklı kabul etmesinden oluşurdu.

Çalışmaya konu olan sicilde bazı davalardan ev satışı ile ilgili bilgilere rastlanmıştır. Adana Valisi Halil Paşa dönemi dendiği için bu ev satışı 1868-1870 yılları arasında gerçekleşmiştir. Ayrıca o dönem için söylemek gerekirse bir ev satışının ortalama olarak yirmi bir bin kuruş tuttuğu görülmüştür. Mülk satışı davasından evin bulunduğu mahallenin ismi de belgelerde geçmiştir. “Tarsus’lu Kasab Mehmed’in istid’ası Adana’da kâin tüccârândan Kayseriyeli Bantol Oğlu Moçe Nikola ğaib ‘anıl-Meclis Kayseriyeli Kibritçi Oğlu Todoraki mutasarrıf-ı esbak Sa’adetlü Halil Paşa zamanında ve hem de vekil bulunmuş olub mütevekkilesi bulunan Todorakiye Tarsus’da Cami’in-nür Mahallesi’nde vâki’ mutasarrıf olmağla ma’lümü’l-hudud menzilimi yirmi bir bin kuruşa satmışdım” (AŞS, 88, 70/123).

Bazı mülk satışı davalarında satılan ev için bir ön ödeme (depozito) yapılmıştır. Yapılan bu işlem 1869-1871 yılları arasında Adana’da ticari ilişkilerde depozito işleminin uygulandığını kanıtlar. “Abtoli Oğlu Moçe Nikola cevabında: Pederim o kimse ile muhâkeme olmuş oldum tek kuruş almadım. Merkezden arasınlar eğer bir imza veyahut kefâletim vârise tebeyyün eylesün. Mehmed cevabında: Merkezde depozito olan on bin guruş akçemi Moçe Nikola almış olduğundan akçemin Moçe Nikola’dan tahsili ve bu depozito olunan akçe ev maddesine dâir olduğundan ve yedimde ona dâir evraklarım olduğundan akçem’in tahsili. Moçe Nikola cevabda ben merkezden akçe almadım. Eğer aldığıma dâir bir imzam var ise ibrâz eylesün. 25 Nisan sene 86. (mühür- Mehmed)” (AŞS, 88, 70/124).

Bazı mülk satışı davalarında şahısların birbirine kefilliği söz konusudur. Bir satış davasında satılan mülkün iki parça tarladan ibaret olduğu ve kefillerin varlığı görülür. Ayrıca bu davadan Adana’da tarlaların hangi sokakta olduğu da tespit edilmiştir “Akboz sokağında Süleyman ve Receb’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘alarında Çulhan’ın Oğlu Molla Ahmed nâm kimesnenin kefâletiyle üç bin kuruş mikdarı bâ-Adana eylemiş isek de ol târihden berü meblağ-ı mezbûr mikdarınca akçe teslimimizden mâ‘adâ iki kıt‘a tarladan ve bir ra’s bargirimizle sâir emvâl ve anbarı ahz ve kabz eylediğinden başka el yevm sekiz bin guruş çâkerilerinden taleb olduğundan muhâsebenin rü‘yeti” (AŞS, 88, 42/68).

2.4.2.2. Hayvan Satışı Davası

Hayvan Alış-verişi esnasında ortaya çıkan bazı sorunlar davlara yansımıştır. Bunlar satılan hayvanı ücretinin ödenmemesi veya ayıplı hayvanın satılması gibi sorunlardı. Ayrıca bu hayvan satışları kayıt altına alındığı anlaşılr. Bazı hayvan satış davalarından bir koyunun ortalama fiyatı, kaç defa pazarlık yapıldığı ve hayvan ticaretinde aracılarn olup olmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. Aşağıda örnek verilen davada bir koyun satışının ortalama olarak yetmiş üç kuruş olduğu, koyun pazarlığının dört defa yapıldığı ve bu hayvan satış ticaretine aracılık yapan simsarcılarn (aracı, komisyoncu) olduğu simsarcı sözcüğünden anlaşılr. “Kayserili Kurtoğlu Mehmet’in ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Adana’da oturan Kasap Deli Mehmet’e her bir tanesi yetmiş üç kuruştan yedi yüz koyun pazarlığı yapılmış ve bu pazarlığa İlkaroğlu Marsob simsarlık yaptığı... (AŞS, 88, 46/75). Bazı hayvan satışları borca karşılık yapılrđ. Halil Ağa borcuna karşılık Tatarosoğlu Moçe Bağdesar’a esb (at) satmıştır” (AŞS, 88, 89/159) sözlerinden yine hayvan satışının yapıldığı anlaşılr.

Bazı hayvan satışlarının senetle veya peşin olarak yapıldığına dair bilgiler vardır. Bölgelerin hayvan satış değeri ile ilgil verilere de ulaşılabilmektedir. Aşağıdaki davada ödemenin sened ve peşin şeklinde yapıldığı, satışın Adana ve Kayseri kuruş değeriinden hesaplandığı (her iki bölgede yetmiş üç kuruş) anlaşılmaktadır. “Husûs-i mezkûru lede’t-tezekkür Deli Mehmed ve Kurtoğlu Oğlu Mehmed ve pazarlıkda simsarlık itmiş olan Abkar Oğlu Marsob’un istintaklarına lüzum görülmekle bi’l-celb ayru ayru icrâ olunan istintaklarında mezkûr koyun bazarlığı dört def‘a vuku‘bulmuş ise de iki def‘a sened akçesinin rayici üzere verileceğine dâir bahs açıldığı gibi mezkûr pazarlıklar kararı tarafeyn ile fesh olunduğu misillü üçüncü def‘aki bazarlıkda ğanem-i mezkûrun beher danesi lirası yüz on yedi i‘tibariyle bedeli üzerine masârifât ve yedinin guruşu ticâret-i Adana rayici akçe üzerine virilmekle tacir-i merkûm Mehmed’in suret-i rızada bulunduğ ve mezkûr ‘adet olan

yedi bin kuruşda Kayseriye rayici lira yüz on yedi guruş i'tibari akçe gibi ticâret için zikir olunan yedi bin kuruşda Kayseriye rayici lira yüz on yedi kuruş i'tibariyle verilmekle mezkûr Deli Mehmed'in ifâdesi üzerine mezkûr pazarlık fesh olunub dördüncü bazarlıkda liranın beher danesi yüz on yedi i'tibarıyla koyunun beherine yetmiş üç guruşdan kat'ı pazarlık olduğunu ve bedeli olan akçenin nısfı peşin ve nısf-ı diğeride kırk bir günden verilmekle mezkûr bazarlığın Abkar Oğlu Marsob simsarlığıyla bitdiğine Deli Mehmed'in edâsı üzerine mezkûr Marsob'un ba'de't-tahlif icrâ olunan istint'akda koyunun beher danesi yetmiş üç guruşdan bedeli lira yüz on yedi i'tibariyle akçe vireceğini tasdik eylemiş" (AŞS, 88, 46/76, 47/78).

2.4.2.3. Tarım Ürünleri Satış Davası

Osmanlı'da tarım, klasik tımar sistemi içerisinde ülke ihtiyacını karşılayacak bir kapasiteye sahiptir. Tarım ürünleri içinde hububat üretimi önemli yer tutmaktadır. Arpa, Buğday, Mısır, pirinç, susam, pamuk gibi tarım ürünlerinin üretimi teşvik edilmiştir. Devlet toprağın boş kalmamasını, üretimin sürekliliğini esas almış; toprak üç yıl üst üste boş bırakıldığı takdirde şahısların ellerinden alınıp başkalarına verilmiştir (Tabakoğlu, 1994, s.211-212).

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde tarım ürünleri alım-satımının yapıldığına dair kayıtlar da mevcuttur. Hangi tarım ürünün ticareti yapıldığı ve ortalama fiyatlarının ne kadar olduğuna dair bilgilere bu davalardan ulaşmak mümkündür. Örnek verilen davada arpa, buğday, mısır satışının yapıldığı görülmektedir. Bu satışın kilo ile yapıldığı fakat kilo başına ne kadar fiyat biçildiği ile ilgili kayıt yoktur. "Sinanoğlu Karabet'in ticaret mahkemesine sunulan dilekçesinde Muhsinoğlu Molla Mehmet'e sekiz bin kuruş alacağımın tahsilini isterim. Molla Mehmet Karabet kefaletiyle Frenkoğlu Evhannis Ağa'dan arpa bedeli yedi bin yetmiş kuruş ve Keçelioğlu İsmet'e üç bin yüz otuz kuruş buğday ve mısır bedeli iki sened olarak birini Frenkoğluna diğeri ise Keçelioğluna verdim" (AŞS, 88, 56/97).

Adana'da develerle çeşitli yerlere susam naklinden bahsedilmektedir. Develerle yapılan taşımacılık bedeli ise altı kuruş olarak fiyatlandırılmıştır. Ayrıca susamın o dönem için ortalama kilo fiyatı on altı kuruştur. Nakli yapılan susamın fiyatı $40 \times 16 = 640$ kuruştur. "Tebe'a-i Devlet-i Ali'yeden Deveci Ahmed'in mahkemeye havâle buyrulan istid'a sında devleti behiyyesi tebe'a ve tüccârından Hoca Kara'nın (çizik) Mersin'e nakl etmek üzere beher kilesini on altışar kuruşdan kirası kat' olunub kırk kil-i 'atik sisamını devemize

tahminen Mersin'e inmiş olduğumuzdan nakil ücretiyle olan altı yüz kırk altı kuruşumuzun tahsili" (AŞS, 88, 19/31).

Bazı davalardan ticari mal taşımacılığı yapan ve bundan kazanç sağlayan grupların varlığı ortaya çıkar. Adana'dan Mersin İskelesi'ne künci (susam) nakli yapılmaktaydı. Nakli yapılan küncinin ortalama fiyatı ne kadardan satıldığı bilinmemektedir. "Adana'da mukim Veledoğlu İsmâ'il ve Mehmed oğlu İbrahim namân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Çayan Karyesi ahâlisinden ve deveci makûlesinden bulunduğumuz halde Mersin İskelesi'ne nakl etmek üzere Adanalı Ayvaz Oğlu Bedros nâm kimesneden eskez eylediğimiz otuz bir kile sisamı 'ale's-sabah develerimize hamül idüb lâzim gelen bir kıt'a pusûlasını almak üzere bir danemiz girüye kalarak bâkîmiz revan olduğumuz halde merkûm Bedros müahharan bizim bilmediğimiz ve asla ve kat'a tanımadığımız ve yanında bulmadığımız diğer bir deveciye dahî beş kil sisam virerek taraf-ı âcizânemize verecek olduğu pusûlaya anı dahî kayd iderek bizim adamımıza teslim eylemiş ve hamül eylediğimiz mezkûr sisamı mahalline teslim eyledik ise de bizim haberimiz olmayan diğer bir deveciye vermiş olduğu sisamın mahalline teslim olunmamasından lâzim gelen kiramızı vermediğinden başka mezkûr sisamın dahî bahasını matlûb eylediğinden kullarına pek aşuru rencide eylemiş olduğu için icab-ı icrâsı muradımdır" (AŞS, 88, 26/43).

Bazı davalardan tarım ürünlerinin toplanması için komisyon alındığı anlaşılmaktadır. Bu davadan anlaşıldığına göre arpa buğday gibi tarım ürünlerinin komisyon alınarak toplandığı görülmektedir. "Süleyman Faris'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan Kütük Kahyasi Halil Efendi zimmetinde hinta bahası atmış lirayı mütecaviz hakkım olub kat'î hesab olunamadığından icabının icrâsı. Halil Efendi cevabında (silik) Musa ile müştereken Moçe Faris'den hinta ve şâ'ir toblamak üzere yüz lira aldık komisyon ile bu işin erbabı olmadığı için refiki Musa zahire almak üzere akçeyi Musa'yla almak üzere teslim eyledim" (AŞS, 88, 41/66).

2.4.2.4. Kereste Satış Davası

Araştırmaya konu olan sicilde kereste satışının yapıldığına dair belgeler mevcuttur. 20 Mayıs 1870'te görülen dava kaydından kereste satışının yapıldığı görülmektedir. "Taydosoglu Bağdesar'ın asaleten ve kardeşinin vekaleten ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesi Kara Ali Efendioğlu Abdülkerim Efendi'den iki bin beş yüz on altı buçuk kuruş alacağımı isterim. Abdülkerim, borcum yok. Ben kendisine yirmi ay içinde altı yüz kereste ve dört yüz tahta verdim alacağımı isterim. Keresteler teslim edildi. Salıcılardan (odun kesicileri) Ümmetoğlu

Mustafa ve Koroğlanoğlu Musa ile Deli Hüseyin eliyle pederine teslim eylediler” (AŞS, 88,78/141).

2.4.2.5. Nakliyecilik Davası

Çalışmaya konu olan sicilde ticarete nakliye işlerinin yapıldığına dair bilgiler de mevcuttur. Fakat bu nakliye işinden sadece sorun çıkan nakliye işlemleri davalara daha sık yansımıştır. Nakliyecilikte deniz yolunun kullanıldığı Karataş İskeleyi'nin adının belgelerde sık sık geçmesi ile anlaşılmaktadır. Ayrıca Tarsus ve Mersin limanları da nakliyecilik için kullanılmaktadır. Adana'nın tarihi ipek yolu üzerinde olması nakliyeciliği daha da canlandırmıştır. Kara yolu ile yapılan nakliyecilikte at (esb), eşek (merkep) ve deve kullanılmıştır. Develerin taşımacılıkta daha sık kullanıldığı nakliye davalarına yansıyan kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Bazı davalardan nakliye ücretlerine, nakliyenin kaç gün sürdüğüne ulaşılabilir. Bu davada Karataş'a teslim edilen ürün nakliyesinin üç bin yüz elli kuruş olduğu ve nakliyenin iki gün sürdüğü anlaşılr. “Hanatar'ın müteveffâ Hacı Ali'de bâ-sened onbeş kile şâ'ir alacağı olub bundan başka şâ'ir almak ve Karataş'a teslim etmek üzere dört bin iki yüz kırk beş kuruş almış ve mezkûr akçenin üç bin yüz atmış beş kuruşuna (silik) Karataş'a göndermiş ve kusuru olan bin seksen guruşu dahi 'aynen red iderek bir kıt'a pusûla alub ve müahharan temmuzun ikinci gününde yine şâ'ir ve hinta olub Karataş'a irsal eylemek üzere üç bin yüz elli kuruş almış ise ki teslim itmiş olduğu şâ'ir buna mahsûben olmak ihtimaldir” (AŞS, 88, 21/34).

Belgelerde adları geçen ve nakliyesi yapılan ürünler şunlardır: “Kireç, boya, kremit, kum, kereste, pamuk (penbe), arpa (şâ'ir), buğday (hinta), mısır (darı), susam (künci), tütün (duhan), pirinç, biber (fülfüle), mercimek, soğan, nohut, üzumdür” (AŞS, 88, 3/6, 4/9, 6/12, 8/16, 18/30, 23/39, 24/41, 38/62, 56/67, 83/150, 93/166, 89/159). Bazı nakliye davaları hangi limanlardan nakliye yapıldığı da açıklamaktadır. Fakat nakliye işlerinin deniz yoluyla hangi limanlara yapıldığına ulaşılammaktadır. “Hristo Sevakin ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Melencioğlu Ali oğlu Ali Mersin İskeleyi'ne getirmesi için yirmi altı kilo küncü teslim ettim ve bu teslimatın ziyan olduğunu söyledi” (AŞS, 88, 37/60). Yine bazı nakliye davalarından nakliyesi yapılan ürün adına, kilosuna, nakliye sorunlarına ve ortalama fiyatlarına ulaşılabilirdi. Pirincin kilosunun ortalama on kuruştan boyanın kilosunun ortalama iki kuruştan satıldığı ve nakliye sorunu olarak ürünün eksik getirildiği anlaşılmaktadır. Adana'da ikamet eden Dimitri Sersakin ticaret mahkemesine buyrulan dilekçesinde Tarsus

arabacılarından Mahmut ve arkadaşları Mersin'den pirinç ve boya eksik getirdiğine dair kayıttan nakliyecilikte sorunların yaşandığı görülmektedir (AŞS, 88, 8/16)

2.4.2.6. Kiremit Davası

Araştırmaya konu olan sicildeki davalarda kiremit satışının yapıldığına dair kayıtlar mevcuttur. Bazı davalardan kiremitin kaç adet satın alındığı, toplam ne fiyat belirlendiği ve teslimatın kaç gün içinde yapılacağına ulaşılabilir. Aşağıda örnek verilen davada kiremit sayısının iki yüz bin, bedelinin beş bin kuruş olduğu ve yüz yirmi bir gün içinde teslim edileceği ifade edilmektedir. “Adana’da mukim Diyarbekir’i İspan ve Murad’ın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında İran tebe’alarından usta Hasan ve karındaşı Hüseyin ile iki yüz bin kiremit kontorato eyledik ve bedeli olan beş bin gurus târihinden yüz yirmi bir gün hıtamına değin taraf-ı çâkeranemize teslim idecek idi. El-halet-ü hazihi bin yirmi üçler ve beş teslîmâtları olup ve çâkerleri taraflarına yüz otuz bin kiremit mezkûrden teslim-i ‘âcizânemiz olup yalnız zimmet-i çâkeranemizde yetmiş bin kiremitleri kalmıştır” (AŞS, 88, 11/19).

Bazı davalardan kiremit fırınlarının günlük pişirme hakkı ve kiremitlerin tanesinin ortalama fiyatına ulaşılabilir. Aşağıda örnek verilen davada kiremit fırınında sekiz adet pişirme fırının olduğu, bu fırınların altı yüz kırk kuruşluk pişirme hakkı olduğu, kiremitin ortalama tanesinin yirmi beş kuruş olduğu ve iki yüz bin kiremit üzerine sözleşme yapıldığı (200x25=5000) bu tutarın beş bin tuttuğu anlaşılmaktadır. Ayrıca İspan’ın Diyarbakırlı, Usta Hasan ve Hüseyin’in İranlı olduğu Adana’da ikamet ettiği anlaşılır. Bu davadan ticarete sözleşmelerin yapıldığı (kontorato) ödemelerde ise bir kısım kapora bir kısmın ise senedle alış-veriş yapıldığı bilgisi vardır. “Murad ve İstefan’ın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Adana’da kâin İran Devleti tebe’asından nebacı esnafından Usta Hasan ve Hüseyin namân kimesneler zimmetlerinde sekiz furunun bişirib çıkartma hakkı olan altı yüz kırk gurus ve kiremitden bâkî bin yüz on beş gurus cem’an bin yedi yüz elli beş gurus matlûbumuzun tahsîli Hasan ve Hüseyin cevaplarında bundan ‘akdem bâ-kontorato mükavele eylediğimiz odunu bizim tarafımızdan kat’ idüb bişirmesi müdde’i merkûman tarafından olmak üzere beher beğdanesi yirmi beş kuruştan olarak iki yüz bin kiremit kontarota eyledik” (AŞS, 88, 32/52).

2.4.2.7. Kireç Davası

88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nde kireç satışının yapıldığına dair belgeler mevcuttur. Bahsi geçen belgelerden kirecin ortalama fiyatının ne kadar olduğu, davalarda ticarete itibarlı kişilerin şahitliği ve bu şahitlerin mahkeme kararına etkileri ortaya

konulmaktadır. Kirecin kantarının ortalama yirmi iki kuruş veya otuz beş kuruşa satıldığı, ticarete itibarlı olan kişilerden alınan şahitlikle İlya'nın herhangi bir hakkının olmadığına dair mahkemece karar verildiği görülmektedir. “Ma'denci İlba Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Sarı Yuvaran Oğlu Bedos zimmetinde kireç bedelinden mütebâkî iki bin guruş matlûbum olub meblağ-ı mezkûr mükabelesinde havâle vermiş ise de havâle eylediği mahal çürük olduğunu şimdi kendisinden isterim... Beher kantarı otuz beşer guruş Moçe Bedos cevabı: Kirecin kantarını yirmi iki kuruşa virir oldukları halde havâleyi kabul ettikleri için kantarı otuz beş kuruşa aldım ve kabul eylediklerine dâir mu'teber şehâdetnâme ile tebeyyün iderim. Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür merkûm İlya Simon'dan havâleyi kabul eylediğine ve ol târihte kirecin bir kantarı yirmi beş kuruşa olduğu bi't-ta'yin ve havâle-i mezkûrun kavi olduğu (çizik) tüccârân-ı mu'teberandan taraflarından bir kıt'a şehâdetnâme ile ihbar olunmuş ve hakikat-i hal bu merkezde olduğu tahakkuk ve tebeyyün olduğundan merkûm İlya'nın Moçe Bedos'dan asla ve kat'a iddi'aya hak ve salahiyyeti kalmadığı. Karar-ı Meclis fi 9 Mayıs sene 86 (AŞS, 88, 4/9, 78/139, 78/140).

2.4.2.8. Dokuma Satış Davası

88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili'nde dokumacılık yapıldığına dair belgeler de mevcuttur. Çalışmaya konu olan sicilinde birçok yerinde geçen Çulha, Çuhacı, Çuha kavramlara rastlanır. Çulha tezgâhında bez dokuyan kimseye; Çuhacı, çuha dokuyan kişiye; Çuha, yün kumaşa denir. Bu sözcüklerden Adana'da dokumacılıkla uğraşanların olduğu görülmektedir “Sinan Oğlu Karabet'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Çulha Mehmed zimmetinde bin kuruş matlûbunun tahsîlini da'vâ” (AŞS, 88, 62/107). Bazı dokumacılıkla ilgili davalarda tüccarların pazarcılara dokuma satışı yaptığı bilgisi mevcuttur. “Yuvanni ve Bendeli ve Karabet namân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında tüccârândan merkûm Karabet ve Oğlu Çorçi namân bazarganlara manîfâtura bahası olarak dokuz bin dokuz yüz elli yedi guruş matlûblarının tahsili” (AŞS, 88, 35/56).

Araştırmaya konu olan şer'iyye sicilinin birçok yerinde geçen Manifatura ve manifaturacı sözcüklerinden bu davadaki alacağın dokumacılıktan kaynaklı alacak olduğu görülmektedir. Manifaturacı, kumaş ve bez dokuma yapan veya bunları satan kimselere denir. “Adana'da mukim Sarı Bedos Oğlu Yuvanni ve Sinan Oğlu Karabet'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin Tarsus kapusunda Yamukoğlu Simon zimmetinde manîfâtura bahası olarak bâ-sened dört bin altı yüz elli guruş matlûbunu tahsîli da'va” (AŞS, 88, 57/98).

III. BÖLÜM

3. 88 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİNİN (H.1286-1287/M.1869-1870) TRANSKRİPSİYONU, DEFTERİN TANITIMI, İÇERİĞİ VE TRANSKRİPSİYON METODU

3.1. Belgenin Transkripsiyonu

A.Ş.S.88/1-1

Moçe Mihâil'in Mihmandarı 'Abdulkadir'den harc-ı İ'lâmı ve Kalemiye ve Sâir Masârifât İddi'asına Dâir Karar.

Husûs-i müsted'a hâze'z-zikr zeyl-i Kânûnnâme-i Ticâret'in yüz ikinci maddesi ahkâmında derc ve beyân buyrulduğu vecihle istid'a ve i'lâm harcları vesâir nizâmen kabul olan bi'l-cümle de'âvi ve masârifâtı da'vâsında hakkı tebeyyün iden tarafın haksız taraftan istihsâl ve istirdâda hak ve salâhiyyeti olduğundan müdde-i Moçe Mihâil ve Lütfullah'ın i'lâm ve istid'a harcları ile mahkûm olduğu akçenin i'lâm târihinden iş bu târihe kadar fâizi cem'an bi'l-hisab bin beş yüz altmış iki kuruşa bâliğ olmağla zikir olunan akçe müdde'a 'aleyh 'Abdulkadir'den bi't-tahsîl Moçe Mihâil'e teslimi. Karar-ı Meclis fi 29 Zilhicce sene 86 ve fi 19 Mart sene 86.

A.Ş.S.88/1-2

Suret-i Raporto

Mi'maroğlu Moçe Artin'in Adana'da Hurmalı ve Şeyh Mustafa Mahallesi sâkinlerinden Ahmed ve Yusuf ve Kasım ve Süleyman ve diğer Süleyman nâmân kimesnelerden iddi'a gerdesi olan ğayri-ez makbûz on bir bin altı yüz guruş medyûn-i mezkûrler gûya îfâ-yı deyinden 'aciz olduklarından bahisle mukaddema bir kıt'a ihbarnâme ile Adana Ticâret Mahkemesi'ne beyân eylemiş olmalarına binâ-en tesviye-i ümûrlarına Mahkeme-i Ticâret'den bâ-tezkere-i resmiye memur nasb ve ta'yin kılınmış idüklerinden merkûmların eşyâ-i mevcûdelerinden bin küsür kuruş(eksik) kuruşluk furuht olunub mâ'adasını ketm ve ihfâ itmiş olmalarına mebni müdde-i mezbûr tarafından sül-i mektûmenin meydana ihracı husûsu iddi'a olunmuş ve ol vecihle tedkikât-i lâzimenin icrâsına kıyam olundukda medyûn-i merkûmlar iflasından kendülerinin mu'afiyeti düyûn-i vâki'alarını kavi kefil irâ'esiyle te'diye ideceklerini ifâde ve beyân eylemelerinin üzerine merkûmların iflaslarından sarf-ı nazar ile eşyâ bahası olan bin kusur kuruş dâyin-i mezbûre bi't-teslim geriye kalan borçlarını dahî beyânları üzerine kefil ve rabtıyla ruhsat verilmiş idüğü beyânında raporto-yi 'acizânemiz terkim ve takdim kılındı. Fi 4 Zilhicce sene 86 ve fi 27 Şubat sene 86 Vekili Ortalyan Ağob Vekil Debbaglı Oğlu Halil.

Raporto-i Mezkûr Ledel-Mütale'a(Evelki Da'vânın Devamı)

Medyûn-ü merkûmların iflasları ümûrunun tesviyesine Mahkeme-i Ticâret'den ta'yin edilmiş olan memûr devletce lede'l-havâle bâlâdâ mestûr olan raportolarında medyûn-i merkûmdan iflasını kabul etmediklerinden düyûn-i vâki'alarını îfâya kefil ira'e edeceklerini beyân eylediklerinden medyûn-i merkûmünün iflaslarınadan sarf-ı nazarla müdde'i Artin'in istid'ası üzere muhâkemeleri lede'l-icrâ zimmetleri olan yirmi bir bin guruşdan mütebâkî bin altı yüz guruş zimmetleri kalmış olduğundan ber-mücib-i raporto meblağ-ı mezkûr on bin altı yüz guruş medyûn-i merkûmün Ahmed ve Yusuf ve Kasım ve Süleyman ve diğer Süleyman namân kimesnelerden tahsîlen müdde-i Moçe Artin'e teslimi fî gurre-i Muharrem sene 87 ve 21 Mart sene 86.

A.Ş.S.88/2-3

Fi 6 Muharrem Sene 87 ve fi 29 Mart Sene 86

Numara 6 Numaralı Ekmekçi Kirkor'un Ekmekçi Menas Zimmetinde Olan İki Bin Üç Yüz Guruş Matlûbunun Kararı

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'a 'aleyh Menas müdde'i merkûmun pederinde dokuz bin kuruş matlûbu (çizik) iddi'asında bulunmuş ise de alacağına dâir yedinde senedi yahud pusûlası olmadığından iddi'ası şöyle kabul olmayub Kirkor'un iddi'ası üzerine müdde'aye olan senede mürâca'at olundukda fî 5 Cem'aziyel-evvel sene 89 târihlü ve Menas Veledi 'Aleksan mührüyle memhûr bir kıt'a sened derûnünde iki bin üç yüz Kirkor'un babası müteveffâ Evhan nâm kimesneye Menas'ın zimmeti olduğu görünmüş ve kendüsü dahî mukir ve mu'terif bulunmuş idüğünden kendüsünün merkûm Kirkor'un pederinden akçe iddi'asına hak ve salahiyeti olmadığından mukir ve mu'terif olduğu iki bin üç yüz guruş merkûm Menas'dan tahsîlen müteveffâ Evhan'ın vâris-i hakikisi bulunan oğlu Kirkor ve zevcesi Merkeriye teslimi Karar-ı Meclis 6 Muharrem sene 87 ve fi 26 Mart sene 86 Şahid 'Abdulkadir Bağdadi...

A.Ş.S.88/2-4

Mesâlihi İflasiye Komitesi A'zalarının Molla Nasuh'dan Yüz On Dört Çeki Hakkında Bedeli Olan Beş Bin Yedi yüz Kuruş İddi'alarının Kararı

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür iddi'a olunan kozanın beher çekisi yirmi beş guruşdan bil-i'tibar bahası olan iki bin sekiz yüz elli guruş merkûm Molla Nasuh'dan tahsîlen müflis Kaltancı Oğlu Mehmed ve Bedos mesâlihi iflas komitesi vekili Halil Ağa'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 6 Muharrem sene 87 ve 26 Mart 86 eş-Şahid 'Abdullah.(mühür)...

A.Ş.S.88/3-5

22. nci numarada olan Sinan Oğlu Karabet ve Sarı Yuvaran Oğlu Bedos nâm kimesnelerin ma'denci Simon'dan iddi'a eyledikleri dört bin altı yüz altı guruşun tahsîlinden kararı merkûm Simon meblağ-ı mezkûr borcu olduğunu mukir ve mu'terif olarak mehl ve müsa'ade taleb itmiş ise de müdde'ıyan Karabet ve Bedos imhal ve müsa'adeye ruhsat

vermediklerinden ber-mücib-i ikrar dört bin altı yüz altı guruşu merkûm Simon'dan tahsîlen müdde'îyan Karabet ve Bedosa teslimi. Karar-ı Meclis fi 6 Muharrem sene 87 ve 25 Mart sene 86 Şahid 'Abdulkadir Bağdadi.

A.Ş.S.88/3-6

22 Numaralı 'Arzuhalin Ba'del-Muhâkeme Meclisin Kararı fi 14 Muharrem Sene 87 ve fi 5 Nisan Sene 86

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür merkûm Memiş Oğlu Molla Mehmed Sinan Oğlu Karabet kefâletiyle Frenk Oğlu Moçe ve Ohannes Ağa'dan almış olduğu arpa bedeli olarak yedi bin yetmiş beş guruş ve Keçeli Oğlu (çizik) ismine hınta ve darı bedeli olarak üç bin sekiz yüz otuz üç guruş cem'an üç bin dokuz yüz sekiz guruş merkûm Karabet kefâletiyle borcu olduğunu mukir ve mu'terif olarak meblağ-ı mezkûre mahsûben takrir-i evvelinde beyân eylediği vecihle üç bin dokuz yüz atmış dokuz guruş teslimât iddi'asında bulunarak meblağ-ı mezkûrun on bin dokuz yüz sekiz guruşunu iki kıt'a sened bedeli borcuna mahsûben icrâ iderek atmış sekiz guruş kendüsünün merkûm Karabet zimmetinde matlûbu zuhur eylediğini beyân itmekle (çizik) ibrâzına (çizik) merkûm Sinan Oğlundan isticvab olundukda yedi bin dokuz yüz otuz dört guruş teslimâtını bi'l-ikrar (çizik) yedi bin yetmiş beş guruşluk senediyle bin kuruşluk senede mahsûbiyeti bi'l-icrâ yüz otuz guruş kendünün merkûm Molla Mehmed'de alacağı kaldığını ve Keçeli Oğlu ismine olan sened için bir akçe almadığını ve üstünde kefil olmadığı ifâdesi üzerine merkûm Molla Mehmed'in on bin dokuz yüz atmış dokuz guruşdan merkûm Karabet'in inkar eylediği üç bin otuz beş guruşu tebeyyün eylemesi lâzım gelen ve teklif olundukda tebeyyünden izhar-i 'aciz itmesi üzerine merkûm Karabet'e üç bin otuz beş guruşu almadığına hitaben istihlaf olunması iktiram itmiş ve reis-i ruhanisi tarafından bâ-tezkere-i resmiye i'zam idilüb 'ayin-i mesihi üzere hasmı hazır olduğu halde tahlifi icrâ itdirilmiş olduğundan meblağ-ı mezkûr yedi bin dokuz yüz otuz dört guruş merkûm Karabet'in kefâletiyle olan yedi bin yetmiş beş guruşluk sened ile diğer bir kıt'a sened ile borcu olan bin guruşki cem'an sekiz bin yetmiş beş guruşdan tenzil olundukda yüz kırk bir guruş merkûm Molla Mehmed'in zimmeti bâkî kalmış ve üç bin sekiz yüz otuz üç guruşluk Keçeli Oğlu ismine olan senedin muhâkemesi merkûm Keçeli Oğlu'nun iddi'asına mütevakkıf olduğundan zikir olunan yüz kırk bir kuruşu merkûm Molla Mehmed'den tahsîlen müdde'î Karabet'e teslimi. karar-ı Meclis fi 14 Muharrem sene 87 ve fi 5 Nisan sene 86. 'Abdülkadir Bağdadi...(?)

A.Ş.S.88/4-7

26 Numaralı İstid'anın Ba'del-Muhâkeme Meclisin Kararı

Husûs-i mezkûr olduğu ve müdde'a 'aleyh meyânelerinesi muslihûn tevassütlarıyla ref'an lin-nizağ ve def'an lil-havâle tarafeyn hüsn-i rızalarıyla altı bin altı yüz seksen guruşa sulh olduklarını ve sulh-i mezkûru tarafeyn kabul eylediklerini meclis-i 'âcizânemize gelüb bi't-tav'î ver-rıza ba-bil-kerhi vel-cezâ ikrar ve i'tiraf eylediklerini tasdik etmeleriyle keyfiyetleri müzâkere sureti müselahaları nizâmına muvâfık ve ahvâli ticârete mutâbık olduğundan zikir olunan altı bin dört yüz seksen guruşu müdde'a 'aleyh Külahlı Bekir'den

tahsîlen vekil müdde'î Taniloğlu Moçe Bedros'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 14 Muharrem sene 87 ve fi 4 Nisan sene 86

A.Ş.S.88/4-8

6 Numaralı İstid'anın Ba'del-Mühâkeme Kararı

Keyfiyyet lede't-tezekkür müdde'aye olan size mürâca'at olundukda fi 5 Cemâziyel-evvel sene 83 târihli Menas Veledi Aleksan mührüyle memhûr bir kıt'a sened derûnünde müdde'a 'aleyh Kirkor'un babası Veledi 'Âtiye ve bunun zevci Evhan nâm kimesneye iki bin üç yüz guruş merkûm Menas'ın zimmeti olduğu müharrer ve mestûr bulunmuş ve sened-i mezkûrde merkûm Menas mukir ve mu'terif olmuş ve karar mücibince meblağ-ı mezbûrun tahsîli lâzim gelmiş olduğundan merkûm Kirkor'un yedinden iddi'a eylediği dokuz bin guruşu tebeyyünden izhar-i 'aciz eylemiş olmağla merkûman Kirkor ve validesi Merkeyirin nizâmen tahlif olunmak iktiza eylemiş isede müdde'î merkûm Menas yemin itdirmekden iba itmesi üzerine mukir ve mu'terif olduğu iki bin üç yüz guruşu merkûman bi't-tahsîl müteveffâ Evhan'ın vârisi hakikisi oğlu Kirkor ve zevcesi Merkeyir'e teslimine karar eylemiş fi 14 Muharrem sene 87 ve fi 4 Nisan sene 86

A.Ş.S. 88/4-9

79 Numaralı Ma'denci İlya'nın İstid'asının Bade'l-Mühakeme Kararı

Keyfiyyet lede't-tezekkür merkûm İlya'ya havâle olunan mahalli mazbût ve ğayri mazbût olarak havâle eylediğine ve ol vakit kirecin kantarı yirmi iki kuruşa olduğu halde otuz beş kuruşa almış olduğunu merkûm Bedos'un tebeyyün eylemesi lâzim gelmiş teklif olundukda tüccârân-ı mu'teberan taraflarından memhûr bir kıt'a şehâdet-nâme ibrâz eylemiş ve ba'det-teftiş hakikat-i hal bu merkezde olduğu tahakkuk ve tebeyyün eylemiş olduğundan merkûm İlya'nın müdde'a 'aleyh Bedos'dan asla ve kat'a iddi'aya hakk ve salahiyyeti kalmadığı karar-ı Meclis 1 Rebi'il-ahir sene 87 ve 19 Haziran sene 86 vekil...

A.Ş.S. 88/5-10

Bakırcı Oğlu Ebram'ın istid'asında Kel Ahmed Oğlu Hasan zimmetinde bâ-sened matlûbumdan mütebâkî yüz on bir guruş matlûbunun tahsîli muradıdır. (boş) Ahmed cevabında asıl borcum iki yüz kırk kuruş idi. Nakden çend def'a iki yüz beş guruş pederine ve kendisine para verdim ve iki yük saman onar guruşdan ve sekiz batman çend virdim uruşdum borcum kalmadı. Ebrahim cevabında bir yük saman bahası ve bir buçuk külük hinta bahası dahîl olarak yüz yirmi dokuz guruş teslimi vardır. Bundan mâ'adâ teslimi yoktur. Bâkî yüz on yedi guruşumu isterim. (boş) Ahmed cevabı evvel gibi fi 20 Temmuz sene 86/ müdda'a 'aleyh Ahmed.

A.Ş.S. 88/5-11

Husûs-i mezkûru müdde'a 'aleyh Hasan'a verdim didiği teslîmâtı tebeyyün eylemesi lâzim gelmiş ve teklif olundukda tebeyyünden izhar-ı 'aciz eylemesiyle müdde'î Ebrahim'in yüz yirmi dokuz guruşdan başka makbûzâtı olmadığına nizâmen tahlif olunması icab itmış ve

re'is-i ruhanisi tarafına bâ-tezkere-i resmiye irsal kılınıb hasımı huzurunda tahlifi icrâ kılınmış olmakla aslı zimmet olan iki yüz kırk kuruşdan yüz yirmi dokuz guruş bi't-tenzil bâkî yüz on birer guruşun merkûm Hasan'dan tahsîlen müdde'i Ebrahim'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 6 Cemâziyel-ahir sene 87 ve fi 23 Temmuz sene 86 vekil...

A.Ş.S.88/ 6-12

Fi-27 Cemâziyel-evvel Sene 87 ve Fi 13 Ağustos Sene 86

Adana'da mukim tebe'a-i devlet-i 'aliyyeden ve tüccârândan Moçe Simon'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında tebe'a-i devlet-i 'aliyyeden Adana'da mukim Tütüncü Mehmed zimmetinde bâ-temessük ğayri ez-makbûz dört yüz yirmi sekiz guruş matlûbunun geçmiş güzeşesiyle tahsîlini iddi'a ider. Mehmed'e cevabında sened-i timur ve sened-i bavli dört yüz guruş borcum vardır. Fakat bunun kendi el yazısıyla olan ve benim yedlerimde bulunan defterde bin iki yüz kuruşluk şüphem vardır (çizik) ve sehviyyat vardır. Onlardan doğrulduğu halde benüm kendisine akçem ziyade geçmiş oluyor isterim borcum yokdur. Simon cevabında bunun ile hesabımızı gördük sahhal-bâkî yedi yüz yirmi kuruş borcu kaldı. Yüz yirmi bir günden te'diye etmek üzere bir kıt'a sened aldım. Mehmed cevabında cevabı evveli gibi fi 13 Ağustos sene 86 Mehmed.

A.Ş.S.88/6-13

Husus-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'a 'aleyh Mehmed'in ikrarı vecihle ber-mücib-i sened yedi yüz yirmi sekiz guruşdan mütebâkî dört yüz yirmi sekiz guruş zimmeti olduğu tahakkuk itmiş ve bunlar yirmi üç mahlık güzeşte bi'l-hisab doksan yedi kuruş etmekle meblağ-ı mezbûra bi'z-zam cem'an beş yüz yirmi beş guruşa iblağ olmakla Mahkeme-i Ticâret harcı vesâir masârifâtı olan kırkar kuruş bi'z-zam cem'an beş yüz atmış altı guruş medyûn-i merkûm Tütüncü Mehmed'den tahsîlen müdde'i Simon'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 7 Cemâziyel-âhir sene 87 ve fi 22 Ağustos sene 86. Vekil...

A.Ş.S.88/7-14

Fi 27 Cemâziyel-evvel Sene 87 ve fi 13 Ağustos Sene 86

Tebe'a-i Devlet-i 'Aliyye'den Adana'da mukim Karabet'in ve Menol'un Mahkeme-i Ticârete havâle buyrulan istid'asında Adana'da Han Kurbi Mahallesinde Helvacı Oğlu Mehmed zimmetinde bâ-sened bin iki yüz guruş matlûbunun tahsîlini istid'a ider. Mehmed cevabında: Borcum var idi verdim ödeşdim. Senedim Tombur Oğlu Dede yanında kaldı ve merkûmdan istedim ise yırtarım didiği müahhar kendüsü vefat eyledi. Öyle kaldı borcum yokdur. Menof cevabında sened mücibince hakkımızı isteriz eğer te'diye itmiş ise pusûlasını ibrâz eylesün. (boş) Mehmed cevabında: O adamın defteri vardır. Defterini ibrâz eylesün ol vakit benim verdiğim meydana çıkar. Fi 13 Ağustos sene 86 (mühür) (mühür) (mühür).

A.Ş.S. 88/7-15

Keyfiyyet lede't-tezekkür müdde'aya olan senede mürâca'at olundukda dâyin-i asıl Tombur Oğlu Dede olduğu görünmüş bila veled-i fevt olmağla emvâl ve eşyâsı veresesi

tarafına intikâl eylemiş sahib-i istid'a ve merkûm Karabet müteveffâ-yı merkûmun vârisi hakikisi olup olmadığına ma'lmâtımız olmadığından keyfiyetin mahkeme-i şer'-i şerife havâlesi. Karar-ı Meclis fi 22 Ağustos sene 86. Abdülkadir...

A.Ş.S. 88/8-16

Fi 5 Cemâziyel-evvvel sene 87 19 Ağustos sene 86

Adana'da mütemekkin tebe'a-i devlet-i 'aliyyeden Dimitri sersakin Mahkeme-i Ticârete havâle buyrulan istid'asında Tarsus 'arabacılarından Mahmud ve refıkları Mersin'den pirinç ve çevrimi götürmüş elli iki kıyye pirinç ve dört buçuk kıyye boyadan noksan götürmüş olduklarından icabının icrâsı muradıdır.

Mahmud ve refıkları cevabı: Vâki'a Mersin'den yükleri getürdüm ve yükleri getirdiğimde ben yok iken mağazasına isdif eylemiş ve ben geldiğimde niçün ve dartmazdan isdif eyledin dediğimde ben dardım tamamdır diyerek kiramızdan dahî yüz gurusunu virdi ve kusuru için dahî Mersin'den almamız için Tonos'un şefeine mektûb verdi ve Tonos dahî ben para vermem kıyyesini yedi paradan vermesi için kendüsüne mektûb verdi. Parayı istediğimizde on beş gün sonra malım noksandır deyü iddi'a eyledi.

Vekil-i havale Cibran serik cevabı: Mezkûr 'arabacıların cevabı bi-esas Mersin'den gönderdikleri pirinç ve boya gurre-i Ağustos on sekizinde Adana'ya vâsıl oldu ve ol gün ise bayram olduğundan Kantarcı'yı her ne kadar aradık ise de üzerinde olan memûre bayram olduğu için bulunmadı. Mezkûr 'arabacılara sabaha kalın yükleri vezn idelim didik ise 'arabalarımız tutamazsın tart biz emniyet ideriz ve harçlık için birkaç gurus aldılar gitdiler. irtesi gün Kantarcı ve bir kaç tücâr hazır olduğu halde Kantarcı'ya vezn itdirdik. Elli iki kıyye pirinç ve dört buçuk kıyye boya noksan geldi. Ol sa'at Mersin'e telgraf çekdik. Tutub noksan gelenlerin paralarını tahsîl eylemesi için vekil-i merkûm merkûmanı tutduğunda hükûmete teslim ideceği vakit biz malı sahibini Adana'da rıza ideriz deyü Mersin'den kefil verdiler buraya gelmediler ve mal dahî heyetiyle duruyor eksik gelenin esmanı bin yüz elli kûşur gurusdur merkumünden tahsîlini isterim ve tartdı didikleri ve Mersin'den mektûb gönderdik didikleri bi-esasdır ve vezn olunduğunu hazır bulunan tüccârlardan şehâdetnâme ibrâz iderim ve Mahmud ve refıkları cevabı ifâdelerde vahidir cevab-ı evvel. Vekili Mahmud (mühür) Süleyman.

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür merkûman 'arabacılar ifâde ve akvallerini tebeyyünden 'aczleriyle müdde-i Dimitri (çizik) sersefin tahlife karar verilmiş olmağla mezkûr elli iki kıyye pirinç ile dört buçuk kıyye çevir boya müdde-i merkûmun mağazasında telef ve sirkat olunmadığına ve kendüsü sirkat eylemediğine tahlifi bi'l-icrâ mezkûr elli iki kıyye pirincin beher kıyyesi yüz on paradan bi'l-hisab yüz kırk üç kuruş ve dört buçuk kıyye cevirin beher kıyyesi ikişer kuruşdan bi'l-hisab dokuz yüz kuruş ve Mahkeme-i Ticâret harcı olan kırk dokuz kuruş ile cem'an bin doksan iki kuruşa bâliğ olup iki yüz kırk kuruş kiradan mütebâkî kalan bi't-tenzil sekiz yüz elli kuruş merkûm 'arabacı Mahmud'dan ve refıklarından tahsîlen müdde-i Dimitriye teslimi. Karar-ı Meclis fi 16 Zilhicce sene 87 (silik).

A.Ş.S. 88/9-17**Fi 5 Cemâziyel-evvel Sene 87 ve fi 19 Ağustos Sene 86**

Adana'da mukim Kayseriyeli Kozman'ın Mahkeme-i Ticârete havâle buyrulan istid'asında Adana'da mütemekkin Borlu Faki zimmetinde bâ-sened bin üç yüz otuz kuruş matlûbun tahsîli da'vâ (boş) merkûm Mustafa faki cevabı : Benim bir akçe borcum yoktur. Beş kıyye boya aldım idi ve senedle borcum var idi. Kaffesini verdim borcum kalmadı. Moçe Kozma cevabı: Bin yedi yüz kuruş borcu olduğuna dâir bir kıt'a sened vermiş idi. Üç yüz yetmiş kuruşunu aldım. Bâkî bin üç yüz otuz kuruş kaldı. Ber-mücib-i sened hakkımı isterim Faki cevabı: senedlû ve senedsiz borcum yoktur. Fi 12 Cemâziyel-evvel sene 87 ve 29 Ağustos sene 86 Borlu Mustafa Efendi...

A.Ş.S.88/10-18**Fi 5 Cem'aziyel-evvel Sene 87 Fi 19 Ağustos Sene 86**

Adana'da mukim tebe'a-i devlet-i 'aliyyeden Beyrutlu İbrahim'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Karataş Nahiyesi ahâlilerinden Ağçalı Oğlu Mehmed Efendi zimmetinde manifatura bahası olarak bir kıt'a kaime mücibi yedi yüz elli guruş matlûbunun tahsîli husûsu da'vâ.

A.Ş.S.88/11-19**Fi 5 Cemâziyel-evvel Sene 87 fi 19 Ağustos Sene 86**

Adana'da mukim Diyarbekir'i İspan ve Murad'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında İran tebe'alarından usta Hasan ve karındaşı Hüseyin ile iki yüz bin kiremit kontorato eyledik ve bedeli olan beş bin guruş târihinden yüz yirmi bir gün hıtamına değin taraf-ı çâkeranemize teslim idecek idi. El-halet-ü hazihi bin yirmi üçler ve beş teslîmâtları olup ve çâkerleri taraflarına yüz otuz bin kiremit mezkûrden teslim-i 'âcizânemiz olup yalnız zimmet-i çâkeranemizde yetmiş bin kiremitleri kalmışdır ve senedi mezkûrun bahaları heman münkazı olmakda olduğundan her ne mikdar ber-mücibi sened ahkâm-ı kontorato meblağ-ı mezkûrun gerüsü mütâlebe etmiş isek de bir vecihle rağbet etmediklerinden ahkâm-ı icrâ olunmak üzere evel iki gün ticâret nizâmı dâiresinde protosto takdim itmiş olduğundan icabı icrâsı muradımızdır.

A.Ş.S.88/12-20**Fi 10 Cemâziye'l-evvel Sene 87 ve 27 Ağustos Sene 86**

Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Terzi Oğlu Arkan'ın Mahkeme-i Ticaret'e havale buyrulan istid'asında Adana'da mukim Ekmekçi Halil zimmetinde ez-ğayri teslimât sekiz yüz elli kuruş matlûbunun tahsilini da'va Halil cevabı: Borcum var. Fakat vermeğe iktidarım yoktur. Müsa'ade eylesün. Artin civabı: Müsa'ade etmem. Hakkımın tahsilini isterim. Halil cevabı: Cevab-ı evvel. (mühür-Halil).

A.Ş.S.88/12-21

Keyfiyyet lede't-tezekkür müdde'i Moçe Artin imhâl ve müsa'adeye ruhsat vermediğinden ber-mücib-i ikrar-ı merkum Halil'den tahsili. Karar-ı Meclis fi 10 Cemaziye'l-evvel sene 87 ve fi 27 Ağustos sene 86. İ'lam olundu.

A.Ş.S.88/13-22

Fi 16 Cemaziye'l-ahir Sene 87

Yalulu ahalilerinden Methas Kibril nâm kimesne ile Erzurum'da şirketlik idüb validesiyle kefil bi'l-mal ve'n-nefs olarak merkum ile ahz ve i'tâ idüb bundan çend mah akdem firar idüb bu tarafa gelmiş olduğu ma'lûmumuz oldukda der-'akab bu tarafa geldim. Şimdilik bizim akçeyi bütün bütün inkâr idüb kendüsü bi-ğayri hakkın akçe matlub ider olduğu halbuki nezdinde mevcut senedat mücibince on bin altı yüz seksen iki kuruş matlubumun tahsili vardır. Benim bunlara bir para borcum yokdur. Mücib-i defter isterim. Methas Bedos'un Vekili Serkes cevabında: Benim kendisine borcum yokdur. Kendüsünün iddi'ası vâhiyedir. Bizim kendüsünde ber-mücib-i senedât alacağımız vardır. Nizâmâtı dâiresinde isterim. Kibril cevabında: Benim senedim var ise ibraz eylesünler. Eğerki imzam var ise tatbik iderler. Meydana çıkar sâir tüccârânda imzam vardır. Fi 31 Ağustos sene 86. (mühür-Nekdas-Bedros).

A.Ş.S.88/13-23

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'i Bedros'un yedinde bulunan senedâtın ibrâzına lüzum görünmüş ve bi'l-ibraz mütale'a olundukda merkûm Bedros ve Oğlu Serkes ismine olub diğer üç kıt'a sened diğer isimli kimesne ismine olduğundan ve bende muamerremâtı dahi bulunmadığından mezkûr senedlerin tehiriyle evvelki üç kıt'a senedin merkûm müdde'a 'aleyh Kibril'e ira'e olunduk da zirinde bulunan imzalar kendüsünün olduğunu beyan itmiş müahharan merkum bazubaz durub tatbik olundukda tıbkı imzası olduğu tahakkuk iderek sonra kendüsü dahi imza-yı sahihi olduğunu mukir ve mu'terief olmağla seksen beş zilhicce yirmi yedi tarihiyle bin iki yüz kuruşu hâvi bir kıt'a sened diğer seksen beş rebi'ül-evvel yirmi bir tarihli üç bin altı yüz kuruşu hâvi bir kıt'a sened derûnünde cem'an beş bin yüz yirmi kuruşluk sened ile bin iki yüz kuruşluk senedin derecesinden dûn olmağın varakaya tahrir olunmuş olduğundan icab iden atmış dokuz kuruş ceza-yı nakdisi ahz olunmuş olduğundan ber-mücib-i nizam nısfı olan otuz dört buçuk kuruş ile mahkeme-i ticaret harcı olan yüz doksan sekiz kuruş meblağ-ı mezbûre bi'z-zam cem'an altı bin yüz elli iki buçuk kuruş merkûm Kibril'den tahsilen müdde'i Methas Bedros'a ve Oğlu Serkes'e teslimi. Karar-ı Meclis fi 16 Cemaziye'l-ahir sene 87 ve 30 Ağustos sene 86.

A.Ş.S.88/14-24

Fi 3 Eylül Sene 86

Adana'da mukim tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Tulumbacılar Reisi Mehmed Ağa'nın Mahkeme-i Ticaret'e havale buyrulan istid'asında tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Fermudeci Kürt Sinan bundan akdem Hacı Derviş Kahvesi'nin nısf hissesini on bir mâh müddetle

merkum Kürt Sinan'a icareye vermiş isem de kahve-i mezkûr derûnünde olan nargile vesâir edavâtı çekerleriyle diğer iki nefer müştereklerimizin hissesi olduğu geçenlerde şürekâmız ile ticâret mahkemesinde cereyân iden muhakememizde ba-'ilâm tebeyyün etmiş olmağla herkes hissesine vâzi'ü'l-yed etmiş. Fakat üçde bir olan hissem mezkûr Kürt Sinan zabtında kalmış ve halbuki şerikimiz Kıbrıslı Mihayil ba-'ilâm muhakeme-i ticarete iki bin üç yüz (silik) buçuk kuruşun nısfı mezbûrdan taleb itmekde bulunmuş halbuki merkum Kürd Sinan icara verilmiş olduğundan hiçbir şey benden taleb olunmayacak iken böyle keyfin ber-vech-i mü'ayenet (?) fasl ve rü'yeti maktûbumdur. Kürd Sinan cevabında: Ol vakit bana kahve-i mezkûrun nısfı hissesini beş liraya satmış idi. Sonra Mihayil bundan da'va eyledi. Beni içine karıştırmayarak muhasebe eylediler. Beni tanımadı. Bende kendileri tanımam. Kendi Mihayil ile merkum ortak iken müahhar bana bey' ben merkum Mihayil.

Mehmed Derviş cevabında: Ben Kürt Sinan'ın ifade eylediği gibi Mahkeme-i Ticâret'e mukaddem ki olan muhakememde muhasebesini Kürd Sinan'dan aranılmasını ifade etmiş idim. Mihayil mahkemesini şeriki tanır hoş sonra Kürt Sinan'dan da'va ile al didiler. Kürt Sinan cevabında: Evvelki Kürt Sinan hesabı tekrar rü'yet eylesünler. Eğer zarar zuhur ider ise ben öderim. Mehmed cevabında: Zararını ben te'diye iderim. Fi 4 Teşrin-i evvel sene 87. (mühür-silik).(mühür-Seyyid Ali).

Husûs-i mezkûrun bi't-tekrar mümeyyizlere havalesi. Karar-ı Meclis fi 4 Teşrin-i evvel sene 86. Şahid 'Abdulkadir.

A.Ş.S.88/15-25

Fi 26 Safer Sene 87

Adana'da mukim tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Menof nâm kimesnenin Mahkeme-i Ticare'e havale buyrulan istid'asında Adana'da kain Hacı Derviş Ağâ'nın Kahvesi'nde müştereklerim bulunan Kahveci 'Abdülkerim ve Kürt Sinan nâmân kimesneler (silik) dışarıdan almış ve derûn-i kahvede sarf itmiş olduğum kahve vesaire bahalarını alub ekl itmiş oldukları cihetleriyle rü'yet-i muhasebesiyle kar ve ziyan her ne ise müahharan ifa-yi deyn ile kalanların taksimlerini beyan idiyor isem de i'tibar etmekde olduklarından icabının icrasını iddi'a ider.

A.Ş.S.88/16-26

Adana'da mukim (silik) Yusuf'un mahkeme-i ticarete havale buyrulan isti'dasında bundan iki mah akdem Kayseriyelü Hoca İshak'dan iki bin yüz kuruşluk manifatura ahziyle usûl-i ticaretçe beher hafta yüzde on ifa etmek kavliyle her nasılsa ifa idemediğim cihetle bin dört yüz kuruşluk emvâl-i meşrûhayı merkum kabz idüb kûsür yedi yüz kuruşu dahi nakden te'diye itmek emelinde isem de bi-ğayri hakkın hükümete bi'l-iştika habse ilka itdirmiş olduğundan icab-ı icrası.

A.Ş.S.88/17-27**Fi 11 Receb Sene 87**

Adana'da mukim tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Fabrikacı Ağob'un Mahkeme-i Ticaret'e havale buyrulan istid'asında Adana'da kain Hacı Derviş Ağa Kahvesi'nde Müstecir Menof ve 'Abdülkerim ve Kürt Sinan nâmân müşterekleri zimmetinde 'arsa(?) bahası olarak ez-ğayri makbuz yedi yüz dokuz kuruş matlubunun tahsili iddi'a ider. Kürt Sinan cevabında: Borcumuz altı yüz kuruşdur. Menof cevabında: Vaki'ada borcumuz yedi yüz kuruş idi. Yüz kuruş verdik altı yüz kuruş borcumuz kaldı. 'Abdülkerim cevabında: Şirketinin böyle bir borcu olup olmadığını bilmem ma'lumatım yok. Ağob cevabında: Ben üçüncü şeriki tanırım. Benim altı yüz kuruş alacağımı isterim. 'Abdülkerim cevabında: Hesabımızın rü'yet olunsun. Eğer borcumuz çıkar ise te'diye iderim. Fi 4 Teşrin-i evvel sene 86. (mühür- es-seyyid 'Ali). (mühür-'Abdülkerim).

A.Ş.S.88/17-28

Husus-i mezkûr lede't-tezekkür ikrarları vecihle medyun Kürt Sinan ve mezkûr altı yüz kuruşun tahsili. Karar-ı Meclis fi 15 Şevval sene 87.

A.Ş.S.88/18-29**140 Numaralı 'Arzuhâlin Meali**

'Avadaş'ın vâlidesi tarafından bi'l-vekale Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Hökes Oğlu Vannes zimmetinde bin iki yüz kuruş matlûbunun tahsîlini da'vâ ve Vannes cevabında: Dört bin üç yüz kuruşluk bir kıt'a Senedimiz varidi. Beş bin kuruş verdim. Senedim kendisinde kaldı. Eğer muhâsebemiz fahiş güzeşte (çizik) muhasebemizdir. Vâridat muhâsebelerini rü'yet eylesünler. Borcum kalır ise te'diye iderim. Geçen sene martda dört bin sekiz yüz gurus verüb bâkî geçmiş fâizi bin iki yüz yokdur. Kuruş dahi isterim. Hökes cevabında fahiş güzeştedir. Muhâsebemiz rü'yet olunsun eğer borcum çıkar ise te'diye iderim. Fi 4 Teşrîn-i evvel Sene 86...

A.Ş.S.88/18-30

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür (çizik) müdde'i merkûm haddi bülûğa vâsıl olduğu anlaşılmış olmakla matlûbu vâki'anın kendisine bi'l-hisab bin iki yüz gurus nizâmen güzeşte hakkı olduğu. Karar-ı Meclis Fi 15 Nisan Teşrîn-i evvel Sene 86...

A.Ş.S.88/19-31**Fi 22 Ağustos 87 ve 5 Teşrîn-i evvel Sene 86**

Tebe'a-i Devlet-i Ali'yeden Deveci Ahmed'in mahkemeye havâle buyrulan istid'a sında bulunan devleti behiyyesi tebe'a ve tüccârından Hoca Kara'nın (çizik) Mersin'e nakl etmek üzere beher kilesini on altışar kuruşdan kirası kat' olunub kırk kil-i 'atik sisamını devemize tahmilen Mersin'e inmiş olduğumuzdan nakil ücreti olan altı yüz kırk altı kuruşumuzun tahsili.

A.Ş.S.88/20-32

Fi 27 Receb Sene 87 ve Fi 11 Teşrîn-i evvel Sene 86

Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Sacu ahalisinin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Sacunlu Kenidoğlu İ'sa zimmetinde taht-i muhâsebede ve gerek hattı destiyle bulunan 'ilmühaberi mücibince maniffütura bahası olarak bin seksen altı gurus matlûbunun rü'yet-i muhâsebesiyle tahsîlini iddi'a ider.

İ'sa cevabında: Bu kadar borcum yokdur. Üç yüz atmış beş gurus borcum vardır. Evhanis cevabında istid'amda beyân eylediğim vecihle bin seksen altı gurus matlûbu isterim. İ'sa cevabı evveli gibi fi 11 Teşrîn-i evvel sene 86. (mühür).

A.Ş.S.88/20-33

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür meblağ-ı müdde'anın sekiz yüz kuruşu merkûm İlya'nın borcu olduğu (çizik) tahakkuk iderek iki yüz seksen altı gurusunu inkarda bulunmuş olmağa müdde'anın tebeyyünden 'acziyle merkûmun tahlifi icab itmiş. Tahlif emir olunarak meblağ-ı mezbûr sekiz yüz kuruşun merkûm İlya'dan tahsili. Karar-ı Meclis fi 4 Ş'aban Sene 87 ve 17 Teşrîn-i evvel Sene 86.

A.Ş.S.88/21-34

Moçe Hanatar'dın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında 'Alemdarzâde 'Osman Ağa'da bâ-konkordato min-ciheti-kefâle Karataş İskelesi'ne teslim olarak dört yüz külûki İslamboli şâ'irin tahsili (boş)'Osman Ağa cevabında: Bu şâ'ire kefil idim. Kefâletim cihetle kendüsünün tenbihle Karataş İskelesi'nde adamlarımız ma'rifetiyle teslim eyledik. Borcumuz kalmadı. Vekil hoca cevabında cihet-i kefâletden dolayı teslim eylediği şâ'ire dâir 'ilmühaberi vârise ibrâz eylesün. 'Osman Ağa cevabında: Ben Hacı Ali Ağa'nın sâir şâ'ir borcu olduğunu bilmem kendine kefâletim cihetle olarak 'ilmühaberi alırım. Yedimde bulunan 'ilmühaber sade şâ'ir içündür. Vekil Cibran cevabında: Hacı Ali ile olan ahz ve i'tasıyla kendisinin ma'lûmâtı olup olmadığı benim vazifem değildir ki müvekkilim Hanatar'ın müteveffâ Hacı Ali'de bâ-sened onbeş kile şâ'ir alacağı olup bundan başka şâ'ir almak ve Karataş'a teslim etmek üzere dört bin iki yüz kırk beş kuruş almış ve mezkûr akçenin üç bin yüz atmış beş kuruşuna (silik)Karataş'a göndermiş ve kusuru olan bin seksen gurusu dahi 'aynen red iderek bir kıt'a pusûla alub ve müahharan temmuzun ikinci gününde yine şâ'ir ve hinta olub Karataş'a irsal eylemek üzere üç bin yüz elli kuruş almış ise ki teslim itmiş olduğu şâ'ir buna mahsûben olmak ihtimaldir. Pusûlayı ibrâz eylesün ol vakit meydana çıkar. Şimdi kefâleti hasebiyle olan şâ'iri kendisinden isterim ve bundan mâ'adâ Hacı Ali Ağa'da dört bin gurus alacağım vardır. 'Osman Ağa cevabında kefil olduğum arpayı teslim eyledim. Borcum kalmadı. İlmühaberlerini ibrâz iderim. Fi 17 Teşrîn-i evvel Sene 86 bi'l-vekale. (mühür).

A.Ş.S.88/21-35

İbrâz ideceğim 'ilmühaberleri bulamadığımdan ve şâ'ir-i mezbûrun edâsına kefil bulunduğumdan asıl medyûn müteveffâ Hacı Ali Ağa'nın terekesinden bil-iddi'a ve ba'de't-

tebeyyün ifâ olunur ise fe-biha olmadığı halde kaç kuruş alacağı kalur ise tarafımdan te'diye iderim. Fi 27 Teşrîn-i evvel Sene 86. (mühür 'Osman Ağa).

A.Ş.S.88/21-36

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan senedin ibrâzına lüzum görünmekle sahibi bulunan Hacı Ali Ağa'nın vuku'u vefatına mebni metn-i münifde mûnderic olan şâ'irin teslîmâtı (silik) 'Osman Ağa kefâleti sebebiyle eğer ki iddi'a etmiş ise de şimdilik tebeyyün edemeyüb vesâyeti hasebiyle müdde'i mûma-ileyhin ahzini tebeyyün itdireceğini ifâde eylemesi üzere müahharan vuku'bulacak iddi'asında şâ'ir-i mezkûru tebeyyün itdirebildiği halde reddine dâir müdde'i Hanatard Efendi'nin kefâleti ahziyle şâ'ir-i mezkûrun merkûma teslimi. Karar-ı Meclis fi 2 Şehri Siyam Sene 87 ve Fi 13 Teşrîn-i sani Sene 86.

A.Ş.S.88/22-37

Moçe Hanatard'ın Karataş Nahiyesi karyelerinden Gökceli Karyesi ahalilerinden Karaca Hüseyin ve Kulaksız 'Osman naman kimesnelerde bâ-konkordato karye-i mezkûrde teslim etmek üzere yüz atmış külük-i islamboliden ez-ğayri makbûz yüz elli iki külük-ü islamboli şâ'irin tahsîli (boş) Karaca cevabında: Ben bunu tanımam biber Efdal Oğlu müteveffâ Hacı Ali'den yirmi kilo arpa parası aldım. On dört kilesini mûmâ-ileyhe teslim idüb 'Acem Hasan kiracılarıyla Karataş'a nakl eylediler. Altı kilesinde müahharan Moçe Hanatard'da teslim eyledik borcum yokdur. (boş) Vekil Moçe Cibran cevabında borcu bize akçeyi bizden aldığını dahî ikrar idiyor. Sâir adamlar verdiğini tanımam teslimine bir emrim vâir ise pusûla ibrâz eylesün. (boş) Karaca cevabında parayı kendüsünden aldım ve senedi kendüsünün ismine verdim. Cemriyeyi yirmi bir günde Bayrakdar'ın Oğlu'na teslim eyle didi teslim eyledik ve parayıda bayrakdar Oğlu vasıtasıyla almış idik. Fi 23 Şa'ban Sene 87 bi'l-ve kale Hanatard (mühür) (mühür-Hüseyin).

A.Ş.S.88/22-38

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür mezkûr yüz on iki külüki islamboli şâ'iri müdde'a 'aleyhima Hüseyin ve 'Osman müdde'i Moçe Hanatarat emriyle Bayrakdar Oğlu müteveffâ Hacı Ali Ağa'ya teslim eyledik deyü iddi'a eylemeleriyle tebeyyün etmeleri teklif olundukda tebeyyünden 'aczini bi'l-beyân müdde'i Moçe Hanatarad'ın müteveffâ-yı merkûm arpayı mezkûru teslim idin deyü emir eylediğine tahlif olunması lâzım gelmiş ve icar olunmakda iken müdde'a 'aleyhima Hüseyin ve 'Osman yemin ettirmekden istinkaf eylemesi üzerine arpa-i mezkûrun merkûmandan tahsîli lâzım gelmiş olmağla zikir olunan yüz on iki külük-i islamboli şâ'irin Mahkeme-i Ticâret'e harcı olan elli yedi guruşunun merkûman 'Osman ve Hüseyin'den tahsîlen müdde'i Hanatarad'a teslimi. Karar-ı Meclis Fi 1 Ramazan Sene 87...

A.Ş.S.88/23-39

Fi 4 Şa'ban Sene 87

Berberoğlu 'Ağob'un Bağdad Mahallesi'nde Deli Hüseyin zimetinde bâ-temessük on dört bin guruş matlûbunun tahsîli Hüseyin cevabında: On dört bin guruş borcumdur. Buna bedel üç bin otuz guruş ve beş kil hinta (silik) kil şâ'ir ve bir de sekiz bin guruşa bir hane

teslîmâtım vardır Vekil Moçe Kısta cevabında: Meblağ-ı mezkûre bedel üç bin otuz guruş ile bin yüz kuruş ve dört kile hinta ve dört kile şâ'ir, fûlfüle (biber) mukabil aldık ve nizâmî dâiresinde hanesinde bey' itmiş ise fe-biha olduğu halde teslimatından mâadâ akçemizin tahsilini isterim. Hüseyin cevabında: Haneye mukirra hüccetimiz yokdur üç bin kuruş ile zehâirden mâ'adâ olan teslîmâtıma dahî 'ilm-ü ahir yokdur. (mühür- Hüseyin 87).

A.Ş.S.88/23-40

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'îyan olan sened mücibi (çizik) on dört bin guruş merkûm Hüseyin borcu olarak mukir ve muterif olmuş olmağla teslîmâtı olan üç bin otuz guruş kile hinta bahası olan altı yüz dört kile şâ'ir bahası beher kili beşer kuruşdan iki yüz seksen guruş cem'an üç bin dokuz yüz on kuruşu meblağ-ı mezbûrden bi't-tenzil on bin doksan guruş mütebâkî kalmış ve iddi'a eylediği bin yüz kuruşun tebeyyünden bi'l-'aciz müdde'î tarafa yemin verilmesi lâzım gelmiş ise de müdde'a 'aleyh Hüseyin yemin itdirmekden istinkaf itmesiyle mezbûrun Mahkeme-i Ticâret harcı olan üç yüz yirmi üç kuruşki cem'an dört yüz on kuruşun Deli Hüseyin'den tahsîlen vekil-i müdde'î Moçe Kısta teslimi. Karar-ı Meclis Fi 24 Teşrîn-i evvel Sene 86...

A.Ş.S.88/24-41

Sivaslı Neşa'nın Hamal Ahmed zimmetinde Enekcî Oğlu'ndan aldığı üç yüz seksen guruş (silik) yüz kırk beş kuruş penbe bahası cem'an yedi yüz yirmi beş guruş matlûbunun tahsîli. Hamal Ahmed cevabı: bununla müşterek olup bin sekiz yüz kuruş ortaya sermaye koydu ve mezkûr sermaye mukabilinde üç bin guruş verdim demekle bin iki yüz kuruş ticâret oluyor ve ticâret-i mezkûrun nısfı benim sehmim olduğundan altı yüz kuruş ben kendisinden isterim iddi'a eylediği yedi yüz yirmi beş guruşda tâlibim Neşan cevabı: Müştereklik iddi'ası vahidir. Ben bu kimseyi vâki'a odamda bir mah kadar yatırdım. Halbuki şirketliğim olmayub oda kirası bedeline benim bir mah kadar terazimi çekti. Üç yüz kırk beş kuruş elden verdim ve üç yüz seksen guruşunuda Melfun Ağa'dan aldı. Hamal Ahmed cevabı: cevap-ı evvvel ve ticâret hissesini istemekde iken firar eylediğini beyân. (mühür).

A.Ş.S.88/25-42

Ekmekçi (boş) Ekmekçi Bedros nâm kimesne kal'a kapusunda olan buğday mağazama getirmiş olduğu hintanın bahasından 'ale'l-hesab olarak beş yüz kuruş vermiş olduğum halde getürmüş olduğu hintaya hem sahip ve hemde eskiden mağazamda bulunan elli akçe mikdarı hintama malımdır diyerek mağazanın kapusunu debne ile tahrir iderek nefasını alub gitmiş olduğundan keyfiyyetin icabı icrâsı.

A.Ş.S.88/26- 43

Adana'da mukim Veledoglu İsmâ'il ve Mehmed oğlu İbrahim namân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında (silik) Çayan Karyesi ahâlisinden ve deveci makûlesinden bulunduğumuz halde Mersin İskelesi'ne nakl etmek üzere Adanalı Ayvaz Oğlu Bedros nâm kimesneden eskez eylediğimiz otuz bir kile sisamı 'ale's-sabah develerimize hamül idüb lâzım gelen bir kıt'a pusûlasını almak üzere bir danemiz girüye kalarak bâkîmiz revan olduğumuz halde merkûm Bedros müahharan bizim bilmediğimiz ve asla ve kat'a

tanımadığımız ve yanında bulmadığımız diğer bir deveciye dahî beş kil sisam virerek taraf-ı âcizânemize verecek olduğu pusûlaya anı dahî kayd iderek bizim adamımıza teslim eylemiş ve hamûl eylediğimiz mezkûr sisamı mahalline teslim eyledik ise de bizim haberimiz olmayan diğer bir deveciye vermiş olduğu sisamın mahalline teslim olunmamasından lâzım gelen kiramızı vermediğinden başka mezkûr sisamın dahî bahasını matlûb eylediğinden kullarına pek aşuru rencide eylemiş olduğu için icab-ı icrâsı muradıdır. Bedros'un biraderi cevabında: Sahibi ibtida Veledoğlu ve refiklerine Mersin'e göndermek üzere Adana kilesi olarak otuz beş kile on dört havayı sisam teslim eyledim. Merkûmlar Mersin'de vekilimiz cebraile otuz kile on dört havayı sisam teslim idüb kusur kalan beş kile sisamı merkûmlardan istemiş ise yarın gelür deyü ifâdeleri üzere pusûla verilmiş olduğundan mezkûr sisamın tahsîlini isterim. Deveci İsmail cevabında: Ben ve refiklerimle beraber otuz bir kile sisam nakli tutdum yedime vermiş olduğu mektûb ile Mersin'de vekilleri cebraile teslim eyledim iki havayı noksan getürdüler ve teslimine dâir mektub dahî vermediler ve bundan ziyade küncü nakl etdiğimden yarın gelecek deyü cevap dahî itmedüm. Ağob'un ifâde-i sabiki kendüsü tarafından asıl refikleri tarafından vekil (mühür) (mühür).

A.Ş.S.88/27-44

Adana'da mukim Kağnıcı Oğlu Artin'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin Boyacı Elmas Oğlu Karabet ve 'Osman kambiyyad-i mezkûrun müddet-i hıtamında medyûn-ü merkûmlar Karataş'da bulunub Karataş müdirliğine aşikare (silik) rüsümü i'ta kılınmış ise de el-an ahzına muvaffak olamayub ve şimdiki halde merkûmlar Adana'da bulunmadıklarından keyfiyet Ticâret Mahkemesi'ne havâlesiyle nizamen matlûb-i vâki'amın mahsîli muradıdır. Karabet ve 'Osman cevaplarında: Bu Sened borcum bitmedi ve Karabet kefilimdir. Bin dört yüz kuruş borcum vardır. Bunun üç yüz elli kuruşu fahişi fâizdir ve bundan altı yüz kuruş teslim eyledim. Dört yüz elli kuruş borcum kaldı. Artin cevabında: Altı yüz kuruş teslîmâtı vardır. Bâkî sekiz yüz kuruşu ikisinden isterim ve fahiş güzeştesi dahî yokdur. Karabet cevabında: Üç yüz elli kuruş fâiz-i güzeştesi vardır...

A.Ş.S.88/27-45

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'a 'aleyhima Karabet ve 'Osman meblağ-ı mezkûrun derûnünde üç yüz elli kuruş fâiz güzeşte iddi'a etmiş olduklarından tebeyyün idebileceklerinden süal olundukda tebeyyünden bi'l'aciz merkûm Artin'e yemin tevcih eylemiş ise de yemin itmekden istinkaf eylemesiyle tebeyyün iden beş yüz yirmi beş bin ceza-yı n'akdisi olan yirmi bir ve Mahkeme-i Ticâret harcı olan otuz altı kuruşuyla cem'an beş yüz seksen iki kuruş merkûman Karabet ve 'Osman'dan tahsîlen müdde'i Artin'e teslimi. Karar-ı Meclis Fi 21 Teşrin-i evvel Sene 86...

A.Ş.S.88/28-46

Fi 9 Şaban Sene 87 ve 23 Teşrin-i Evvel Sene 86

Adana'da mukim Nikolaki kullarının Mahkeme-i Ticaret'e havale buyrulan istid'asında Tarsus kapusunda Niğde ahalilerinden Hacı Taytos nam kimesne zimmetinde elli üç tane Osmanlı lirası maa-güzeşte ba-tahvil matlub-u 'acizanem olub yirmi gün akdem yirmi

beş lirasını faizi mükabili i'ta eylemiş ise de ma'a bakisine (silik) ider olduğundan icab-i icrası muradımdır. Hacı Taytos cevabında: Borcum olduğunu bilmiyorum. Senedim meydana çıkdığında icab iden cevabını vereceğim. Nikola cevabında: Eğer senedi olduğunu bilir ise niçün bizden sened istetiyor. Eğer yok dir ise ibra iderim. Hacı Ağa cevabında: Aradığı elli üç liranın elli üç bin kuruş kaime akçedir. Niğde'de olduğumuz halde 'amucası ve kendinin vasisi olan Tiyraki Oraca itibarlı olub ve bu elli üç liraya maaş bağlanacak vakit çok sözün borcumuzun kaime akçe olub olmadığının tebeyyünü uzun günlere muhtaç olmadığını bilerek ve yedlerinde kendisinin kaime akçe olduğuna bilançoları var ise de meydana çıkar dediler ve birde bu tarafa geldiğimiz için mecbür itdirdiği elli üç liraya baş bağlatdılar ki muahharan buraya geldikten sonra vasisi bulunan Tiyrakiyen ma-beynimizde alavire hesabımız olarak fazıl akçemizi geçinib pederinden elli üç liraya mahsub olmak üzere gerek defterce ve gerek yedimizde evraklar bulunur iken bu kerre kendüsü Tarsus'a gelerek güzeşte akçenin zimmeti olub tarafımızdan bu akçeyi matlub etdiğimizde borcum yok ise de kendünden nakden akçe alınmayub pederinden kalmış olan üç bin kuruş kaime akçenin bedelidir. Bende bulunan senedimin cerh idecek evrak ve cevabı var ise beyan eylesün. Yoksa ber-mücibi sened akçesini isterim. Yirmi beş lirasını faizi mükabili ita eyledi. Bakisini ma'a-güzeşte isterim. Fi 23 Teşrin-i evvel sene 86.

A.Ş.S.88/28-47

Husus-i mezkür lede't-tezekür müdde'aye olan senedin ibrazına gerek görünmüş ve bi'l-ibraz mütale'a olundukda sene-i miladisi bin sekiz yüz altmış beş eylül on sekiz tarihli müdde'i merkur Nikolaki tarafından elli üç aded 'Osmanlı lirası almış olduğunu ve meblağ-ı mezbür zimmetinde kaldığı müddetçe yüz kuruşun şehriyesine elli para vermek üzere sened-i mezkür metninde mükayyed bulunmuş ve mezkür senedde bulunan ima müdde'i 'aleyh Hacı Tavaros'un hatt-ı destiyle imzası olduğu merkurun ifadesinden anlaşılmış olmakla zimmet-i mezkür müdde'a 'aleyhin borcu olduğu tahakkuk itmekle güzeşte-i nizamiyesi bi'l-hisab alınmış ve bir mahlık güzeştesine olan üç bin doksan dört gurus re'sül-mala bi'z-zam cem'an sekiz bin dokuz yüz elli dokuz kuruşdan teslimatı olan iki bin altı yüz yirmi kuruşun yirmi günlük faizi olan yirmi kuruş ile cem'an iki bin altı yüz kırk beş gurus meblağ-ı mezburden bi't-tenzil kusur kalan altı bin üç yüz on dört kuruşun Mahkeme-i Ticaret masarifatıyla altı bin beş yüz yirmi dört kuruşa balığ ve reşide olmuş ve sened-i mezkür derecesine varaka üzerine olduğundan ceza-yi nakdisi olan yüz atmış altı kuruşdan nısfı olan seksen üç kuruş meblağ-ı mezküre kayd-min haysül-mecmü' altı bin altı yüz yirmi kuruşunu merkur Hacı Toytos'dan tahsilen müdde'i Nikolaki'ye teslimi. Karar-ı Meclis fi 23 Teşrin-i evvel sene 86.

A.Ş.S.88/29-48

Fi 11 Şaban Sene 87 ve 25 Teşrin-i evvel Sene 86

Kahya Oğlu Kayseriyelü Karabet'in Mahkeme-i Ticaret'e havale buyrulan istad'asında Bakkal 'Ali ve Biraderi Halil zimmetlerinde ba-sened ez-ğayri teslim iki bin altı yüz atmış buçuk kuruş matlubunun masarifatıyla beraber tahsilini da'va. Bakkal 'Ali cevabında: Borcumdur. Hafta be-hafta vereceğim. Karabet cevabında: Yüz elli gün vadesi günü geçüb akçemi isterim. 'Ali cevabında yüz elli günden sonra hafta be-hafta virmek üzere idi. (mühür- Seyyid 'Ali).

A.Ş.S.88/29-49

Husus-i mezkûr lede't-tezekûr müdde'aye olan senede lede'l-müracat metn-i senedde hafta be-hafta vermek mükavelesi müharrer olmadığından ber-mücib-i sened iki bin sekiz yüz atmış dört kuruşdan teslimatı olan iki yüz üç buçuk kuruş bi't-tenzil mütebaki iki bin altı yüz atmış buçuk kuruşun Mahkeme-i Ticaret harcı olan yüz kuruş meblağ-ı mezbure bi'z-zam cem'an iki bin yedi yüz atmış buçuk kuruşu merkum 'Ali'den tahsilen Karabat'e teslimi. Karar-ı Meclis fi 23 Teşrin-i evvel sene 86.

A.Ş.S.88/30-50

Fi 11 Şa'ban Sene 87 ve Fi 25 Teşrîn-i evvel Sene 86

Mar'aşlı mürd Bedros'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında 'an-asıl Mar'aşlı olub Adana'da kâin Bazarkan esnafından Mumcu Oğlu Bedros ve Mar'aş'da mukim pederim Derviş ve Kuyumcuyan Karabet müşterek oldukları halde yedlerinde mahfuz kontorato ahkâmınca merkum Bedros'un beher altı mahda bir muhâsebe vermek mükavele iktizasından idüğü Mar'aş'da kâin pederim tarafından bi'l-vekale Adana'ya gelüb merkum Bedros ile altı mahı ikmal ve muhâsesinin rü'yeti ve sermayeden fazla olan akçenin tahsîli hususuna me'zûnen geldiğimde ve mezkûr altı mahlık muhâsebeyi merkum ile rü'yet eylediğim cihetle mezkûr altı mahlık muhâsebede merkum Bedros on bin kuruş zarar ve ziyan göstermiş olmağla ve benimle müsâleha olmaz isen bunda mevcüd bulunan mal dahî telef olur diyerek bir takım ihafeyi desise yollu cevaplar beyan iderek kulları merkum ile müteveffâ pederim tarafına ve Beyrut'da bulunan kuyumcu Karabet'e danışmak rıza olur ise fe-biha olmazlar ise gerüye red ve şak olmak üzere birbirlerimize ibra evrakları verüb keyfiyyeti pederim tarafına ber-tafsil iş'ar eylediğimin üzerine bir vecihle fesh-i şirket itmeyeceğini ve zaten dahî mezûniyyet vermediğini ve bila sebep beyan eylediği zarar ve ziyanları dahî kabul itmeyeceği hem tahrirat ve hem bâ-telğraf taraf-ı 'âcizâneme beyan eylemesi üzerine merkum Bedros kullarına müraca'at ve pederim ve hemde Beyrut'da bulunan müşterekimin rıza olduklarını ve henüz telğraf ve mektûb aldığımı beyan ve iş'ar itmiş isem de ben desise ile yapacağımı yabdim diyerek hod be-hod cevap vermiş olduğu halbuki kullarına fesh-i şirket ve ibraya mezûn olmadığım misillü ve keyfiyet muvakkat suretle olmuş olduğundan vermiş olduklarımız ibra ve evraklarının şak olunmasıyla beraber imiş olduğu desisenin nizâmname iktizasınca icabının icrası. Bedros cevabında: Pederi Hacı Devlet ve Beyrut'da Kuyumcu Oğlu Karabet ile otuz mah müddetle meyânemizde bâ-kontorato 'akd-i şirket eylemiş idik. Müde'im bulunan Mürd Bedros pederi tarafına gelüb odamda defterlerimi ve evraklarımı ve dolabımı ben olmadığım halde açarak zayı'atım vuku'bulmuş ise de bilmediğimden müahharan da'va ideceğim. Merkum Bedros şirket üzerine emniyeti selb idüb kontoratoyu mezkûru fesh iderek icab iden bilançoları bi't-tanzim imza eyledi zira kendi pederi tarafından vekildir. İmza eylediği bilanço ve ibraname sahih kayd olunur. Bedros cevabında: Ben pederim tarafından altı mahda bir muhâsebe virecek olduğu sebeble ve sermayeden fazla olan akçemizin iltiması hakkında gelmiş idim ve dolab açmağına gelince kendüsünün yanında müsafir olduğum halde bize vireceği akçenin hakkında kendüsü taşraya gidecek olduğundan dükkan ve dolab ve çekmecenin miftahlarını tarafıma bıraktı ki para iktiza olduğu dolabda iki bin kuruş vardır. Lazım olur ise al demiş idi ve dolabını açdım. Bin sekiz yüz yetmiş üç kuruş

borcunu Ayvaz Oğlu'ndan otuz lira alub birleş diyerek tahririmiz iken ve bundan ma-‘ada taşraya borcum vardır ve kırk iki bin kuruş bir mahalle kefil olduğumdan bu gün paraya emvâl ve zimemâtı sekbüsüz (?)alırlar deyü tahvif ederek şirketi fesh idelim de bunun emvâl ve zimemâtı devr ideyim şu hasardan kurtulun didi bu sebeble pederimden mezûniyyet olmadığım halde şirket feshine dair ibra itsün müahharan pederim ve Beyrut'daki müşterek ma‘lûmâtı olduğunda iki seneden dahî telğraf geldi fesh-i şirketi kabul eylemediklerinin ibra-yı mezkûrun fesh ile on bin kuruş ğaib gösterdiğinin birini isterim. Bedros cevabında: Pederim tarafından vekil olduğunu ve on bin kuruş açığın muhâsebeside meydandadır ve virmiş olduğum devri kabul eylemem. Fi 24 Nisan Sene 86...

A.Ş.S.88/31-51

Husus-i mezkûr lede't-tezekkür tarafeyn yedinde bulunan evrak ve kontorato meali mütale'a olunub fesh-i şirkete dair pederi Devlet Çorbacı ve Beyrut'da bulunan şerikleri Karabet tarafından vekaleti olduğuna dair bir kayıd görünmemiş müma-ileyh tarafından müdde'i Marviros ve müdde'a 'aleyh Erġam Bedros vürüd iden tahriratda şirketin feshini kabul itmeyüb ber-mücib-i konkarato şirket-i mezkûrun bakasını iddi'a ve mezkûr kontorato kaliçe altı mah meyanında merkurum Bedros'un vireceği muhâsebesini defterini tanzimen i'ta eylemesin beyan ve iş'ar olunmak ve mezkûr kontoratonun feshi müddetine yirmi mah daha mütecaviz bulunmuş iken müma-ileyhin şirketi nizâmen fesha hakkı salahiyeti olmayub merkurum Bedros'dan devren almış olduğu zimemât ve mal mevcüd bulunan yirmi bir bin üç yüz doksan altı kuruşun merkurum Bedros devren fesha izin matlûbunu. Karar-ı Meclis Fi 24 Teşrin-i evvel Sene 86...

A.Ş.S.88/32-52

Fİ 27 Teşrin-i evvel Sene 87

Kiremitci Murad ve İstefan'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin İran Devleti tebe'asından nebacı esnafından Usta Hasan ve Hüseyin namân kimesneler zimmetlerinde sekiz furunun bişirib çıkartma hakkı olan altı yüz kırk guruş ve kiremitden bâkî bin yüz on beş guruş cem'an bin yedi yüz elli beş guruş matlûbumuzun tahsîli Hasan ve Hüseyin cevaplarında bundan 'akdem bâ-kontorato mükavele eylediğimiz odunu bizim tarafımızdan kat' idüb bişirmesi müdde'i merkûman tarafından olmak üzere beher beğdanesi yirmi beş kuruştan olarak iki yüz bin kiremit kontorota eyledik şimdiye kadar cüz'isini tekml eylediler. Kusur kalan kiremiti vermek üzere bunların bâkî kiremitin zarar ve ziyânıyla beraber merkûmlardan tahsilini isterim (boşluk) Murad cevabında: Yüz yirmi bir günden beş bin kuruş ile iki demir kaporadan vermek ve ifâdesi vecihle bizde iki yüz kiremiti kat' idüb bişirüb teslim eylemek üzere kontorota eylemiş idik. Mezkûr müddet içinde yüz otuz bin kiremit teslim eyledim mezkûr akçeyi almadığım için yirmi dört sa'at zarfında meblağ-ı mezkûru vermez ise kontorato feshideceğimi bâ-protosto bildirmiş idim ve cevabında ol vakit alamadım. Mezkûr protostadan sonra otuz bin kiremiti gene merkûmlara teslim eyledim. Kontarotomuz fesh olduğu için mezkûr kiremitleri furuna doldurma ve kereste bedelinden bin yedi yüz elli guruş alacağımız kaldığından tahsilini isterim. Usta Hasan ve Hüseyin cevaplarında: Yedimizde bulunan evrak ve kontorato ve protosto meydana çıkar ise keyfiyet aşîkar olur protostadan sonra verdim didiği kiremit beynimizde olan kontorato-i sabik vecihle

aldım ve akçe ve teslim eylediğim kiremit bahsine gelince tarafeyn yedinde bulunan pusûla meydana çıkar ise aşikar olur. Fi 27 Teşrîn-i evvel Sene 86 (mühür-Molla Hüseyin) Hasan (mühür- Murat).

A.Ş.S.88/33- 53

Fi 15 Teşrîn-i evvel Sene 86

Nevak'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Yunan Devleti behiyyesi tebe'asından Moçe 'Avinen'in oğlu Kostanti tarafına beş kile şâ'ir ve bir kile hinta i'ta eyledim ise de bahasını edâda muhalefetde bulunmuş ve benim sende üç yüz kuruş alacağım var diyerek Ahmed nâm kavas ile beraber hanıma gelüb sende alacağım vardır diyerek mağazamın anahtarını alub tarafıma ğadr eylediğinden icabının icrâsı Kostantin cevabında: Bu arpa ile buğdayı aldım ve bahasını verdim ve bundan fazla olarak bir kilesiyle üç yüz altı buçuk kuruş kendüsünde alacağım vardır isterim. Nevak cevabında: Dokuz yüz elli kuruş para aldım dokuz kileden bir külük eksik arpa ve üç def'ada yedi kile iki buçuk külük buğday teslim eyledim ve dokuz yüz elli kuruşdan başka yüz elli guruş def'a aldı. Kostantin cevabı: Kaffe-i muhâsebeden mâ'ada üç yüz elli buçuk kuruş ve bir kile hakkım var isterim. Fi 26 Teşrîn-i evvel Sene 86 (mühür- Anuk).

A.Ş.S.88/34-54

Fi 16 Ş'aban Sene 87

Kayseriyeli İskender Oğlu Damil'in bi'l-vekâletnâme Vekili 'Akif Efendi'nin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında merkûmun Oğlu kirkor'un zimmetinde bâ-sened iki bin iki yüz doksan guruş matlûbunun mühimrür iden ibanın güzeştesiyle tahsîli (boş) kirkor'un cevabı bu borcum benim değildir. Melik Oğlu Ağob'undur ve şimdi merkûm deyni olduğu zahir olduğundan matlûbun tahsîlini isterim. Kirkor cevabında borcun Melik Oğlu'nun olub ve merkûmun virdiğine dâir yanımda pusûlası vardır. 'Akif Menük Oğlu kirkor.

A.Ş.S.88/34- 55

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan senede lede'l-mürâca'at teslim eylediği pusûlası nam-ı ahara alub bu senede ilişiği olmadığından ve Melik Oğlu Ağob ile birbirlerine kefil bi'l-mal ve'n-nefs bulunduklarından meblağ-ı mezkûra mukabil müdde'i yedinde rehin bulunan bir altın cebe ile bir arpacık gerdanlık gerüye reddiyle zikir olunan iki bin iki yüz doksan guruş merkûm Kirkor'den tahsîlan müdde'i 'Akif Efendi'ye teslimi. Karar-ı Meclis Fi 25 Ş'aban Sene 87...

A.Ş.S.88/35-56

Fi 16 Ş'aban Sene 87 ve 18 Teşrîn-i evvel Sene 86

Yuvanni ve Bendeli ve Karabet namân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında tüccârândan merkûm Karabet ve Oğlu Çorçı namân bazarganlara manîfâtura bahası olarak dokuz bin dokuz yüz elli yedi guruş matlûblarının tahsili...

A.Ş.S.88/36-57**Fi 16 Ş'aban Sene 87**

Kundancı(?) Tordu'nun istid'asında Kiremitci Serkes ve refiki Mihail zimmetlerinde bâ-sened altı bin dört yüz elli kuruş matlûbunun tahsîli muradıdır. (boşluk) Kiremitci Serkes cevabında: İki bin dört yüz yirmi dokuz gurusunu şimdi dört bin (çizik) yirmi bir kuruşunuda bu târihten bi'l-itibar sekiz mah sonra edâ ideceğim. Vekil Merkûm Moçe Vartanas cevabında: Merkûmun îfâsıda vechile ben dahî razı olurum. Fi 9 Teşrîn-i sani Sene 86(mühür- Serkes).

A.Ş.S.88/36-58

(üç satır çizik) husûs-i mezkûru tarafeyn meyânelerinde iki bin dört yüz yirmi dokuz kuruşunu tesbit ve dört bin yirmi kuruşunu târihten bi'l-itibar yüz yetmiş gün sonra îfâ etmek üzere razı olduklarını Mahkeme-i Ticâret'e gelüb haber vermeleriyle meblağ-ı mezbûr (çizik) dört bin yirmi bir gurusunun yüz yetmiş günlük güzeşte-i kıt'aya bi'l-hisab iki yüz kırk kuruş ve istid'a ve ihracı i'lâm vesarir masârifâtı olan yüz kırk bir guruş ile cem'an dört bin yüz kırk bir kuruşunu müdde'a 'aleyhima (çizik) târih-i i'lâmdan yüz yetmiş gün sonra tahsilen müdde'îye tevzi'i Toma'ya teslimi. Karar-ı Meclis Fi 13 Şevval Sene 87 ve Fi 24 Kânûn-i evvel Sene 86).

A.Ş.S.88/36-59

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan senede lede'l-mürâca'at yedi bin dört yüz elli kuruşluk bir kıt'a sened olmağla buna mahsûben bin kuruş teslîmâtıyla dokuz yüz yirmi dokuz kuruş meblağ-ı noksanı cem'an bin dokuz yüz yirmi dokuz kuruş meblağ-ı mezbûrden bi't-tenzil beş bin beş yüz yirmi kuruş borçları bâkî kalmış ve bin beş yüz kuruş nakden teslîmâtları inha olundukda sahha'l-bâkî dört bin yirmi bir guruş tarafeynin zabtlarında razı oldukları vecihle metn-i sened derûnünde bu ana kadar eylemiş güzeştesi olan iki yüz yetmiş dört guruş bi'z-zam cem'an dört bin iki yüz yetmiş dört gurusun Mahkeme-i Ticârete kaydı olan yüz kırk yedi kuruş ile cem'an dört bin dört yüz yirmi bir guruş merkûman Serkes ve Mihail'den târih-i i'lâmdan sekiz mah sonra tahsilen müdde'i Toridi'ye teslimi. Karar-ı Meclis fi 9 Teşrîn-i sani Sene 86.

A.Ş.S.88/37-60

Hristo Sevain'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Melenci Ali Oğlu Ali nâm kimesneye ber-mücib yedine memhûr mastûra verilerek (çizik) Mersin İskelesi'ne nakl eylemek üzere yirmi altı kile küncü teslim eyledim ise de masturayı zayi' eyledim diyerek küncü hasareti rahile idüb dört buçuk külük noksan göndermiş olmağla icabının icrâsı. Mehmed'in kendisi tarafından asâleten Ali tarafından vekâleten cevabında: Yirmi altı kile küncüsünü tutduk esna-yi rahda masturayı zayi' eyledik kendisinin teslim eylediği vecihle hasarı teslim eyledik. Fakat dört buçuk külük noksan geldi ve küncü ölçülür iken hasarlı tarafından nümune tobağlamış olduğundan hasar farkını kabul eylemem Hristo cevabında: Yedimizde olan mestûralar meydana çıkar ise nakid ve hasarlı olduğu anlaşılır. Fi 16 Ş'aban sene 87. Mehmed cevabında oradan bağladıkları mestûrayı benim gıyabım

bağlamış oldukları ve bunların yedinde olan mestûrayı dahî mühürledim. Mezkûr mestûrayı gıyabım bağlamış olduklarından kabul eylemem. Fi 16 Ş‘aban Sene 87. (mühür).

A.Ş.S.88/37-61

Tarafeynin yedinde nizâmı dâiresinde memhûr mastura olmadığından haşarat da‘vâsında müdde‘inin hakkı olmayub noksan olan dört buçuk külük sisamın bahası olan yüz elli yedi buçuk kuruşu müdde‘a ‘aleyhin kira ücreti olan dört yüz elli sekiz buçuk kuruşdan bi’t-tenzil üç yüz kuruş yirmi para müdde‘i Hristo’dan tahsilen müdde‘a ‘aleyh Mehmed’e teslimi. Karar-ı Meclis Fi 16 Ş‘aban Sene 87.

A.Ş.S.88/38-62

Fi 16 Ş‘aban Sene 87 ve Fi 28 Teşrîn-i evvel Sene 86

Kadıbeğ Oğlu Ali’nin Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında ‘Arzuhalci Mustafa Efendi zimmetinde üç bin dört yüz kuruş alacağımın tahsili muradımdır. (boşluk) Vekil Ahmed Efendi cevabı: Tanımam eğer ki müvekkilimin rızası tahtında senedi var ise ibrâz eylesün. ‘Ali cevabında: Bin yüz küsür kuruş ber-mücib-i sened bin kuruş ticâret ma‘rifetiyle topuzun hefkeresi (evin çevresindeki küçük sebzelik-avlu)olarak ticâret ma‘rifetiyle bin kuruşa bana satmışlar idi. Merkûmun masasına dahîl itmek üzere kaffe tarafından hükümet ma‘rifetiyle akçe-i mezûr benden tahsîl olundu zabıt ma‘rifetiyle müvekkil efendi mûmâ-ileyhe akçe teslim olundu. Hefkere bana ferağ olmadığı için mezkûr bin kuruşumunda mûmâ-ileyhden da-i yedime teslimi ve altı yüz kuruşda havâle ve harc-ı rah olan alacağımdan geçti Kenan Oğlu Yusuf ma‘rifetiyle beher kilesi iki yüz kuruşdan olarak seksen dört senesi iki kile hinta gönderdim. İki def‘ada yüzer guruş ve bir def‘ada seksen guruş ve yarım külük mercimek ve on batman soğan ve bir tas nohud ve bedelini isterim. (mühür) Ahmed Efendi cevabında: Yüz kantar koza bedelinden mütebâkî bin üç yüz kuruş zimmetinde alacağımız kalmış idi. Bin yüz kuruşunu senedlû alacağım virilmesine ve mahsûbla mütebâkîsini isterim ve ticâretle verilen bin kuruşda mechûlumdur ve ahar vecihden havâle olunan altı yüz kuruşunda harc-ı yün vesâir iddi‘alarında tanımam tebeyyün eylesün ve Demir oğlunda olan yüz atmış batman kozamızı kendüsüne müvekkilim havâle etmiş idi. Beher çekisini otuz sekizer guruşdan almış mezkûr kozanın bedelini dahî isterim. Fi 25 Ş‘aban Sene 87 Vekil Demircizâde Ahmed. (mühür).

A.Ş.S.88/39-63

Fi 16 Ş‘aban Sene 87

Üstüloğlu idecek güzeşte-i nizâmiyesi tahsili. Yusuf cevabında: Bu adamdan iki yüz yetmiş beş guruş manifatura bahası olarak onun üzerine yetmiş guruşda nakden Moçe Nikola’nın Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Kürden Karyesi ahalilerinden Bali Oğlu Yusuf zimmetinde ğayr-i ez makbûzat üç yüz otuz guruş küzeran idecek güzeşte-i nizâmiyesi tahsili. Yusuf cevabında: Bu adamdan iki yüz yetmiş beş guruş manifatura bahası olarak onun üzerine yetmiş guruşda nakden ve ve berüsü def‘a (silik) kuruşda nakden para aldım meblağ-ı mezbûra iki yüz elli beş guruş fâizi zam ile bin kuruşa bir kıt‘a sened verdim ve bundan başka elden yüz kuruş aldım buna mahsûben beş yüz kuruş nakden ve beş buçuk

kile arpa teslîmâtım vardır ve arpanın dahî fiyatı kat' olundu. Nikola cevabında: İfâdesi vahiyedir (boş saçma) sekiz yüz kuruş para virdim. İki yüz guruş güzeşte zammıyla bin kuruşa sened aldım ve yüz kuruşda nakden verdim. Beş yüz kuruş teslîmâtıyla beş buçuk kile arpaya aldım ve şâ'irin fiyatını üç yüz otuz kuruşa beher kilesi atmışar kuruşdan. Fi 28 Teşrîn-i evvel Sene 86. (mühür-Yusuf).

A.Ş.S.88/39-64

Husûsi mezkûrun müdde'aye olan senede bi'l-müvacehe bin kuruş borcu olduğu müharrer bulunmuş ise de sekiz yüz kuruş re'sül-mal ve iki yüz guruş güzeştesi olduğu tarafeynin ikrarından anlaşılmış olmağla bi't-tenzil re'yül-mal olan sekiz yüz kuruşun elli dört mahlık güzeştesi olan dört yüz iki kuruş ile cem'an bin yüz kırk yedi kuruşa bâliğ olmuş ve zimmet-i mezkûre mahsûben teslîmâtı olan beş yüz kuruşun yirmi bir mahlık fâizi olan yüz beş guruş ile arpa bahası olan üç yüz otuz guruşdan ğayri ez- me'huz iki yüz otuz guruşun yirmi beş mahlık fâizi olan elli altı guruş ile min-haysül-mecmû, teslîmât sekiz yüz doksan iki kuruşa bâliğ olmağla meblağ-ı matlûbdan bi't-tenzil mütebâkî üç yüz on kuruşun Yusuf'dan bi't-tahsîl Moçe Nikola teslimi. Karar-ı Meclis Fi 16 Ş'aban Sene 87.

A.Ş.S.88/40-65

Fi 16 Ş'aban Sene 87

Etmekci Bekir'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin Etmekçiler hükümetden teharri buyrulduğunda kal'a kapusunda Etmekci Mustafa yanında 'amele bulunmuş olduğum halde merkûmun birine çaları elli altı gün tevkif olunmuşdum ve mevkuf olduğum sırada merkûm dükkânında alış veriş itmiş değil ise de ocaklık ücretimi matlûb eylediğimden dolayı iktizasının icrâsı (boş) Mustafa cevabında: Ben bu adamı ücretle tutmadım dükkânımda şerik idik. Şimdi dükkânımdan firarı vardır. Muhâsebemiz rü'yet olunur ise meydana çıkar. Bekir cevabında: 'Adet suretiyle ğallesinde oturur idim. Ücretimi kesmedim ve ortak dahî olmadığımından elli altı gün mahbus otuz dört günde dükkanda oturduğumun ücretini isterim. Mustafa cevabında: 'Amelelik itmeğe sahib-i izz olub dükkân idaresinden 'aciz olduğundan ücretiyle kendisini tutmadım ortak haftaile dükkanda bulunduk ve iki bin kuruşda kendi ma'rifetiyle matlubumdur. Elden ve dükkân sermayesinden iki yüz kuruş zimmetine akçe geçdi. Fi 16 Ş'aban sene 87 Mustafa. (mühür-Bekir).

A.Ş.S.88/41-66

Fi 18 Ş'aban Sene 87

Süleyman Faris'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan Kütük Kahyasi Halil Efendi zimmetinde hinta bahası atmış lirayı mütecaviz hakkım olub kat'î hesab olunamadığından icabının icrâsı. Halil Efendi cevabında (silik) Musa ile müştereken Moçe Faris'den hinta ve şâ'ir toblamak üzere yüz lira aldık komisyon ile bu işin erbabı olmadığı için refiki Musa zahire almak üzere akçeyi Musa'yla almak üzere teslim eyledim. Musa ile birlikde Farise vardık. Molla Mahmûd ve Musa Beğ'e akçeyi zahire almak üzere Musa ma'rifetiyle sayılıb teslim idilüb yedinden 'ilmühaberi ikimizin namına aldık. Şimdi Musa ne kadar zahire toblayub teslim itmiş ise bâkî kalan borcunu bi'l-mü'ayene Musa ile gidüb toblayalım. Musa

cevabında: Elli lira arpa olarak ben aldım. Elli lirada Halil Efendi aldı ben kendi hissemi tobladım. Moçe Faris'e teslim eyledim. 'İlmühaberini aldım, benim borcum kalmadı kendüsüne karışmam. Faris'i cevabında: Zahir almak üzere merkûmana yüz lira verdim ve teslîmât olarak on yedi lira 'Osmana nakden ve atmış kil-i atik hinta yedine ve müvâsaten teslimleri olmuştur ve doksan guruş hintanın kilesi kat,-i fiyat olarak bundan ğayri ez-teslîmât matlûbumu ikisinden tanırım. Halil Efendi cevabında: Ellişer lira ayru aldığı ifâdesi hilafdır. Müstereken olarak yüz lire aldık ve beher tasını doksan paradan hinta olmak üzere merkûm Musa Beğ Molla Mahmûd'a birlikde virerek şimdi naksı kalmış ise şimdi gidüb mütebâkî kalanı toblayub teslim eyledim. Musa cevabı: Sabiki gibi. Fi 18 Ş'aban Sene 87 Faris Süleyman. (mühür-Musa) (mühür -Halil).

A.Ş.S.88/41-67

Husûs-i mezkûrun lede't-tezekkür müdde'aye olan senede bi'l-mürâca'at müdde'i merkûmdan müdde'a 'aleyhima olan Halil ve Musa beher tası doksan paradan komisyonu ile hinta almak üzere yüz 'Osmanlı lirası almış oldukları sened ve ikrarlarına anlaşılmış olmağla mezkûr liradan i'ade eyledikleri on yedi lira bi't-tenzil seksen üç liranın beher tası doksan paradan seksen yedi kil-i 'atik ve on beş havayı hintadan teslîmâtı olan atmış kile bi't-tenzil yirmi yedi kile ve on beş havayı hinta ve yüz yirmi guruş i'lâm-ı haberiyle protosto masârifâtı olan yüz on iki ve yüz elli yedi buçuk kuruş nısıf cezayı n'akdi cem'an üç yüz doksan guruş itmekle zahire-i mezkûrun nakliye ücreti olan akçe tüccâr mümâ-ileyh tarafından verilmek üzere Karataş'da teslimi beyinlerinde mukâvele olunmuş ve mezkûr teslîmâtı olan zahireyi dahî i'ta eylemiş olduklarından iş bu yirmi yedi kil-i 'atik on beş havayı zahireyi karar-ı mezkûr vechi üzere Karataş'da iş bu târihten bi'l-i'tibar yirmi bir günde tüccâr-ı merkûmun mağazasına teslimi. Karar-ı Meclis Fi 31 Teşrin-i evvel Sene 87...

A.Ş.S.88/42-68

Fi 23 Ş'aban Sene 87 ve 5 Teşrîn-i Sani Sene 86

Akbaz sokağında Süleyman ve Receb'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'alarında Çulhan'ın Oğlu Molla Ahmed nâm kimesnenin kefâletiyle üç bin kuruş mikdarı bâ-Adana eylemiş isek de ol târihten berü meblağ-ı mezbûr mikdarınca akçe teslimimizden mâ'adâ iki kıt'a tarladan ve bir ra's bargirimizle sâir emvâl ve anbarı ahz ve kabz eylediğinden başka el yevm sekiz bin guruş çâkerilerinden taleb olduğundan muhâsebenin rû'yeti.

A.Ş.S.88/43-69

Fi 23 Ş'aban Sene 87 ve 5 Teşrîn-i evvel Sene 86

Betaroğlu Artin ile Mıgırdıç'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Şahin Ağa Kilis Karyesi'nde sâkin Hırbo Bekir zimmetinde bâ-sened geçmiş güzêştesiyle bin beş yüz guruş matlûbumuzun tahsili.

A.Ş.S.88/44-70**Fi 23 Ş‘aban Sene 87 ve Fi 5 Teşrîn-i evvel Sene 86**

Tüccârândan Bezdik Oğlu Hoca İbrahim ile Moçe Evhanis’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Adana’da tüccarandan Uzun Oğlu Evib ve Oğlu Kirkor zimmetlerinde bâ-sened Evib’in üç yüz otuz altı guruş matlûbunun geçmiş güzeşte ve masârifâtıyla beraber tahsili. Merkûman Uzun Oğlu taraflarından bi’l-ve kale Debbaglızâde Halil Ağa cevabı: İş bu meblağ beş seneden berü beynimizde cereyan iden ala vireden müterakim etmiş fâiz güzeştesidir(bundan başka). Bir akçe güzeşte yoktur ve güzeşte ile dahî para virmedik müvekkiline satmış olduğumuz ğanem bedelinden mütebâkî borcumuzdur bermücb-i sened matlûbları ile isteriz iddi‘am olan güzeştenin bilançosu iş bu iddi‘amızdaki penişenbe (?) meclisine ibrâz iderim. Fi 23 Muharrem sene 88 ve fi 13 Teşrîn-i sani 86. Halil Ağa cevabında ibrâz eylediğim bilanço mücb-i muhâsebe kararı reisi Debbaglızâde Halil.

A.Ş.S.88/44-71

İ‘lama dâir masârifâtı kisemden verilmek istenmekte ve beş mah sonra bâ-sened matlûbları olan on bin üç yüz otuz altı guruşun geçmiş güzeştesi hesab olunmayarak (çizik) bi’t-tav‘i ve’r-rıza sulh olmadığımızdan bu mahalle imza kılındı. Fi 9 Mart sene 87.

Merkûmun ifâdesi vecihle biz dahî kabul eylediğimizi mübeyyin bu mahalle imza kılındı. Fi 9 Mart sene 87.

A.Ş.S.88/44-72

Müdde‘a ‘aleyhima Evib ve Kirkor müdde-‘i merkûmanlar bâ-sened borçları olan on bin üç yüz otuz altı guruşun geçmiş güzeştesi hesab olunmayarak beş ay îfâ edeceklerini meclis-i ‘âcizânemize gelüb ifâde ve beyân itmekle müdde‘i merkûmandan lede’s-süal merkûmların ifâdeleri vecihle bi’t-tav‘i ve’r-rıza kabul eylediklerini takrir ve beyân eylemiş olduklarından zikir olunan on bin üç yüz otuz altı guruşun muhâkeme-i ticâret harcı olan üç yüz otuz kuruş ve iddi‘a olan sened-i mezkûr derecesinden dört varak üzerine muharrer bulunduğu icab iden üç yüz on kuruş ceza-yi n‘akdinin nısfı olan yüz elli beş kuruşki cem‘an dört yüz seksen beş guruş meblağ-ı mezkûrde bi’z-zam cem‘an on bin sekiz yüz yirmi bir guruşu târih-i i‘lâmdan bi’l-i‘tibar beş mah sonra zikir olunan on bin sekiz yüz yirmi bir guruşu medyûnan-ı merkûman Evib ve Oğlu Kirkor’dan tahsilen müdde‘i merkûman İbramla Evhanis’e teslimi. Karar-ı Meclis Fi 2 Muharrem sene 88 ve fi 11 Mart sene 87.

A.Ş.S.88/45-73**Fi 13 Ş‘aban Sene 87 ve 5 Teşrîn-i Sani sene 86**

‘Arzuhalcizâde Hacı Efendi’nin Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Demürkan Oğlu Moçe Menof zimmetinde cihet-i kefâletten dolayı ma’a güzeşte yirmi dokuz bin altı yüz elli sekiz guruş matlûbunun ve masârifâtıyla beraber tahsili. Moçe Menof cevabında: Bu akçenin Berboz Oğlu Moçe Menof kefilim refal masasından arasun (boş) Hacı Efendi meblağ-ı mezkûre kendi adına kefil olduğu hasebiyle kendisinden talep iderim eğer

Berburun oğlunun masasından lâzım gelür ise orasını nizâm bilür Moçe Menof cevabında nizâmına razıyım. Fi 23 Ş'aban Sene 87...

A.Ş.S.88/45-74

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan senede bi'l-mürâca'at müte'ahhid olan Demirkan Oğlu Moçe Menof kefâleti senede olan akçenin îfâsına müteahhidim deyü mülkünden 'ibaret olub ve medyûn dahî senedin da'vâsından 'akdem izhar-ı iflas eylemiş olduğundan senedin va'desi dühulünde kefil bulunan mümâ-ileyh Moçe Menof tarafından sahib-i sitid'a tahsîlini suret-i resmiyede istid'a veyahud akçenin tehirinden dolayı güzeşte-i nizâmiyesini kefil mümâ-ileyh tarafından alacağı bâ-protosto beyân ve iddi'a vuku' bulmadığı için yalnız senedin beş bin üç yüz kırk sekiz kuruşu müflis-i merkûmun masasından iddi'aya hak ve salahiyeti olacağı. Karar-ı Meclis Fi 23 Ş'aban sene 87 ve fi 5 Mart sene 86.

A.Ş.S.88/46-75

Fi 23 Ş'aban Sene 86

Kayseriyeli Kurdoğlan Oğlu Mehmed'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin Kasab Deli Mehmed nâm kimesneye beher danesi yetmiş üçer guruşdan yedi yüz ra's ğanem bazarlık olunmuş ve hiyn-i bazarlıkda bin kuruşunu nakden vermiş ve mütebâkî elli bin yüz kuruşunu taleb eyledik ise de merkûm Mehmed Kayseriye akçesi vireceğim deyü bir takım desise itmiş olduğu halbu ki mükaddem vermiş olduğu bin kuruşun rayic-i bedel olarak vermiş ise ve çâkerleri Rum Vilayeti'nde bazarlık itmeden vilayet dahîlinde ve bura akçesi olarak virdim. Bura akçesi olarak fâiz ve masârifâtı ve zarar ve ziyânıyla isterim. Mehmed Ağa cevabında: Beher danesi yetmiş üç guruşdan Kayseriye akçesi olarak on yedi lira kuruşdan vermek üzere 'Acem Oğlu Ali ve İrğad Oğlu Benos ve 'Abrikar Oğlu Marsob hazır oldukları halde yedi yüz koyunu aldım ve bin guruş bura akçesi verdim. Öteye geldiğiniz halde çorbacının huzurunda lira on yedi itibariyle borcumuz kaç liraya bâliğ olacak ise nısfı peşin ve nısf-ı diğeri kırk bir günden verilmeğe mükavele eyledik. Kurt Oğlu Mehmed cevabında: Kayseriye rayici mal satmadım. Adana rayici üzere satmışıdım. Bin kuruşunu rayic fiyata aldım. Kusur kalanın otuz bir günden nısfı peşin ve nısf-ı diğeri otuz bir gün ve eğer çorbacı İskan (?) iderse kırkar guruşdan te'diye idecektir. şimdi akçeyi isteyince hakkı Kayseriye rayici üzere hüküm diye iddi'a bulunmuş. Deli Mehmed cevabı: Takrir-i sabik gibi. Fi 23 Ş'aban sene 87. (mühür). (mühür).

A.Ş.S.88/46-76

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür Deli Mehmed ve Kurtoğlan Oğlu Mehmed ve pazarlıkda simsarlık itmiş olan Ilkar Oğlu Marsob'un istintaklarına lüzum görülmekle bi'l-celb ayru ayru icrâ olunan istintaklarında mezkûr koyun bazarlığı dört def'a vuku'bulmuş ise de iki def'a senede akçesinin rayici üzere verileceğine dâir bahs açıldığı gibi mezkûr pazarlıklar kararı tarafeyn ile fesh olunduğu misillü üçüncü def'aki bazarlıkda ğanem-i mezkûrun beher danesi yüz on yedi i'tibariyle bedeli üzerine masârifât ve yedinin guruşu ticâret-i Adana rayici akçe üzerine virilmekle tacir-i merkûm Mehmed'in suret-i rızada bulunduğu ve mezkûr 'adet olan yedi bin kuruşdan Kayseriye rayici lira yüz on yedi guruş

i'tibari akçe gibi ticâret için zikir olunan yedi bin kuruşda Kayseriye rayici lira yüz on yedi kuruş i'tibariyle verilmekle mezkûr Deli Mehmed'in ifâdesi üzerine mezkûr pazarlık fesh olunub dördüncü bazarlıkda liranın beher danesi yüz on yedi i'tibariyle koyunun beherine yetmiş üç guruşdan kat'ı pazarlık olduğunu ve bedeli olan akçenin nısfı peşin ve nısf-ı diğeri de kırk bir günden verilmekle mezkûr bazarlığın Abkar Oğlu Marsob simsarlığıyla bitdiğine Deli Mehmed'in edâsı üzerine mezkûr Marsob'un ba'de't-tahlif icrâ olunan istintakda koyunun beher danesi yetmiş üç guruşdan bedeli yüz on yedi i'tibariyle akçe vireceğini tasdik eylemiş ve yanlız akçenin nısfı peşinen ve nısfı otuz bir güne verileceğine ma'lûmâtı olub meyânelerinde Kırkor'dan lakırdısı geçmiş ise de bu vecihle olan ifâdelerine merkûmun takriri tasdik eylemediğinden müdde'î bulunan tacir-i merkûm koyunun dane nısfı peşinat ve nısfı diğeri peşin verilen akçe târihinden otuz bir gün sonra alacağım hakkında beyân eylediği ifâdesi üzerine mezkûr koyunun beher danesi yetmiş üçer guruşdan bi'l-hisab bedeli olan akçenin lirası yüz on yedi i'tibariyle nısf-ı peşin ve nısf-ı diğeri târih-i i'lâmdan bi'l-i'tibar otuz bir gün sonra te'diye ve i'tası. Karar-ı Meclis fi 2 Ramazan sene 87 ve fi 13 Teşrin-i Sani sene 86.

A.Ş.S.88/47-77

Fi 25 Şa'ban Sene 87

Ali'nin Oğlu Hızır Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Mehmed Ali bin 'Abdullah nâm kimesne zimmetinde bâ-sened altı yüz guruş matlûbunun tahsîlini da'vâ müdde'a 'aleyh cevabı: Benim ismim Şeyh Mehmed'dir. Mehmed Ali isminde olan senedi kabul etmem öyle bir durum yokdur. Hasan cevabı: Bu adam Müfti Efendi yanında ibrâz ve bu parayı virdim ve ol vakitte ismim Mehmed Ali didi ve isminin Mehmed Ali olduğunu cümle 'alem bilür. Müdde'a 'aleyh cevabı evvel (mühür-Mahmûd) vekâlet-i Hasan.

A.Ş.S.88/47-78

Karar verildiği vergi yazılmakda bulunmuş olan Banos ve 'ammimoğlu 'Ali mezkûr Deli Mehmed'in şeriki bulunduğu müdde'î merkum tarafından iddi'a olunması üzerine merkûmların celb ve istintaklarına hacet görülmemiş ve zikir olunan koyunun beher danesi Adana rayici üzere yetmiş üç kuruşdan akçe vermek mukavelesiyle Abkar Oğlu merkum Marsob hanesinde pazarlık bitdiğine ve merkum Marsob'da bu vecihle şahadet eylediğine dair müdde'î müma-ileyh yedinde bir kıt'a şahadetname kılıklı varaka görülmüş ise de mezkûr varaka meâli fesh olunan evvelki ve ikinci pazarlığa ihtimali olub ve bihayet (?) pazarlıkda haricde merkum Marsob ve 'Ammim 'Ali ve Panos ve müdde'î ve müdde'a 'aleyhden ma'ada kimse yanımda vuku' bulmadığından ve tarafeynin semar 'add idilen Marsob'un istintak ve tahlifiyle takrir-i vaki'ası rehini tahkik görünmüş olmağla zikir olunan şahadetname nizamen şayan-ı i'tibar görülememiş marrü'l-beyan ğanem-i mezkûr bedeli olan dört yüz otuz altı lirayı Osmaniyle seksen sekiz kuruşun nısfı peşin ve nısf-ı diğeri (silik) akdi pazarlık olan tarihten bi'l-i'tibar tarih-i i'lâmdan yirmi bir gün sonra merkûm Deli Mehmed'den tahsilen müdde'î merkuma i'tası ve harc-ı i'lâm ve mahkeme-i ticaret masarifatı olan bin beş yüz kuruşunda müdde'î merkum Kurd Oğlu Mehmed'den tahsilen mahkeme-i ticarete teslimi. Karar-ı meclis fi 2 Ramazan sene 87 ve fi 12 Teşrin-i Sani sene 86.

A.Ş.S.88/48-79**Fi 18 Mart Sene 86**

Kantaracı Oğlu Yuvaninin 13 numaralı Kayseriyeli Balis tarafından iddi'a eylediği istid'asının kararıdır.

Merkûmun ahz ve i'tası hakkında ticârete muvafık olduğundan zimmetini te'diye idemediğinden iflası. Karar-ı Meclis fi 29 Zilhicce sene 86 ve fi 19 Mart sene 86 Mahkeme-i Ticâret tarafından kamberylezâde Artin Efendi alacaklu tarafından Kantarcı Oğlu Yuvanni müflis tarafından BabaYuvan Oğlu Moçe Murad. Fi 19 Mart sene 86 eş-şahid 'Abdulkadir Bağdadi.

A.Ş.S.88/48-80

Mesâlih-i iflasiye komitesi tarafından Faşlı Oğlu Moçe Kirkor'dan müflis Resyoler'in Oğulları'nın masası malından iddi'a eyledikleri akçenin kararı.

A.Ş.S.88/48-81

Oraklı Oğlu Moçe Ağob'un Uzun Oğulları Evib ve keyferükdan iddi'a eylediği dokuz yüz seksen iki gurusun kararı. Merkûman Evib ve Kirkor bi't-tav'i ve'r-rıza meblağ-ı mezkûr dokuz yüz seksen iki kuruş borçları olduğunu taktırir ve müte'aref olduklarında Mahkeme-i Ticâret ve istid'a ve masârifâtı olan elli beş gurusu beraber merkûmandan Moçe Oğlan'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 29 Zilhicce sene 86 ve fi 19 Mart sene 86 eş-şahid 'Abdulkadir Bağdadi.

A.Ş.S.88/49-82**Fi 28 Zi'l-hicce Sene 6 ve Fi 19 Mart Sene 86**

Orakciyan Moçe Ağob'un Mahkeme-i Ticârete havâle buyrulan istid'asında Adana'da mütemekkin tebe'a-i devletlerinden Uzun Oğlu Kiğork ve Evib zimmetinde dokuz yüz seksen buçuk kuruş matlûbunun tahsîli husûsu iddi'a. Fi 19 Mart sene 86

Uzun Oğlu Kiğork cevabı: Meblağ-ı mezbur borcumuzdan 'ammim Uzun Oğlu Evib ile muhâsebe görüyoruz hiyn-i mühasebede iş bu Faki Torod vermesi lâzım gelür ise te'diye ıderiz. Ağob Ağa cevabı: Gerek 'ammisi versün gerek kendüsü versin ikisinden de isterim. Evib Ağa cevab: Meblağ-ı mezkûr borcumuzdur.

A.Ş.S.88/49-83

'Arablı Oğlu masasından dolayı Faşlızâde Moçe Kirkor'dan mesâlih-i iflasiye komitesinin on bin gurusu matlûbunun tahsîli husûsunu bi'l-vekale Halil Ağa tarafından iddi'a fi 19 Mart sene 86.

-Faşlızâde cevabı: -benim bir para borcum yoktur tebeyyün eylesin.

-Halil Ağa cevabı – Moçe Kirkor Mahkeme-i Ticâret A'zası

-Daisi bulunduğu müflis-i merkûmun furuht olunan koza ve hayvanat neması vesâir eşyâları bi'l-furuht on bin kuruş mikdarı mûmâ-ileyh Moçe Kirkor'a teslim olmuştur. Faşlı oğlu Moçe Kirkor cevabı: Müflis-i merkûm ehli zerra'dan bulunduğundan en büyük eshab-i matlûb Moçe Artin iflasiyyetini...itmemiş olduğundan merkûm merkûmdan Arames benim bir para borcum yokdur. Debbağlızâde Halil.

A.Ş.S.88/49-84

Masa-i mezkûrun emvâl ve eşyâsının furuhtuna dâir Faşlı Oğlu Moçe Kirkor tarafından verilen defter mücibi tahtit ve tedkik olundukda Faşlı Oğlu Moçe Kirkor alacağı zuhur eylemiş ve masayı mezkûr kaffe-i akçesini merkûm Moçe Kirkor kabz eylemiş bulunduğundan meblağ-ı mezkûrun merkûmdan tahsili. Mahkeme-i Ticâret veznesine teslimi. Karar-ı Meclis fi 21 Ağustos sene 89 ve fi 20 Kânûn-i sani sene 88 el-Hac Bekir' Abdulkadir.

A.Ş.S.88/50-85

Fi 29 Zi'l-hicce Sene 86 ve Fi 19 Mart Sene 86

Varaştoların Oğulları masasından dolayı komite a'zaları tarafından Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Faşlızâde Kirkor ile Hacı Bekir Efendi'den dokuz bin yedi yüz yirmi beş ve başkaca Moçe Kirkor'dan on iki bin dokuz yüz elli yedi guruş ile cem'an otuz iki bin altı yüz seksen iki kuruşun bi'l-ve kale Debbağlı Oğlu Zâde Halil Ağa tarafından iddi'a: Faşlızâde Kirkor cevabı: Müflis-i merkûm Varaştolarda bâ-sened Mahkeme-i Ticâret'den Musaddak elli üç bin guruş matlûblarının geçmiş güzeştesiyle beraber tahsîlini isterim. Sened târihinden evvelini tanımam sened târihinden sonra bir teslimâtları var ise kabulümdür. Hayvanatları ve damları yedimde rehin olduğu cihetle aldım alacağıma mahsûb olmak üzere Bekir Efendi'yle olan işi ben yalnız kendi tarafımdan cevap veririm. Debbağlızâde Halil cevabı: Varaştoların masasını komite nasb olduğumuz cihetle sâir eshab-ı matlûbun kaffesi Moçe Kirkor'un alacağı desiselidir deyü iddi'a idiyor ve Moçe Kirkor'un hatt-ı destiyle bir sergi ibrâz eyledilerki Moçe Kirkor'un otuz bine karib zimmeti görünüyor ve alacağım var diyerek bir sened ibrâz eylemiş serginin târihiyle yedinde bulunan Senedin târihine kadar defterinin celbiyle nizâmen alavirelerinin kayd olan mahallerine bakılmasını isteriz. Faşlıoğlu cevabı: Merkûmun iddi'alarının kaffesi vahi olub kabulüm değildir. Ancak bâ-sened ve bâ-i'lâm hakkımı isterim. Musaddak senedle olduğu cihetle defterin hiç lüzumu yokdur. Debağlızâde Halil.

A.Ş.S.88/50-86

13 numaralı Kantarcı oğlu'nun istid'asında Kayseriyeli Balis zimmetinde iki yüz otuz küsür lire-yi 'Osmani matlûbu olub ketm-i nûkud vesâire ile iflasına kıyam ideceği anlaşılmış olduğundan seri'an dükkanının kapadılması ve icabının icrâsıyla matlûbunun tahsili husûsu iddi'a Moçe Balis cevabında: Benim orcum defterimde kayıdlıdır. Senedini ibrâz eylesün. Buranın iddi'a eylediği akçeyi evvelce verebiliridim. Şimdi ise dükkanın kapadılmasından vesâir mahallere dahî borçlarım olduğundan ya ruhsat versinler yahud gurema eylesünler. Yuvanni Kantarcı Oğlu cevabı: Ben ruhsat vermem sâir eshab-ı matlûbununda alacağı olduğunu tanımam eğer ki alacakları var ise nizâmen alacaklarını tanıtısunlar. Balis cevabı:

Sâir alacakların matlûbları defterimde mükayyedir. Şimdi vermeğe vaktim olmadığından nizâmen icabının icrâsı...

A.Ş.S.88/51-87

Fi 29 Zi'l-hicce Sene 86 ve 19 Mart Sene 86

Mi'marzâde Hacı Artin'in 11 numaralı istid'asında Uzun Oğlu Evib zimmetinde iki senedlik dükkan icarı ğayri ez- felaka beş yüz kuruş matlûbunun tahsili husûsu bi'l-ve kale Uzun Oğlu Kirkor cevabı: Borcumuz yokdur. 'İlmühaberi vârise ibrâz eylesün. Artin Ağa cevabında: Kendisi bundan mukaddem bir kaç güne veririm deyü ikrar eyledi ve hatta defterimizde mükayyedir beş yüz kuruş teslimimiz vardır. Bin guruş bâkî borcumuzdur deyü ikrar eyledi. Defterleri zahire ihracında alacağımız olduğunu mü'ayyen olur. Kirkor cevabı: kendü ile hiçbir güne şerikliğimiz yokdur ki defter gösterelim. Bizim borcumuz yokdur. Senedleri var ise ibrâz eylesün.

A.Ş.S.88/51-88

Komite a'zaları tarafından Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'alarında Kaltakçı Oğlu Mehmed ve Durmuş'un masası mevcudundan Molla Nasuh zimmetinde olan beş bin yüz kuruşun tahsîlini iddi'ası Nasuh cevabı: Alacağım var borcum yokdur bi'l-ve kale Debbağlazâde Halil Ağa cevabı: Kaltakçı Oğlu Mehmed ve Durmuş zimmetinde beş bin yüz seksen guruş bir kıt'a sened mücibince hasılatları rehin olarak musaddak sened mücibi merkûm Nasuh'un alacağı var buna mukabil altı ra's öküz fiyatı 500x3000 ve yedi kantar sekiz çeki koza ve on beş kile şâ'ir bu yirmi kuruşdan İstanbul kilesi ve koza elli kuruşdan esmanı hasılasından senedini kapadıktan sonra fazla olarak meblağ-ı mezkûr beş bin yüz seksen kuruş zimmeti görünüyor ve bundan mukaddem bir raporto yabrak fiyatına i'tiraz eylediğinden tekrar tüccâr-ı mu'teberandan fiyat sül eyleyüb kat'-i fiyat eyledik meblağ-ı mezkûr borcu göründü iş bu akçeyi alub sâir eshab-ı matlûba vereceğiz. Nasuh cevabı: İddi'a olunan öküzü iflasiyetlerinden evvelce iki bin kuruşa satun aldım. Bedeli akçesini ol vakit merkûmlara virdiğini Mahkeme-i şer'iyede tebeyyün itdirdim ve kayıda vardır. (çizik) koza için toblamak üzere hükümetden talebim üzerine refekatıma terfîk eyleyen zabt ile kozayı tobladım on yükünü birlikde evine getürdüm. Hükümetden Kasti'ye teslimine emir eylediler. Mezkûr koza Kasti'nin mağazasına döküldü ve sonra bir dahî kozanın üzerine itmedim ne kadar olduğunu ve kimlerin olduğunu bilmem ve iddi'a eyledikleri arpayı da kusur kalan koza ile zabtiye kendi götürdü. Kasti'ye teslim eyledi. Debbağlazâde Halil (mühür).

A.Ş.S.88/52-89

Fi 29 Zi'l-hicce Sene 86 ve Fi 9 Mart Sene 86

Kayseriyeli Mükremin Ağa'nın 8 numaralı istid'asında Moçe Cıbran Mersek zimmetinde yirmi iki bin kusur guruş matlûbunuzla beraber protosto micibi zarar ve ziyanımı isterim. Moçe Cıbran Mersek cevabı: Benüm kendüsüne bir akçe borcum yokdur. Fakat benüm kendüsünde alacağım vardır ki on beş bin kuruş ile Beyrut'dan bize mal virecekler illa vermediler. On beş bin guruş bedeli bağı ferağat idecek idi. İlla itmedi kendüleriyle külü katık müşterek olduğumuz için Beyrut'da olan debboyalarını vermeğe te'ahhüd eyledim ve

Beyrut'daki olan debboylarına karşı vasat yirmi bin kuruş ile ve kendüsü dahî üç bin kuruş vermeğe borçlu oldu ve Beyrut'da beş bin kuruşluk eşyâ dahî virecek idiler. Onları daha illa virmedikleri için talebi derim ve Beyrut'da olan borçları da te'diye eyledim. Ancak beş bin kuruş kadarı kaldı. Eshab-ı matlûbun hiç birisi kendüsünden bir para taleb eylemez ve bâkî kalanını dahî Beyrut'da te'diye iderim ve zarar ziyan maddesinde ke-en-lemyekün hükmünde sayarım. Çünkü aslı yokdur ve i'lam didiğinden hiç ma'lûmâtım yokdur. Emin Ağa cevabı: İ'yali mücib matlûbumu ve zarar ziyanımı isterim. Bağ da ferağat itmeğe her sa'at hazırım ve iki senedir varidatını kendüsü alıyor ve beş bin kuruşluk eşyâlarıda kendüsü aldı ve beş bin kuruşluk mikdarı eşyâ ve alacağımı Beyrut'da aldı ve borçlarını belirlediğine dâir Beyrut'dan tasdikli 'ilmühaber getirür ise bağın ferağatına hazırım i'lamı mücib matlûbunu isterim. Ben burada üç senedir bu adama basir oldum bu borcu vermediği ticâretime baka idi.

Moçe Cibran cevabı: İddi'alarının ifâdesi bi-esasdır. Kendüsüne benim borcum yokdur. Beyrut'da virecek idim virdim. Beş bin kuruş mikdarı ancak borcum kaldı ve i'lamdan ma'lûmâtım yokdur. Bağ maddesi de her vakit ferağını istiyorum virmiyor. Pusûla tasdikinde istemeğe hakkı yokdur. Çünkü pusûlayı verdiğim vakitler bir seneyi geçdi. Vaktinde niçün tasdikini matlûb itmedi ister ise kendüsüde Beyrut'dan süal itsün. Fi 19 Mart sene 86. Vekâletine iş bu imzamı koydum.

Guruş Cibran Sersakin getürtmüş olduğu 'ilmühaberlerin bevânı.

2477	Yusuf Taso fi 18 Receb sene 68.
0444	Halil Nahli İlhani fi 21 Şubat sene 68.
2276	Na'um Feron fi 19 Teşrîn-i evvel sene 68.
0717-10	Sa'id Ğazor ve evladühü fi 13 eylül sene 68.
<u>015-3186</u>	Yusuf Biyanki fi 09 Teşrîn-i sani sene 68.
8060	Mehmed Zentüt ve Nasır fi 21 eylül sene 68.
<u>25-171677</u>	
<u>30-2176</u>	Betros Hızır fi 01 Receb sene 69.
0326	Ğazor Basul fi 15 Şubat sene 68.
0390	'Abdullah Debbas fi 13 Kânûn-i evvel sene 69.
4617	Nikod Hızır fi 18 Kânûn-i sani sene 69.
1338	Çerçi Kafani ve Evladühü fi 16 Teşrîn-i evvel sene 68.
<u>015-6015</u>	
20361	Habib Zevh fi 14 Kânûn-i evvel sene 68.
2860	Talayman işba'i fi 20 Receb sene 68.

1080 Sa'îd İbrahim Mağiribi fi 20 Receb sene 68.

0182 Mihâil Hakkı fi 2 Receb sene 68.

40678-015

06350 Öbür yanlara.

04845 Vâsıl Haralamos.

15-41673

03250 Taraf Ğabrile.

015-64923

09750 Def'a merkûm Kirkor ma'rifeti bütçesine mahsûb olmak üzere fi 9 Haziran sene 69.

15- 01000 Yusuf emin beride Kirkor ma'rifetiyle bütçesine mahsûb olmak üzere fi 27 Şubat 69.

Cibranın getürtmüş olduğu 'ilmühaberler.

ĞURUŞ

015-55673 Nakli yekün.

Çizik

00911 Ya'kub Yenüri.

01160 Nahli 'Amatoru.

00433 Çerçi Ebü'l-hamid.

03436 Ya'kub 'Amatoru.

01000 Hanaçini.

01387 İbrahim Berçü.

05-63895

00200 Saatcı.

05-64190

20-121 Fazla virmiş.

Verilmeyenin isimleri

0,50750 'Abdurrahim Bekdaş.

2252	Ra'dühani.
0800	Yusuf Dehn.
0800	Habib Daka.
0313	Davud Ferah.
1200	Şamlı Mehmed Licam.
1740	Çuhacı Aratçı.
1500	Terzi Mi'mari.
0350	Altunlu Ağlu 'Avadik.
4918	Nata Ğades.

0,514623

(6 satır çizilmiş).

1462-2234=12385.

A.Ş.S.88/53-90

Husûs-i mezkûr bundan 'akdem Mahkeme-i Ticâret'de rü'yet olunarak yetmiş sekiz bin altı yüz doksan gurus otuz beş paranın Moçe Cibrandan tesabık dâir bâ-karar-ı Meclis hükm olunub fi 27 Receb sene 85 ve fi 4 Ağustos sene 84 târihiyle yedi müsted'iyeye bir kıt'a i'lam verilmiş olmağla meblağ-ı mezbûr yetmiş sekiz bin altı yüz doksan bir gurus otuz beş paranın merkûm Moçe Cibran'a atmış altı bin üç yüz altı gurusunu bi'l-ibka on iki bin üç yüz seksen beş kuruş mütebâkî kalmış olmağla eshab-ı matlûb Moçe Dimitri Sersek ile Cibran Sers'akdan akçe iddi'a itmeyeceğine dâir müdde'i Emin Ağa'dan kefil alınarak meblağ-ı mezkûr on iki bin üç yüz seksen beş gurus Moçe Cibran'a tahsîlen Emin Ağa'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 25 Safer sene 87 ve fi 14 Mayıs sene 86...

A.Ş.S.88/54-91

Fi 21 Mart Sene 86 ve Fi 1 Muharrem Sene 86

0100	İ'lam feshine teenniyet.
0130	Muhzırıye ve varaka-i sıhhiye.
1574	Ceza-yi n'akdi.
<u>0415</u>	Tezkere ve kefâlet evrakı telğıraf ve mektub.
2229	

Der-se'adet'de mukim Vekil Oğlu Fethullah'ın Adana'da vekili bulunan Moçe Fethullah tabananın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında mukaddema Adana'da

ticâretçe cereyan iden ma'lûmu'l-mikdar liradan mütebâkî evrakça tebeyyün eylemesi için girüye kalan yüz kırk dokuz lira-i 'Osmani matlubuyla iki bin iki yüz on dokuz kuruş masârifât-ı vâki'anın tahsîli husûsu Tercan Oğlu Moçe Ağob'dan iddi'a Moçe Ağob tarafından takasa bi'l-vekale biraderi Evib Ağa evvelki istid'asında yoktur. Bu borcum değildir. Tanımam eğer ki böyle bir matlûbları olsaydı i'lamda zikri geçer idi. (çizik) Çünkü evraklarımızın ibrâzı için bize mehil verildi. Eğerki böyle bir matlûbları olduğu i'lamda zikir olursa idi onun dahî tebeyyünü için mehil verilür idi. Bu iddi'ası vahidir ve iş bu iddi'ası vahidir ve masarif iddi'asında nizâmen lâzım gelür ise kabûlumdur.

Havace Fethullah tabana cevabı: Bizim matlûbumuzun kaffesi sekiz yüz yetmiş beş liradır gerek evrakla ve gerek senedile tebeyyün ideceğini ol vakit getürdüğümüz evrakda bunun için sarahat yok didiler. Bize İstanbul müvekkilime yardım tebeyyün idecek evrakları kendünden nizâmen kabul olunur ise hakkımı isterim. Moçe Evib cevabı Moçe Fethullah'ın İstanbul'dan evrak getürüb tebeyyün ideceğine dâir i'lamda sarahat yoktur. Bu kadar bu iddi'asını tanımam iddi'a vahidir.

A.Ş.S.88/55-92

İ'lam Olunmuş

Numara 20 Fi 19 Mart Sene 86

İş bu numaralı Arpacı Oğlu'nun istid'asında Hatun Oğlu İsmâ'il'de yedi yüz seksen yedi guruşun tahsîli husûsunu istid'a itmiş olmağla İsmâ'il cevabında: Defterce hesabını görmeden desise ile benden bin otuz üç kuruşa sened aldı. Arpacı Oğlu cevabı: Hesabını gördük. Bin otuz üç kuruş borcu zuhur eyledi. Ona da sened verdi. Mezkûrun bin otuz üç guruş borcu zuhur eyledi ona da sened verdi. Koza iki yüz kırk altı buçuk kuruş teslim idüb kusuru kalan seksen yedi kuruşu isterim. İsmâ'il cevabı: Hesab gördüm. Kendüsüne kâni' olarak iş bu senedi verdim. Fi 21 Mart sene 86. (mühür-İsmâ'il).

A.Ş.S.88/55-93

Sened-i bi't-tav'i ve'r-rıza vermiş olduğunu merkûm İsmâ'il ikrar ve i'tiraf itmiş ve mezkûr senede mahsûben iki yüz kırk altı buçuk kuruşunun merkûm İsmâ'il'den tahsili. Karar-ı Meclis satdım senedi verdim dimiş iddi'am nizâmen kabul-ü şehade. Fi 22 Mart sene 86. eş-şahid 'Abdulkadir Bağdadi.

A.Ş.S.88/55-94

1250 Karabetin 3486 Yuvanni'nin Fi 23 Mart Sene 86

4762

Çolağın Oğlu Karabet ile Sarı Bodos Oğlu Yuvanni Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Bakırcı Oğlu Evhanis zimmetinde dört bin yedi yüz otuz altı guruş matlûblarının tahsili. Evhanis cevabında: Bin kırk küsür kuruş Sarı Bodos Oğlu Yuvanni'ye bin iki yüz guruşda Çolağın Oğlu Karabet borcumdur. Ben haklı değilim malım vardır. Ruhsat versünler bir dükkan tedârik ideyim. Karaz virem Sarı Bodos Oğlu Yuvanni cevabında: Ber-

müciib-i defter alacağım. Üç bin dört yüz seksen altı guruşdur ve istediği ruhsatı kefâlet tahtında olunur ise ruhsat virem. Karabet cevabı merkûmun cevabı gibi. Evhanis cevabında mal alur iken bende kefil itmediler. Şimdi kefilim yokdur. Karaz virem ruhsat virsünler.

A.Ş.S.88/55-95

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müde'a 'aleyh Evsaf'ın Çolak Oğlu Karabet'in matlûbu olan bin iki yüz elli kuruşun ikrar üzerine tahsiline hüküm olunduğu ve Sarı Bodos Oğlu Yuvanni'nin matlûb iddi'a eylediği üç bin dört yüz seksen altı guruşdan gayri ez-ikrar inkarında bulunduğu iki bin dört yüz kırk altı guruşun tahkiki zımnında merkûm Yuvanni'nin defteri kaydına müraca'at olunarak ber-müciib-i iddi'a mükayyed görünmüş ve her ne kadar merkûmun defteri hükmü medâr değilise de merkûm Evhanis meblağ-ı mezkûru müdde'i merkûmun borcu olduğunu mu'teberan-ı tüccârân huzurlarında ikrar eylediği müdde'i merkûmun yedinde bulunan şehâdetnâme me'âlinden anlaşıldığı ve zimmet-i mezkûru merkûmun hakikaten borcu olduğu Meclisi şer'ice yakın hasıl olduğundan ekserine era ile zikir olunan üç bin dört yüz seksen altı guruşun medyûn-i merkûm Evhanis'den tahsîli. Karar-ı Meclis fi 24 Eylül sene 86.

A.Ş.S.88/56-96

Fi 6 Muharrem Sene 87 ve 26 Mart Sene 86

38 Numaralı istid'ada

Yılanlı Oğlu Bedros Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Külâhçı Bekir zimmetinde bir kıt'a sened müciibi dokuz bin altı yüz guruş matlûbunu tahsîli da'va.

A.Ş.S.88/56-97

Fi 6 Muharrem Sene 87 ve Fi 26 Mart 86

22 numaralı Sinan Oğlu Karabet'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Muhsin Oğlu Molla Mehmed'e sekiz bin guruşluk muhâsebesi olduğuna muhâsebesinin rü'yetiyle matlûbunun tahsîli da'va: Molla Mehmed cevabı: (çizik) Sinan Oğlu Karabet kefâletiyle Frenk Oğlu Evhanis Ağa'dan almış olduğum arpa bedeli olarak yedi bin yetmiş iş ve Keçeli Oğlu İsmet'e üç bin sekiz yüz otuz üç kuruş hinta ve darı bedeli olarak iki kıt'a sened birisi Frenk Oğlu yedine ayarlanıp da Keçeli Oğlu yedine vermiş idim ve sened-i mezkûrları Sinan Oğlu Karabet'e vermişler. Benden bu akçelerin tahsîl olunması için ve bu akçelere bedeli senedleri vermezden evvel iki bin altı yüz kuruş iki def'ada merkûm Karabet'e vermişidim ve senedi verdikten sonra iki bin beş yüz kuruş yine merkûm Karabet'e verdim ve yine merkûm Karabet'e biraderim ma'rifetiyle iki bin dört yüz guruş teslim eyledim ve yine biraderim ma'rifetiyle çerçilere beş yüz kuruş ve merkûmlara adamı Kara Mehmed'e bir lira ile bir kile arpa ve def'a biraderim ma'rifetiyle bir öküz bedeli yüz doksan ve bin kuruş def'a ve bin beş yüz elli kuruşdan bu def'a onlara virdim. Cem'an üç bin dokuz yüz atmış dokuz kuruş idiyor ki senedlere mahsûb oldukda doksanardan guruşum dört yüz ve elli kuruşda sabun bedeli borcum vardır. Mahsûb olundukda bâkî kırk dört kuruş alacağım variken ve iş bu kefâleti sebeble bir kaç def'a mahallimize gidüb geldiği için vuku'bulan

masârifi üzerine bin kuruş bir kıt'a sened verdim. Fakat yanında bulunan iki kıt'a senedimi gerü verecek idi. Şimdi senedlerimi isterim ve bin kuruşluk senedi dahî kabul etmem. Sinan Oğlu Karabet cevabı: İş bu meblağa mahsûben iki bin beş yüz ve iki bin üç yüz doksan ve bin beş yüz ve bin beş yüz kırk dört guruş cem'an yedi bin dört yüz otuz dört kuruş aldım ve bu akçeleri yedi bin yetmiş beş kuruşluk sened ile vermiş olduğu bin kuruşluk senede mahsûb itdim. Yüz otuz kuruş hakkım kaldı isterim ve Keçeli Oğlu ismine olan sened için dahî bir para almadım. Molla Mehmed cevabı cevap-ı evvel. Altıncı Bâkîrli Molla Mehmed.

A.Ş.S.88/57-98

Fi 6 Muharrem Sene 87 ve Fi 26 Mart Sene 86

20 Numaralı İstid'anın Meâli

Adana'da mukim Sarı Bedos Oğlu Yuvanni ve Sinan Oğlu Karabet'in Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin Tarsus kapusunda Yamukoğlu Simon zimmetinde manîfâtura bahası olarak bâ-sened dört bin altı yüz elli guruş matlûbunu tahsîli da'va: Simon cevabı borcumdur. Şimdi vaktim yokdur. Bir kaç sene ruhsat versinler. Sinanoğlu Karabet ve pederi cevabı: Ben ruhsat vermem alacağımı isterim. Simon cevabı: cevap-i evvel...

A.Ş.S.88/57-99

Fi 6 Muharrem Sene 87 ve Fi 26 Mart Sene 86

6 Numaralı İstid'anın Meâli

Ekmekçi Kırkor'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Ekmekçi Menas zimmetinde bâ-sened iki bin üç yüz guruş matlûbunun tahsîli husûsunu da'va. Menas cevabı: Benim borcum yokdur. On iki bin altı yüz kuruş pederinde alacağım var idi. Bu şimdiki istediği iki bin üç yüz guruşu tenzil eyledik. Dokuz bin kuruş alacağım halde ve dokuz bin kuruş bir kıt'a sened aldı idim. Senedi zayia eyledim ve bu iki bin üç yüz kuruşluk senedi istedim ise senedi ğaib eyledim didi ve şimdi bu senedi meydana çıkarmış para istiyor. Halbüki benim kendisinde dokuz bin kuruşum vardır. Kırkor tarafından bi'l-ve kale Ekmekçi Simon cevabı: Babamın hiçbir akçe borcu yokdur ve tanımam yedimdeki bulunan sened mücibince matlûbunu isterim. Ekmekçi Menas cevabı: cevap-ı evvel Ekmekçi Başı...

A.Ş.S.88/58-100

Fi 14 Muharrem Sene 87 ve Fi 2 Nisan Sene 86

40 Numaralı İstid'anın meâli

Ya'kub Oğlu Tomat'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'âsınad Cibran Serik zimmetinde iki senelik bağ ğallesiyile on üç bin guruş matlûbunun tahsîli da'va. Moçe Cibran cevabı: On altı bin kuruş verdiğini bilmiyorum. Zira yedimde bulunan i'lamda yirmi bin kuruş alacağım vardır. Buna mukabil on beş bin kuruşluk otuz beş dönüm bağ verdi. Kusur beş bin kuruş kaldı eğer ki bu on altı bin kuruş verdiği i'lamın târihinden sonra bir şey verdi ise ibrâz

eylesün ve i‘lamin istinaf ve i‘ade-i muhâkeme müddeti geçdi. Moçe Toman cevabı: Yirmi bin kuruş verdiğinin kendisine iliği yokdur. Beyrut’a olan yetmiş sekiz bin kûsür kuruş borçlarını virecekdi. Üç seneden berü hala şimdiye kadar virmedi. Herkes kuruş paramı teklif etmek ile şimdiye kadar bizi süründürüyor. On altı bin kuruş matlubum dahî bu aya raci‘ değildir. Ayruca alacağımdan ve şimdiye kadar bağı ferağat etmediğim için ğallesini isterim. Moçe Cıbran cevabı: Moçe Tomat’ın iddi‘asının kaffesi bi-esasdır. Yedimdeki i‘lamdan borcu olub olmadığı anlaşılıyor ve on altı bin kuruş didiğinde hala bilmem ‘ilmühaberini ibrâz ider ise cevabını viririm. Tomat bâ- Ya‘kub.

A.Ş.S.88/59-101

Fi 14 Muharrem Sene 87 ve Fi 2 Nisan Sene 86

36 Numaralı İstid‘asının meâli:

Tanil Oğlu Bedros’un şîfâhen Vekili Sinan Oğlu Karabet’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Kûlahlı Bekir zimmetinde bâ-Sened dokuz bin dört yüz kuruş matlûbunu tahsîlini da‘va: Kûlahlı Bekir cevabı: Benim borcum o kadar yokdur. Beş bin beş yüz kuruşdur. Dokuz bin dört yüz kuruşa vâki‘a sened verdim ve bu akçeden bin iki yüz kuruş zimmetinde kalmadı. İki hafta sonra veririm deyü sonra Kayseriye’ye gitdi. bin iki yüz kuruş sened-i mezkûrden tenzil olundukda sekiz bin iki yüz kuruş borcum kalur ve buna mukabil atmış çeki koza teslim eyledim. Beher çekisi atmışar kuruşdan üç bin altı yüz kuruş mahsûbu icrâ olundukda mütebâkî ne kalursa borcumdur. Sinan Oğlu Karabet cevabı: Teslîmâtını bilmem sened mücibince matlûbumu isterim. Bekir cevabı: Kozayı hükümet ma‘rifetiyle teslim eyledim ve bin iki yüz kuruş dahî zimmetinde kaldı.(mühür Bekir).

A.Ş.S.88/59-102

‘Aviroğlu Moçe Artin’in Mahkeme-i Ticaret’e havâle buyrulan istid‘asında Semürkaş zâde Moçe Menof zimmetinde otuz ‘aded ‘Osmanlı lirası matlûbunun tahsîli husûsunda da‘va: Menof Ağa cevabı: Benim öylesi bir borcum yokdur. İlmühaberi vâir ise ibrâz eylesün. Artin Ağa cevabı: Kumcu Oğlu Petros ve Balamut Oğlu Ağob Oraklı Oğlu Ağob hazır oldukları halde verdiğim kendisi aynı üzere almadığına yemin eylesün ve buna dâir evrak ve ilmühaberim olmadığından evrakça tebeyyün ideceğimden lira-yı mezkûru mâdâme inkar idiyor nizâmında icrâsını isterim. Menof Ağa cevabı: Cevab-ı evvel fi 16 Muharrem sene 87.

A.Ş.S.88/60-103

Fi 16 Muharrem Sene 87 ve Fi 2 Nisan Sene 86

43 Numaralı İstid‘ânın Meâli-Bekir ve Mehmed

A.Ş.S.88/60-104

9 numaralı istid‘ânın mahlası meâlinden Artin’in Eniştesi Boğos zimmetinde bâ-sened ğayri ez-makbûz geçmiş fâiziyle beraber bin iki yüz kuruş matlûbunun tahsîli Boğos cevabında: Borcum yokdur. Tanımam Artin Ağa cevabında: Borcum yok didiği vahidir. Bâ-sened bin iki yüz kuruş matlûbunun mürur iden eyyamının fâiziyle tahsîlini isterim. Boğos

cevabında: Bundan ‘akdem bunlardan iki dükkan (çizik) altı bin kuruş bir kasab dükkanı bin yedi yüz kuruş diğer bir dükkan isticar itmiş idim. Mahharan altı bin kuruşluk dükkanın müstecir-i evvelini çıkartmadılar. Öyle kaldı. Bin yedi yüz kuruşluk dükkanın bedeli icarı olunan meblağ-ı mezkûru verdim ödeşdim. Bunlara ol vakit sened vermiş idim. Gerü redd idecekler idiler. Ğayib oldu didiler öyle kaldı. Artin Ağa cevabında: Eylediğim iddi‘ası vardır. Kendüsüne sened ğaib oldu deyü ifâde eylemedik. Ber-müci-i sened dükkan icarından yedi bin yedi yüz yetmiş guruş matlûbumuzun ba‘de’t-teslîmât bin iki yüz kusur kuruşun fâiziyle beraber tahsîlini isterim. Fi 4 Nisan sene 86.

A.Ş.S.88/61-104

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

44 Numaralı İstid‘ânın Meâli (alacak da‘vâsı)

Evhan Oğlu Artin’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Anastas ve Haridon namân kimesnelerde bâ-sened iki bin kuruş matlûbunun tahsîli da‘va.

A.Ş.S.88/61-105

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

46 Numaralı İstid‘ânın Meâli (alacak da‘vâsı)

Hacı Mehmed Oğlu Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Kürtoğlu ‘Osman zimmetinde bâ-sened üç bin üç yüz küsür kuruş matlûbunun tahsîlini da‘va.

A.Ş.S.88/62-106

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan 86

19 Numaralı İstid‘ânın Meâli

Adana’da Mukim Sinan Oğlu Karabet’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Perfeşli Hacı Mahmûd zimmetinde sekiz bin sekiz yüz seksen guruş matlûbunun tahsîlini da‘va.

A.Ş.S.88/62-107

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

50 Numaralı İstid‘ânın Meâli

Sinan Oğlu Karabet’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Çulha Mehmed zimmetinde bin kuruş matlûbunun tahsîlini da‘vâ. Çulha Mehmed cevabı: Borcum bin kuruş olmayub üç bin dört yüz kuruş idi virdim bir para borcum kalmadı. Karabet cevabı: İki bin dört yüz kuruş aldım bâkî bin guruşum kaldı. Mehmed cevabı: İş bu üç bin dört yüz kuruşun mükabele-i elli dokuzu buçuk batman ellişer guruşa beher batmanını virdim ve on üç buçuk batman dahî atmış yedi guruşa verdim ve iki batman dahî def‘a dayısına elli yedişer

guruşa verdim ve beş yüz kuruş dahî nakden verdim bu hesabdan benim kendüsünde dört yüz fazlasını isterim. (mühür- memiş).

A.Ş.S.88/63-108

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

52 Numaralı İstid'anın Meâli

Tanil Oğlu Moçe Bedros'un Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında pederi Karabet ve kayını Serkeş zimmetlerinde bâ-sened üç bin altı yüz kuruş matlûbunun tahsîlini da'va. Berber Karabet cevabı: İki bin yedi yüz gurusunu Kelbe'nin Oğlu Abraham Ağa'ya ve bin yüz kuruşunda bir sene sonra Kirkor Ağaya virdim. Bir para borcum kalmadı. Sinan Oğlu Karabet cevabı: Biz akçe almadık. Matlûbumun kaffesini bundan isterim. Berber Karabet cevab: Mülkümü satdırdılar. Borcumu verdim. Sinan Oğlu Karabet cevabı: (çizik) mülkünü terhin iderek satılmasına dâir bizi vekil itmiş idi ve illa hamîyyetleri bizim yanımızda mevcuttur. Fi 27 Muharrem sene 86. (mühür-Karabet).

A.Ş.S.88/63-109

51 Numaralı İstid'anın Meâli

Hacı 'İsa'nın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Kayseriyeli Efram Oğlu İlya zimmetinde bâ-sened ez-ğayri makbûz bin kuruş matlûbunun tahsîlini da'vâ. İlya cevabı: Borcum benim olmayub Çerçi Hüseyin ile Sakallı Hüseyin'in ayrı ve ben dahî kefil imzası koydu idim ve mezkûrun altı yüz atmış sekiz gurus fâizi olub sened târihinden yirmi gün sonra fâizini tenzil itdiler. Asıl matlûbun olan üç bin üç yüz otuz iki kuruş vireyim senedi bana vir didiğimde ğayri kabul itmem. Fakat senedde olan kefâlet imzanı bozarım didi ve imzasını bozdu. 'İsa'nın cevabı: İddi'a vahidir. Matlûbumu isterim. İlya cevabı: Sened ibrâz olunduk da anlaşılır. Fi 27 Muharrem sene 86.

A.Ş.S.88/63-110

Senedine müraca'at olundukda asıl medyûn müteveffâ Çerçi Hüseyin olduğundan evvel-be-evvel müteveffâ-yı merkûmun tereke mevcüdesinden araması lâzım geldiği. Karar-ı Meclis. Fi 27 Muharrem sene 87 ve fi 16 Nisan sene 86.

A.Ş.S.88/64-111

27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

23 Numaralı İstid'anın Meâli

Niğdeli Hacı Yordan'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Çerçi Oğlu Ali zimmetinde dokuz bin beş yüz gurusunun tahsîlini da'va Ali cevabı: Tarsus'da müflis oldum. Ticâretten vekiller ta'yin olundu. Herkes masadan hissesini aldı ve daha ben i'lam almadım. Hacı Yordan cevabı: Fi'l-hakika müflis oldu. Ticâretten sened kefilî ta'yin olundu. Dükkanda bulunan mal satıldı. Asıl matlûbun on bir bin sekiz yüz elli sekiz gurus otuz para idi. Masasından iki bin yedi yüz gurusluk mal aldım. Kusuru Ali'ye kalmışdır ve senedlikler

hilelü müflis gördüklerinden ticâret i'lam virmedi ve bütün olarak ve defterleri Tarsus Ticâret Mahkemesi'nde mahfuzdur muhâsebesi görülmedi. Cahimleri yüzü üzere kaldı. Şimdi zimemâtdan her neki tahsîl olunmuş ise ve emvâl ve eşyâsı bedelinden dahî mevcüd her ne var ise hisseme isâbet idenini kimden lâzım gelür ise ondan isterim. Ali cevabı: Ticâret ma'rifetiyle eşyâm satıldı ve defterlerim ticâret tarafından alındı ve dört mah kadar dahî mahbus oldum. Bu adamın benden bir iddi'ası kalmadı. Masam nerede ise oradan arasın ve Yusuf dahî da'va Meclisine istid'a itmiş idi. Orada dahî muhâkeme olarak müflis olduğumdan benden bir şey lâzım gelmedi. Yordan cevabı: Vâki'a da'vâ Meclisinde muhâkeme olarak ticârete 'aid olan işlere biz bakmayız. Adana Ticâret Mahkemesi'ne git iddi'a it didiler burada iddi'a idiyorum ve bunun üzerine da'vadan bir hüküm vermediler. Fi 27 Muharrem sene 87. (mühür-Ali).

A.Ş.S.88/65-112

Fi 27 Muharrem Sene 87 ve Fi 16 Nisan Sene 86

3 Numaralı İstid'ânın Meâli

Kayseriyeli Simonun Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Kalleş Oğlu Evhanis zimmetinde bâ-sened üç bin dokuz yüz otuz sekiz guruş matlûbunun tahsîlini iddi'a.

A.Ş.S.88/65-113

27 Numaralı İstid'ânın Meâli

Niğdeli Hacı Yordan'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında 'Abdürrezzak zimmetinde altı bin guruş matlûbunun tahsîlini da'va 'Abdürrezzak cevabı: Bundan evvel Tarsus Mahkeme-i Ticâreti'nde iflasımıza hüküm olundu. Masam açıldı. Emvâl ve eşyâmı senedlikler aldılar. Yordan cevabı: Matlûbunun aslı sekiz bin dört yüz kırk buçuk beş kuruş idi. Senedliklere alacağımı tanıtdım. Üç bin beş yüz yirmi dört guruşluk masasından mal aldım. Bâkî kalan matlûbun masasının hulasasıyla isterim. 'Abdürrezzak cevabı: Defterinde müflis oldum. İlla müflisim masamdan arasın 'Abdürrezzak.

A.Ş.S.88/66-114

Fi 29 Muharrem Sene 87 ve Fi 18 Nisan Sene 86

49 Numaradaki İstid'anın Meâli

Niğdeli Hacı Yordan'ın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında İstanbul'lu Hanna zimmetinde beş bin guruş tahsîlini da'va. İstanbul'lu Hanna cevabı: Dükkanım yandı. Tarsus Mahkeme-i Ticâreti'nde iflasına hükm olunan mal ve eşyâ ve zimemâtimin Mahkeme-i Ticâret'den ta'yin olunan sened beğlere teslim olundu. Hakkımda müflis mü'amelesi icrâ olduğu için varsun Mahkeme-i Ticâret'den arasın. Otuz üç bin kuruş kaffe-i borcum çıkdı. Yordan cevabı. Altı yüz yirmi kuruş asıl alacağım var idi. Bin yüz yirmi kuruşluk masasından mal aldım. Kusur kalan beş bin guruşu isterim. Hanna cevabı: Va'de istedim ise de vermediler. Kaffe-i emlakimi bi'l-furuht müflis eylediler. Fi 29 Muharrem sene 87.

A.Ş.S.88/66-115**Fi 29 Muharrem Sene 87 ve Fi 18 Nisan Sene 86 İmamzâde Ahmed Efendi'nin istid'ası**

Kara 'Ali Efendizâde 'Abdulkerim Efendi ve Yusuf Efendi zimmetlerinde bâ-i'lam-i şer'i üç bin yedi yüz kırk üç guruş matlûbuna mahsûben mûmâ-ileyhimanın tüccâr Yuvanni zimmetinde olunan dükkan bahası ekinde iki yüz kuruş alacağını bâ-ma'rifet-i Mahkeme-i Ticâret sebküsünde itmiş ve nizâmı dâiresinde kabûl-ü keyfiyyetleri icrâ olunmuş olduğundan sebküsü ve tahtında olan meblağın tarafına i'ta ve teslimine lâzım gelen masârifâtı i'lam târihinden güzeştesinin tahsisi husûsunu iddi'a ider. Şerif Efendi cevabı: Zikir olunan i'lamda muharrer olan mebâliğden iki bin altı yüz yirmi kuruş akçenin altı yüz on kuruşu benimdir. Bin beş yüz kuruşu biraderim Yusuf Efendi'nindir ve mezkûr akçem ve sâir borçlarım var viremem. Yusuf Efendi cevabı: Mezkûr i'lamda müharrer olan akçeden bin yüz yirmi üç guruş benim borcum olub sebküsünde olan akçeden altı yüz yirmi üç guruş virebilürüm kusurunu şimdi viremem. Ahmed Efendi cevabı: Mahkûm olan matlûbumu merkûmlardan isterim. Sebküsünde olunan akçeyi matlûbuma mahsuben kâmilen alurum. Yusuf ve Kerim Efendiler cevab-ı sabik üzere cevab eylemişlerdir. Fi 29 Muharrem sene 87 ve fi 18 Nisan sene 86. Şahid Kerim Efendi Şahid Ahmed Efendi (mühür- Yusuf).

A.Ş.S.88/66-116

Keyfiyet lede't-tezekkür i'lam-ı mezkûrun muayyenesi lâzım gelmekle merkezden bi'l-celb mütale'a olundukda geçen seksen altı senesi saferi'l-hayrın dördüncü günü Mahkeme-i şer'iyyeden tanzim ve müdde'i Ahmed Efendi yedine i'ta ve teslim olunan i'lam-ı şer'ide medyûn-i merkûm 'Abdülkerim Efendi'nin iki bin altı yüz yirmi ve Yusuf Efendi'nin yüz yirmi üç kuruş borçlarının tahsiline hüküm layık olmuş olduğundan târih-i mezkûrden berü Kerim Efendi'nin borcu olan iki bin altı yüz yirmi kuruşun bir senelik fâizi olan üç yüz on dört guruş ile cem'an iki bin dokuz yüz otuz dört ve Yusuf Efendi borcu olan bin yüz yirmi üç kuruş ile cem'an bin iki yüz elli yedi kuruş borçları olub sebkünde olan akçeden kerim Efendi hissesi olan altı yüz kuruşun zimmet-i mezkûreye mahsûbiyle kusur kalan iki bin üç yüz otuz dört guruş Efendi mûmâ-ileyhden tahsîli ve Yusuf Efendi'nin sebkünden mezkûre

hissesi olan bin beş yüz kuruşdan zimmeti görünen bin iki yüz elli yedi kuruşun mahsûbu bi'l-icrâ -9.

A.Ş.S.88/67-117**Fi 29 Muharrem Sene 87 ve Fi 18 Nisan Sene 86****69 Numaradaki İstid'anın Meâli**

Hacı Hasan Müslim ve şürekasının Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında 'Abdülkadir Efendi zimmetinde hatt-ı leffiyile müharrer defter mücibince beş bin beş yüz yirmi bir kuruş on para matlûbunun tahsîlini da'va. 'Abdülkadir Efendi cevabı: (1 satır çizik) Altı bin beş yüz yirmi bir kuruş on para borcumdur. İki bin beş yüz kuruş kitabet ücreti bin dört yüz yetmiş dahî teslimâtım olub bâkî bin altı yüz yirmi bir kuruş borcum kalıyor. Hacı

Hasan cevabı: İfadesi vecihle bâkî bin altı yüz yirmi bir kuruş matlûbun kalmıyor. Fi 29 Muharrem sene 87. ‘Abdulkadir Bağdadi Hacı Hasan Müslim ve Şürekâ.

A.Ş.S.88/67-118

Keyfiyet lede’t-tezekkür bin altı yüz yirmi bir kuruşu Musûllu ‘Abdulkadir Efendi’nin tahsîlen Hacı Hasan Müslim ve şeriklerine teslimi. Karar-ı Meclis fi 29 Muharrem sene 87 ve fi 18 Nisan sene 86. Eş-şahid ‘Abdulkadir.

A.Ş.S.88/67-119

9-

Küsürü olan iki yüz kırk üç kuruş siyak-senedü olan mahalden Yusuf Efendi’ye teslimi. Karar-ı Meclis fi 28 Muharrem sene 87 ve fi 18 Nisan sene 86 Eş-şahid Abdülkadir.

A.Ş.S.88/68-120

Fi 29 Muharrem Sene 87 ve Fi 18 Nisan Sene 86

53 Numaradaki İstid‘anın Me‘ali

Mehmed ve Zarif ve Hamide’nin Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid‘asında Karun Süleyman zimmetinde altı yüz guruş matlûblarının tahsilini da‘va.

A.Ş.S.88/69-121

Tarsus ahalilerinden ve tebe‘a-i Devlet-i ‘Ali’yyeden Hacı Mustafa nâm kimesne iddi‘asında tebe‘a-i Devlet-i ‘Ali’yyeden Tosun Mehmed Kevranizâde (çizik) müteveffâ biraderi Hasan’ın terekesini bâ-‘arzuhal Adana hükümetinden iddi‘a itmiş ve şurut-i muharrere tevfikân kefâlet rabtı ile merkûm Mehmed Kevrani bu tarafa celb olunmuş olduğundan muhâkemelerinin icrâsı zımnında Mahkeme-i Ticâret’e lede’l-havâle merkûm Mehmed bi’l-celb Mehmed cevabında tereke-i mezbûrun beş yüz kuruşunu peşin ve iki bin beş yüz kuruşunu üç yüz atmış bir günden îfâya sulh olarak tamam da‘vadan zimmetimizi ibra eyledik. Hacı Mustafa cevabında: Merkûmum ifâdesi vecihle razı oldum. Fi 23 Nisan sene 86. (mühür) (mühür el-Hac Mustafa).

A.Ş.S.88/69-122

Husûsi mezkûrun beş yüz kuruşunu peşinen ve iki bin beş yüz kuruşunu üç yüz atmış bir günden îfâ itmeye üç bin kuruşu tarafeyn bi’t-tav‘i ve’r-rıza sulh olarak tamamlanan da‘vadan birbirlerinin zimmetlerini ibra-yı sahîh ile ibrâ eylediklerini gelüb Meclis-i Ticâret’e haber vermeleriyle meblağ-ı mezkûr üç bin guruşun beş yüz kuruşunu peşinen ve iki bin beş yüz kuruşunu târihten bi’l-i’tibar üç yüz atmış bir günden tahsîlen Hacı Mustafa’ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 4 safer sene 87 ve fi 23 Nisan sene 86 Eş-şahid ‘Abdülkadir Bağdad.

A.Ş.S.88/70-123

Tarsus'lu Kasab Mehmed'in istid'ası Adana'da kâin tüccârândan Kayseriyeli Bantol Oğlu Moçe Nikola ğaib 'anil-Meclis Kayseriyeli Kibritçi Oğlu Todoraki mutasarrıf-ı esbak Sa'adetlü Halil Paşa zamanında ve hem de vekil bulunmuş olub mütevekkilesi bulunan Todorakiye Tarsus'da Cami'in-nür Mahallesi'nde vâki' mutasarrıf olmağla ma'lûmü'l-hudud menzilimi yirmi bir bin kuruşa satmışdım. Müahharan meblağın on beş bin gurusunu bi'l-ahz ve gerüye kalanları talebde iken menzil-i mezkûru güya şartı tahtında vermiş olunduğunu iddi'a etmek ve keyfiyet Adana'da muhâkemeye düşüb ve hıtam-ı muhâkemeye kadar aldığım on bin gurus İğneci Oğlu yediyle mezkûre emaneten bırakılmış ve da'va-yi mezkûr Tarsus'ca fasl olunub da sureti hak yedimde zuhur ider ise on bir bin gurusuma tahsîl olacağı misillü emanet bulunan on bin kuruşumda virileceği emr olunmuş idi. Bina-en 'aleyh mezbûr on bin gurus amma.

A.Ş.S.88/70-124

Abtoli Oğlu Moçe Nikola cevabında: Pederim o kimse ile muhâkeme olmuş oldum tek kuruş almadım. Merkezden arasınlar eğer bir imza veyahut kefâletim vârise tebeyyün eylesün. Mehmed cevabında: Merkezde depozito olan on bin gurus akçemi Moçe Nikola almış olduğundan akçemin Moçe Nikola'dan tahsîli ve bu depozito olunan akçe ev maddesine dâir olduğundan ve yedimde ona dâir evraklarım olduğundan akçem'in tahsîli. Moçe Nikola cevabda ben merkezden akçe almadım. Eğer aldığımı dâir bir imzam var ise ibrâz eylesün. 25 Nisan sene 86. (mühür- Mehmed).

A.Ş.S.88/71-125**Demirkaş Oğlu'nun Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında**

Kuru Kibri Mahallesi sâkinlerinden Norik nâm kimesne zimmetinde olan iki bin altı yüz kuruş matlûbunun tahsîlini da'va Norik cevabında: İki bin altı yüz kuruşa bağçe kapalı aldım bâ-'ilmühaber Çiftçi Başısı Keykorak'a bin dört yüz kırk kuruş teslim eyledim. Sonra kendüsüne bin yüz kuruş nakden teslim eyledim. Atmış kuruş borcum kaldı idi. Onu da nakid didim bi'n-nefsihi Torisi'nden kendüsünde kaldı. Vekili nezaret cevabında mukaddem kendüsüne inba tenbih olunmuş idiği çiftçi başıya virdik. Vaktinde bana ver denmiş idi. Serkis ibrâz eylesün tanırız. Temürkaş Oğlu Moçe Menof verdiği akçenin 'ilmühaberini ibrâz eylesün. Norek cevabında: Çiftçi başıya verdiğim akçenin Serkis'in ibrâz iderim. Kendüsüne teslim eylediğim akçenin 'ilmühaberi bu korfo mukirrası üzere yemin ider ise nizâma razıyım.

A.Ş.S.88/71-126

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür merkûm Norik bin dört yüz kırk kuruş çiftçi başıya ve bin yüz kuruş nakden Moçe Menof'a cem'an iki bin beş yüz kuruşa müstecab iddi'asında bulunmuş ve müdde'i Moçe Menof'a teslîmât-ı mezkûrun bin dört yüz kırk kuruşunu bi'l-ikrar bin yüz kuruşunu inkar eylemesi üzerine müdde'a'aleyh Norik tarafından tebeyyün olunması lâzım gelmiş ve teklif olundukda tebeyyünden izhar-ı 'acz iderek Moçe mümâ-ileyhin tahlif olunmasını taleb eylemiş ve bâ-tezkere-i mahsusa reis-i ruhanisi tarafına bi'l-irsal meblağ-ı mezbûr bin yüz kuruşu almadığına yemin virdirilmiş olmağla merkûm Norik'in

mukir olduğu atmış kuruşuyla cem'an bin yüz atmış kuruşu merkûmden bi't-tahsîl Demürkaş Moçe Menof'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 15 Nisan sene 86.

A.Ş.S.88/72-127

Fi 11 Safer Sene 87

Moçe Senri Kamaz'ın istid'ası Yavek Ninsan Vekili Debbağlızâde Halil Ağa'nın Hızırlı Karyesi'nde ve Nasır Oğlu Mahmûd nâm kimesneye ahz ve i'tası için on iki bin yirmi iki kuruş on para nakden ve müahharan 'ita eyledim idi. Ba'dehü def'a'atla mütelebe eyledim ise bir takım mühavele ve imrar-ı vakit eylemesini ve dünki gün meblağ-ı mezbûrun zabıta Bektaşî'si Ref'atlı Efendi huzurunda taleb eyledim ise bütün inkâr sadedlerinde bulunduğu ve merkûmun kabz eylediği meblağ defterinde mûnderiç olmakla Bektaşî mûmâ-ileyhin ma'rifetiyle celb ve nezdinde verilmiş memhûr olarak hıfzetdirilmiş olduğundan icabının icrâsıyla hakkımın tahsîli. Mahmûd cevabında: Bende ahz ve i'tası için para almadım. Bana zimem defteri vermiş iken ücretimle tobladım. Kendülerine ba'de't-teslim 'ilmühaberlerini aldım. Eğer defterde tebeyyûn ahzû i'tasına dâir kaydı zuhur ider ise nizâmına razıyım. Zimemâta dâir muhâsebemizi rüyet eyledik. İki yüz elli yedi buçuk kuruş zimmetim kaldı. Halil Ağa cevabında: Serkis mücibi nakden ve havâleten on iki bin guruş iki yüz ve kusur kuruş verilmiştir. Eğer ki serkimde olan esamilerin resmen pusûla ibrâz ider ise kabul ve bu keyfiyetde ketm ve ihfa olduğundan defterinin meydana çıkmasıyla tahkik-i madde olunması matlûbumdur. Mahmûd cevabında: Nakden para almadım zimemâtdan tahsîl eylediğim pusûlasını ibrâz iderim. Eğer tebeyyûn itmeden defterimde kaydı zuhur ider ise kabul. Debbağlızâde Halil Ağa Deli Hasan Oğlu Mahmûd.

A.Ş.S.88/72-128

Keyfiyyet-i mezkûr lede't-tezekkür karar verilmesi esnasında merkûm Mahmûd Mec-lis-i Ticâret'e vürüd iderek müdde'i merkûm ile muhâsebelerini yegan yegan bi'l-kıyye. Fi 14 Mayıs 86 (çizik) târihinden bi'l-i'tibar on bir günden te'diye itmek üzere Hoca Naim Halil emrine sekiz bin iki yüz elli dört buçuk kuruş bir fazla kambiyyat verdiğini ve zimmeti olduğunu takrir ve beyân itmiş olduğundan târihten bi'l'itibar on bir gün dühulünde meblağ-ı mezkûr sekiz bin iki yüz elli dört buçuk kuruş medyûn-i merkûm Deli Hasan Oğlu Mahmûd'dan tahsilen Moçe Senri için def'i'den teslimi. Karar-ı Meclis fi 25 Safer sene 87 ve fi 14 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/73-129

Fi 26 Muharrem Sene 87 ve Fi 15 Nisan Sene 86-Numra 60

Adana'da mukim Teba'a-i Devlet-i Ali'yeden ve tüccârândan İlbatol Oğlu Moçe Nikola'nın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Tarsus'da mukim Kayseriyeli Keşben Oğlu ve Dentiri Oğlu Haraşdo otuz yedi bin beş yüz yirmi kuruş matlûb-i 'âcizânem olub ve bu gün üç senedir sürüncem'ede bırakmış olduğundan icabının icrâsı ba'de'l-icrâ tebeyyûn idecek halata göre matlûbumun tahsîli. Haraşto cevabında: Benim bu adam ile iş virmişim yokdur. Öyle bir deyn tahvilim vâir ise de meydana çıkartmam. Zira hiç borcum yokdur. Moçe Nikola cevabında: Bu adam müteveffâ Rembitos'un biraderi merkûm

hanesinde vefat itdiğinde kaffe-i eshab-ı matlûb Kabul Karyesi Kermir'de merkûmun hanesine tecem'mü' iderek bu Hristo dahî hazır bulunarak müteveffânın defterlerini meydana alub müvazene ile kaleme aldık. İki yüz elli küsür bin kuruş zimemât-ı defterinde mükayyed göründü. Bunun bedeli yüz yetmiş küsür bin kuruş yine bâ-defter deyni göründü. İş bu merkezde olduğu halde merkûm Hristo mademki seksen bin küsür kuruş zimemât-ı fasılası ve bütün sâiresin tahsîl idecek olur ise her cihetle telefıyyat olur. Evvela yeğenlerime saniyen eshab-ı matlûba ğadr olur ve bu bizleri ikna' eylediki ben terekeye vas'-i yed eyleyem ve zimemâtı tahsîl ideyim. Emir olduğunuz mahalle teslim ideyim. Ol mahalden herkes matlûbuna göre taksimini alsun. Vesile bizler dahî kani' olub mersuma böylece icrâ itmesi için ırzalarımız ile yedine bir kıt'a sened verdik. Bu babda madem kendisi deposun malına vaz'-i yed eyledi kendisini asıl makamında bizi tanıtdı ve bizlere borçlu olduki tahsîl eylediği akçeyi Seyran Oğlu Hacı İstefan Ağa'ya virüb andan bizlere virilmek üzere halbuki düyûnün zimemâtı bitüb zimmetinede geçirdik. Kat'i- nazar eşyâ ve gemüsünü takımlarını dahî furuht idüb eshab-ı matlûbların hiç birine hesap göstererek güna güna desiseler ile kimine nısıf kimine gurusda otuz para merkûmun kâffe-i deyinlerini te'diye itdim diyerek nefsi-i 'âcizânemin kırk beş bin küsür matlûba mahsûben yedi bin yedi yüz seksen kuruş te'diye idüb bâkî matlûbum mümane'at idiyor. Bu babda sahha'l-bâkî görülen matlûbumun nizâmen icab iden fâizini ve masârifâtını iddi'a idemedim. Hristo cevabında: Bana gelen ihzariye pusûlasında öyle bir vekilin yahud vazihıda lakırtısı yok. Hod be-hod bizde alacağı var imiş birde bendeki alacağı ibrâz itmesi için geldim. Kendi nefsime borcum ne ise vireyim. Sâir güna iddi'ası vâir ise bu gün mefhûm veremem nizâmen anın içinde istid'a itmemele bendeki matlûbu her ne ise beyân eylesün zira benim borcum yokdur. Nikola cevabında: Yedimde bulunan imzası mücibince düyûnü benim deyü meblağ-ı mezkûru kendüsünden isterim. Hristo cevabında: Ben düyûnü tahsile gelmedim. Onun için istid'a eylesün cevab vireyim. Karar dokuzuncu numaraya nakil oldu. 9.

A.Ş.S.88/74-130

Fi 26 Zi'l-hicce Sene 86 -16 Mart Sene 86

Kayseriyeli Misya'nın Vekili Ağob'un İstid'ası Bi'l-vekâletnâme Vekil Halil Ağa'nın

Macin ahâlilerinin Talasoğlu Ohannes zimmetinde bâ-sened üç bin dokuz yüz otuz sekiz gurus matlûbunun tahsili da'va. Ohannes cevabında iddi'a eylediği üç bin dokuz yüz sekiz gurus borcumdur. Fakat bunlardan ma'ada diğerlerine kırk bin kuruş borcum vardır. Müsa'ade eylesün fezaz te'diye iderim. Halil Ağa cevabında: Benim iddi'a eylediğim akçe merkûmun kendi zimmetidir. Sâirlerine olan borç babalarının borcudur. Merkûm Ohannes'in ayruca malı vardır. Ordan te'diye eylesünler. Yoksa bunlar borçlu değildirler. Mahza bu alacağı (silik) içündür. Ohannes cevabında: borcum babamızın değildir. Bütün bizimdir. Mehil versünler. Te'diye iderim. Debbağlızâde Halil.

A.Ş.S.88/74-131

Ber-mücibi ikrar üç bin dokuz yüz otuz sekiz guruşda medyûn-i merkûm Ohannes'den tahsîlen müdde'î Ağob Vekili Halil Ağa'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 12 hızır sene 87 ve fi Selh-i Nisan sene 86.

A.Ş.S.88/75-132**Eshab-ı Zerra'dan Mihmandar 'Abdülkadir Ağa'nın İddi'ası**

Demürkaş Oğlu Moçe Menof ile vuku'bulan ahz ve i'tamızın i'adeten muhâsebesi muradıdır. Vekil-i nazret cevabında: muhâsebemiz yokdur ve edide bâ-huccet-i şer'îye iştirak eyledik. Ali Rıza Paşa zamanında vuku' bulan muhâsebemiz Veysi Paşa zamanında Meclis-i kebir ma'rifetiyle rü'yet olunarak kendünün matlûbunun mahsûben elli yedi bin beş yüz kuruş hane ve on bir bin kusur kuruş Çolağın Oğlu Karabatin'e havâle eyledi elden üç muhâsebe kat' olundu bir ilişğimiz yokdur. 'Abdülkadir Ağa cevabında: Devlet-i 'Ali'yye emri mücibi fâiz muhâsebesini Meclis-i kebir rü'yet edemediğinden ve böyle olduğuna dâir ol vakit Halep Vilayeti'ne telğıraf keşide eylesün. Böylesü muhâsebe ve fâiz güzeste hesabımız olmadığından o hala yedimde idi. Geçenlerde (silik) hesap gününe kadar yirmi iki mah mürur eyledi deyü ve altı ayda mahbusda iken hesap iderek güzeste zam eylediler. Meclis-i idarenin hesabını tanımam. Metos muhâsebemin rü'yetini isterim. Dokuzumda atmış üç guruş giderken kırk beş guruş kesmişler kabul eylemem. Nazret cevabında: Meclis-i kebir bu maddeye müdahale idemeyecekmiş ne fazlasın görmüşler ise icab iden mahalden süal idersiniz. (mühür).

A.Ş.S.88/75-133

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'î 'Abdülkadir Ağa'nın istid'a ve ifâdesinde hulasa-i iddi'ası fâiz güzeste da'vasından ibaret ve i'ade-i muhâsebe husûsunu da'vada bulunmuş ve ifâdesinde de müdde'a 'aleyh Moçe Menof ile meyânelerinde cereyan itmiş olan alaverenin hesabı kat' olduğu anlaşılmış olduğundan mürabaha-i nizâmisi iktizasınca i'ade-i muhâsebesine salahıyyeti olduğu. Karar-ı Meclis fi 12 Safer sene 87 ve fi 30 Nisan sene 86. Eş-şahid 'Abdülkadir Bağdad.

A.Ş.S.88/76-134**Moçe Yusuf'un İstid'ası**

Hacı Mustafa Ağa zimmetinde bâ-kontorato sisam bahasından gayre-ez makbûzat bin altı yüz kırk iki kuruş matlûbunun tahsîli. Hacı Mustafa Ağa cevabında borcum yokdur. Yusuf cevabında: Yedimde bulunan sened mücibi tebeyyün iderim Hacı Mustafa Ağa cevabında: Sened var ise ibraz eylesün. Mustafa.

A.Ş.S.88/76-135

Husûs-i mezkûru tarafeyn meyânelerinde muhâsebelerini bir-i rü'yet cemi'i hesabdan mütebâkî bin yüz guruş borcu olmadığını (çizik) ve otuz bir günden te'diye ideceğine dâir sened verdiğini müdde'a 'aleyh Hacı Mustafa Ağa'da Meclis-i Ticâret'e gelüb takrir-i cebat

eylemiş olduğundan ber-müciib-i ikrar meblağ-ı mezbûr bin yüz kuruşu târih-i i'lamdan otuz bir gün sonra Hacı Mustafa Ağa'dan tahsîlen müdde'i yapıcı Moçe Yusuf'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 28 Safer sene 87 ve fi 16 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/77-136

Fi 15 Safer Sene 87 ve Fi 4 Mayıs Sene 86

Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden Adana'da Mukim Tüccârândan Kuyumcu Oğlu Moçe Tiros'un Mahkeme-i Ticâret'e Havâle Buyrulan İstid'ası

Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yyeden ve Ermeni Milleti'nden Tanrıverdi ve Havutlu Bucağı sâkinlerinden Murad ve Oğlu 'Abvak ve zevcesi Hevas zimmetlerinde birbirlerine kefil-i bi'mal ve'n-nefs olarak bir kıt'a sened borcu otuz bir bin kuruş matlûbundan on dört bin altı yüz seksen beş guruş teslimâtlarından ma'ada on altı bin beş yüz on beş kuruş matlubumun mürur iden güzêştesiyle iki bin üç yüz kırk guruş güzêştesiyle on sekiz bin sekiz yüz elli beş guruşun tahsîli muradımdır deyü da'va merkûman cevaplarında borcumuzdur. Şimdi vermeğe vaktimiz yokdur. Bu senelik çiftliğimin masârifâtında virsün hasılatımız meydana geldiği vakitte te'diye ideriz. Kuyumcu Oğlu Moçe Tiros cevabında: Üç bin yüz kırk beş kuruş daha virdim. Cem'an eski ve yeni yirmi iki bin guruş iş bu târihden altı mah sonra virmekliğine razıyım deyü bâ-red Mahkeme-i Ticâret masârifâtıyla mezkûr yirmi iki bin guruşun üzerine güzêşte olarak zam ideceğim. İki yüz kırk guruş ile cem'an yirmi üç bin guruşu vakt-i mezkûrde tahsîl olunması için i'lamını isterim. Medyûn-i mezkûrlar dahî suret-i meşrûha vecihle borçları olduğunu kabul ve mu'terifiz. Fi 16 Safer sene 87 ve 5 Mayıs sene 86. (mühür-Çevaş) (mühür-Murad).

A.Ş.S.88/77-137

Meblağ-ı mezkûr yirmi iki bin guruş üzerine iki yüz kırk kuruş güzêşte 'ilave iderek târihden i'tibaren altı mah sonra te'diye itmekliğe müdde'i Moçe Tiros razı olduğundan ve müdde'a 'aleyhim dahî ol vecihle kabul eylediklerinden.

A.Ş.S.88/78-138

Kayseriyeli Yuvan Oğlu Bedos'un istid'asında ma'denci Simon zimmetinde alacağım olub medyûn-i merkûmun eniştelereinden Yorki yediyle gelüb bi'l-vasıta kirecin beher kantarını otuz beş guruşdan alur isek iki bin beş yüz kuruşluk kireç viririm. Beş yüz kuruşunu bana ver iki bin guruşunu Simon borcuna takasa mahsûb idelim didiğimizde ben dahî kabul idüb beş yüz kuruşunu kendüsüne vererek iki bin kuruşunu merkûm Simon borcuna mahsûb eyledim. Şimdi ise medyûn-i merkûm ile meyânelerinde münaza'a zuhur eylemiş olduğundan mahsûben iki bin kuruşu kabul itmeme iddi'asında bulunmuş olduğum. Yorki ve pederi cevabında.

A.Ş.S.88/78-139**79 Numaralı İstid'anın Meâli**

Ma'denci İlba Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Sarı Yuvan Oğlu Bedos zimmetinde kireç bedelinden mütebâkî iki bin guruş matlûbum olub meblağ-ı mezkûr mükabelesinde havâle vermiş ise de havâle eylediği mahal çürük olduğunu şimdi kendisinden isterim. Moçe Bedos cevabı: Kendisi kabul eyledi tebeyyün iderim. Yorki cevabı: Havâle gösterdiğim mahalden alur isen elden alamaz isen ben virdim didi. Onun üzerine havâleyi kabul itdim. Havâlesi çürük olduğundan şimdi kendüsünden isterim ve kireci Şubat altı yedi târihlerinde teslim eylerim. Beher kantarı otuz beşer guruş Moçe Bedos cevabı: Kirecin kantarını yirmi iki kuruşa virir oldukları halde havâleyi kabul etdikleri için kantarı otuz beş kuruşa aldım ve kabul eylediklerine dâir mu'teber şehâdetnâme ile tebeyyün iderim.

A.Ş.S.88/78-140

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür merkûm İlya Simon'dan havâleyi kabul eylediğine ve ol târihde kirecin bir kantarı yirmi beş kuruşa olduğu bi't-ta'yin ve havâle-i mezkûrun kavi olduğu (çizik) tüccârân-ı mu'teberandan taraflarından bir kıt'a şehâdetnâme ile ihbar olunmuş ve hakikat-i hal bu merkezde olduğu tahakkuk ve tebeyyün olduğundan merkûm İlya'nın Moçe Bedos'dan asla ve kat'a iddi'aya hak ve salahiyeti kalmadığı. Karar-ı Meclis fi 9 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/78-141**Fi 18 Safer Sene 87 ve Fi 7 Mayıs Sene 86**

Taydos oğlu Bağdesar'ın kendü tarafından asâleten ve biraderleri tarafından vekâleten Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Kara Ali Efendi Oğlu 'Abdulkerim Efendi zimmetinde iki bin beş yüz on altı buçuk guruş ber-mücib-i sened ve bâ-defter matlûbunun tahsîlini da'va 'Abdulkerim Efendi cevabı: İş bu akçe borcum olmadıktan mâ'ada kendüsünden bundan yirmi ve yirmi mah zarfında altı yüz salma ile dört yüz tahta ve yetmiş kalıklık isterim. Bağdesar cevabı: Bâ-sened meblağ-ı mezkûru isterim güzeştelerin alınmasına dâir bir 'ilmühaberim vâir ise kabul ederim. 'Abdulkerim Efendi cevabı: Senedi tanımam borcum yokdur ve eylül sene 85 ibtidasında atmış salma ve def'a' virdim isterim ve yedimde 'ilmühaberlerim yokdur. Şahidlerim vardır ve keresteler teslim olundukda ben yok idim. Salcılardan Ümmet Oğlu Mustafa ve Köroğlan Oğlu Musa ile Deli Hüseyin ma'rifetleriyle pederine teslim olunması ve gümrük ve nakliyesi müteveffâ pederi tarafından verilmiş. Kerim Efendi.

A.Ş.S.88/79-142

Husûs-i mezkûru tarafeyn meyânelerinde iki bin kuruşa sulh olub beş yüz kuruş bu târihden yüz yirmi bir gün sonra bin beş yüz kuruşunu da bu târihden iki yüz yetmiş bir gün sonra te'diye ideceğini merkûm 'Abdulkerim Efendi Mahkeme-i Ticâret'e gelüb takrir ve beyân itmiş ve müdde'i Tatos Oğulları ol vecihle kabul eylediklerinden târih-i i'lamdan yüz yirmi bir gün sonra beş yüz kuruşunu ve iki yüz yetmiş bir gün sonra bin beş yüz kuruşunu

medyûn-i merkûm 'Abdulkerim Efendi'den tahsîlen müdde'î Tatos Oğlu Moçe Bağdesar'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 11 Haziran sene 86.

A.Ş.S.88/80-143

Moçe Kasbardlıgar Oğlu Serkeş Selli Oğlu Yuvanni Kozma nâmân kimesnelerin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da hasır bazarında aram iderken şunlarda (silik) 'aliyyesi olan Kayseriye tabi' Kermir'den(?) ayrılmış olan Bazargan Hızır Oğlu Enesti nâm kimesnede ma'lûmül-mikdar kuruş alacağımız olduğundan keyfiyetin icab-i icrâsı.

A.Ş.S.88/80-144

Merkûmun firar itmiş olduğundan iflasına hükm olunmuştur. Mahkeme-i ticaret tarafından Artin Ağa emr-i boyaya me'mûr müflis tarafından Senbüy Oğlu Bedosaki eshab-ı matlûbun tarafından Deli Feryan Kasbar Ağa vekil-i muvakkat nasb ve ta'yin olunmuştur. Fi 20 Safer sene 87 ve fi 9 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/81-145

Fi 11 Safer Sene 87 ve Fi 29 Nisan Sene 86

Tebe'a-i Devlet-i 'Ali'yye Kamışlı Oğlu Moçe Kirkor'un Ticâret Mahkemesi'ne Havâle Buyrulan İstid'asında

Adana'da kâin Avraham Oğlu Moçe Musa'da bâ-temessük matlûbum olan beş bin kuruşun güzeştesi hatmiyle ez-ğayri- makbûzat sekiz yüz kuruş alacağım olduğundan i'tasına muhâlefetde bulunmuş idüğünden keyfiyetin Mahkeme-i Ticariye'ye havâlesiyle icabı ba'de'l-icrâ tebeyyün idecek halata göre meblağ-ı matlûbenin tahsiline müsa'ade bildirilmesi beyânı babında emr-ü ferman Hazret-i men-lehül emrindir.

A.Ş.S.88/81-146

Fi 21 Mayıs Sene 86 ve Fi 3 Rebiü'l-evvel Sene 87

105 Numaralı İstid'anın Meâli (alacak da'vâsı)

Buldakoğlu Ağob'un havâle buyrulan istid'asında Bakkal Kiraz zimmetinde bâ-sened beş bin beş yüz guruş matlûbunun geçmiş güzeştesiyle beraber tahsîlini da'va.

A.Ş.S.88/82-147

Halil İbrahim'in İstid'ası

Adana'da Kayseriyeli Bazerkan esnafından 'akdemce izhar-ı iflas iden Balis'de bâ-tahvil üç bin kuruş matlûbum olub merkûmun vakt-i iflasında Balis'de bulunmuş olduğum cihetle matlûbunun ğuremâya dahîl olmamış olduğundan icabının icrâsı Balis müvacehesinde benim buna borcum yokdur. Kendüsünde iki yüz guruş matlûbum olub onu da istid'a eyledim. Temyiz-i hukuka buyruldu. Pusûlası da yedimde. Halil İbrahim cevabında: Benim seyis-i sani

‘Abdül Fettah Efendi’de olan dört bin altı yüz kuruş alacağımı kendüsüne havâle eyledim. Bin altı yüz kuruşunu iskarto ve gerek ufak ve tefeke koduk. Bâkî üç bin gurus yedimde bulunan senedi virdi. Balis cevabında: Vâki’de ‘Abdül Fettah Efendi’den dört bin dört yüz kuruş havâle eyledi dört yüz kuruşunu iskarto iderek bin kuruşunu virdim. Üç bin kuruşa bir kıt’a pusûla vermiş idim. Müahharan üç bin kuruşu verdim. Pusûlası Kozmada borcum yokdur ve yedinde bulunan pusûla benim değildir. Fi 28 Mayıs sene 86. Halil İbrahim.

A.Ş.S.88/82-148

Husûs-i mezkûr lede’t-tezekkür müdde’aye olan senede lede’l-müraca’at senedi mezkûr zimmetinde bulunan imza merkûm Balis imzasıyla mümza bulunmuş ise de merkûm mezkûr senedin yazısı benim ise de imza benim değildir deyü cevap vermiş olmağla sâir mahalde olan imzasıyla tatbik ve erbabından tahkik olundukda mezkûr senedin yazusu kendüsünün olduğu misillü imzası dahî merkûmun hatt-ı desti olduğu meydana çıkmış ve meblağ-ı mezbûr zimmeti olduğu tahakkuk ve tebeyyün itmiş olduğundan meblağ-ı mezbûru merkûm Balis’den (silik) müdde’i Halil İbrahim’e teslimi. Karar-ı Meclis fi 4 Temmuz sene 86 Eş-şahid ‘Abdulkadir Bağdadi. Vekil-i müdde’isi muhâkeme

A.Ş.S.88/83-149

105 Numara

Adana’da mukim Buldak Oğlu Moçe Ağob’un Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Adana’da mukim Bakkal Kiraz zimmetinde bâ-sened beş bin beş yüz kuruş matlûbunun geçmiş güzeştesiyle tahsili. Kiraz cevabında: Benim ol mikdar borcum yokdur. Bin sekiz yüz seksen beş gurus borcum kalmışdır. Ağob cevabında bâ-sened hakkımı isterim. Kiraz cevabında: Biraderim Menof ile beraber Ağob Ağa’dan birbirimize kefil bi’l-mal ve’n-nefs olub yedi bin kuruş aldık. Yedine bir kıt’a sened virerek biraderim vefat etmezden mukaddem üç bin beş yüz kuruşunu te’diye itmiş sonra ben dahî bin altı yüz on beş kuruşunu teslim eyledim. Bâkî bin sekiz yüz seksen beş gurus borcum kaldı. Fi 29 Mayıs sene 86. Ağob cevabında: Merkûmun ifâdesi hılafdır. Karındaşından hiçbir akçe almadım. Ancak bin altı yüz on beş kuruşluk mal aldım kardaşı vefat itdiğinde senedim günü bitmemiş idi. Günü hıtam bulmadan senede teslîmât olmayacağı aşıkardır. Fi 28 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/83-150

Keyfiyet lede’t-tezekkür müdde’aye olan senede müraca’at olundukda beher yüz kuruşuna şehriye elli paradan güzeştesi zam eylemiş olduğundan fahiş güzeştesi olan yüz seksen üç kuruşu bi’t-tenzil zimmet-i mezkûr altı bin sekiz yüz otuz iki kuruşa bâliğ olmuş ve mezkûr senedin müddetinde müdde’a ‘aleyh Kiraz tarafından teslîmât olan bin altı yüz on beş tenzil olunarak kûsûr-ü borcu olan beş bin iki yüz yedi kuruşun iki mahlık güzeştesi olan yüz dört kuruş meblağ-ı mezkûre bi’z-zam cem’an beş bin üç yüz yirmi bir kuruşun Mahkeme-i Ticâret masârifâtı olan yüz seksen kuruşla zimmet-i mezkûr beş bin beş yüz kuruşa iblağ ve reside olmuş ve zimmet-i mezkûr merkûm Kiraz biraderi Menof ile kefil bi’l-mal ve kefil-i bi’n-nefs borçlu oldukları senede müharrer bulunmuş ise de merkûm Kiraz müteveffâ biraderi senedin da’vası duhulünden beş mah ‘akdem üç bin beş yüz kuruşunu teslîmât iddi’a itmiş ise

de teslîmât-ı mezkûru tebeyyünden 'aciz olunduğu gibi senedin va'desinden beş mah evvel teslîmât iddi'ası vahi bulunmuş olduğundan ve mezkûr sened koçanı merkûm ile verildiği kefil bi'l-mal olunduğu borçları olduğu merkûm Kiraz'ın takririnden müsteban olmağa zikir olunan beş bin beş yüz kuruşun merkûm kiraz'dan tahsîli müdde'i Moçe Ağob'a teslimi. karar-ı Meclis fi 28 Mayıs sene 86.

A.Ş.S.88/84-151

Adana'da mukim tüccârândan Moçe Fethullah Tonba'nın Adana'da kâin süvari 'askeri şahane mülâzimlerinden Ali Rıza Efendi'de bir kıt'a poliçe bedeli üç bin kuruş matlûbunun ma'a masârîfât tahsîli husûsunu iddi'a ider. Rıza efendi cevabında: Poliçe benimdir. Fakat poliçeyi verdim. Bedeli olan meblağı aldım. Kendülerinden bir pusûla istemiş isem bana cevap verilmedi ki ben üç bin liraya poliçe keşide idesin. Böyle üç bin kuruşluk şeyi irtikab etmeyiz. Onun üzerine ben poliçeyi kendülerine bıraktım. Eğerki kendün musaddak defterlerinde mezkûr poliçenin bedeli mükayyed ise ibrâz eylesünler. Kaydı eylül üç târihiyle çıkar ise ve poliçe ile irsal eylediğim mektubu dahî çıkarsınlar almadığım orada muharrerdir. Her ne kadar poliçede olan üç bin kuruşu aldım deyü yazmış isem de poliçenin usûlü böyle olduğundan taharrir eylemiş idim. Vekil Moçe Fethullah cevabında: Ber-mücibi kambiya üç bin kuruş isterim. Fi 11 Haziran sene 86...

A.Ş.S.88/84-152

Husûs-i mezkûr lede't-tezekür müdde'aye olan poliçenin ibrâzına lüzum görünmüş ve bi'l-ibrâz mütale'a olundukda seksen beş eylül yirmi târihiyle mürakkam Der'Ali'yyede büyük baş handa sarraf-ı mu'teberandan Ohanes bâlâdâ muharrer yalnız üç bin kuruş beşlik akçe olarak duhulünden üç gün sonra Der'Ali'yyede Sarrafandan Daban Oğlu emrine te'diye eylemeleri için bedeli Halep'de ref'atlü Sekbaşı Efendi tarafından mükayed zam olmuşdur deyü muharrer olarak mülâzim Ali Rıza Efendi imzasıyla mümza bulunmuş ve merkûm Ohanes Efendi te'diye etmediğinden protostosu dahî icrâ kılınmış ve merkûm Rıza efendi dahî imza kendüsünün olduğunu mukir ve mu'terif olmuş ise de poliçe bedeli olan meblağ olmadığı ifâde ve tezkâr eylemiş ve almadığı dahî defterlerinde mükayyed olduğunu beyân ile defterlerinin ibrâzını talep itmiş ise de defter talebinde hakkı olmadığından ber-mücibi ikrar-ı mezkûr poliçenin bedeli olan üç bin kuruşun protosto târihinde mürur iden on buçuk aylık güzêştesi olan üç yüz yirmi iki kuruş cem'an üç bin üç yüz yirmi iki kuruşun Mahkeme-i Ticâret harcı olan yüz on altı buçuk kuruş ile cem'an üç bin dört yüz otuz sekiz buçuk kuruş mümâ-ileyh Ali Rıza Efendi'den tahsîlen müdde'i Moçe Sekyas'ın Vekili Hoca Fethullah'a teslimi. Karar-ı Meclis fi 6 Cemâziye'l-evvel sene 87 ve fi 23 Temmuz sene 86...

A.Ş.S.88/85-153

Debbağzâde Halil Ağa'nın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında müvekkilem Gevher Hatun'un Adana'da kâin Bazargan Tombur Oğlu Kirkor'un zimmetinde bâ-sened on üç bin iki yüz elli kuruş matlûbu olub fi 26 Şa'ban sene 81 târihiyle sened-i mezbûr sureti bulunmuş olduğundan geçmiş güzêştesine ve masârîfâtıyla beraber tahsili husûsunu iddi'a ider. Kirkor cevabında: Benim hiçbir kimesneye borcum yoktur ve Gevher kim olduğunu tanımam. Halil Ağa cevabında: Hemşiresi Gevher olduğunu bilür ve tanır

olduğunu bâ-sened meblağ-ı mezkûru taleb iderim. Kirkor'un cevabında: Yirmi bin küsür kuruş ben hemşiremnden matlûb iderim. Kendüsüne borcum olmadığından başka ister ise muhâseberimizi rû'yet iderim ve senedi dahî tanımam haberim yokdur. Halil Ağa cevabında: Teslîmâtı bu Rıza Efendi mi vermiş bulunsa öylemi yirmi bin beş yüz kuruş alacağı var. Kirkor cevabında: Baba malından dolayı eline isâbet iden akçeye mahsûben 'ale't-tahmin cebren ve rıza-en yirmi bin beş yüz kuruşu verdim borcum yokdur. Kendi hesabıma on beş bin guruşdan ziyade benim matlûbım vardır. Halil Ağa cevabında: Sened târihinden sonra alaca teslîmâtı vâir ise tebeyyün eylesün zira bu senede teslîmâtı yokdur. Fi 4 Haziran sene 86. Debbağlızâde Halil.

A.Ş.S.88/85-154

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'aye olan sened ibrâzına lüzum görünmüş ve bi'l-ibrâz mütale'a olundukda. Fi 26 Şa'ban sene 281 târihlü ve yedi yüz yirmi bir gün vedeli on üç bin iki yüz elli kuruşu havi zir Ermeniyyi'l-huruf Tamburoğlu Kirkor'un imzasıyla mûmza bir kıt'a senedin imzasını merkûm kirkor'un kendi imzası olup olmadığını ve meblağ-ı mezbûr borcu olduğunu inkarda bulunmuş ise de sâir mahalde bulunan imzasına tatbik olundukda sened-i mezkûrde olan imzanın tıbkı olduğu meydana çıkmış ve merkûm dahî sonradan mukir ve mu'terif olarak meblağ-ı mezkûre mahsûben on üç bin yüz doksan yedi buçuk kuruş teslîmât iddi'asında bulunmuş ve müdde'î cevherden isticvab olundukda meblağ-ı mezbûre mahsûben yedi yüz yetmiş beş kuruşdan ma'ada ahz ve kabz eylemediğini beyân eylemesiyle müdde'a'aleyh Kirkor'un nizâmen meblağı teslîmâtı tebeyyün eylemesi lâzım gelmiş ve teklif olundukda tebeyyünden 'acizini bi'l-izhar merkûm Gevher'e yemin tevcih eylemiş olmağla reis-i ruhanisi tarafından bi'l-ilzam meblağ-ı müdde'aya mahsûben yedi yüz yetmiş beş kuruşdan mâ'ada bir akçe almadığına yemin virdirilmiş olmağla zikir olunan on üç bin kirkor'un zimmeti olmadığı tahakkuk ve tebeyyün itmiş ve müdde'î merkûm Gevher meblağ-ı mezkûrun mürur iden ribanın fâizini iddi'ada bulunmuş ise de mezkûr senedde ona dâir bir mukâvele görülemediğinden geçmiş fâiz iddi'asında merkûm Gevher'in salahiyeti olmadığını bi'l-beyân zikir olunan on iki bin beş yüz yirmi beş kuruşun Mahkeme-i Ticâret harcı olan üç yüz doksan beş buçuk kuruş bi'z-zam cem'an on iki bin dokuz yirmi buçuk kuruş medyûn-i merkûm Kirkor 'akdan tahsîlen merkûm Gevher'e izafetle Vekili Halil Ağa'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 24 Rebiü'l-evvel sene 87 ve fi 11 Haziran sene 86.

A.Ş.S.88/86-155

Pavyolu nâm kimesnenin Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Santorcu Beğos ve Kenid Oğlu Kirkor nâm kimesnelerde ber-mücib-i defter beş yüz seksen yedi buçuk kuruş matlûbun haftada yirmi kuruş vermek üzere Moçe Dimlakın'ın Kavas Ahmed Ağa bendelerine müvaceheten havâle olunmuş ise de merkûm Ahmed Ağa henüz başka virecekleri mezkûr yirmi kuruşa taraflarından ve taleb eylediği vechen borcumuz yokdur diyerek cevap vermiş oldukları ve yine merkûm Beğos'da bâ-defter dört yüz otuz üç kuruş matlûbunu (çizik) edâ ve tahsîli tarafından bi'l-asale Kirkor tarafından bi'l-ve kale Beğos cevabında: Bende iki para bir akçe borcum yokdur. Yedinde bir senedi var ise ibrâz eylesün. Dört yüz otuz üç kuruş tarafımdan iddi'a eylediği akçe içün da'vası da'va-yı ahardır. Vekâletini ibrâz eylesün muhâkeme olalım. Beğos cevabında: Senedim yokdur. Bizim ahzı i'tamız defter

üzerinedir. Bizde defterimiz vardır. Kendülerinin defteri vardır. Kendülerinin defterlerinde muharrerdir ve birkaç kişi huzurunda borç istendi ve defterine ben yazardım. Defterini ibrâz eylesün (silik) cevabında defterim yokdur ve borcumda yokdur. Fi 4 Haziran sene 86. (mühür).

A.Ş.S.88/86-156

Husûs-i mezkûr lede't-tezekkür müdde'i Pavli beş yüz seksen yedi buçuk kuruş Keşir Oğlu Karabet'den dört yüz otuz üç kuruş şeriki Santorcu Beğos'dan cem'an bin yirmi buçuk kuruş iddi'a itmiş ise de müdde'a 'aleyhden isticvab olundukda asla ve kat'a borçları olmadığını dermeyan itmeleriyle müddeai merkûmun tebeyyün eylemesi lâzım gelen ve teklif olundukda tebeyyünden izha-i 'acz eylemesine mebni müdde'a 'aleyhimanın ikarları üzerine tahlif olunmaları iktiza itmiş olmağla reis-i ruhanileri tarafına bâ-tezkere-i resmiye bi'l-irsal müdde'i mezbûrun tahlif icrâ olunmuş olduğundan müdde'i Pavli'nin merkûmatından akçe iddi'a itmesine hak ve salahiyeti kalmadığı. Karar-ı Meclis.

A.Ş.S.88/87- 157

Müflis Hızır'ın Oğlu Ensi'nin vekilleri tarafından Kasbar Ağa eshab-ı matlûbdan Sivataros nâm kimesne dükkanında müflis-i merkûm eşyâsından biraz mal bulmuşlar ve eshab-ı matlûb tarafından tarafımıza zarar vermişler biz dahî tahkiki için dükkana vardık. Ba'zı eşyâları gördük. Bu eşyâları ahar kimesneden almış olduklarını beyân itdiler. Müflis-i merkûmdan asla ve kat'a bir şey almadık deyü takrirlerinde muzır oldukları ve müahharan müflis-i merkûmdan yedi yüz elli iki kuruşluk eşyâ fîrarından altı gün evvel aldık deyü ba'zı mahalle i'tiraf itmiş olduklarından eşyâ-yı mezkûrun tevcihiyle alınmış olduğu sebep tahtında olarak eşyâ-yı mezkûr masası açıktır deyü Mahkeme-i Ticâret'e celb olunduk ve nizâmen iddi'a ideriz. Sivataros cevabında: Evvela müflisden mezkûr malı müflis-i merkûmun fîrarından altı gün 'akdem masadan aldım ve parasını da virdim eshab-ı matlûb tarafından Kasbar Ağa cevabında: Kendüsünün ikrarı yedi yüz elli iki kuruşluk eşyâ ise de böyle bir karar müflisin eşyâsı dükkanında bulunmak ve bunu vaz'an inkar itmek bundan başka daha başka ziyade eşyâ olmasının ehemle ihtimâli vardır. Müflis hemşerisi bulunduğu bundan bunun yanına biraz mal kaçırmış mı yahud bedelini müahharan memleketinde vermek üzere mi almış. Yahud fîrarından sonra uşağından olmuş da mı almış şüphelerden hali değildir. Zira evvela inkar idi. Zahire ihracı eğer parasını virmiş olursa tebeyyün eylesün merkûm Sivataros'un evvelki cevabı. Fi 4 Haziran sene 86.

A.Ş.S.88/88-158 Fi 6 Haziran Sene 86

Tüccârândan Mükremin Ağa'nın Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin tüccârândan Moçe Cibran Ersak nâm kimesne ile mukaddem ve müahhar Adana'da Ticâret Mahkemesi'nde cereyan iden mürafa'alarımız üzerine ihraç olunan i'lam mücibince Beyrut'da olan kumpanyamızın borcunu bi'l'ita dayinler tarafından deyn senedlerini halas iderek yedime tesliminde Adana'da Şermanlı Kur'asında olub Tomat ile müştereken bâ-senedât mutasarrıf olduğum iki kıt'a üzüm bağlarından yetmiş dönüm üzüm bağımı ferağat ideceğim. Halatda merkûm cebre henüz deyn-i vâki'ayı tesviye etmediğinden başka bugün dört senedir zikir olunan bağımın mahsulünü alub mahalde bulunmuş ve

masarifları da beher sene taraf-ı çâkeranemden verilmiş olduğu halde ber-minval-i müharrer ferağını icrâ itmediğim bağımlı fuzulen zabt etmekde ve marrü'l-'arz deynin îfâsıyla ba'dehü bağımlı mahsul ve mülküne mutasarrıf olunmasını el-yevm beyân etmiş isem de müğayiri revşamüs (?) sözlerde bulunmuş ve hücre-i mezkûrleriyle ise üzerine dört def'a ticâretçe i'lam olunmuş iken birimize hasıl olamamış olduğundan icabının icrâsı muradımdır.

A.Ş.S.88/89-159

Fi 15 Safer Sene ve Fi 4 Teşrîni evvel Sene 86

Tataros Oğlu Moçe Bağdesar'ın kendi tarafından asâleten ve biraderleri tarafından vekâleten Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da kâin ref'atlı Yeğen Ağa zimmetinde ber-müciib-i sened nakid altı bin beş yüz kuruş ve bâ-sened on dokuz kil-i 'atik hinta ve bâ-sened on dokuz kil-i 'atik şâ'ir ber-müciib-i defter kil-i 'atik on beş kile tari def'a bâ-defter yirmi dokuz külük bir tas sisle matlûblarının tahsîli husûsu iddi'a ider. Yeğen Ağa Vekili Halil Ağa cevabında: Benim hiçbir şey borcum yokdur. Olmadığına delalet ider ki on üç seneden berü hiçbir hakkı olsa idi bir def'a taleb ider idi. Şimdiye kadar bir kimesnenin hakkını virmezlik eylemedik ve ahz-i i'ta erbabı olmayub tevekkül üzere olduğum cümlelerin ma'lûmudur. Öyle bir 'adeti varaka üzerine olarak bir pusûla yedinde kalmış ve hiç borcum yokdur ve bâ-defter dahî borcum yokdur. Babalarına üç bin kuruşa bir at almış idim canıla (?) kör iken verdim. Hala parasını almadım ve müahharan iki bin beş yüz kuruşa bir at kardaşına verdim. Onun dahî parasını almadım. Bağdesar Ağa cevabında: Yetmiş beş târihte Bedros Çalkiken'İsa'ya gider iken sekiz yüz kuruş ider. Bir at göndermiş idi. Takım vesâir malazimesi üzerinde yok idi. Getüren adama bu atın fiyatını kaç ise söylesen demiş ise ben kendüsüne at satmadım. Hediye tarikiyle kendisine irsal eyledim deyü cevap eyledi. Mezkûr Çalkiken'İsa'dan peder gelince ziyade ve noksan olmayarak mezkûr atın karşuluğu hediye eyledi. Bundan sonra biraderi bir akçe talebine irsal etmiş ise param yokdur. Sana bir at vireyim demiş. Biraderim dahî fiyatı kaç kuruş olduğunu sual eylemiş ise şimdi borcum dokunmuyor ya hele şimdi getir bakalım demiş virdiği cevab hala meydandadır. Erbabları her kaç kuruş verin ise borcuna mahsûb ideriz ve her vakit alacakları istemekde idik. Kendüsü dahî virem diyerek bu vakit tehir eylediler. Kendisi mührüyle birbirimizde bir kıt'a senedi vardır. Halil Ağa cevabında: Böyle bir 'adi kafirin üzerine olunan sened makbul değil bunun gibi sâir kimesnelerde dahî pusûlası kalmış idi. Kabul eylemem. Fi 11 Haziran sene 86. Debbağlızâde Halil Ağa.

A.Ş.S.88/89-160

Keyfiyet lede't-tezekkür sened-i mezkûr zirinde bulunan mühür müdde'i Yeğen Ağa'nın olub teftiş ve tahkik olunarak müma-ileyhden dahî ol vakit sual olunduk da tahvil zirinde bulunan mühür kendisinin olduğu ba'de'l-ikrâr iddi'a olunan akçe ve hinta ve şâ'iri te'diye ve îfâ eylediğini iddi'ada bulunmuş ise de teslimatına dair yedinde 'ilmühaber ve pusûla olmadığından asıl ve vekil müma-ileyhmanın kelam-ı meşruhları i'tibara gayri şayan olmağla müdde'i merkumun müteveffâ pederden taleb olunan meblağ-ı mezkûr ile marrü'z-zikir on dokuz kile hinta ve on dokuz kile şâ'iri kâmilan alub ödeşmediğine müdde'a 'aleyhmanın yemin itdirmeğe hakkı olub tahlifleri icra olunma sıralarında müdde'a 'aleyh Yeğen Ağa'nın vuku'u vefatına mebnî muhâkeme-i mezkûr bunun üzere kalmış ve ikmâl-i muhâkemeleriyle

tebeyyün idecek matlûblarının müteveffâ müma-ileyhin emvâl-i mevcüdesine def'a ellerinden tahsîli zımnında müdde'î merkumlar bi'l-iktiza cenab-i mutasarrıflarına bi't-takdim bâlâsına fi 5 zi'l-kade 87 târihiyle bâ-buyruldu. Mutasarrıfı Akıncı Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulmuş olmağla müdde'î taraflarına izhariye pusûlası nizâmına tevfikân irsal kılınmış ve bir nüshası zirine vazî'î'l-yed bulunan müma-ileyhimanın iki nefer tebeyyün olduğundan bahisle bu misillü kaffe-i hususatı 'ale'l-usûl Mahkeme-i Şer'yyede rü'yet ideceklerini ve usûl-ü ticârete tevfikân rü'yet-i muhâsebe ve icra-yı muhâkemedede tabî'î musaddak ve binâ-en 'aleyh hakim i'lamı verilse bile kabul etmeyeceklerini beyanen vekil-i verese-i kibar ve huzzarısıyla Aslan Ağa imzasıyla pusula-i mezkûr Mahkeme-i Ticâret'e i'ade olunmuş ise de usûl-ü muhâkeme-i nizamiyesinin otuz dördüncü ve beşinci maddelerinde muhâkeme hıtam bulmazdan evvel tarafeynden biri def' eylemedik de hukukunu verese-i tarafından diğer tarafa usûlû vecihle tebliğ olunduğu ve bu halde muhâkeme-i vâki'anın itmam-ı rü'yeti zımnında Yeğen Ağa müceddeden' arzuhal takdimiyle müteveffânın veresesin celb ve ihzar ideceği muhâkeme-i vâki'anın itmam-ı rü'yeti zımnında celb ve ihzar olunan hademe-i mü'ayyene zarfında muhâkemeye gelmedikleri halde müteveffânın hiyn-i hayatında makbul olan muhâkemât iktizası üzere ğıyaben def'a rü'yet olunub fakat evladiyla muhâkeme olan şahsin def'-i da'vaya salahiyeti olacağı biz mezkûrlar ahkamından bulunmuş diğer noksanına tevfikân ihzariye pusûlası tahrir ve i'ade kılınmış ise de verese-i mezkûrları tarafından sem' ve i'tibar olunmadığından muhâkeme ve mücadiyeden imitina' eylediklerini îma eylemiş olmalarıyla Muhâkeme-i Ticâret'e'aid nizâmnâmenin atmış yedinci mahkemesi ahkamınca hükm-ü ğıyabinin icrasına lüzum görünmüş olmakla müdde'aye olan senede lede'l-müraca'at (silik) olundukda bâlâdâ bast ve beyan olunduğu vecihle altı bin beş yüz kuruş nakden ve on dokuz kil-i 'atik hınta ve on dokuz kil-i 'atik şâ'ir müteveffâ müma-ileyhin zimmeti olduğu halde hayatında olan takririnin vekilinin îfâde-i vâki'asından müstebân olmuş ve bu hususla borcu olduğu tahakkuk etmekle müdde'î merkumun bâ-defter on beş kil-i 'atik tarihiyle yirmi dokuz külük bir tas sisam alacağı iddi'alarını nizâmen tebeyyün idemediklerinden zikri sebkât iden iki esb bahası bulunan beş bin beş yüz kuruş zimmet-i mezkûre teslim 'add olunarak mahsûbu bi'l-icra tenzil olundukda bin kuruş ile on dokuz kile hınta da'vası.

A.Ş.S.88/90-161

Ebsülük (?) Oğlu Moçe Nikola'nın istid'asında' Abbas'ın Oğlu 'Osman nâm kimesne zimmetinde bâ-sened bin iki yüz elli kuruş matlûbundan mütebâki altı yüz on kuruş matlûbunun tahsîli. 'Osman cevabında: Evvela kuruş altı mah va'de ile bin kuruş aldım bin iki yüz elli kuruş sened vermiş idim va'desi dühulünde üç yüz on kuruş verdim. Baki kalan parasınıda altı mah va'desiyle bin iki yüz elli kuruşa iblağ iderek bir kıt'a sened verdim ve buna mahsûben yirmi beşer kuruşdan otuz iki külük hınta teslim eyledim. Hesabımız rü'yet olsun baki borcum kalır ise hediye iderim. Moçe Nikola cevabında: Sened va'desi haziran on üç târihlerinde altı mah müddetle bin kuruş verdim. Bin iki yüz elli kuruşa bir kıt'a sened aldım va'deden iki mah sonra iki yüz elli kuruş teslim eyledi. Baki kalan bin guruş atmış yedi mayıs sekiz târihinde iki yüz elli kuruş zam iderek bin iki yüz elli kuruşa sened aldım. Buna mahsûben atmış sekiz Kânûn-i Sani on beş târihinde beher külüğü yirmi kuruşdan olarak otuz iki külük hınta aldım bi'l-hisab baki matlûbumu talep iderim. 'Osman cevabında evvelki cevabı. Fi 6 Haziran sene 86. Beğ Naib-i Külük. (mühür).

A.Ş.S.88/90-162

Husus-i mezkûr bi'l-cevab yüz yirmi beş kuruş alacağı tebeyyün etmiş olduğundan medyûn-i merkum 'Osman'dan tahsilen Moçe Nikola'ya teslimi. Karar-ı Meclis fi 18 rebi'ül-evvel sene 87 ve 6 Haziran sene 86 Eş-şahid 'Abdulkadir Bağdadi.

A.Ş.S.88/90-163

9-dokuz kile şa'ir müteveffâyı müma-ileyhin zimmeti kalmış ve bu suretle müdde'i merkumlardan pederleri müteveffâ Moçe Tataros meblağ-ı mezkûr ile zehayir-i mezbûru müteveffâ Yeğen Ağa'dan alub istîfâ-yi hak eylediğine nizâmen müdde'i merkumların yemin eylemeleri lazım gelmiş olmağla müteveffâ Yeğen Ağa'nın terekesine vazı'î'l-yed bulunan vereseleri müdde'i merkumlara ber-vech-i meşruh yemin itdirmeleri ve yemin ettirmekden imtina' eyledikleri takdirde dahî meblağ-ı mezkûr bin guruş ile on dokuz kil 'atik hinta ve on dokuz kil-i 'atik şa'iri müteveffâ-yı müma-ileyhin terekesine vaz'ü'l-yed bulunan taraftan faslına yine mezkûr ahkâmınca suret-i muvakkatde gıyaben hükm olunmuş olmasından hükm-ü mezkûrun icrâsı nizâmname-i mezkûrun yetmiş birinci maddesi iktizasınca tebliği târihinden bi'l-i'tibar on beş gün sonra icrası caiz olacağı ve müddet-i mezkûru tecavüzden sonra nizâmname-i mezkûrun yetmiş altıncı maddesince def'i da'va istid'alarında şayan-ı kabul olacağı îfâdesiyle zikir olunan on beş gün zarfında i'tiraz 'ale'l-hükm istid'ası vürüd itmediği halde mahkumun bih olan bin kuruş ile on dokuz kil-i 'atik hinta ve on dokuz kil-i 'atik şa'air ile yüz elli yedi buçuk kuruş nısıf ceza-yı n'akdiyesi ve tamamı muhâkeme harcının müteveffâ-yı merkumun terekesine vaz'ü'l-yed bulunan tarafından tahsîliyle müdde'i merkumlar Bağdesar dahi debbağına teslimi. Karar-ı Meclis iktizasından bulunmuş olduğu. Fi 7 Safer sene 88 ve fi 15 Nisan sene 87. Hacı Bekir.

A.Ş.S.88/91-164

Tüccârândan Kuyumcu Oğlu Moçe Benzo'nun Mahkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'â'sında Adana'da mukim Çilingir Oğlu Serkeş ile bundan çend sene 'akdem şerikimiz olub şirket-i mezkûrdan mütebâki yedi bin kuruşluk hesabımızı meyânemizde rü'yetden imtina' eylediğinden hesab-ı mezkûrun rü'yetiyle tebeyyün idecek hakkımın tahsili Serkis cevabında.

A.Ş.S.88/92-165

Kıbrıslı Mihâil'in Muhâkeme-i Ticâret'e havâle buyrulan istid'asında Adana'da Hacı Derviş Ağa'nın kahvesini seksen yedi senesine mahsûben icar iden 'Abdulkerim ve Mehmed Çavuş nâmân kimesneler ile bâ-kontorato kahve-i mezkûrde müştereken bey' ve şira etmek mukâvelesini rabt ile çend mahdır dahî müştereken çalışmakda isem de merkumlar ber-mücibi mükavele vaktinde rü'yeti icab eyleyecek muhâsebeleri görülmek ve tüccârdan aldığım malların kıymetlerini kabul itmek ve sermayeyi zimmetlerine geçürtmekde olduklarından rü'yet-i muhâsebe ile tefrik olunmaları. Mehmed Çavuş ve 'Abdulkerim cevaplarında tüccârdan alınan malları biz kabul idiyoruz ve muhâsebe görmeyede hazır ve kendüsünden muhâsebeyi istiyoruz ve zimmetime geçen paranın defteri muhatabdan yazılıyorsa kendi defterinde ziyade yazılmışdır ve hesab görmeden kendisi imtina' idiyor. Mehmed Çavuş

cevabında: Bu kahvenin mutasarrıfı benim ile ‘Abdulkerim idi. Muahharan Mihâil’in müştereken iderek meyânemizde kontorato yaptık müahharan hesab gördü. Mihâil’in ortada bin yüz kuruş alacağı çıktı. Bu bin yüz kuruşu üçümüz tarafından te’diye idecek idik ve tarafımdan bir vekil komuş idim eğer masarifi kabul itmez ben kendim sahib olub masarifi kabul iderim. Mihâil cevabında: Şimdi defterini isterim. Benim defterimde yanımdadır. Merhum ‘Abdulkerim cevabında defterim yanımdadır ibraz iderim. Kendüsü defterini ibraz eylesün. Fi 25 Haziran sene 86 Mehmed. (Çavuş-mühür). (‘Abdulkerim-mühür).

Mümeyyizlere havâlesi. Karar-ı Meclis fi 25 Haziran sene 86.

A.Ş.S.88/93-166

Keşişoğlu Artin’in Mahkeme-i Ticâret’e havâle buyrulan istid’asında Kayseriyeli Menol nâm kimesnede bâ-sened bin üç yüz yirmi beş kuruş matlûbunun tahsîli. Menol cevabında: Tahvil mücibince benim borcum kırk beş liradır. Yedimde bulunan ‘ilmühaber mücibince verdim uruşdum. Artin cevabında: Vâki’i halde alacağım kırk beş lira olub bâ-‘ilmühaber iki Fransız bir def’a ‘aded sekiz Fransız lirasını bir def’a sekiz yüz kırk kuruş ‘Abantara Ağanın yanında bıraktığı merkeb bahası bâ-‘ilmühaber def’a bâ-‘ilmühaber bin iki yüz elli kuruş iki ‘aded bargir def’a bâ-‘ilmühaber dört yüz kuruş para aldım bâki bin üç yüz yirmi beş kuruş daha isterim. Menol cevabında: Vâki’i-i halde cereyanı madde böyledir. Bundan mâ’ada bin iki yüz elli kuruşun ‘ilmühaberi teslim eyledim borcum yokdur. Fi 24 Haziran sene 86.

A.Ş.S.88/93-167

Husus-i mezkûr lede’t-tezekkür müdde’aye olan senede müraca’at olundukda kırk beş lira merhum Menol’un zimmeti olduğu görünmüş ve kendüsü dahî mukir ve mu’terif olmuş ise de meblağ-ı mezbûre mükabil beş ‘ilmühaber mücibince dört bin yedi yüz yirmi beş kuruş teslim eylediğini beyan itmiş ve ibrazına lüzüm görünmüş cer ve bi’l-ibraz mütalea olundukda bir kıt’a ‘ilmühaber derûnünde olan bin beş yüz yedi kuruşun iki yüz iki kuruşunu kabule şayan olub bâkisi müahharan i’lamda yirmi kuruş teslimatı nümâyân olmuş ve diğer bin iki yüz elli kuruşluk ‘ilmühabere merhum Menol nakden teslim eyledim deyü iddi’a itmiş ve merhum Artin at bahasıdır deyü iddi’ada bulunmuş olmağla meblağ-ı mezbûri nakden olmayubda at bahası olduğuna nizâmen merhum Artin’in tahlifi lazım gelmiş ise de merhum Menol yemin itdirmekden istinkaf iderek yirmi bir günden îfâ ideceğini beyan itmesiyle merhum Artin’e îfâde olunduk da yirmi bir günden almağa razı olduğundan merhum Menol’un zimmeti olan bin üç yüz beş kuruş ile asıl deyn olan kırk beş liranın senedi ‘adi varaka üzere olduğundan icab iden yüz kırk bir kuruş ceza-yi nakdinin nısfı olan yetmiş beş kuruş meblağ-ı mezbûre biz’-zam cem’an bin üç yüz seksen kuruş merhum Menol’dan tahsîlen müddei’ ise Frenkzâde ne salahiyetiyle da’va idiyor. Borcum tebeyyün etmedi. Ticâreti Ayıntablı (Antep) Artin’e teslimi. Karar-ı Meclis fi 24 Haziran sene 86. Eş-şahid ‘Abdulkerim Bağdad Vekili Hasan.

A.Ş.S.88/94-168**Fi 2 Temmuz Sene 86****Terzi Kazar Oğlu Karabet'in İstid'ası**

Adana'da mukim müvekkilim Frenkzâde Ohannes Ağa'nın Tabib Dimiston'a üç bin altı yüz yirmi sekiz kuruş matlûbu olup meblağ-ı mezkûrun tahsîlini isterim. Moçe Dimiston cevabında: Frenk Oğlu'nun üç bin şu kadar kuruş deynimden dolayı takdim etmiş olduğum 'arzu hallerde dahil olduğu aşıkâr bulunmuş ve kaffe-i eshabı matlûb iflaslığını kabul etmeyüb beş seneye rabîta virdikleri konkortoda da şahsen ve (silik) ekseriyet bulmuş ve eğer nizâm kabul ider ise kâffesinin hakları gaib olmasına yalnız Frenkzâdenin geçmiş efkarından dolayı iflaslığa kıyam idecek olur ise nizâma muvafık olduğu halde icabına bakılması halbuki Frenkzâdenin benden tekrar da'va itmiş mülamiyeti yoktur. Yalnız konkorato a'zalarından ve ticâretin tasdiki eğer sahih ise Frenkzâde ne salahiyetiyle da'va idiyor. Yokki borcum tebeyyün itmeden ticâreti niçün tasdik idiyor. Vekil Karabet cevabında: Merkûmun ifâde eylediği matlûbları yegan yegan iskat idüb konkorato senedi imza kılınmış ise de bizide onlar gibi iskat itdîrsün. Bize imzaltsun zira onların kimine kefil vermiş ve kimine sâir güne iskat itmiştir. Biz üç bin altı yüz kuruşu isteriz. Tecdidinde olanlar gibi iskat itsün. Moçe Dimiston cevabında: 'Arzuhal iddi'asından başka hiç kimseyi ırza itmedim. Yalnız 'Arzuman Oğlu'na on iki bin kûsür kuruşdan bila-kefil iden üç yüz kuruş virmek üzere mukâvele olunmuş Frenkzâde'nin vekili zabt da'vasını göstermiş olduğu diğerleri gibi kendülerine rabîta etmek üzere sehmine düşen yetmiş iki kuruşu mahide vireceğim. Fi 2 Ağustos sene 86.

A.Ş.S.88/95-169

Müdde'a 'aleyh Hristo yedinde bulunan defterde sâir eshab-ı matlûbe yüz on altı bin kuruş zimmet verildiği nümâyân ve meblağ-ı mezkûr derûnünde müdde'i 'Absatol Oğlu Nikola dahî hissesi olduğu tahakkuk eylemiş olduğundan Absatol Oğlu (çizik) alacağına isâbet iden hissesi meblağ-ı mezbûrdan tefrik olunub mersûmden tahsîl olunması ve mütebâki alacağının dahî sâir eshab-ı matlûb gibi müteveffâ-yı merkûmun zimemâtından beğendiği zimmiyeyi bâ-tefrik kabul eylesini ma'rifetinde karar verilmiştir. Fi 5 Ağustos sene 87. Hacı Bekir.

3.2. Defterin Tanıtımı, İçeriği, ve Transkripsiyon Metodu

Tezin konusunu teşkil eden 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili, Adana Müzesi'nden Milli Kütüphane'ye getirilmiştir. Ankara Milli Kütüphane Arşiv'inde 88 numara ile kayıtlıdır. 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilindeki ilk belge H.25 Zilhicce 1286/14 Mart 1869 son belge H.2 Recep 1287/28 Eylül 1871 tarihlidir. Mikro filmin çekildiği tarih 7 Haziran 1991'dir. Defter, 18x44 cm boyundadır. Sırtı siyah meşin, üzeri kavuniçi siyah desenli kağıt kaplıdır. Defter 95 sayfa, 169 belge ve 54 pozdan oluşmaktadır. 88 Numaralı Şer'iyye Sicili Abdülaziz Dönemi'ne denk gelmektedir. Defterde farklı tarihlere ait bilgiler bulunmaktadır.

Numaralandırmada ilk kısım sayfa numarası “/” işaretinden sonraki kısmı ise belge numarasını göstermektedir.

Üzerinde çalışılan şer’iyye Sicil Defteri’nin sayfa ve belge numarası daha sonra arşiv görevlileri tarafından yapılmıştır. Belgeler mikrofilmden fotokopiye düzgün çıkmadığı için bazı yerler tam olarak okunamamıştır. 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicil Defteri’nde genel bir düzenleme yoktur. Tarih sıralamasında kronolojik sıralama takip edilmemiştir. Ayrıca yazıların birbirinden farklı olması kayıtların deftere farklı katipler tarafından yazıldığını göstermektedir. Sicilin yazıları genellikle okunaklı olmakla beraber, yanlış yazıldığı için üzeri çizilen kısımlar okunmada zorluğa neden olmaktadır. Yazı olarak rik’a yazı türü kullanılmıştır. Defter iyi muhafaza edilmiş fakat defterin okunmasında en büyük zorluk özellikle 44. Sayfanın 70. belgesinde mürekkep dağılması nedeniyle okunamamaktadır. Ayrıca 52. sayfanın 89. belgenin son satırlarının üzerinde çizik sayısının fazla olması okumayı zorlaştırmıştır.

Araştırmaya konu olan sicilin içeriği oldukça zengindir ve daha çok alacak- verecek, borç tahsili, alım-satım ile ilgili bilgiler içermektedir. Gayrimüslim ve Müslüman ilişkileri, özellikle de ticari ilişkiler ve anlaşmazlıklar bu belgelere yansımıştır. Ayrıca Müslüman ve gayrimüslim kadın-erkek isimleri, köy mahalle sokak isimleri, aşiret isimleri, unvan ve lakaplar, meslek grupları da belgelerde geçmektedir. Defterde bulunan 1 tane tereke belgesinde ailelerin maddi hayatına dair ip uçlarına ulaşılmaktadır. 19. yy’da Adana’da ticari hayatın canlanmaya başladığı Beyrut, Şam ve Kıbrıs’tan gelen tüccarlardan anlaşılmaktadır.

1286-1287/M.1869-1870 yıllarını kapsayan 88 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili, 95 sayfa, 169 belgeden oluşur. Transkripsiyon çalışması sırasında metnin doğru okunması için “Kamus-ı Türkî”, kelimelerin yazımında ise “Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat” sıkça başvurulan sözlükler olmuştur.

Belgelerin transkripsiyonu yapılırken öncelikle dil yapısının bozulmamasına özen gösterildi. Transkripsiyon yapılırken emin olamadığımız kelimelerin sonuna (?) işareti konuldu. Ayn harfini (ع) belirtmek için (‘), işareti hemze (ـ) işaretini belirtmek için (’) işareti, uzun (a) harfi için (â), uzun (i) harfi için (î), uzun (u) harfi için (û) işareti kullanıldı. Ayrıca silik ve okunmayacak durumda olan kelimeler için (...) veya (silik-okunmuyor) şeklinde gösterildi.

Her davanın sonunda o dava ile ilgili şahitlerin ismi yazılmıştır. Bu şahitlerin isimleri “Şahid veya eş-Şahid” şeklinde belirtildi. Davaların bazılarında şahıs ve yer isimleri boş bırakıldığından bunu belirtmek için “...” işareti kullanıldı. Ayrıca metin içinde boşluk olan yer (boşluk) şeklinde belirtildi. Satırların üzeri çizik kısımlar ise (çizik) şeklinde belirtilmiştir.

SONUÇ

Çalışmanın konusu 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinin (H.1286-1287 M.1869-1871) transkripsiyonu ve değerlendirmesidir.

Araştırmaya konu olan sicilde mülk satışları, alacak-verecek borç icra iflas gibi kayıtlar vardır. Sicilde dönemin tarımsal ürün, hayvansal ürün ve bunların fiyatlarıyla alakalı bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca unvan, lakap, meslek grupları, Müslüman kadın-erkek isimleri, gayrimüslim kadın-erkek isimleri, mahalle, köy isimleri ve aşiret isimlerine rastlanmıştır. Sicil Defteri incelenerek Adana'nın siyasi, hukuki, iktisadi, idari, askeri, sosyal ve kültürel durumunu aydınlatan verilere ulaşılmıştır.

Çalışmaya konu olan sicilde geçen isim, unvan ve lakaplara bakılırsa bölgenin ekonomik, sosyal, dini ve kültürel özellikleri ortaya konulmuş olur. İncelemeye konu olan şer'iyye sicili belge çeşitliliği ve zenginliğiyle Adana'nın toplum yaşantısına dair geniş bir bakış açısı kazandırmaktadır. Mahalle ve köy isimlerinden o dönemdeki iskan yerleri şehrin yerleşim yerlerinin ortaya konulması açısından katkı sağlamıştır. 1869-1871 yıllarını kapsayan bu belgelerden elde edilen bilgilerle Adana'da gayrimüslim unsurların hangi dini ve etnik yapıya ait olduğuna dair veriler elde edilmiştir: Ermeniler, Yahudiler, Kiptiler ve Rumlar. Cemaat ve şahıs unvanlarından hacı, hoca, şeyh, derviş, molla, seyyid ve dede gibi dini nitelikli unvanlara sıkça rastlanması, toplum hayatında dini hassasiyetlerin canlılığının göstergesidir. Bu bölgenin 19. yüzyıl ortalarında ekonomik bakımdan zengin bir bölge olduğu uğraşılan mesleklerin (debbağlık, fırıncılık, kerestecilik, kremitçilik arabacı, bakırcı, saatçi, terzi, kantarcı, kasap, hammal, bakkal) çeşitliliğinden anlaşılmaktadır. Ekonomik ve sosyal hayatta müslümanlarla gayrimüslümler etkileşim içindedirler ve birbirlerinden faizle borç alıp vermektedirler. Gayrimüslim unsurlar Adana'nın ekonomik canlılığına kerestecilik, kuyumculuk ve fırıncılık vb. mesleklerle katkı sunmaktadırlar. Bazı mesleklerde hem müslümanlar hem de gayrimüslimler çalışmaktadır. Müslüman isimlerinde yer alan kasap, debbağ, ekmekçi, gibi lakaplar Müslümanların çalıştığı meslek grupları hakkında bilgiler ihtiva eder.

Sicilden ayrıca Adana'da yaşayan insanların refah düzeyi hakkında veriler de elde edilmiştir. Bölgede Müslüman ve gayrimüslimlerin iç içe yaşamaktadırlar. Ayrıca Gayr-i Müslimler'in hukûkî konularda şer'î mahkemelere başvurabilmektedirler. Bunun anlamı aynı zamanda gayrimüslimlerin İslam hukukuna itimat etmeleridir. Buna rağmen mahkemeye konu olan davalardan anlaşıldığına göre Müslim-gayrimüslim anlaşmazlıkları da sözkonusudur.

Gayrimüslimlerin ticarete daha etkindirler. Belgelere bakarak ticari ürünler ile ilgili tespitler yapmak da mümkündür: Hangi ürünlerin ticaretinin yapıldığı, bu ürünlerin nereden alınıp nereye nakledildiği, hangi yollar kullanıldığı, bu ürünlerin nasıl taşındığı, ticaretin hangi bölgelerle yapıldığı. Sicilde adi suçlara (hırsızlık, haneye tecavüz, öldürme vb.) rastlanmaz.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Aşıkpaşazade, (1332). *Aşıkpaşazade Tarihi*. İstanbul: Matba-i Amire.

AŞS, Milli Kütüphane Nu. 88.

Tursun Bey, (1977). *Tarih-i Ebu'l-Feth*. Haz: Mertol Tulum. İstanbul: Pandora Yay.

1320 Tarihli Adana Salnamesi.

TELİF ESERLER

Abacı, N. (2001) . *Bursa Şehrinde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (XVII.yy)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Abouamsha, D. Z. (2020). Adana Eyaletinde Konar-Göçer Halk Hareketleri ve Eşkiyalığının Zihni Arka Planı (XVII-XIX Yüzyıllar). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.

Açıkel, A. ve Abdurahman S. (t.y.). *Tokat Şer'iyye Sicillerine Göre Salyane Defterleri (1771-1840)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, S.41, İstanbul. s.95-145.

Akdağ, M. (1975). Türk Halkının Dirlik ve Düzen Kavgası. Ankara: Bilgi Yay.

Akgündüz, A. (1988). *Şer'iyye Sicili I*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yay.

Akgündüz, A. (1990). *Osmanlı Kanunnameleri*. C.I, İstanbul: Osmanlı Araştırma Vakfı Yay.

Akgündüz, A. (2002). *Osmanlı Kanunnameleri. Türkler Ansiklopedisi*, C.X, Güzel, C. H. Çiçek K. ve Koca S. (Ed.) . (s.21-42). Ankara: Yeni Türkiye Yay.

Akgündüz, A. (1998). *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, Ankara: TTK Yay.

Akgündüz, M. (2002). *Osmanlı Devletinde Şeyhülislamlık*. İstanbul: Beyan Yay.

Aktan, A. (1995). *Osmanlı Paleografyası ve Siyasi Yazışmaları*. İstanbul: Osmanlı İlim ve İrfan Yay.

Atabey, H. (2014). Manisa'nın 79 Numaralı Şer'iyye Sicil Defteri(H.1049-1050) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.

Atar, F. (1991). *İslam Adliye Teşkilatı*. Ankara: Diyanet Başkanlığı Yay.

Atar, F. (2010). *Kadı. DİA*. C.XXIV, (s.66-69). İstanbul: DİYA Yay.

Ateş, İ.H. (2011). 433 Numaralı Siverek Şer'iyye Sicilinin (H.1283-1284/M.1866-1867) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Gaziantep.

Aydın, M. A. (1999). *Osmanlı'da Hukuk / Osmanlı Devleti Tarihi*. C.II, (s.375-384). İstanbul: Zaman Yay.

Aydın, M. A. (2002). *Osmanlı Hukukunun Genel Yapısı ve İşleyişi*. *Türkler*, C.X, Güzel, C. Koca, S. ve Çiçek, K. (Ed.). (s.15-20). Ankara: Yeni Türkiye Yay.

Aydın, M. A. (2005). *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Hars Yay.

Aydın, M. A. [mhtml:file:///E//Osmanlı Hukununun Genel Yapısı ve İşleyişi](mailto:file:///E:/Osmanlı%20Hukukunun%20Genel%20Yapısı%20ve%20İşleyişi). (21.03.2019).

Barkan, Ö. L. (1943). *XV ve XVI Asırda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin*

Bayındır, A. (1986). *İslam Muhakeme Hukuku*. İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı Yay.

Baykara, T. (1998). *Anadolunun Tarihi Coğrafyasına Giriş*. Ankara: Bilge Kültür Sanat Yay.

Berki, A. H. (1978). *Açıklamalı Mecelle (Mecelle-i Ahkam-ı Adliye)*. md. 1736 Hikmet Yay.

Berki, Ş-Hayrullah Hamidi (1962). *İslam Hukukunun Ana Prensipleri Kur'anda Hukuk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Beşirli, M. (Temmuz 2004). Tokat Bakır Kalhanesinde Tasfiye İşlemleri ve İstanbul'a Sevkiyat (1793-1840). *Ege Üniversitesi Tarih İnceleme Dergisi*, C.XIX, S.I, İzmir s.9-37.

Bilgili R. (2017). Şer'iyye Sicillerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda İç Ticaret: Ankara-Konya-Ayntab(1700-1750). Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: Nevşehir.

Cevizci, A. (2007) . 62 Nolu Adana Şer'iyye Sicili (H.1208-1209) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Kayseri.

Çadırcı, M. (1997). *Tanzimat Döneminde Anadolu'nun Ekonomik ve Sosyal Yapısı*. Ankara: TTK Yay.

Çalı, S. ve Hasan K. (Mart 2018). 452 Numaralı Elbistan Şer'iyye Sicili Defterinin 200-300 Sahifesinin Konu Fihristi 1286-1287(1869-1870). *Kesit Akademi Dergisi*, Yıl 4, Sayı 13, s.409-445.

Çalışkan, K. (2017). *Herkes İçin Osmanlı(Günümüze Işık Tutan Derslerle Dolu 623 Yıl)*. İstanbul: Caretta Yay.

Çatal, A.C. (2020). Adana Belediyesi (1864-1914). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi: Sivas.

Dede, M. (2008). Osmanlı Aile Araştırmaları bakımından Adana ve Çankırı Şer'iyye Sicillerinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisan Tezi: Sivas.

Develioğlu, F. (1996). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 13. bs., Ankara.

Ekinci M. A. (2020). 5 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (1770-1771). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Kahramanmaraş.

Erdem, S. (Elazığ 2010). 1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli 65 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Tanıtımı ve Fihristi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.XX, S.I, s.489-514.

- Ergül, H. (2006). 53 Nolu Şer'iyye Siciline Göre Sosyal Ekonomik Tarihi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Eryılmaz B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması*. İstanbul: Birleşik Yay.
- Fendoğlu. T. (1996). *İslam ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı*. İstanbul: Beyan Yay.
- Faroqhi, S. (1988). 16 ve 17. yy Kadı Sicillerinde Kayd Olunan Ev Satışları İle İlgili Belgelerin Şekil açısından Değişimi. *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri Bildiriler* (30 Nisan-2Mayıs 1986), İstanbul, s.201-202.
- Fendoğlu T. (2002). *Tanzimat Sonrası Hukuki Dualizmi*. Türkler, C. XIV. Çiçek, K. ve Koca, S. (Ed.) . (s.727-738). Ankara: Yeni Türkiye Yay.
- Gedikli, F. (2005). Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri. *Türkiye Araştırma Literatür Dergisi*, C.III, S.5, İstanbul, S.127-213.
- Güler, A. ,Suat A. ve Atilla Ş. (2007). *Türklük Bilgisi*. Ankara: Türkar Yay.
- Gür, A. R. (1993). *Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Mecelle*, İstanbul: Sebil Yay.
- Hanılçe, M. (2013). *1818-1813(16 Numaralı) Tokat Şer'iyye Sicili*. Ankara: TTK Yay.
- Hasan, Ü. (2012). *Osmanlı'da Örgüt-İnanç-Davranıştan-Hukuk-İdeolojiye*. İstanbul: İletişim Yay.
- <https://www.altaylı.net/amp/Osmanlı-Hukukunun-Genel-Yapısı-ve-İşleyişi-html>. (21.03.2019).
- İnalcık, H. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ(1300-1600)*. Çev: Ruşen Eşref. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- İnalcık, H. (2012). *Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet*. İstanbul: Türkiye Bankası Kültür Yay.
- Karal, E. Z. (2011). *Osmanlı Tarihi*. C.VI, İstanbul: TTK Yay.
- Karaman, H. (1974). *İslam Hukuk Tarihi*. İstanbul: İrfan Yay.
- Karaman, H. (1993). *Ana Hatları ile İslam Hukuk*. C.I, Ensar İstanbul: Neşriyat Yay.
- Karlangıç, O. (2007). 73 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili(H.1263-1264/M.1847-1848) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Urfa.
- Karsandık, Ö. (2012). *Çağdaşlaşma Sürecinde Adana (1839-1876)*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Kazıcı, Z. (1991). *İslam Müesseseleri Tarih*. İstanbul: Kayıhan Yay.
- Kazıcı, Z. (2010). *Osmanlı'da Toplum Yapısı*. İstanbul: Bilge Yay.
- Kurt, Y. (1997). *Osmanlıca Dersleri II*. Ankara: Akçağ Yay.
- Küçük, A. (1996). Adana Şer'iyye Sicil Defteri .(1241/1825-1260/1844). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Malatya.

- Kütükoğlu, M. S. (1994). *Osmanlı Belgelerinin Dili*. İstanbul: Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı Yay.
- Köroğlu, T. (2018) 19.Yüz yılda Ayıntap'ta Ekonomik Durum ve Ticaret. Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Şanlıurfa.
- Ongan, H. (1958). *Ankara'nın 1 Numaralı Şer'iyye Sicili*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Yay.
- Ortaylı, İ. (1977). *Osmanlı Şehirlerinde Mahkeme Bülent Nuri Esen'e Armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yay. s.245-263.
- Onar, M. (2002). *Kurtuluşundan Kuruluşuna Bağlantıları ile Saimbeyli, Adana*.
- Ortaylı, İ. (1994). *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı*. Ankara: Turhan Kitabevi Yay.
- Ortaylı, İ. (2010). *Osmanlı Devletinde Kadı*. DİA, CXXIV, İstanbul: DİYA Yay. s.69- 73.
- Özkan, O. (2004). 138 Numaralı Adana(H.1323-1326/M.1905-1908) Transkripsiyon ve Değerlendirme. Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Urfa.
- Özkan, Ö. (2007). *Osmanlıda Toplum Hayatı(Divan Şiirinin Penceresinden)*. İstanbul: Kitabevi Yay.
- Öztuna, Y. (2004). *Osmanlı Devleti Tarihi(Medeniyet Tarihi II)*, C.II. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yay.
- Öztürk, S. ve Akgündüz. A. (2000). *700. Yılında Bilinmeyen Osmanlı*. İstanbul: Osmanlı Araştırma Vakfı Yay.
- Pakalın, M. Z. (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II. İstanbul: MEB Yay.
- Sertoğlu, M. (1986). *Osmanlı Lügati*. İstanbul: Enderun Kitabevi Yay.
- Sami, Ş. (2010). *Kâmus-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Şanlı, C.(2005), *Muhtasar Lûgat*, İstanbul: Reyhan Ofset.
- Tabakoğlu, A. (1994). *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul: Nadir Kitap Yay.
- Tatar, Ö. (2010). 22 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinin (H.1124-1133/M.1712-1721) Tanıtımı ve Fihristi. Elazığ Üniversitesi, *Sosyal Bilim Enstitüsü Dergisi* C.XXIII, S.II, s.289-306.
- Teber, Ö.F. (1996). Adana Şer'iyye Siciline Göre 1150-1160/1737-1747 Yılları Arasında Adana'nın Sosyo-ekonomik Yapısı. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Tepeli H. (2010). 337 Numaralı Bozkır Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Konya.

- Terzi, A. (2010) *Osmanlı İktisat Tarihi. İstanbul Üniversitesi*(Ders notu niteliğindedir).
- Türkiye Barolar Birliği ve Aksaray Barosu. (2014). *Aksaray'ın Tek Şer'iyye Sicili* (Haz. Orhan Özdil, Mustafa Fırat Gül ve Eralp Yaşar Azap). Ankara: Şen Matbaa Yay.
- Özkan, E. (2011). 53 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili 1808-1821(H.1223-1237) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisan Tezi: Elazığ.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara: TTK Yay.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*. Ankara: TTK Yay.
- Üçok, C. ve Ahmet M. (1976). *Türk Hukuk Tarihi*. Ankara: Sevinç Yay.
- Uğur, Y. (2010). *Şer'iyye Sicilleri*. DİA, C.XXXIX, İstanbul: DİYA Yay. s.8-11.
- Ünal, M. A. (2010). *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*. Isparta: Fakülte Kitabevi Yay.
- Yaman, A. (2010). 287 Numaralı Tarsus Şer'iyye Sicili (H.1240-1244/M.1824-1828). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Elazığ.
- Yetkin, A. (Kış 2013). Osmanlı Devletinde Hukuk Devletini Gelişim Süreci. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.VI. S.XXIV. s.380-413.
- Yetişgin, M. ve Toroshan Özdamar. (Kış 2016). Adana Şehir Tarihi Çalışmalarında Kadı Sicillerinin Önemi. *Çukurova Dergisi*, C.II, S.II, s.80-106.
- Yıldırım, M. Z. (1996). 30 Numaralı Adana Şer'iyye Sicil Defteri (1115/1703-1117/1757). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Malatya.
- Yıldırım, Y. ve Kemal H. K. (2012). *Osmanlı Hoşgörüsü*. Çev: Yeliz Yıldırım İstanbul: Timaş Yay.
- Yörük, S. (2011). XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Adana Kazası (1700-1750). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: Erzurum.
- Zinkeisen, J. ve Erhan, A. (Ed.). (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*(1574-1623), C.III. Çev: Nilüfer Epçeli İstanbul: Yeditepe Yay.
- www.yok.tez.com 27.05.2019-25.08.2022.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dönemlerine Göre Adana Şer'iyye Sicilleri	20
Tablo 2: Adana Şer'iyye Sicillerinin Listesi	20
Tablo 3: 88 Numaralı Şer'iyye Sicilinde Bulunan Belgelerin Konularına Göre Teferruatlı Dökümü	34
Tablo 4: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Adana'ya bağlı mahalle ve sokak isimleri.....	38
Tablo 5: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Adana'ya bağlı köy isimleri	38
Tablo 6: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Adana'ya bağlı kaza, nahiye ve bucak isimleri.....	38
Tablo 7: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen Müslüman erkek isimleri.....	39
Tablo 8: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen gayrimüslim erkek isimleri.....	40
Tablo 9: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde tespit edilen unvanlar	42
Tablo 10: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde tespit edilen lakaplar	43
Tablo 11: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde tespit edilen, gayrimüslimlerin kullandığı unvan ve lakaplar	44
Tablo 12: 88 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde tespit edilen meslek isimleri	44

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ahmet OÇAK

Uyruğu : T.C

EĞİTİM

Derece Adı	Okul adı	İl	İlçe	Bitirme Yılı
Ortaöğretim	Batman Lisesi	Batman	Merkez	2004
Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih	Van	Merkez	2013
Yüksek Lisans	Batman Üniversitesi	Batman	Batı Raman	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2015	Okul (Aydın Konak İlkokulu)	Öğretmen (Sözleşmeli)
2018	Okul (Hasankeyf Beşir Tutuş ÇPAL)	Öğretmen (Kadrolu)

YABANCI DİLLER

İngilizce

88 Numaralı Şer'iyye Sicilinde Geçen Osmanlıca Kelimeler Anlamı

EK-1 SÖZLÜK

A

Ahz: Almak, kabz etmek, tutmak tesellüm.

Akid: Bağlama, rapt.

Akvâl: Sözler.

Ale's-sabah: Sabahın ilk saatlerinde.

Alemdar: Bayraktar, bayrağı elinde tutan.

Ârâm: Dinleme.

Asakir: Askeriye.

Aşikâr: Açık, belli.

Atifetlü: Koruyan, acıyan.

Atik: Eski.

'Avk: Engel olma, mani olma.

Azimet: Gitme, gidiş.

B

Bâ: İle.

Ba'de: Sonra.

Ba's: Gönderme.

Bâdehu: Ondan sonra.

Baha: Kıymet.

Baliga: Buluğa ermiş.

Bâliğ: Ulaşan, erişen.

Bargîr: At.

Beher: Her bir, her biri.

Behiyye: Güzel.

Bende: Kul, köle.

Ber vech-i: gibi olduğu üzere.

Besir: Ziyade, çok.

Bey': Satış.

Beyn: Ara, arasında.

Bi-gayri: Başkasıyla.

C

Cahîm: Cehennem.

Cem'an: Toplam.

Cereyân: Akış, akım, oluş.

Cerh: Çürütme.

Ceza-yı Nakdi: Para cezası.

Cihetle: Bakımdan.

Ç

Çâkerî: Hizmetkârlık, kulluk.

Çeki: Ağırlık ölçüsü.

D

Dâm: Ahır.

Dâyın: Alacak.

Defâatle: Defalarca.

Defterdâr: Vilayette maliye işlerine bakan kişi.

Der'akab: Hemen ardından.

Dermeyân: Ortada.

Derûn: İç, İçerisi.

Derviş: Bir tarikata girmiş, bir şeyhe bağlanmış kişi.

Desise: Gizlenmiş, gizli.

Dûn: Aşağı, alt.

Dühul: İçeri girme.

E

Edevât: Araç, alet.

Ekl: Yenilemek.

el-Hâlet Hazihi: Günümüzdeki, şimdiki.

el-yevm: Bugün.

Emvâl: Mülkler, para ile alınan şeyler Para, hediye gibi şeyleri dağıtma.

Erbâb: Sahipler.

Esbâk: Önceki.

Esmân: Değer.

F

Fâhiş: Aşırı.

Fasl: Bölüm.

Fe-bihâ: Daha iyi.

Ferâğ: Bırakma.

Fevt: Bir daha ele geçirmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.

Fi'l-hakîka: Gerçekten.

Füruht: Satış.

G

Ganem : Koyun.

Guremâ: Alacaklar.

Gurre : Hicri ayın birinci gecesi veya günü.

Güzeşte: Geçmiş, geçen, geçiş.

H

Hadd-i Bulûğ: Ergenlik çağı.

Halas: Kurtulma.

Hâlât: Haller durumlar.

Half: Yemin.

Hâmiyet: Gayret.

Hâsıl: Ortaya çıkan.

Hâvî: İçeren, ihtiva eden.

Hınta. Buğday.

Hıtam: Dizgin, yular.

Hilâf: Zıt, yalan.

Hitâm: Son, bitme.

Hod be hod: Kendi başına, kendi kendine.

Hüccet: Delil, belge.

Hüsn: Güzel.

İ

İ'tâ :Verme, verilme, ödeme.

İ'zâm: Gönderme, gönderilme.

İbâ: Çekinme.

İbane: Uzaklaştırma.

İblâğ: Ulaştırma.

İbtidâ: Başlangıç.

İcâb: Lazım, gerekli.

İcâre: Kira, gelir.

İcrâ: Yapma, yerine getirme.

İhafe: Korkutma.

İhfâ: Saklamak.

İhzâriye: Hazırlama.

İkmâl: Bitirme.

İkrâr: Dile getirme, itiraf.

İktirâm: Yaklaşma, yakınlaşma.

İktizâ: Gerekme.

İlka: Bırakma.

İlmühaber: Bilgi vermek.

İma: İşaret etmek.

İmvâl: Erteleme, mühlet verme.

İnhâ: Yetiştirme, tebliğ etme.

Îrâ'e: Gösterme.

İrsâl: Gönderme, gönderilme.

İskât: Düşürme.

İsra: Yürütme.

İsti'dad: Kabiliyet.

İsticar: Kiralamak.

İsticvâb: Sorguya çekmek, sorgulamak.

İstidâ': Dilekçe.

İstidâne: Geri istemek.

İstihlâf: Halef bırakmak, birisini kendi yerine bırakmak.

İstinkâf: Çekimserlik.

İstintâk: Sorgulamak.

İş'âr: Bildirme, anlatma.

İzhâr-i 'acz: Acizliğini gösterme.

K

Kabz: Tutma, alma.

Kâffe: Tamamı bütünü.

Kâin: Bulunan, var olan.

Kanî: Kanaat edilen.

Karîb: Yakın.

Karye: Köy.

Kâvî: Kuvvetli, güçlü.

Kavl: Söz, ifade.

Kefâlet: Kefil olma, kefillik.

Ketm: gizleme.

Keyd: Hile.

Keyfiyet: Nitelik.

Kıt'a: Parça, kısım.

Kıyye: Ağırlık ölçüsü.

Kontorato: Anlaşma.

Koza: Pamuk.

Kumpanya: Şirket.

Kütük: Bütün adların yazdığı büyük defter.

L

Lahîk: Eklenen.

Lede-s'suâl: Sorulduğu anda, Soruldukta.

M

Ma'ârifet-i hazriye: Bulunanların bilgisi dahilinde.

Maa: Beraber, birlikte.

Mahfuz: Muhafaza edilen.

Mahsuben: Hesaplayarak, hesaplı olarak.

Mahza: Ancak, yalnız.

Makbûl: Kabul edilen, geçerli.

Masûb: Hesap edilen.

Matlûb: İstek, istenilen şey.

Medâr: Dayanak.

Medyûn: Borçlu.

Memhûr: Mühürlü.

Menzil: Konak.

Merkep: Eşek.

Merkûm: Adı geçen, anılan.

Mestur: Gizlenmiş olan.

Mestûr: Örtülü sırlar

Meyân: Ara, aralık.

Miftâh: Anahtar.

Mihrac: Çıkış, çıkan.

Minvâl: Yol, tarz.

Misillu: Gibi, benzeri.

Mu'teberan: İtibarlı kimse.

Mu'terif: İtiraf eden.

Muaccel: Acele.

Muahhar: Sonraki, sonraya bırakılmış.

Muakharen: Sonradan.

Muâyene: Gözden geçirme.

Muharrer: Yazılmış, yazılı.

Muhzir: Mübaşir.

Mukâbîl: Karşılık.

Mukaddem: Evvel önce.

Mukavele: sözleşme.

Mukayyîd: Kayıtlı.

Mukim: İkâmet eden, oturan.

Murâd: Arzu, istek.

Musaddak: Doğrulan.

Mutasarrıf: Kullanan.

Mutazammın: İçine alan.

Muvacehe: Yüzleştirerek.

Muvaceheten: Yüz yüze.

Muvâfık: Uygun, lâıık.

Muvahele. İsteme.

Muvazene: Ölçü, denge.

Mücib: Cevab veren.

Müddeâ: İddia edilen, iddia olunan.

Müeccel: Sonraya bırakılan.

Müflis: İflâs eden.

Mülâzım: Bir yere bir kimseye bağılı olan.

Mümâileyh: Adı geçen.

Mümaneat: Mani olma.

Münhasır : İnsihar eden sınırlanmış, her yanı çevrili.

Münkazi: Bitmiş, tükenmiş.

Mürâfaa: Duruşma.

Mürûr: Geçmek.

Müsâra'at: Süratle, teşebbüs.

Müsarâ'atdan: Sürat, süratle.

Müsellah: Silahlı, silahlanmış.

Müste'cir: Kiracı.

Müstebân: Meydanda olan, aşikâr olan.

Müstekırr: Sabit, birleşmiş.

Müşterek: Ortak mal, ortak değer.

Müte'assir: Zor, güç, zahmetli.

Müteahhid: Üstlenen.

Mütearef: Herkesin bildiği.

Mütebâki: Geri kalan.

Mütemekkin: Yerleşen.

Müterakim: Birikmiş, biriken.

Müteveffâ: Vefat etmiş, ölmüş olan

Mütevvekil: Vekillik eden.

N

Naib: Yardımcı, vekil, kadı vekili.

Nakden: Peşin olarak.

Naks: eksik.

Nakz: İstemek.

Nâman: İsimler, adlar.

Nebk: Yazmak, düşmanlık etmek.

Necat: Kurtulma, selamet.

Nizâm: Düzen, sıra, dizilmiş olan şeyler, İcaba göre yapılan kanun.

Noksan: Eksik.

Nümâyân: Görünen, meydanda.

P

Penbe: Pamuk.

Pusula: Not yazılı küçük kağıt.

R

Ra's: Boyanmış, renkli yün.

Rabt: Bağlamak.

Rağbet: İstek, ilgi duyma.

Râhile: Yük hayvanı, kervan.

Râîc: Revaçta olan, halk arasında tutulan.

Raporto: Neticesi bildirilen yazı.

Re'sü'l-mâl: Ana para.

Refetlü: Merhametli.

Refik: Arkadaş, yoldaş.

Reside: ulaşmış.

Rical: Belli bir mevki sahibi olan kimse.

Ruhsât: İzin, müsaade.

Rürûht: Satış

S

Sâbık: Önceki, geçmiş.

Sagîr: Buluğa ermemiş çocuk.

Sahîh: Doğru, güvenilir, gerçek, sağlam.

Sahiha: Gerçek, doğru.

Sâir: Diğer başka.

Sâkine: Bir yerde meskûn olan, oturan.

Salâhiyet: Yetki, yetkilendirme.

Salcı: Odun kesiciler.

Salma: Kesmek.

Sami: Yüce, yüksek.

Sarahat: Açıklık.

Sehavetlü: Cömert, eli açık olan.

Selh: Hicri ayın son günü.

Semen: Baha, kıymet, değer, tutar.

Seyyid: Hz. Muhammed'in torunu, Hz. Hasan'ın soyundan gelen.

Simsâr. Aracı.

Sirkât: Hırsızlık.

Ş

Şak: Ayrılma, bölme.

Şerif: H.Z. Muhammed'in torunu, H.Z. Hüseyin'in soyundan gelen.

Şeyh: Tarikatta müritlerin lideri.

Şifâfen: Sözle, sözlü olarak.

Şîrâ: Alım-satım.

Şurût: Şartlar, Koşullar.

Şürekâ: Ortaklar, şerikler.

T

Tafsîl: Ayrıntılı.

Tahlif: Yemin etmek.

Tahmil: Yükleme, taşıtma.

Tahrir: Yazma.

Takrîr: Anlatma.

Taktî': Parçalamak.

Tarafeyn: İki taraf.

Taslît: Müsallat etme.

Tâtbiik: Uygulama.

Te'diye: Ödeme.

Te'ehhül: Sonraya kalma, geri kalma.

Te'hîr: Gecikme.

Teb'id: Def etme, uzaklaştırma.

Tebeyyün: Ortaya çıkma, belli olma.

Tecemmu': Toplanma.

Tenzîl: İndirim.

Terakkî: Sakınma, çekinme.

Tereke: Miras, ölenin ardından kalan.

Terfîk: Arkadaşlık etme.

Terkin: Rehin bırakma.

Tesmiye: İsimlendirme.

Teşekkî: Şikayet.

Tetkik: Araştırma.

Tevcih: Yönetme, yönlendirme.

Tevdî'an: Emanet, teslim ederek, bırakmak.

Tevfikan. Uygun olarak.

Tevkî: Bir şeyin saatini tayin etme.

Tevzî: Bırakma, paylaşırma.

Tezekkür: Hatırlatma, ele alma.

Tezkâr: Zikr etme.

V

Vâde: Belirli süre.

Vahi: Manasız, saçma.

Vahid: Bir.

Varaka: Belge, kağıt, evrak, bir yaprak.

Vâridât: Gelir, gelirler.

Vâsıl: Ulaşan, erişen.

Vasi: Ölünün vasiyetini yerine getirmeye me'mur edilmiş kimse.

Vesâir: Bunun gibi benzerlik veya bir şeye mahsus olan.

Vezn: Tartmak.

Vukuf: Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma, bilgi.

Vürûd: Geliş, giriş.

Y

Yed: Mülk, kuvvet kudret.

Yevm: Gün.

Z

Zabt: Tutma, ele geçirme.

Zahir: Açık olan.

Zahîre: Depolanmış erzak.

Zaim: Kefil.

Zerrâ: Çiftçi.

Zikr: Anma, anmak.

Zimemât: Borçlar.

Zimen: Borçlu.

Zimmet: Elde tutma zorunluğu.

Zîr: Aşağı, alt.

Zir-i defte : Defterin altı.

Zuhûr: Ortaya çıkma, görünme.

Sami, Ş.(2010), Kâmûs-ı Türkî, İstanbul: Çağ Yayınları.

Develioğlu, F.(1999), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgât, Ankara: Aydın Kitapevi.

Şanlı, C.(2005), Muhtasar Lûgat, İstanbul: Reyhan Ofset.

73

۱۱۶ عاقلان

(22)

بالوما اهلکبیرم نمی کبری نم کنه اید ارضه زکنتک ایدوب
 والد کهد کفیل مالک و انقی اوله نه وضع اید اید و ایدوب
 بدنه نه اقدام فر ایدوب بوطرفه کلمه ایدوب معلوم اوله قدره
 رعقب بوطرفه کلمه کدیله بنم اقبیا بنوه بنوه افکار ایدوب تدوم
 بنیه صده اقبیه مطلوب ایدوب ایدوبی مالکله نزمه موجود سندت بویجه ایدوب
 انیزه سکا به اقبیه مطلوبی قیصم رادوم بنم بنونه بر باره
 بودیم بوقدر به تدوینده بیکریه بنونه خفیه اربا اربا مع سند
 بوقدر موجب رفتار استقم نمی به و کیم کسی جوابه
 بنم تدوینده بودیم بوقدر تدوینده اربا دالیه بنم تدوینده بر قیصم
 سندت الوصف و اربا بنم تدوینده بنم تدوینده
 رارایه اربا ایلوند اگر چه ارضام دار ایدوب ایدوب ایدوب
 ساز بنانه ارضام دار در باره

38

(62)

۱۶۱ شم ۲۸۲

قائمه افغان عیالت محکمہ بخاریه مولود پوریلہ استعاضہ عیالہ افغان
 و غرض اوچہ و دینوز غرضہ افغان تخص و اردو و حق کین امداد
 عیالہ طمانہم اگرہ مذکورہ افغان مختص سند داریہ ابراز ایلموس

عم جوانہ بہ روز کور غرضہ بہب سند داریہ و عیالہ بخاریه معقیدہ
 طہ بد ذلک فضاہم اولہ روز بخاریه معقیدہ بہ غرضہ بکا ماتمہ زائیکہ
 رفیقہ ماکسہ داخل اہلک اوزہ قونہ طقنہ ماکسہ معقیدہ افغانی فکر بندہ
 خیس اولہ فضاہم معقیدہ ماکسہ افغانی بہ افغانی تسلیم انہر ہفکارہ
 بکا فاضلہ افغانی اچوہ ماکسہ بہ غرضہ ماکسہ موم الہدہ داریہ تسلیم
 و منہ انہ بدو خضرہ مولود و دینوز افغانی کچر کتارہ افغانی یوسف
 معقیدہ بہر کیکہ اچوہ خضرہ اولہ ماکسہ داریہ بکا کچر کتارہ
 کونہ دم ایک دفعہ روز غرضہ دینوز ماکسہ داریہ کلاک و عیالہ
 داوہ بطمانہ موفقہ دینوز ماکسہ داریہ استم
 یوز قضاہ قوزہ بلزہ مفاہ بہ اچوہ غرضہ دینوز افغانی یوز غرضہ
 سند لوا لامع دیکہ مفاہ مفاہ استم و بخاریہ دینوز بہ غرضہ ماکسہ و دینوز
 حوالہ افغانی افغانی غرضہ دینوز ماکسہ و سار افغانی طمانہم ماکسہ و دینوز
 افغانی ماکسہ یوز افغانی ماکسہ دینوز ماکسہ ماکسہ افغانی ماکسہ افغانی
 سبک ز خضرہ ماکسہ ماکسہ قوزہ دینوز دینوز استم ۲۵

(83)

وکیل ارفعی ماسینه نه ملاپا فاشی داره هوبه کفرور ده مصالح اندوبه فوبه سنده
 اوبه فوبه ماسینه نه فاشی فاشی بالکلا ماسینه نه فاشی ۱۹ مارچ ۸۳

فاشی داده جواب ————— خیم بره به بوبیم بوبه نه بوبه

فیل افه جواب ————— هوبه کفرور نه ماسینه نه فاشی

دایمی بولایی حاله ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی نه فاشی

ماده فاشی اولوف ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی

بالفوفت اوبه فوبه ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی

هوبه کفرور جواب ————— ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی

مطلب هوبه ارفعی فاشی فاشی اولوف ماسینه نه فاشی اولوف ماسینه نه فاشی

دایمی بولایی
 فاشی

Bağ Kiralama Davası ile İlgili Belge (A.Ş.S 58/100)

58

(100)

۱۱۱ م ۷۷ م ۸۶ م

۱. فوراً استعفاء

بعضی اشیای طومار محکومخانه حواله برده اند استعفاء حواله سرى فقره ایکی شلک
 باغ غنچه اوده التی به غنچه مطلوبه قضایى دخوا حواله حواله
 اوده التی به غنچه دریکى مایه برم نبرای برم بوطنه اعلامی بلکه به غنچه
 الاضم دارد بوط مقلی اونسه غنچه اونسه به دودم باغ و برود غنچه فالی
 اگر بر اوده التی به غنچه دریکى اعلامه نایمده حکم برسی و برود البر اراز بسوده و اعلامه
 استیاف و اعاده محاکمه شد
 حواله طومار حواله
 به غنچه دریکى کندونه ایستکی بوفه برود اولام بودیم نمیه سکر به قصه غنچه بودیم برن
 و بره جلد اری اوجیه دبرو حاله شریفه و بره حکم غنچه بایم تکلیف ایملایم شود بفر
 بزى سورره بود اوده التی به غنچه معلوم دمی بو حواله راجع دخوا آبروه الاضمه و سون
 قدر باقی فراغت اینکیم ایچده سخته غنچه استیم
 حواله طومار ادهانه کافى با اساسه برم اعلامه بودیم اولوب اولوب
 اعلامه استیاف و اوده التی به غنچه دریکى به علم و خبری اراز ابره ایسم جویى دربرم
 طومار باغ
 اولوب

